Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

~~886~~ 170. g. 93.

GW. 3306
CA. 230

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Reverendi fris Baptiſtae mantuani Carmelitae de patientia aurei libri tres.

[illegible]

26

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

¶ Helias Capreolus brixianus Joāni taberio . S.

NIſi vana ſit Pythagorę palingeneſia: Maronē nobis alteꝝ hęc
ętas rediuiuū produxit Baptiſtā hunc Mantuanū: qui ꝟtute
poetica ſynchronos oēs: ex antiquis etiā cōplures a ſe lōge reliqt. Ceteꝝ
vetuſtatis reuerētia: opeꝝ multitudie: elegātiaqꝫ Virgiliꝰ ſit extra aleā:
oīm quaſi pontifex maximꝰ Ille tn̄ res humanas: hic noſter diuinas ce-
cinit: nullo pręſertim inuitatꝰ me coenate: ſui tantū ipſiꝰ: nō alienꝰ inui-
tator In calamitatibꝰ q̄ꝫ grauis ⁊ magnificꝰ In gemina parthenice ne-
mo nō putet ſecreta illum colloquia: quaſi Numam aut Moſen potiꝰ
alteꝝ cęlitus habuiſſe Idem diſciplinaꝝ oīm ſcientiſſimꝰ: vitę ſeueritate:
morūqꝫ ſanctimonia vniuerſę religiōis carmelitanę rector patrū decre-
to cōſtitutꝰ eſt. Qđ ſi. L. Sylla apicem felicitatis ſuę Metelli pij ami
ciciā reputauit quāto nos Taberi amātiſſime iuſtius inuicem gratulari
poſſumꝰ tanti homīs pręcipuā beniuolētiam cōſecuti: Qua nihil equi-
dem gratius precioſiuſqꝫ in rebꝰ noſtris duxerim. Scis tu quotiēs nos
impēdentium belloꝝ tempeſtatem cōquerētes: qua ꝟboꝝ ſerenitate pręſens cōfirmaret. O magnum amicicię numen. Excogitauit homo diui
nꝰ quo pacto etiam cōſolaret abſentes. Petrꝰ neuolarius digniſſimꝰ tali
pręceptore diſcipulꝰ Inter carmelitas theologꝰ concionator. eloquētia:
moribꝰ doctrinaqꝫ admirabilis: aureum illiꝰ de patiētia libellum ad nos
Brixiam nuper attulit: omnis moleſtię pręſentaneum medicamētum.
quem quū legimꝰ hoc Virgilianū fortiter exhibemꝰ Quo fata trahūt: re
trahūtqꝫ ſequamur. Quicqd erit ſuperāda oīs fortuna ferēdo eſt. Te er
go Taberi ſuauiſſime: qui degis in muſaꝝ cōtubernio: natura ⁊ arte ad ea
quę humanitatē exornāt: accōmodatior. opꝰ ipſum: etiā ſi ſub inuito for
te autore: publico tn̄ vſui exponendum cures: obſecro. Rem Gaſpari q̄
qꝫ brunello optatiſſimā qui vt eſt acri in politicis ingenio: grauiſſimo cō
ſilio: litteratura nō mediocri: ita eruditiſſimū quenqꝫ fouet. Baptiſtāqꝫ
in primis vt diuū fauorabiliter obſeruat Omniūqꝫ deniqꝫ amicoꝝ deſide
rio: imo ſtudioſis oībꝰ ſatiſfeceris. Spero enī per hoc audebūt ad ingru
entis fortunę nunq̄ꝫ perpetuo bonę iniurias Horatio libenter cōcinere.
Quo circa viuite fortes: fortiaqꝫ aduerſis opponite pectora rebꝰ. Vale.
Brixię. iiij. Nonas Decembres. M. cccc. xcviij.

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

¶ Indices librorum.

Reuerendi Fratris Baptiſte Mantuani Carmelite Theologi ad Carolū Antoniū Fantuciū patricium Bononienſem. Iſagoges ad patientiam liber primus. et Capitulum primū

De morbi cognitione capi.ij.
De duplici morbo hominis. ca.iij.
De differentijs quibuſdā humanoꝝ defectuū ca.iiij
Quid ſit morbus corporis et anime. ca.v.
Cur tanta diligentia in curandis corpoꝝ morbis. ca.vi.
De morborum ſpiritualium origine. ca.vij.
De animi perturbationibus ca.viij.
Unde ſecuta ſit rebellio appetitus ca.ix.
De varijs hoīm diſpoſitionibꝰ ad peccādum. ca.x.
Unde tanta in hominibꝰ diuerſitas. ca.xi.
De vi appetitus ca.xij.
Quomodo appetitus ligetur. ca.xiij.
Quid valeat habitus ca.xiiij.
Quod paucoꝝ eſt appetitum ſuperare. ca.xv.
Quod motui coeloꝝ aſſimilatur motꝰ appetitus ca.xvi.
Quod duplici hoīs nature duo ſpūs pfecti ſunt. ca.xvij.
Quod miſeri ſunt qui peccant. ca.xviij
De tribus ſtulticie gradibus. ca.xix.
Quod terrena voluptas breui dilabitur: argumentum ab imperatorum exemplis. ca.xx.
Teſtimonia ex ſacra ſcriptura idem probantia. ca.xxi.
De hominis excellentia ca.xxij.
Que ſit ſumma hominis miſeria. ca.xxiij
De delectatione. et an ſit peccatum. ca.xxiiij.
Redargutio quorundā theologoꝝ de delectatiōe loquētiū. ca.xxv.
Quid ſit virtꝰ. et vitium. et in quo ſita ſint. ca.xxvi.
De qbꝰ deinceps agendū. et quantū valeat ex arte certare ca.xxvij.
Que ſunt arma ſpūalia hoī cum diabolo pugnaturo ca.xxviij
Quo fine ſanitas querenda eſt ca.xxix
Quomodo querenda eſt ſanitas ca.xxx.
De patientia ca.xxxi.
De gradibus patientie. ca.xxxij.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

¶ Reuerẽdi Fratris Baptiſtę Mãtuani Carmelitę. Iſagoges ad patiẽtiam Liber Secũdus.

Quod patientia via eſt ſanctoꝝ ad cœlum Capitulũ primũ
Rationes philoſophoꝝ cur corpꝰ humanũ factũ ſit fragile ca. ij.
De quattuor corporis humoribus. ca. iij.
Quomodo cõplexiones diſtribuan᷑ a deo ca. iiij.
De animę libertate ca. v.
An diſtributio cõplexionũ procedat a fortuna vel a caſu. et ꝙ Ariſtoteles fortunam male deſcripſit ca. vi.
In q̃ ↄſiſtat felicitas ĩ hac vita ↄtra peripateticos ⁊ ſtoycos ca. vij.
De ſynтereſi. ratione. et conſcientia ca. viij.
Q. ð ſine dei cuſtodia fruſtra laborat humana prudentia ca. ix
Cur bonis mala eueniãt philoſophoꝝ opinio. ca. x.
Sex cauſę flagelloꝝ noſtrorum ca. xi.
Secunda cauſa flagellorum. ca. xij.
Tercia cauſa flagellorum. ca. xiij
Quarta cauſa flagellorum. ca. xiiij.
Quinta cauſa flagellorum. ca. xv.
Sexta cauſa flagellorum ca. xvi
Q. ð virtꝰ q̃ bonũ viꝝ facit. incrementũ accipit ab aduerſis ca. xvij.
Q. ð proſperitas ſit inimica ꝟtuti. cũ declaratione dextrę ⁊ ſiniſtrę ꝑtis in cœlo pro Ariſtotele. cõtra pythagoram. ca. xviij.
Quod aduerſitas tollat mortis metum ca. xix
Quod aduerſitas facit ſeipſum cognoſcere ca. xx.
Quod aduerſitas fert auxilium virtuti ca. xxi
De vitanda nemeſi. et q̇d ſit. ſcdm Ariſtotelẽ ca. xxij.
De generibus filiationis: cum declaratiõe dicti euãgelici: dedit eis poteſtatem filios dei fieri ca. xxiij.
Quod donorum dei conſideratio iuuat patientiam. cum cõmendatione familię bentiuolorum ca. xxiiij
Q. ð alienaꝝ calamitatũ aĩaduerſio ad patĩam plĩmũ faciat ca. xxv.
Amicorum obſequia. ⁊ religioſorum orationes ⁊ conſilia patientię ſunt adminicula. ca. xxvi.
De Carmelitarum antiquiſſima origine. ca. xxvij.
Teſtimoniũ ex Plinio. qð natura hũana ſit ęrũnoſa ca. xxviij.
Ratio multiplicandoꝝ morboꝝ ac vitioꝝ. ca. xxix.
De morbis humani corporis ca. xxx
De quibuſdã alijs humani generis infortunijs ca. xxxi.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Q.ȏ hō naturaliter ęrūnoſus ſit teſtimoniū ex Plinio ca.xxxij.
Quod nō eſt rephenſibilis autor.ex multa autorꝝ et maxime gentilium citatione.ꝛ cur hō nudus naſcat ca.xxxiij.
Cur deꝰ floccipendat corpꝰ:rationes naturales ca.xxxiiij
Tota natura non conſiſtit in anima. ca.xxxv
Que ſint mortis cauſę:cōtra phōs ꝛ mathematicos. ca.xxxvi
Cauſa breuis vitę ꝛ mortis.Et de annis antiq̄ꝝ patrū. ca.xxxvij
De annis hoīm ante diluuiū.contra Pliniū ca.xxxviij.
Uitam humanam non eſſe breuiatam ca.xxxix
Aegritudo pręſeruat a multis flagitijs. ca.xl.
Ex aduerſitatibꝰ naſcit iucūditas ſpiritualis ca.xli.
Debuit eſſe naturaꝝ varietas ad oſtēdendā dei ſapiam. ca.xlij
Mundꝰ eſt quoddā ſpectaculū nobis a deo exhibitū quo inuitamur ad patiēter ferendas oēs aduerſitates. ca.xliij.
Compatione rerū naturaliū probat meliorem eſſe vitam ſanctā cum aduerſis:q̄ȝ vitam felicem cum vitijs. ca.xliiij.
Tolerātia aduerſitatū facit breuiorē tranſitū ad padiſum ca.xlv.

¶Reuerēdi Fratris Baptiſtę Mantuani Carmelitę Theologi Iſagoges ad patientiā.Liber Tercius

Quattuor ꝟtutes plurimū valere ad tolerantiam. Capi.pmū
De fidei fundamento ꝛ natura ca.ij.
Quod fides p aureum virgilij ramū figurat, et quędā de natura prophetię enarrata. ca.iij.
Fides eſt principiū ineundę cum deo amicicię. ca.iiij
De fidei progenie.ſpe.ꝛ caritate. ca.v.
Q.ȏ potiꝰ dicenda ē ſpes in caritatē trāſire q̄ȝ in rem ca.vi.
De nominibꝰ eorum qui a fide deficiūt ca.vij
De cauſis fidei ca.viij.
De vi ꝛ natura miraculorum. ca.ix.
De errore Auicennę et aliorum qui dicunt omnia miracula fieri naturaliter. ca.x.
An ſit vbiq̄ȝ Chriſti lex promulgata. ca.xi.
Religionem Chriſtianā non eſſe a ſtellis:vt errant aſtrologi:ſed eſſe breuiſſimā ad coelū viam a deo inuētam ꝛ traditam. ca.xij.
De Georgio Nouarienſi Bononię combuſto:cum quibuſdā diſputationibꝰ de fide chriſtiana. ca.xiij.
De ſpe et charitate. ca.xiiij.
De longanimitate. ca.xv

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Anacephaleoſis dictorum. et ꝙ non recte dicit̄ a theologis: volūtas an-
tecedens ⁊ conſequens in deo ca. xvi.
Quod et quare deus odio habeat ocioſos ca. xvij.
De quattuor nouiſſimis: et primo de morte: cum declaratione dicti Em-
pedoclis de lite et amicicia. ca. xviij.
An mors corporis ſit naturalis ca. xix
Opiniones varię de morte ca. xx.
De multiplici genere mortis corporalis. et non eſſe temp⁹ merendi poſt
mortem. ca. xxi.
De multiplici gn̄e mortis ſpūalis: cū excuſatiōe Platonis ca. xxij.
De loco damnatoꝝ: qui dicitur infernus ca. xxiij
Opinio antiquoꝝ gentilium de inferno ca. xxiiij.
Ratiōe naturali pſuadet̄ oēm imundiciā eſſe apud iferos. ca. xxv.
De beatitudine cęleſtis paradiſi. et primo quantum attinet ad partem
intellectiuam. ca. xxvi
De beatitudine partis ſenſitiuę. ca. xxvij
Quod naturaliter Virtus eſt honoranda: probatur ex cōſuetudinibus
antiquorum. ca. xxviij
De iudicio. et ꝙ aſtronomi ⁊ doctores etiam catholici qui temp⁹ iudicij
prędixerūt manifeſte deluſi ſunt. ca. xxix
Futurum eſſe diem iudicij ca. xxx.
De Helia patre carmelitaꝝ ante diē iudicij p̄mittēdo. ca. xxxi.
De ſacra ſcriptura. et p̄mū cur ſit adeo ſuadibilis. ca. xxxij:
Contra philoſophos dicentes credere nos ſcripturę ſacrę propter con-
ſuetudinem. ca. xxxiij
De multiplici ſenſu ſacrę ſcripturę. ca. xxxiiij
Quod et cur ſcriptura ſacra arcę cōparatur. ca. xxxv.
De ſanctorum mutatione. ca. xxxvi
De aſſidua dei deprecatione. ca. xxxvij

¶ Finis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

¶ Venerandus Frater Baptiſta Mantuanus Car-
melita Franciſco Fantucio. S. P. D.

CArolus Antonius vir clariſſimꝰ pater tuus ꝙ eſſet bonarū
artium ſtudioſus hominū litteratorū congreſſibꝰ vtebatur
aſſidue, ⁊ ex familiaribꝰ eorum colloquijs ſe inuenire dicebat
vnicum podagrę ſuę remedium Ibam ego eo tpe frequenter ad eum. et
quia erat in monaſteriū noſtrū beneaſiatus ⁊ ꝙ me (vt ſcis) pręcipuo dili
gebat affectu Ipſe autem vt erat ingenio claro ac vegeto: lingua diſerta
ac eloquēti mox vt cōſideramꝰ: aliquem ex ſcriptura ſacra cuiꝰ lectiōe mi
rifice oblectabaꝛ: locum afferebat: quo diutius (ſic em̄ aiebat) mutuo ſer
mone frueretur. et ęgritudinis ſuę tortura minꝰ angeretur. Ego domū
reuerſus ſi quid aptius dixiſſe memineram: arrepto calamo cōfeſtim an
notabam memor dicti euangelici: colligite fragmēta ne pereant: cupidꝰ
etiam vt ſicut ipſi ea quę dixeramꝰ adiumenti non nihil attulerant: ita ſi
in ſcriptis redigerentur ac legi poſſent etiam alijs ęgrotantibꝰ eſſent ali
qn̄ ſubſidio. huiuſmodi ergo ratiocinationes a me recognitas et vt edan
tur in librum tribus diuiſum voluminibꝰ modo redactas tibi reſtituo in
ꝗꝫ: quod em̄ erat patri donatum: debeꝛ et filio. et ei maxime filio: qui non
diuitiarum tantum: vt maior pars hominū: ſed qui etiam ſicut tu: pater
narum virtutum hęredem ſe conſtituat: vt videatur a parentibꝰ in eum
nedum ſcd̄m carnem: verum etiam ſcd̄m ſpiritū deducta cognatio. Ac
cipe igitur libellum hunc. ⁊ eum ſucceſſiuis temporibꝰ aliquando religito
vt vitę huiꝰ moleſtias ęquanimius feras. et accendaris alterius vitę ma
iore deſiderio. quo ⁊ ad euitandum mortis metum. et ad huius mortali
tatis incōmoda perferenda nullum eſt pręſentius maiuſue remedium.
Viue igitur per quandiutiſſime. et ſic viue: vt ſemper videare patris vi
tam ⁊ mores ęmulari: cui ad politicam foelicitatem peripateticorum: id
ſolum deerat: quod et Metello legimus defuiſſe: proſperam ſcilicet cor
poris valitudinem. Sed hęc certe minus eſt deploranda iactura: ea po
tiſſimum ratione: ꝙ quantum adimit politicę: tantum addit verę foeli
citati: ad quam nobis aditum patefaciat gratia domini noſtri Jeſu chri
ſti. Vale;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

[illegible] tract[atus] in [illegible] [illegible]

huic [illegible] tract[atu]i apponit [illegible] [illegible] [illegible] ut ergo tract[atus]

solum [illegible] [illegible] [illegible] ut Iohannes tract[atus] [illegible] [illegible]

non auditores legis sed factores iustificabuntur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

¶ Venerādi Fratris Baptiſtę Mātuani Carmelitę Theologi ad Carolum Antonium Fantucium patricium bonoñ. Iſagoges ad patientiam. Liber primus. et Capitulum primum.

Uoniam opportunis ac frequētibꝰ beneficijs huic noſtro bononiēſi cœnobio magnifice ac religioſe collatis iam pridem tibi nos deuinxiſti Carole Antoni vir religioſe: vereor ne ſi te lōgo ⁊ graui podagrę morbo laborātem cōſolatus nō fuero: de grauiſſimo ingratitudīs vitio poſſim accuſari Nam ſi iuxta doctoris ⁊ ſaluatoris noſtri Chriſti ſalutare cōſilium tenemur ijs etiam qui nos oderūt benefacē: quātum quęſo ijs debemꝰ: qui nos nō ſolum amāt: verum etiam quottidianis elemoſinis alere. ⁊ cōtinuo patrocinio fouere nō ceſſant: Chriſtꝰ qui nobis ⁊ vitę et ſalutis eſt autor ſicut in alijs oībus ſtudioſis actionibꝰ: ſic etiam in hoc exemplar eſt optimū. Ipſe nāqꝫ: q̄ꝫdiu nobiſcū in hoc luctuoſo peregrinatiōis exilio ſub ſeruili ſpecie verſatꝰ eſt: eos a q̇bꝰ plurimum amabatur: nō dilexit tantum: verū etiam docēdo illuſtrauit: obſecrādo attraxit increpādo correxit: exhortādo animauit: miraculis firmauit: beneficijs illexit: et omni deniqꝫ officio curę paſtoral' cuſtodiuit ⁊ fouit: et quoniam apud ęgrotātes magni momēti eſſe ac plurimū valere cōſolantiū verba cognoſcebat: cum ſponte ad paſſionem ⁊ ad locum paſſiōis accederet diſcipuloꝝ animis ſubita tempeſtate cōſternādis medicinā inſtituēs Petro dixit ⁊ tu aliqñ cōuerſus ꝯfirma frēs tuos. Mag̃ certe ē accōmodati ad rem ſermōis energia: et ad firmādos aīos: affectuſqꝫ regēdos ad ſedādos etiā corporꝝ dolores ęgritudinūqꝫ moleſtias grauis elocutio plurimū valet: ꝓptēa apl'icę diſcipline documētum eſt: et autor eſt Jacobus apl's ad ęgrotātes debere p̄ſbyteros vocari. ⁊ veram religionem in viduarum ac pupilloꝝ viſitatione cōſiſtere. Sꝫ vt ad chriſti veſtigia reuertamur: cum ꝓpt̃ iudęoꝝ ſeuiciam relicta hieroſolyma trans iordanē paululum diuertiſſet: audiſſetqꝫ lazaꝝ amicum grauiter ęgrotare: vitę ſuę ratiōe poſthabita: vadamꝰ inquit apl'is ⁊ iuuemꝰ eum. Tantam igiť chriſti ieſu ſaluatoris noſtri humanitatē ⁊ clemētiam ſiquis (vt dignum eſt) tota mētis acie cōtempleť: tāti beniuolētię ſuauitatē nō mirabiť ſolum verū etiam ad talis p̄ceptoris imitationē accēſus totum ſe in officia charitatis effunderet: minime tamē mirum eſt ſi ab illo in huiōi amoris vincamur officijs: nam ipſe oīm noſtrum eſt p̄r: nos autem ſumꝰ inuicem fra-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

tres:ac multo maior eſt vt experimur aſſidue ⁊ natura ipſa cõfitetur pa-
trum in filios:qꝫ fratrum in fratres pietatis affectio. Quoniam igitur
ipſe p̄cepit:diſcite a me:ſi tacuero nec te languētem in graueſcēte iam ſe-
nio cõſolari:ac leuare tentauero:quomodo ab illo didiciſſe videbor.cuius
vita ſanctitas:cuiꝰ natura benignitas:cuiꝰ doctrina charitas fuit: Aſſi-
milarer profecto nõ ſine magno virtutis ⁊ conſcientię damno ſacerdoti
aut leuitę illi:qui ab hieruſalem in hiericho deſcēdens percuſſum a latro-
nibus hominem ⁊ ſemiuiuū relictum ſine miſericordia:ſine humanitate
ſine cura p̄teriit. Malo igitur Samaritanū imitari qui lamētabili ca-
ſu motus vinū ac oleum plagis infudit ⁊ prolata pecunia ſtabulario ſuo
infirmum cõmendauit. Tentabo itaqꝫ pro virium mearum portiuncu-
la. Uir optime te adiuuare.⁊ artis meę remedia quātum deus dederit:tu-
is vulneribꝰ applicare:phaleratum autem ⁊ ambitioſum ſermonem ex-
plodentes humilimis ac familiariſſimis colloquiis datatim vtemur:ne
forte ſermonis inſolētia ⁊ ſuperbo dicēdi faſtu magis offenſus accipias
pro cõſolatione faſtidium. Sed iam vnum cõſolationis noſtrę caput af-
feramus:a cõmunioribus exordientes:ſicut Ariſtotele teſte doctrinę ra-
tio poſtulare videtur.

De morbi cognitione. Capitulū.ii.

Anitatis exordium morbi cognitio eſt. Nam tum demum
et ęgrotans curari deſiderat.⁊ medicꝰ ſanare poteſt:cum ⁊ il-
le ſe infirmum ⁊ iſte genꝰ infirmitatis intelligit. Et omnem
operationē quam aliquis appetitꝰ ſiue naturę:ſiue volūtatis exercet ab
aliqua cognitione prę̨ueniri neceſſe eſt. perſpicuū hoc in nobis qui quic-
quid volumꝰ ante cognoueramꝰ:in pecudibꝰ quoqꝫ:illę etenim neqꝫ pa-
bulum neqꝫ coitum appetūt:niſi rerum huiuſmodi aliqua vel tenui no-
tione pulſentur.quę vero ſine cognitiōe videtur operari:vt arbores:hęc
a cognoſcēte aliquo neceſſarium eſt in opꝰ dirigi:ideo a peripateticis di-
citur opus naturę intelligētię opus eſſe. Philoſophi em̄ naturas rerum
cognitiōe priuatas volūt ab intelligētiis quę voluendis cœlorum orbi-
bus a deo prę̨fectę ſunt in opera dirigi.et aliena prudentia:ne operando
peccēt gubernari. Quo fit vt res īſenſibiles quales herbę ſunt ⁊ arbores
et id genꝰ alia:tanto minꝰ in procreādis fœtibꝰ ſuis errent:quāto perſpi-
cacioris naturę iuuātur ingenio Nos autē prudentię noſtrę quę tenuis
eſt innitētes in operatiōe plerūqꝫ decipimur:eſt igit̄ operi ſemꝑ prę̨uia co-
gnitio:cognitiōe namqꝫ volūtas:voluntate corpꝰ excitatur. Tūc etiam
cum quid agimꝰ quod nec appetebamꝰ neqꝫ cognitione fueramꝰ aſſecuti
vt cum agricolę ignorātes. Theſaurum effodiūt quod fieri d̄r a fortuna

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

id quoqȝ nō ſine precognitiōe cōtingit: precognitiōe inqȝ. non fodiētis: ſed cuiꝰpiam alteriꝰ puta Dei vel Angeli: a quo neſciēs foſſor mouetur et regit: duplex igit vt plurimum cognitio neceſſaria eſt ad curam. ⁊ medici ſcȝ et egroti. Propteá decem leproſis qui ſe infirmos cognoſcentes: gratia curatiōis ad Chriſtum venerāt: dictum fuiſſe legimꝰ. Ite oſtēdite vos ſacerdotibꝰ: vt infirmātium cognitioni iungeret cognitio medicātis. Sicut igitur hi qui curādis corporibꝰ preſunt: radicem morbi et cauſas infirmitatis priuſquā manꝰ adhibeāt: altius inueſtigāt: ſic nos q̄qȝ qui a deo curandis animabꝰ prefecti ſumus: ſpiritualium langoꝝ cauſas ⁊ naturas ſcire nō vtile tm̄: ſed etiā neceſſariū.

De duplici morbo hominis. Ca. iij.

Et quemadmodū ex duplici ſubſtātia corpe ſcȝ et anima cōſtat homo: ita duplex eſt hominis morbꝰ: animi videlicet et corporis: duo quoqȝ et medicorum ⁊ medicinarum genera ſunt. Unum quo exterior. alterum quo interior homo curetur. Atqȝ ita infirmitati noſtre natureqȝ defectui ꝓuidentia diuina quia nihil odit eorum que fecit: multiplex ſtuduit adhibere remedium. Plerūqȝ fit vt animi in corpꝰ ⁊ item corporis in animum redūdet infirmitas: tanta eſt em̄ corporis ⁊ anime neceſſitudo: vt ſua omnia bona ac mala: velint nolint: inuicem cōmunicēt: propterea neqȝ ſine animo corpꝰ: neqȝ ſine corpore animus bene ualet in vita. Rei euidentia probationē excludit: quis enim nō viderit egrotāte corpe animum egreſcere. ⁊ animo male habēte male affici corpꝰ: et precipue faciem. Nam cum in capite aialis omnium inſtrumēta ſint ſenſuū: omnis animi ⁊ corporis affectꝰ in eo promulgātur facies ira excādeſcit: metu palleſcit: verecūdia erubeſcit triſticia obſcurat: gaudio ſerenat. Neqȝ id in homie ſolum ſed in brutis accidit. Canes rictu. equi auriculis. feles oculis aim̄ oſtendūt. hinc dr̄ ab Ouidio. heu q̄ȝ difficile eſt crimē non ꝓdere vultu. Medici quoqȝ int ea q̄ ad cōſeruandam corpis ſanitatē ꝑtinēt animi accidentia cōnumerāt: qꝛ viderint has duas homis ꝑtes omnia bona ⁊ mala more amicoꝝ habere cōmunia: cū morbo animi corpꝰ egrotat: animū curato. ⁊ cum membroꝝ et carnis vitio patit animꝰ: corpus ſanato. Itaqȝ videndum eſt priuſquā ad curā veniamꝰ e corpore ne: an ex animo naſcat infirmitas A cauſis em̄ incipiendū: vt arboris interitꝰ non ex ramis ſed ex radice petendꝰ eſt.

De differētijs q̄buſdā hūanoꝝ defectuū Ca. iiij.

Spiritualiū et corporaliū egritudinū in hoc ē natura ꝯtraria: qꝛ vnuſquiſqȝ cum corpe egrotat. et ſi non nunq̄ȝ morbi ſpeciem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

neſcit:ſe tamē egrotare perpēdit:qui vero aīo languet vt cum ſuꝑbie tu
more inſoleſcit:aut inuidie liuore cōtabeſcit:vt plurimū egrotare ſe non
videt. Item corpis morbum in alio minꝰ dephēdimꝰ:at animi vicium ī
alijs magis q̄ȝ in nobiſmetipſis perſpicimꝰ.hinc illud Horatij. cum tua
peruideas oculis mala lippꝰ inunctis. Cur in amicoꝝ vitijs tam cernis
acutū:et illud item Perſij. Ut nemo in ſe ſe tētat deſcēdere:nemo Sed
precedenti ſpectat mantica tergo.et a Chriſto rephēdit hypocrita q̄ fe-
ſtucam in oculo fr̄is videns in oculo ſuo trabem nō percipit. Ampliꝰ hu
manoꝝ defectuū quidam incurabiles vt claudicatio:ſterilitas.original'
cecitas:hi morbi ꝓpe vitia nominātur. Quidam vero nobis in vita acci
dūt:morbiq̄ȝ dicūtur. Et hi q̄ȝ duplices:quidam totiꝰ corpis. vt febris
ac phthiſis:quidam partis vt ſurditas ac cecitas:eſt et quidam morbꝰ
leuis qui rebꝰ agendis nō eſt impedimēto:vt imbecillis ⁊ occulta febricu
la:que q̄ minus a patiēte percipit:a medicis neutralitas dr̄. Eſt et gra-
uis qui a iurecōſultis ſonticꝰ appellat. vt febris ꝓhibēs homiem in iudi
cio cōparere. Cum multis corporibꝰ vitia cōnaſcunt:vt cecitas:ſterili-
tas.debilitas.oris paruitas.⁊ huiꝰ generis multa:morboꝝ ſpūalium nul
lus ꝑpetuꝰ: nam cum aīo ſicut nulla virtꝰ ſic nullum naſcit vitium. libet
enī hic a Platone diſſentire:qui cum ſciētiaꝝ habitibꝰ venire aīas puta-
uit ī corpa.placet magis in Ariſtotelis venire diatribam:cui placet ani-
mas cum viuificādis corporibꝰ ſociant:ſimiles eſſe tabule pure ī qua ni
hil eſt pictum.nihil figuratum.magna igit immo mirabilis int̄ recētia
corpa diſparitas eſt.⁊ ꝯpoſitionū varietas inenarrabil':inter animas ve
ro mox vt create ſunt:nullum diſcrimē eſt.pares oriūtur:ſine vitijs ⁊ vir
tutibꝰ labunt in corpa. Nec verum qd̄ pythagorici fabulant:eas ex cor
pore in corpꝰ trāſmigrare.⁊ hoīm regenerationē fieri.quam greci palin
geneſian vocāt:et corpa ſortiri p̄teritis moribꝰ ac p̄cedentibꝰ meritis ac-
cōmodata. Sunt tamē a natura etiam tum quum infundūtur animis
noſtris vires q̄dā potētieq̄ȝ.vt vis videndi atq̄ȝ audiēdi:que ad operan
dum corporis egeāt inſtrumētis:he nimirum ſicut et opifices ſcd̄m in
ſtrumēti diſpoſitionē operant:verum hec in aīo diuerſitas nō eſt:ſed in
corpe:intellectꝰ vero ⁊ ſi nullo corpis inſtrumēto eget ad operādum:po
tentijs tamē vt fantaſie ⁊ eſtimatiue cōiugatꝰ eſt:quarum opatio certā
corpis partem ⁊ certam illiꝰ partis diſpoſitionē expoſcit.intellectum igi
tur in operādo ab ipſa fantaſia:fantaſia ab inſtrumēto ſuo corporeo:qd̄
in cerebro ſitum eſt:depēdere nō dubium. At inſtrumēti diſpoſitio non
vnum ſemꝑ habet temperamētum:ſed celi ⁊ aeris.ciboꝝ etiam ⁊ alioꝝ
que ad dietam pertinēt:qualitatē inſequit. Proptēa corporibꝰ nō vno
ſemꝑ modo affectis ac diſpoſitis:nō vno ſemꝑ modo imaginamur:recor

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Liber Primus

damur. intelligim⁹. ſapinus. appetim⁹: non eaſdem ſemꝑ voluptates ſe
quimur: non eadem placent exercitia: non iiſdem ſtudiis oblectamur:
non eadem inſomnia cernimus: pro quorum etiam varietate vt docet
hippocrates in libro de ſomniis. periti medicorum ſciunt de humorum
dominio cõiectari: redundãte em̄ ſanguine letiores: felle inardeſcẽte acri
ores: pituita excreſcẽte pigriores: atra bile regnãte meticuloſi ꝛ triſtiões
efficimur: accipit ergo anima neqꝫ id dubium corporum affectiões. ꝛ ſi
bi cõiuncte carnis ac circumſtãtium elemẽtorum leſa cõtagio neſcit i vo
tis ſeruare cõſtantiam. Q̄d in brutis ꝛ volucrib⁹ manifeſtius cernitur:
iuxta illud Maronis noſtri de ſerenitate loquẽtis.

Haud equidem credo quia ſit diuinitus illis
Ingenium: aut rerum fato prudentia maior:
Uerum vbi tempeſtas ꝛ cœli mobilis humor
Mutauere vias. et Juppiter humidus auſtris
Denſet erant que rara modo. ꝛ que denſa relaxat
Uertũtur ſpecies animoꝝ. et pectora motus
Nunc alios: alios dum nubila ventus agebat
Concipiunt: hinc ille auium concentus in agris
Hinc lete pecudes. ꝛ ouantes gutture corui.

Manifeſtum hoc etiam in ſenſu guſtus ꝛ viſus: nam ꝑpter bilis ad mix
tionem palato infirmi mel amareſcit. ꝛ oculis egris odioſa ē lux: que iu
cũda eſt ſanis. Corporum morbi ſunt anime pleruqꝫ ſalutares: tũc enim
maxime deum recolim⁹ cum in obſeſſa carne regnat infirmitas. ꝛ multi
ſanctoꝝ ad animi ſalutem vt Paulo aplo carnis flagella fuere principi
um. At animi morb⁹ corpora non ſolum iuuat: verumetiam ledit ac de
ſtruit. vide luxurie deditos vt palleãt ꝛ maceſcãt: vide inuidos. vt macet
ꝛ tabeſcãt. vide auaros: vt flaueſcãt. ꝛ areant. vide gule deditos. vt pi
gri ſomnolẽti valitudinarii ſint: ac malorum humoꝝ pleni. quos greco
vocabulo medici vocãt Chacochymos: morbos etiam ſpũales hoc ē ma
los mores nõ ſicut corporeos in ꝯmunes toti anime. ꝛ vni parti ꝑprios
diuidim⁹: non habet em̄ aĩa vt corp⁹ partes: quaꝝ vna ſine aliis infirme
tur: ſed cum aĩa egrotat: tota egrota eſt videt̄ tamē aliquã do nõ tota ſꝫ ſe
cũdũ pte egrotare. cũ ſcꝫ ad vni⁹ ꝟtutis op⁹ ē ſtrenua. ad aliaꝝ ꝟtutũ ex
ercitia lenta ꝛ ipedita: ſꝫ tñ etiã tũc in toto appetitu venenũ eſt cui quidē
fieri pt ꝑ alios malos mores vitioꝝ acceſſio. Int̄ corpis ꝛ ai morbos eſt
etiã diſcrimē hoc aliud. nã qꝛ medic⁹ aiaꝝ eſt de⁹. cui⁹ opatiões ꝛ opa ſũt
ꝑfcã. aie morb⁹ icurabilis ē nullis. Un̄ Seneca in qt nun qꝫ ſera ē ad bo
nos mores via. corpis vero morbi (vt ſupradictũ eſt) iccirco incurabiles
plurimi: quia natura que corporalis medicine magiſtra eſt. dei compara

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

tione. res manca eſt. medicoꝝ etiā naturaliū nō nunꝗ̄ conatꝰ inualidus qꝛ teſte hippocrate. vita breuis. ars ꝟo lōga. experimentū fallax.

Quid ſit morbꝰ corpis et anime Ca. v.

m Orbum corpis a labeone ſic definiri recitat. A. gellius i quarto noctiū atticaꝝ libro. capite ſecūdo. ꝙ ſit habitꝰ cuiuſꝗ̄ corpis cō tra naturā. vſum eiꝰ reddens deteriorē. ꝑ habitū autē nō corpis cultū intelligit: ſcdm̄ ꝗ̄ acceptionē habitū militarē habitū ſcenicū habitū religioſum dicimꝰ Sed habitū dt̄ qualitatē noxiā nature ꝯtrariam craſim corpis vitiantē: altiꝰ imbibitā: vt nequeat ſubito dimoueri. qua prepeditū corpꝰ. aīe nō eſt vt ꝑius obtēperās. ꝑptēa dt̄ vſum eiꝰ reddens deteriorem. Scdm̄ Platonē. Uirtꝰ eſt animi ſanitas. egritudo vitium Uirtꝰ bona ē ꝯſuetudo vel qualitas ex bona cōſuetudīe delicta. viciū ꝟo mala. Sicut cū pulſa īfirmitate bonoꝝ ciboꝝ vſu. frequēti maloꝝ abſtinentia. corpꝰ in priſtinū vigorē ſenſim reuertit̄ ꝛ eiſdem q̊bꝰ ſit valitudo ſeruat̄. valitudo ſeruat̄. ſic animꝰ malaꝝ opationū fuga bonaꝝ exercitio ꝟtutē in ſe gignit. roborat. auget. ꝛ cōſeruat. relictis igit̄ corpoꝝ morbis de ſpūalibꝰ egritudibꝰ deinceps agendū Neꝗ̄ em̄ vt podagre morbū incurabilē ſanemꝰ: ſed vt maloꝝ tolerantiā qua ꝯtra hꝰ vite mortalis abſinthium nullum eſt efficacius antidotum. inducamus. preſens charitatis munus aſſūmptum eſt.

Cur tanta diligentia ſit in curādis corporum morbis. Capitulum. vj.

Ed cū tot ſint corpis ꝛ aī male valitudīes: q̄ medicis ac medicamētis indigeāt: cur ſit vt oēs ſpreto aīo ſolis curādis corpibꝰ inhiemꝰ: et illi tm̄ in ꝑcio ſint medici. qui mederi corpibꝰ vel ſciūt vel ſcire ꝑfitent̄. Piniꝰ natural' hiſtorie. xix. de medicina ſic inq̊t. hec ꝑmū inuētores ſuos coelo dicauit. ꝛ hodie multifariā ab oracul' petit̄. ab aliq̊s ſcriptoribꝰ pene infiniti celebrant̄ qui cā artē aut inuenerūt aut auxerūt. aut illuſtrarūt. Magi illi q̊ꝝ tāta apud pſas ꝛ egyptios fuit autoritas: cū religiōe ꝛ aſtronomia medicinā etiā ꝑfitebant̄. de Apolline ꝑmo eiꝰ inuētore Naſo ſcribit. Inuētum medicina meum ē. opiferꝗ̄ ꝑ orbem dicor. et herbaꝝ ſubiecta potētia nobis. his addit̄ Orpheus Muſeus Deliſeus. et vt aliq̊ volūt chiron centaurus q̊ de herbis ſcripſerūt. ꝛ medicine operā dederūt. Pythagoras etiā ſamius. ꝛ democritꝰ abderites medendi rōnem magno ſtudio ꝗ̄ſierūt. Machaon ꝛ podaliriꝰ ob medicine peritiam cū aliȷ̄s ducibꝰ ex creta ad troianā expeditionē voca-

ti ſunt.hippocratiicū peſtilētiam pullulare incipiētem repreſſiſſet.decre-
ti ſunt honores.q̃s herculi decreuerat olim grecia heraliſtratꝰ Chryſippi
diſcipulꝰ ex Ariſtotel' filia genitꝰ Antiocho rege ſanato centū talētis do
natꝰ eſt.Teſte liuio cū romana vrbs peſte laboraret īſpectis libris ſibylli
nis decē legati a ſenatu miſſi ex epidauro deū Aeſculapiū in ſpecie ſerpen
tis romā adduxerūt.Mithridates ſua etate regū maximus oēs anceſſo
res(vt fama ē)medendi diligētia ſupauit.Cōmentatiōes eiꝰ ⁊ exēplaria
Pōpeius magnꝰ in latinā linguam a leneo liberto ſuo trāſferri iuſſit Cla
ruit in ea arte Aeſclepiades pruſieſis qui(vt aiūt)eloquētie tm̄ magis q̃z
medicādi fretꝰ auxilio nouam exploſa veteri medicinā inuenit Antonio
muſe Ceſar auguſtꝰ ꝙ fuiſſꝫ ab eo graui morbo liberatꝰ:ſtatuam ereā iu-
xta eſculapiū locari mādauit.Euax rex arabum medicine ⁊ ipſe curioſiſſi
mꝰ de herbis ⁊ lapidibꝰ ad Neronem ſcripſit.Suꝑuenit et Dioſcorides
vir militaris in herbaria arte mirabil'.Tp̄e Antonini floruit Gallenus
vir quidem doctiſſimꝰ.⁊ ea etate in medicina ſingularis.ſecutꝰ eſt eum ra
ſis poenꝰ ⁊ ipſe illuſtribꝰ medicis ānumeratꝰ fuerūt ⁊ alij īnumerabiles
retroactis tp̄ibꝰ medendi mgr̄i.ſed noſtre etati magis ꝓpiqui Petrꝰ apo
nēſis patauinꝰ vir rex ſcia admirandꝰ.At oīm neotericoꝝ ditiſſimꝰ ne-
ſcio an doctiſſimꝰ Thadeus florētinꝰ fuit q̇ cum a ꝑncipibꝰ italie vocaba
tur quinquagita aureos in mercedē diurnā paciſci cōſueuerat.ab hono
rio ſummo pōtifice ſemel vocatꝰ nō priꝰ acceſſit q̃z centū aureos ſibi ī die
ſtatutos ītellexit.Vn̄ liberatꝰ pōtifex decem milia aureoꝝ illi cōdonauit.
Iuniores innumeros:ne tibi ſim oneroſus:ſilētio ꝑtereo.Hec āt memo-
rare ſuaſit hūane curioſitatis admiratio ꝙ eis p̄mia honoreſq̃z decernat
qui corpibꝰ opitulari ſciāt.eis vo qui aīas ſanāt.neminem quidem mer
cedem īſtituat.Credo tm̄ ita factū vt moribꝰ parcam.ſubtili ⁊ occulta ſa-
gacitate nature.natura em̄ corporea vite ſtudioſa.videns hoī ex p̄te cor-
poris morte impedere.corpꝰ tm̄ fulcire conata ē pigmētis ⁊ medicis reli
cta aie incorporee cura deo incorporeo.Cui ſentētie plurimū cōſonat qđ
deꝰ paruam imo minimam ⁊ aliquādo nullam corpis.aīaꝝ vero tātam ra-
tionem habere ſe oſtēdit vt ipſemet corpꝰ ſuū pro animaꝝ ſalute tradide-
rit.⁊ certe plures deus medicos ⁊ medelas animabus q̃z natura corpori-
bus adinuenit.Patriarche.Prophete:noui ac veteris teſtamēti docto-
res nimirum medici ſunt animarum.religioſi noſtri temporis omnes ⁊
hi preſertim qui declamāt in eccleſijs.⁊ qui confeſſionibꝰ fidelium audiē-
dis preſunt animorum medici ſunt.hi practicorū illi rhetoricorum me-
dicorum loco ſuccendūt.prophetarum vaticinia doctorum conſulta.le-
ges q̃z tā hūane q̃z diuine ſꝫ diuine p̄cipue.⁊ oīs deniq̃z phīa de moribꝰ ſūt
aīaꝝ medicamēta ſalubria:quibꝰ aie nō a morte ſꝫ a miſeria ſempiterna

pręſeruātur.quę tāto peior quanto lōgior morte iudicatur. Ut igit̄ om
nium ſupradictoꝝ concludatur affinitas.corpori corporea debetur medi
cina.corporalis medic⁹.⁊ medico pręmium corporale.animę vero quia
ſpūs eſt ſpiritualis medicus.et medico pręmium ſpūale ꝓponitur. Sic
oportet nos perſuaſos eſſe.qm̄ id et rationi ⁊ doctrinę apoſtolicę cōſenta
neum eſt.et ꝙ iacto hoc fundamēto facilius patiētię ſtructura cōſurgit.
hinc etiam ſicut mortem corpori ſic immortalitatē animę natura denun
ciat.cum ſcꝫ eam vt naturalis opis minime egētem relinquit incuſtodi-
tum.at de⁹ curam eius aſſumit.nō vt quo antedixi.mortem effugiet.cui
ſuapte natura nunq̄ꝫ addicta eſt.ſed vt miſeriam ſempiternā cui peccan
do ſe ſubijcit.euadat. Sed iam ad veſtigādam ſpiritualium morborum
pergamus originem.

¶ De morboꝝ ſpiritualiū origine Ca.vij.

Spiritualium infirmitatum quib⁹ pene totum gen⁹ humanum
opprimit̄ tibi.ſi aduerteris.radicem et fundamētum breuibus
explicabo vt cognito morbi loco.ſciam⁹ vbi oportet applicare re
medium. In hoc peripateticoꝝ.⁊ theologorum ſcholę cōſentiunt.duas
eſſe principales animę partes.per quas vident̄ homīes duas.et has qui
dem contrarias naturas aſſecuti.rationalem ſcꝫ et ſenſitiuam. Iſta cum
belluis nobis cōmunis eſt.illa vero ꝓpria eſt hominis forma.primaqꝫ ꝑ
fectio rationalis in duas ſecatur ꝑtes. Intellectum ſcꝫ et volūtatem In
tellect⁹ eſt omnia cognoſcere. Uolūtatis vero intellecta.ſi bona videant̄.
appetere.ſin autem mala nocētiaqꝫ ſint vel appareāt:quo ad ei⁹ fieri po-
teſt.propulſare.vel fugere.ſenſitiua duas item continet vires vnam qua
ea quę ſenſui occurrūt aut obijciūtur dignoſci.alterā qua occurrētia ob-
iectaqꝫ prius cognita vel tenere ſatagit. vel declinare.prima vis ē ea qua
ſentim⁹.qua videmus.qua audim⁹.qua palpam⁹.qua olfacimus.qua ⁊
guſtam⁹:nam quaſi quidam fonticulus in quinqꝫ ſenſuū exteriorum ri-
uulos virt⁹ iſta defluxit.exteriorum inq̄ꝫ.nam vt philoſophis placet to-
tidem ſunt interiores ſenſus.qui intra cranei forulos cerebriqꝫ cauernu
las vt viſum ē Auicēnę.et Alberto magno.ac cęteris medicoꝝ ac phōꝝ
qui de corꝑis humani anatomia ſcripſere.diſcretas habēt ſedes ꝓpriaſqꝫ
māſiunculas.q̄ ſpirituū aīaliū vię ſpecierūqꝫ receptacula nomiant̄.ſꝫ ex
ijs phantaſiā cōmemoraſſe ſufficiat.qn̄ ipſa id officij ī ꝑte ſenſitiua ſorti
ta eſt.qđ intellect⁹ obtinet in rationali.altera vis ſeu virtus bifariam q̄ꝫ
diuidit̄ in cōcupiſcibilē ſcꝫ et iraſcibilē. Cōcupiſcibilis in ea fertur q̄ vo-
luptatem afferre.per ſenſum ⁊ phantaſiā iudicātur.in ea vero quę triſtia
apparent ita ſe habet.vt ea vel abigat:ſi facultas adſit. vel procul ab eis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

ſeſe q̄z maxime proripiat. iraſcibilis ad ſubſidium iſti cōiuncta eſt. quotiens enim cōcupiſcibili quidpiā impedimēti ſe ingerit. iraſcibilis magno impetu accurrēs illud totis viribꝰ conatur auertere. hic diligēter aduerte huc mētis aciem tota attētione cōuerte. Jam tibi oſtenſurꝰ ſum malorum omnium fomitem ſcelerumq̄z radicem. vnde omnis noſtra deſcendit iniquitas. Uidebis acerrimū hoſtem ꝟtutis: videbis id quod membrorum legem paulꝰ appellat. Lex membroꝝ eſt virtutis cōcupiſcibilis impetꝰ. qui grece ορμη dicitur. hic ſemꝑ in id ſolum qđ delectat. nulla honeſtatis. nulla virtutis. nulla dei habita ratiōe tanq̄z magnes ad polū mira nature lege cōuertitur Hi duo appetitꝰ in eadem anima quaſi due in eodem axe rote ſeſſori ꝛ equo cōparari poſſunt Uolūtas recta ſeſſor ē. appetitꝰ equus: ſicut em̄ equus anteq̄z dometur eſt freni ꝛ ſeſſoris impatiēs. ſic appetitꝰ niſi prius lōga diligētiq̄z cura coerceatur volūtatem aſpernatꝰ in diuerſa cum indignaciōe ſe proripit. domabilis eſt: ſed longa opus eſt diligētia. magnis calcaribꝰ. fortiſſimiſq̄z capiſtris. ꝛ frenis vtēdum ē. Rem miram audi: quam velim ſepius adhibita diligētia cōtempleris. Quicquid leges tam ſacre q̄z ciuiles. tam veteres q̄z noue. tā publice q̄z priuate. ſeu in pœnam cōminantur. ſeu pollicētur in premium. ſeorſum tēdit vt huius cōtumaciſſimi appetitꝰ ceruicoſam duriciem ꝛ caput obſtipum cōtundat et ſubigat. facilꝰ xerxem Themiſtocles. Dariū. Alexāder. Gallos Ceſar. Bellerophon Chimeram. Hercules Hydrā. Theſeus minotaurū. Ariſteus proteum. Cadmus draconem. q̄z hanc immaniſſimā feram debellauit. immo cum illā debellarint. ipſi ab iſta oppugnati ſunt et expugnati. propterea dictum eſt a ſapiēte. Melior ē patiens viro forti. ꝛ qui animo dominať ſuo. expugnatore vrbium. non aliam ob cauſam vetēs eremite viri ſanctiſſimi quales in noua lege fuerūt Paulus. Antoniꝰ. Hilarion. et in veteri Helias Heliſeus. et ceteri filij prophetaꝝ carmeli accole ordinis noſtri principes ꝛ autores vrbes et hominum cōſortia fugiebant. in ieiunijs ꝛ in diuinarum rerum cōtemplatione degebāt. non aliam in quā ob cauſam. niſi vt hūc rebellem ꝛ contumacem appetitum emollirēt. legiq̄z ſubijcerēt. cōtinua hec intra nos pugna. et vt Auguſtinꝰ inquit. rara victoria.

De animi perturbationibꝰ Ca. viij.

n

Ec pt̄ereundū hoc loco partem hāc anime quam ſenſitiuam dicimus nunq̄z quieſcere. ſed inſtar maris ſemꝑ eſtuare. ꝛ aſſiduis perturbacionibꝰ agitari. Sicut em̄ mare duodecim ventis quos Pliniꝰ in libro de naturali hiſtoria cōnumerat. vexari non deſinit. hoc eſt vt ab oriente in occidentem. et ab occidēte rurſum in oriētem ve-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Liber Primus

niamus ſubſolano. vulturno. euronoto Auſtro. libanato Aphrico. fauo
nio. Cauro. Triſcea Septētrione Aquilone Cęcia. Ita memorata pars
aīę totidem ꝑturbationibꝰ quas Egidiꝰ romanꝰ libro pͥmo de regimie pͥn
cipum refert. in magnos fluctꝰ intumeſcit ⁊ fremit Sūt autem hę ꝑtur
batiões. Amor. deſiderium. odium. abomiatio. delectatio. dolor ſeu triſti
cia. Iſta enī ad aīm. ille ꝟo referūtur ad corpꝰ. Spes. deſpatio. audacia.
timor. ira. ſegnicies: quam ipſe Egidiꝰ. et alij Neoterici vocāt māſuetu
dinem paſſionē. ad eiꝰ māſuetudis differētiam: q̄ cum ſit mediocritas q̄-
dam intꝰ iram ⁊ ſegniciem. nō paſſio. ſed ꝟtꝰ eſt ⁊ appellat. Primꝰ ſenari-
us ad cōcupiſcibilē: ſecundꝰ pertinet ad iraſcibilē. Sz quemadmodum
pręt iam dictos generales vētos. alij q̊dam peculiares ſunt. vt Sciron
apud athenicēſes paulum a Cauro deflectēs. ſic dictꝰ ꝙ ſpiret a ſaxis: quę
Sciron latro a Theſeo interfectꝰ quondam inhabitabat. ⁊ Circius apd
prouinciā narbonēſem naues in italiam recto curſu deferēs. ita pter iam
dictas ꝑturbatiões alię q̄dā numerant ab Ariſtotele in libro ſecūdo rhe
toricorꝫ videlz Zelus. Gratia Nemeſis. Miſericordia Inuidia Erube-
ſcētia. his appetitꝰ ſicut mare: natura ſua inſtabilꝰ ſemꝑ perturbat ⁊ flu-
ctuat: hinc mūdi turbines excitant. hinc diſcordię. hinc tumultꝰ. hic bel
la. hinc excidia vrbium ⁊ hoīm interitꝰ oriunt. his laqueis his retibꝰ aīę
noſtrę captiuant. his plagis includūtur ſimul hoc viſco fallūtur. hoc ve
neno potant. his ſordibꝰ inquinātur. his deliramētis illudūtur. hoc luto
inuoluūtur. his illitę maculis amittūt dei patris imaginē. hi ſcopuli na-
uigantibꝰ ad coelum paſſum obijciūtur. hę ſunt noſtrę ſyrtes vbi hęrent
noſtra nauigia. hęc capharea ſaxa. hęc mendax ⁊ inſidioſa lux in ipſo Ca-
phareo. hic Euripus: vbi ſaltem ſepties in die periclitat iuſtus. hęc ſcyl-
la. hęc Charybdis: hę ſymplegades: quarꝫ concurſibꝰ deprehenſę aīę cęle-
ſtis pͥrię curſū amittūt hęc torpedo q̄ mētibꝰ nr̄is torporē ac ſtuporē im
mittit. ⁊ ad bonum opꝰ reddit imobiles. hęc illa mirāde ꝟtutis Echene-
is: q̄ armatas claſſes ⁊ magno ventorꝫ impetu cōcitas mirātibꝰ nautis ī
frenat ⁊ ſiſtit. hę ſirenes. quę vocum lenocinio ⁊ blandiētibꝰ cantilenarū
illecebris captos in feras amiſſa humanitate trāſmutant. hęc Meduſa
aſpectu tam noxia vt videntes cōuertat in ſaxa. hę ſalmacis aquę viros ef
foemināt. hęc deniqz eſt illa teterrima peſtis quę noſtra hac tempeſtate ꝑ
totum terrarꝫ orbem contagia ſuę atrocitatis effudit. hęc tibi volui com
memorare ⁊ quaſi oculis ſubijcere: vt viſis hoſtium tuorum caſtris: ſcias
quantum tibi immineat periculum. et qua virtute pugnandum. et qui-
bus ad victoriam opus eſt copijs

¶ Unde ſecuta ſit rebellio appetitꝰ Ca. ix.

Liber Primus

T ne querelę aut calumnię locus relinquatur φ inter has compugnātium virium cōflictationes a deo conſtituta ſit humana fragilitas a theologis ſapiēter occurritur. Aiunt em̄ ⁊ ſentētię hui⁹ autor primus eſt Moſes. hominem a deo per gratiam ita formatū. vt q̄zdiu diuinę legi ſubiectus eſſet: nec mortis neceſſitatem incurreret: nec vllam rebellionem ab inferiori creatura pateretur. haberet qꝫ non extra ſolum: ſed intra ſe quietem. tranquillitatem. ⁊ pacem: adeo vt ⁊ intellectus ſine phantaſmatib⁹ clare intelligere. ⁊ ratio ſine membrorum et appetit⁹ diſcordia libere ⁊ expedite poſſet operari. At ſoluta in deum patrem obedientia: homo multiplici eſt in animo ⁊ corpore pœna mulctatus. In corpus enim cum infinitis langorum aculeis mors immiſſa eſt Quam ſentētiam poetę gentilium quaſi diuinantes in ſeparato promethei fabula depinxerūt. In regnum vero animi duę grauiſſimę ſeditiōes exortę ſunt. Una per quam intelligētię libertati damnum inflictum eſt vt ſcilicet intelligere non poſſit niſi vt Ariſtoteles inquit phantaſmata ſpeculetur. cui ſeruituti ante peccatum nō erat addicta. Altera ꝑ quam voluntas illa eximia ſupremaqꝫ potentia qua ſola promereri commererīqꝫ. ⁊ boni maliqꝫ pro arbitrio eſſe poſſumus. contranitentis appetitus ęmulationem incurrit. Et plerumqꝫ. teſte ſcriptura: ſolet vſu euenire diuino etiam iudicio comprobatum oſtenditur: vt que quis fecerit: eadem patiatur. Sic ſauli poſtq̄z deo rebellauit. Dauid aduerſat⁹ eſt. Ipſi quoqꝫ dauid Abſolon. Salomoni quidam Adad regia ſtirpe nat⁹: qui diu exularat in ęgypto: item Razon. et Jeroboam: qui poſt mortem Salomonis ſuper decem tribus imperauit. natura igitur vitiata peccato ⁊ appetitus vinculo in vindictam ſoluto: bellum hoc aſſiduū ⁊ repugnantiam carnis incurrimus. hic itaqꝫ loc⁹ eſt cui medicina queritur: cui ſunt applicanda fomenta virtutis. cui patientię craſis inducenda: vt animo bene mouēti ſubdita ſit. ⁊ obtemperās ac idonea rationi.

De varijs hominum diſpoſitionibus ad peccandum. Capitulū. x.

Quemadmodum teſte Chriſto in euangelio ſpadonum tria ſunt genera: vnum eorum qui natura frigidi ſunt: alterum eorum qui ferro ac manu fiunt. Tercium cum quis ⁊ ſi natura ē pronus in venerē. v̄tutis tamē bn̄ficio fult⁹ caſtimoniā ſeruat. vt de Socrate legim⁹. qui cum iuxta metopoſcopi iudiciū ex toti⁹ corporis ſilo atqꝫ habitu iudicātis eſſet natura violētus atqꝫ venereus: ea vitia sic

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

diligentia profligauerat. vt nemo eſſet ea tempeſtate cõtinentior. et ſan-
ctior Jta fere in oi ꝟtutis ac vicij genere cõtingit. Sũt em̃ vt exẽpli gr̃a
de iracũdis loquar. qui nature impetu fere nullo moueant᷑ ad iram. vt ij
qui ſegnes imbelles ignauiqꝫ naſcũtur. de q̇b⁹ illud ſatyrici: ſꝫ leua in par
te mamille. Nil ſalit arcadico iuueni. Sunt qui etſi bile cõcitant᷑. nocẽ
di tamẽ inſtrumẽtis carẽt. vt facti ꝑ ferrum eunuchi: qui licet ſalacitatẽ
ſentiãt. ſicut in vita Apollonij Tyanei legimus apud philoſtratum. ta-
mẽ non habẽt vnde veneris cõſequant᷑ affectum. Sũt qui ⁊ impetum ⁊
inſtrumẽtum habẽtes. rationis lege quaſi quadam animi diuinitate re-
gunt᷑. hec igit᷑ cum ita ſe habeãt in ſolo fere genere tercio ꝟtus eſt poſita:
qd̉ ex arborib⁹ ꝑſuaderi p̄t. Arbor em̃ que natura recta eſt nulla indiget
ad rectitudinẽ induſtria. que ꝟo ita praua naſcit᷑. vt dirigi nullo mõ poſ
ſit. omnem a ſe artem facit alienam. At que inflecti p̄t ac dirigi. laborem
artificis nõ fruſtratur. Atqꝫ hec de actionib⁹ quas trãſeũtes vocãt. ⁊ in
ſtrumẽtis egent. quicũqꝫ legis dicta memineris. im manẽtib⁹ em̃ que or
ganis nõ vtunt᷑ vt volũtatis oꝑationib⁹. nulla obſtat quin peccare poſ-
ſint membroꝝ inopia. de his dcm̃ eſt a Chriſto. Qui viderit mulierem ad
cõcupiſcẽdum eam iam moechat⁹ eſt in corde ſuo: de alijs vero intelligit᷑
illud ſapiẽtie dictum. Qui potuit trãſgredi ⁊ nõ eſt trãſgreſſus. Et eoꝝ
quidem qui repugnãtie ſtimulum patiũtur grad⁹ ſunt pene in infinitum
abeũtes Eſt nãqꝫ q̄ tenui diligẽtia ſuperet᷑. eſt q̄ maiorem conatum ꝯtra
nitẽtis rõnis poſtulet. eſt q̇ tanto impetu arcem rationis impugnet. vt
vix humana reſiſtat infirmitas. ⁊ hi ſunt vt plurimum quib⁹ ingens eſt
anim⁹. ⁊ natura feruẽs multis adiuta ſpiritib⁹ q̄lis in hectore. in Achil
le. in Hercule. ⁊ in alijs qui ſemidei a noſtris. a grecis vero dicũtur hero
es. hi ſunt forti atqꝫ elato animo viri. qui magna ſemper aggrediũtur et
quorum vt ſplendidã facinora. ſic ⁊ enormes caſus audiũtur. mediocri-
tatem fugiẽtes aut preclaris facinorib⁹ ſe illuſtrant. aut famoſis ſceleri-
bus ſe inquinãt. Fuit ex horum numero Dauid. fuit Salomon pater et
filius ambo modo religiõe. modo vicijs excellẽtes. et ex noſtris Paulus
apoſtol⁹ qui et eccleſiam chriſti molitus eſt extinguere. et ad chriſtum cõ
uerſus de ſtimulo carnis conquerit᷑ et colaphizari ſe d̉ a Sathana. Ad
dam et beatiſſimum patrem Hieronymum. qui in vaſta ſolitudine con
ſtitut⁹ ſibi videbatur choris intereſſe puellarum. et vt ipſe in q̇t frigeſcẽte
corpore ſola libidinum incẽdia bulliebant. Eſt in manibus omnium li-
ber cõfeſſionum Auguſtini. in quo mulierum amore non tentatum ſo-
lũ: ſꝫ et ſuperatũ ſe ingenue ꝯfitet᷑. erat in ijs natura potẽs et fertili tre ꝑ
q̄ꝫ ſimillima. q̄ vna eadẽqꝫ foecũditate niſi ꝓhibeat᷑ a villico. ⁊ malas her
bas ⁊ bonas paſſim et promiſcue gignit. manifeſtũ id et in equis: q̇ eiſdẽ

viribꝰ quibus pn̄t velociter currere: agiliter ſaltare: bellatorē ferre pn̄t. ⁊
dn̄m ferire. et ſeſſorem excutē. et obuios cōculcare.

Unde tanta in hoībꝰ diuerſitas ¶ Capi. xj

Quod ſi q̄ras vnde tāta ſit in homibꝰ naturarum varietas vt
ſpecie nō nulli differre videank: qđ de animabꝰ hoīm platoni
ci cōcedunt. vt em̄ reperies q̄ natura timidi ſint: tardi. ſom-
nolēti. inertes. pigri. ſegnes. ignaui. ita videas qui naſcātur animoſi. ſtre
nui vigiles. induſtrij. vegeti. cordati. excitati: inuenies etiam quoſdam
natura pios. religioſos. iuſtos. cōtinētes. modeſtos. benignos. Itē quoſ
dam impios. irreligioſos. iniquos. auaros. procaces. inuerecūdos. ima-
nes. Bene diſpoſiti a natura: hoc autē licet oculo ad oculum intueri: mi
nori diligētia pficiūt. at q̄bꝰ nouercali odio natura difficilis fuerit: ſolēt
omnia faciēdo nihil pficē. ⁊ operam ac impēſas vt plurimū perdē. Nec
Cherilꝰ malus Alexādri poeta: nec Meuius et Bauius minꝰ q̄ȝ Home
rus et Uirgilꝰ perdiſcēde poetice ſtudiū impēdiſſe putādi ſunt: ſed mi
nus habuiſſe fauoris a natura: ꝓptēa illi ſunt ignobiles. Iſti int̄ hieroni
cas honorank. Plotinꝰ in p̄mo de ꝓuidentia libro capite quarto: tria tan
git q̄ putat nobis inuitis ad bonitatē ac maliciam plurimū conferre. pri
mum eſt inclinatio illa qua etiam ante p̄ſentem vitam cœpit aīa vergere
in corpꝰ. ⁊ carnis optare cōſortium. Aliud eſt corpꝰ ſic affectum: vt ani-
mam ad talia ꝓuocet. ⁊ ſtatim ab inicio incautam. et deinceps gradatim
aſſuefactā. Tercium eſt ſubitꝰ ſenſibilium occurſus p ſenſus in aīam: ſic
aut ſic afficiēs eam. hoꝝ trium duo tanq̄ȝ vera ſuſcipimꝰ: primū autē re-
ijcimus q̄m̄ cum catholicis aīas ante hāc vitā fuiſſe nō putamꝰ Inſequi
videnk ⁊ nationes ſua vitia. Uñ et latini ſupcilioſi ac elati dicūtur. Ua-
ni ligures. leues galli. laetabundi hiſpani. Mendaces greci. pœni fœdi
fragi. Citak a Paulo apl'o. Epimenidis poete greci vulgatꝰ ille de cretē
ſibus verſus. κρητεσ αει ψευσται κακα θηρια γαστερεσ
αργοι Cretēſes ſemp mēdaces. male beſtie. ventres pigri: ſi q̄ras igit.
vnde tāta ſit in natura varietas: diſcrepātia in moribꝰ in vita diuerſitas:
nolo me modo coarctare ad inextricabiles huiꝰ perplexe queſtiōis angu
ſtias. dicam tamē trāſeunter ⁊ ſummatim: affirmaboq̄ȝ referre multum
quo ſemine q̄s progenitꝰ ſit: quo vētre ſit fotus embrix. quibꝰ horis natꝰ
infans. quibꝰ cibis ⁊ exercitijs educatꝰ. quibꝰ cum alitus: quibꝰ diſcipli
nis imbutꝰ: ſub qua coeli pte nutritꝰ. Non em̄ oīm eque natiouū corpo
ra ſunt ad ſapiētie ac intelligētie perceptionē idonea. Uñ Socratē vel
vt alij volūt Thaletem dicē ſolitum accepimus: ꝓpter tria ſe maximas
deo grās habere q̄ ſcȝ mas nō fœmina. homo nō beſtia. grecꝰ non barba-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

rus natus eſſet:erant em̄ greci natura apti magis ad philoſophiā:q̄ pro
pter aeris ⁊ coeli temperiem corpora ſortiti eſſent ab excellētijs cōtrarie
tatum vt philoſophi aiūt remotiora. Seres em̄ et qui extrema mūdi cli
mata inhabitāt:tm̄ ab eoꝝ cōplexione qui clima quintum incolūt:elon
gātur:vt complexio que vni genti ſalubris eſt:plerumq; alteri mortem
conſciſcat. Et vt corporum diſpoſitionibꝰ:ſic moribus legibꝰ ſententijs
differūt ⁊ ingenijs. his de cauſis athenieſes ingenioſiores:thebani robu
ſtiores habiti ſunt:q̄ videlicet illi in puriore:iſti in craſſiore aere verſaren
tur. Tantꝰ eſt corpis influxus in aīam:vt platonici qui demōes ⁊ ange
los volūt eſſe corporeos:putēt eos pro corpoꝝ varietate varijs rebꝰ oble
ctari:eos q̄ de coeleſti ſubſtātia corpꝰ habēt:figuris ⁊ cantibus allici:q̄ ex
igne:fumo ⁊ odoribꝰ ſacrificiorum. qui vō ex aere:dicūt ſeſe corporibꝰ no
ſtris inſinuare ſolitos. ⁊ humani corporis humorem exſugere. Affirmat
Herodotꝰ libro hiſtoriarum tercio:ſe ex genere ſcytharum ſapiētem au
diuiſſe neminem p̄ter vnum anacharſim:qui vt Cicero in queſtionibus
Tuſculanis inq̇t:ſapiētie fuit admirande. Hec igit̄ que ad bene beateq;
viuēdum tanti momēti ſunt nō noſtre ſunt facultatis ſed aliūde ſuppedi
tant. licet em̄ bene mori noſtri ſit arbitrij:tamē bene naſci ⁊ bene educari
noſtre nō eſt poteſtatis. Proptēa cum de ſalute agit̄ non vite principiū:
ſed finis inſpicit̄. Satis ergo fuerit nobis p̄tātem cum difficultate relin
qui:diuinū adiutorium nulli negari:patere viam oībꝰ a vicijs ad v̄tutē:
a v̄tute ad gloriam. q̄ ſi quibuſdā maiori cum labore:certe etiam maiori
cum mercede. he p̄ticulares cauſe q̄ rebelliones appetitꝰ augent ac minu
unt intellecte ac recitate ſunt a philoſophis. ⁊ cōmunis illa cā:hoc ē pec
catum origis a p̄mi parētis inobediētia natum a ſolis theologis allegat̄
que p̄dcis adiuncta tāte molis eſt in omnibꝰ:et omnes ad peccatum in
curuet. hinc illud apoſtolicū. ſi dixerimꝰ quia peccatū non habemꝰ:noſ
metipſos ſeducimꝰ. et veritas in nobis non eſt. Sed iam ad appetitum
redeamus.

De vi appetitus. Ca. xij.

Appetitꝰ ergo p inobediētiam p̄mi homis abſolutꝰ a lege rōnis
preuaricari coepit ⁊ inſanire:de cuiꝰ clamdeſtinis inſidijs ⁊ incur
ſionibꝰ apertis Jacobꝰ ita loquit̄. vnuſquiſq; vō tentat̄ a cōcupiſcētia ſua
abſtractꝰ ⁊ illectꝰ:in eo q̄ abſtractus dicit:violētiam exprimit. in eo q̄d il
lectus adiūgit:fraudulētiam ſignificat. Paulꝰ autem ad Romanos ſcri
bens appetitum his v̄bis accuſat ⁊ taxat. Nam velle adiacet mihi perfi
cere autem bonum nō inuenio. nō enim quod volo bonum hoc facio. ſed
quod nolo:malum hoc ago. ſi autem quod nolo illud facio:iam non ego

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

operoꝛ illud: ſed quod habitat ī me peccatum. ſic apoſtolꝰ. Erāt in Pau
lo ſicut ⁊ in nobis duo fere homīes ſpūalis ſcꝫ et carnalis. Uerba autem
ſupꝛadicta ſpūalis ſunt homīs de carnalis tyrānide cōquerentis. ⁊ carna
lem hominem hoc eſt appetitum peccatum vocat: quia videlicet ſemper
nos ad peccatum flectat ⁊ inducat. Spūalem homīem ipſe Paulꝰ dicit
interioꝛem: cum Paulo infra ſubiūgit Condelectoꝛ eñ legi dei ſcdm in-
terioꝛem homīem. Et de carnali ſubinfert. Uideo aliam legem in mem-
bꝛis meis repugnātem legi mētis mee. mox homo ſpūalis in Paulo vi-
dens ſe nō poſſe penitꝰ carnali reſiſtere: quaſi indignabundꝰ in hec ꝟba ꝓ
rūpit. Infelix ego homo: quis me liberabit de coꝛpe moꝛtis huiꝰ? et pau
cis interiectis ita cōcludit. Igiť ego ipſe mente ſeruio legi dei: carne autē
legi peccati hoc idem et Chꝛiſtꝰ inquit. Spūs quidem promptꝰ eſt: caro
autem infirma. Spūs quippe mens eſt in qua preſidet volūtas cōſenta
nea rōni ⁊ parata ſemꝑ niſi retrahať ab appetitu parē diuine legi. Caro
autem hoc eſt appetitꝰ carnalis infirmꝰ ea de cauſa eſt appellatꝰ: ꝙ volū-
tatem ſemꝑ ꝓpediēs omnem opam nrām reddit infirmam. Uel q: nos
ꝓpē carnis legem rōnis conatibꝰ reſiſtētem ſimꝰ ad omne ꝑclarum fa
cinus infirmi. Nec tamē minꝰ infirma caro nūcupabiť etiam tum cum
appetitꝰ bonis operibꝰ aſſuefactꝰ adheſerit rōni: nam vis ea que qm̄ im
perium volūtatis exequiť: executiua nūcupať coꝛpoꝛeis inſtrumētis alli
gata: nec opis ꝑfectione: nec operādi velocitate pt volūtatem adequare:
ex deo igiť ⁊ ex volūtate efficacia eſt: at tarditas ⁊ deterioꝛ agēdi ꝯdicio ex
carne: nō aliter quā in claudo ꝓgreſſiōis obliquitas ex curuitate cruris ē
ſed eundi facultas ex aīa: hoc ꝑpēdens in ſcdo ethicoꝝ dixit Ariſtoteles:
in cōtinētes ſiles eſſe paralyticis. quēadmodū eñ palyticꝰ moꝛboſa q̄li-
tate vim motiuā impediēte: quoꝛſum nō vult manū vertit. ſic incōtinēs
ſi aliqn̄ vel bonitate nature vl' diuina inſpiratiōe motꝰ: aſpirare velit ad
virtutē cōtinue ꝑtinētis appetitꝰ impulſu de vie regie rectitudie ī dex
tram aut in ſiniſtram: hoc ē de mediocritate ꝟtutis in id quod plus aut
minus eſt: deturbat.

Quomodo appetitꝰ ligetur Ca. xiij

Ontra hāc teterrimā peſtē qd aliud melius dari pt antidotū q̄ꝫ
qd Paulꝰ oñdit dicēs. Caſtigo coꝛpꝰ meū ⁊ ī ſeruitutē redigo:
ne cū alijs ꝑdicauerī ipſe repꝛobꝰ efficiar: pugnāt ergo inť ſe hec
duo ſpc. ⁊ ea pugne lex ē: vt victoꝛ victo ipꝫt. ⁊ q̄ libuerit trahat. rē mirā ī
tellige: quam ſi ſaperent ⁊ ſibi recte conſulerent homines: foꝛtaſſe vitam
cautius inſtituerent: nec ſe ipſos inconſulte ac improuide viuendo tot vi
tioꝛum cathenis alligarent. Uſus et cōſuetudo ea ſunt que appetitum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

ligāt et obſtringūt. cōſuetudo ꝟo que cathena eſt adamāte ſolidioꝛ ꝑ exercitium vſumqꝫ cōtexitur: actiōes aſſidue annuli ſunt: ſi appetitꝰ ad id qḋ cōcupiſcit: volūtatis aſſenſum ſemel traxerit. vnum cathene annulum cōplicauit. ſi centies eam ſeduxerit: iam ex centū orbiculis cathena cōtexta collum victe volūtatis innodat. ⁊ captiuam ducēs illudere ⁊ inſultare nō ceſſat. hinc Horatiꝰ in epl'is. Animū rege: qui niſi paret. Imperat: hūc frenis. hūc tu cōpeſce cathena. animum autem vocat impetū appetitus.

Quid valeat habitus Ca. xiiij.

Athena hec a philoſophis qui rerū naturas ſubtilit' inſpexerūt. habitꝰ appellat'. Is cōtinuis ⁊ ſequētibꝰ malis actionibꝰ ſic pedetentim ⁊ ſenſim nobis adheret ⁊ ſubrepit: vt in naturam trāſire videatur: ſicut lignum a natura rectum poſtqꝫ diu flexuram paſſum fuerit a curuitate dimoueri nō p̄t. nec ligno minꝰ tenaciter adheret ea figura: qꝫ ſi ab origine curuatura veniſſet. Scitum eſt illud memorabile lycurgi exemplū: qui volēs pp'lo quātum cōſuetudo poſſit oſtēdere: duos catulos vnum ī ſiluis. alteꝝ domi in popina educari fecit. moꝝ cōuocatis turbis tale ſpectaculū exhibuit. Catulos adduci iuſſit. ⁊ ꝓpoſito hinc lepore. hinc cacabo. ſolui eos mandauit: qui popine aſſuetꝰ erat. ad cacabum repētino curſu ſe proripuit: qui ꝟo in ſyluis coaluerat: mira pedum leuitate fugiētem leporem inſecutꝰ eſt. Vident' ergo habitꝰ natura fortiores: vtpote quam ſubigūt. domāt ⁊ immutāt. et vnuſquiſqꝫ habitum habēs niſi diligētiam adhibeat: in cōtrarium ſecūdum eum ſemꝑ operat'. operat' autem habituatꝰ facile prompte ꝑfecte ⁊ cum delectatiōe. qui vero ſine habitu eſt. et ſi bene opari p̄t: neqꝫ eīn id negauerim nō eque expeditꝰ ⁊ promptꝰ venit ad operādum: nec tāta inerit opationi voluptas ꝑfectio facilitas: Vn̄ illud Ariſtotel' in ethicis: citharoedi eſt. citharam ꝓpulſare. ſtudioſi bene pulſare. Ineſt ergo habitui vt theologoꝝ clariſſimi ſentiūt ⁊ p̄ſertim Jo. Scotus in p̄mū ſentētiaꝝ di. xvij. q. ij. vis actiua: qua cum anime ꝟtute cui infuerit. habituatꝰ valet ad meliꝰ ⁊ laudabiliꝰ operādum. De vi cōſuetudis quid a Valerio dicat' hic referam. Cretēſes inq̇t cum acerbiſſima execratiōe aduerſus eos: quos vehementer oderūt vti volūt: vt mala cōſuetudie delectētur. optāt: modeſtoqꝫ voti genere efficaciſſimū vltionis euentū reperiūt: inutiliter eīn aliq̇d concupiſcere. ⁊ in eo ꝑſeuerāter morari. exitio eā vicina eſt dulcedo. Et ſi volūtas mea diligētia ſtudioqꝫ excitata coeperit appetitui dominari. et eiꝰ feritatem mollire tollēdo: breui ſi ꝑſeuerauerit ⁊ victoria vti ſciuerit: nec vires remiſerit. victrix euadet. ⁊ in altiſſimam ꝟtutis arcē cum victorie

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

ſignis euolabit Ad hoc Paul⁹ ad Romanos hortatur: dicēs. Ergo fratres debitores ſumus nō carni: vt ſcd̄m carnem viuamus. Si em̄ ſcd̄m carnem vixeritis, moriemini. Si autem ſpiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis Uita ſcꝫ immortali ac ſempiterna, que ſola vera eſt vita et ab omni mortis cōtagione ſemota.

Qđ paucoꝝ eſt appetitū ſuperare. Ca. xv.

Ed pauci admodum ſunt qui carnis imbecillitate deuicta felicitate tātę victorię potiant̄. ea namqꝫ eſt volūtati cum appetitu cōcordia. ea familiaritas. ea neceſſitudo: vt pene nunq̄ꝫ ſciat ei⁹ plene repugnare blāditijs. Docuit hoc cum ſumma toti⁹ humani generis incōmoditate atqꝫ iactura ꝓtoplaſtus homo. qui cum modo eſſet ab opifice deo cōditus. ⁊ in ꝑfecta membroꝝ corpis ⁊ animę virium integritate format⁹. pręmonit⁹ etiam quid euēturum eſſꝫ delinquēti: maleſuadenti fœminę ne (vt Auguſtin⁹ inquit) eam quam habebat in delicijs. cōtriſtaret. aſſenſus eſt. ex illo tpe cœpit verum eſſe qđ a moſe dicit̄. chi Jezer Jeb Adam Raha Mincabrab. id eſt qđ latine plurib⁹ verbis explicat̄: ſenſus ⁊ cogitatio cordis humani prona ē ad malū a iuuētute ſua: viciū hoc i ramos a radice diffuſum indies magis magiſqꝫ cōualuit. ⁊ ſeneſcēte natura quottidie reuireſcit Adam rōnis typus ē: appetit⁹ Eua: cū rōnem dico ſuperiorē aīę ꝑtem q̄ ⁊ voluntatē ⁊ itelligētiā includit: intelligo. volūtas libera eſt. facile tm̄ ꝑſuadet̄. ⁊ paulo momēto huc l' illuc ipellit̄: appetit⁹ vero libertate carēs ſp obſtinate ⁊ irreuocabilit' triſticiā fugit. ⁊ ſequit̄ voluptatē irreuocabilit' inq̄ꝫ ſi eū ſpectes. nunq̄ꝫ em̄ ſeipſum ipſe reuocat aut cohibet: ſed ſi ſuperiorē virtutē cui ſubijcit̄ aīaduertis reuocari p̄t: vt diximus.

Qđ motui cœloꝝ aſſimilat̄ mot⁹ appetit⁹ Ca. xvi

Oꝛro operę p̄ciū eſt i his aīę potētijs intueri ſil'e quiddā motui cœloꝝ queādmodū em̄ nonę ſphęrę qđ eſt p̄mū mobile impetu firmamēti ⁊ planetaꝝ orbes quottidie ab ortu ad occaſum rapiunt̄: qui diurn⁹ motus appellat̄. ⁊ tm̄ dum corſum ferunt̄ motu q̄dā alio ſic cōtranitūtur vt quibuſdā tēpoꝝ ſpacijs totū zodiacū retrogrado curſu metiant̄: Sic ⁊ appetit⁹ quātūuis a rōne regat̄: ꝑ tm̄ diuerticula quęrēs aliquantulū refugit. ⁊ quaſi bos plauſtro ſubiugat⁹ ⁊ bubulci ſtimulo punct⁹ ad carpendū gramem collū intorquet

Quod duplici hominis natura duo ſpiritus pręfecti ſunt. Capitulū. xvij.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Uic duplici hoīs naturę duo (vt theologi volūt) a deo demōes deſtinātur. vn⁹ qui cum ipſe bon⁹ ſit ad bonū. alter q̄ iuxta ſuam nequiciā nos ꝯtat ad malū: qui appetitui fauet genius d̄r ab antiq̄s genius āt ab ingenio d̄r q̄d naturā ꝯcat vnicuiqꝫ inſitā. ⁊ genius ꝙ ī geniū hoc ē naturā ſecum det: appellat̄. Fuerūt etiā phōꝝ quidā qui dixerint ſingulis reꝝ naturis ⁊ ſpecieb⁹ ſingulos angelos attributos: qui cō ſeruādis eis curam impēderet. Euclides etiā ſocratic⁹ duos oib⁹ hoibus genios app oſitos dixit: q̄ ⁊ lares vocant̄ bonū ſcꝫ et malum. in cu⁹ ſententiam luci⁹ florus venit: cū dixit: bruto poſtera die ⁊ ī pꝛelio moꝛituro per noctē apparuiſſe atram quandā imaginē. ⁊ q̄ eſſet īterrogatā tu⁹ malus genius ſum reſpōdiſſe. nō em̄ addidiſſet mal⁹. niſi alteꝝ bonum genium exiſtimaſſꝫ. hi ⁊ penates dicebant̄. qui q̄m pro coꝝ ſeu hoīm ſeu locorum quib⁹ pꝛeſunt. cuſtodia: cum aliȷ̄s larib⁹ pugnāt. ⁊ aliq̄n ſuperātur dictum eſt a Uirgilio de Aenea. Ilium in italiam poꝛtās victoſqꝫ penates. hęc q̄q̄ꝫ gentilia ſint: attigi. ꝙ nō ſunt ſi bonum iudicem inueniant: multum a noſtris dogmatib⁹ diſſidentia. at de his alias. Sed quoꝛſum iſta nūc. Nempe vt oſtēderem nō mirum eſſe paucos ad illā victoriā peruenire: de qua dictū eſt. ⁊ tamē neceſſe ē vt in paucoꝝ hoc ē bonoꝝ catalogo cōputemur. ⁊ ab illa infinitate ſubtrahamur: de qua ſcriptum eſt a ſapiente. ſtultoꝝ infinitus eſt numer⁹

¶ Quod miſeri ſunt qui peccant. Ca. xviij.

Ui ad tātam ſcelerum immanitatē cōfirmato iam peccādi habitu deſcenderūt: vt nec rōnem audire: nec cœlum iam ſuſpicere poſſint: hi ſunt de q̄b⁹ d̄r ab apoſtolo. excęcauit em̄ eos malicia eorum. Eoſdem Ariſtoteles taxat cum inq̄t in ethicis: oēm malum eſſe ignorātem: malus em̄ habit⁹ quaſi quędam tenebroſa caligo de vitioꝛum palude ſe attollēs longe ampli⁹ q̄ꝫ perturbatio ſeu paſſio mētem excęcat. et ignorātię nocte lumē rōnis abſcōdit: licebit hoc experimēto cognoſcē ſi ſtatuātur duo: vn⁹ intemperās. alter incontinēs: intemperātem dicimus q̄ ſine vlla repugnātia rōnis libidib⁹ ⁊ voluptatib⁹ immergit̄. incōtinēs vero eſt qui poſt aliquā pugnam appetit⁹ ⁊ rōnis. a fluctu perturbationis opprimit̄. Quęrat̄ vter eorum grauius crimen putet adulterium: reſpōdebit incōtinens graue ſibi videri. ⁊ ꝓpterea ſe conari ab eo tan q̄ꝫ a turpiſſimo ac fœdiſſimo animi moꝛbo declinare. Intemperans vero contemnet foꝛſitan. ⁊ ridens reſpōdebit illud quod in ſepulchꝛo ſardanapuli recitatur inſcriptū. Hęc habeo quę edi: quęqꝫ exſaturata libido hauſit. Cognoſce quantum ignoꝛantię ſecum ferat mala conſuetudo. Quis ignoꝛantem non dicat eum qui dicit malum bonum. vel qui graue malū

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

putet eſſe leuiſſimum: Nõne qui trabem dr̄t eſſe feſtucam hebetes habet oculos: et qui ictum gladij culicis aculeum fuiſſe credat: tardioris eſt ſenſus

¶ De tribus ſtulticię gradibus Ca. xix.

Tres huiꝰ ſtulticię gradus eſſe ꝑ tres illos mortuos q̄s Chriſtꝰ ſuſcitauit oſtēſum eſt. primus qui in domo ſua ſuſcitatꝰ eſt: hos ſignificat qui malis cogitationibꝰ allecti veneno peccati ītra cō ſciētiam admiſſo. ad extrinſecum opꝰ vel verecūdię freno vel alia quauis cauſa prepediti nō exeunt. Secundꝰ qui extra ciuitatis portam vitę reſtitutꝰ eſt. illos oſtendit qui cogitationem in opus duxerūt: tanto infeliciores effecti. quāto magis voti compotes extitere. Terciꝰ qui in monumento fœtens ⁊ quatriduanę mortis detētus ergaſtulo. iam amicos in vitę deſperationem adduxerat: illos ſignat. qui cogitationem in opus. ⁊ opus in cōſuetudinem habitum qꝫ verterūt: quorum vita plena flagitijs cœlo infernoqꝫ deteſtabilis eſt. illud obſcuꝝ ⁊ illaudabile genꝰ hoim̄. dū fas ⁊ iura ſubuertit. dum neqꝫ modū neqꝫ modeſtiam ſeruat. dum omnis diſciplinę ſeueritatem abijcit. q̄ꝫq̄ꝫ multis preſit. lateqꝫ dominetur. vicio tamen ac diabolo ſeruit. dicēte Paulo ad Romanos. ſerui eſtis eius cui obediſtis. ⁊ quanq̄ꝫ leui extrinſecus pelle niteat intrinſecus tamen ruderibus oppletum. tabidum. ⁊ intolerabili ſanie putrefactum eſt. Quanq̄ꝫ ſibi multiſqꝫ placeat. deo tamen ⁊ angelis bonis inuiſum infenſumqꝫ et eſt. ⁊ eſſe debet: vtpote quod ſimile ſit ſepulchris dealbatis. quod vitiorum ſentina. latrina ſcelerum. ⁊ totiꝰ immūdicię cloaca dici poſſit. Propterea Paulus ad Romanos capite. vi. Non ergo inquit regnet peccatum in veſtro mortali corpore. vt obediatis concupiſcentijs eius: ſed neqꝫ exhibeatis membra veſtra arma iniquitatis peccato. ⁊ Dauid huiꝰ ſpiritualis morbi fœtorem non ſuſtinēs clamabat. Putruerūt ⁊ corruptę ſunt cicatrices meę a facie inſipientię meę.

¶ Quod terrena voluptas breui dilabitur. argumētum ab imperatorum exemplis.

¶ Capitulum. xx.

Dixe q̄ ea quibꝰ peccatores plurimū fidunt et q̄ perdite amāt. breui amiſſuri ſunt. nam quę ſubſunt fortunę ludibrio: non eſt eoꝝ diuturna poſſeſſio: ſubijciamꝰ exemplū eoꝝ q̄ apud hoies dij fuerūt: q̄ in vita ꝯſecuti ſūt q̄cq̄d ꝓmittit tr̄ena felicitas. de ipatoribꝰ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

loquoꝛ. q̇bꝰ quattuoꝛ hec. diuitię. potētia. honoꝛ et voluptas: q̄ pꝛę cęte
ris oībꝰ moꝛtales miranť affatim ſuppetebāt. Juliꝰ Cęſar omitto q̇t cu-
ris. q̇t laboꝛibꝰ. q̇t periculis ⁊ diſpēdijs ꝑuenit ad regnū. id em̄ impoſſi-
bile relatu eſt. nec dū plenis velis in īperio nauigabat. ⁊ ecce cōiuratiōis
tēpeſtas exoꝛiť: qua ſic oppſſus ē. vt tribꝰ ⁊ vigīti plagis cōfoſſus obierit
C. Caligula poſtq̄ꝫ triēnio ⁊ decē mēſibꝰ imperitauit trucidať a ſuis. clau
dius āno īperij. xiiij. veneneť Nero Juuenis adhuc ⁊ in ętatis floꝛe cō-
ſtitutꝰ qui ardēte Roma Troię aloſim decātarat: ſeipm̄ ſuo pugiōe cōfo
dit. Galba ſenex īperij mēſe ſeptīo ī vꝛbe ad lacū curcij trucidať: ⁊ eiꝰ ca-
put: qd̊ toti oꝛbi legē dixerat a Gregario milite amputatū ad calones et
lixas ē ꝓiectū. Otho nonageſimo quīto īperij die ſeipm̄ pugiōe cōfodit
Uitellius cū ſumma ignominia ex ędibꝰ tractꝰ luto ⁊ ſtercoꝛe cōſperſus
mucrone gladij mēto ſuppoſito ne pꝛę pudoꝛe faciē inclinaret ad ſcalas
geōnias ductꝰ minutatim excarnificať. Domitianꝰ ex optīo patre peſſi-
mꝰ filiꝰ chꝛiſtianoꝝ ꝑſecutoꝛ ſeuiſſimꝰ anno īperij ſui decimoquīto necať
a ſuis tāto infelicioꝛ. quāto eiꝰ potētia diuturnioꝛ. ꝓlōgatio em̄ tam ſeuę
tyꝛānidis q̇d fuit aliud q̄ꝫ coaceruatio diuinę indignatiōis? Antoninꝰ
cōmodꝰ oībꝰ (vt aiūt) incōmodꝰ duodecīo īperij āno ſtrāgulať. Heliꝰ q̄
illiberalis eſſet ⁊ ſoꝛdidꝰ īperij mēſe ſexto palā occidiť. Antoniꝰ Caracal
la ſeptīo īperij ſui āno dum leuādę veſicę gratia deſcēdiſſet ex equo a par
this oppꝛimiť. Heliogabalꝰ hō flagicioſiſſimꝰ quarto īperij āno tumul-
tu militū enecať Decius chꝛiſtianoꝝ inimicꝰ īperij āno ſcd̊o a barbaris ē
occiſus cadauere eiꝰ nuſquā rep̄to. Ualerianus qui cū gallieno regnauit
captꝰ a pacoꝛo parthoꝝ rege nō occiſus ſtatim ſed ad diuturnā moꝛtē re
ſeruatꝰ: erat em̄ ei equū aſcēdenti ſcabellū pedū: qd̊ aliter dꝛ ſuppedaneū
ſed q̇d ꝑgo tyꝛānoꝝ cędes recēſere? verſu illo ſatyꝛico cōcludendū Ad ge
nerū cereris ſine cęde ⁊ ſanguīe pauci: deſcēdūt reges ⁊ ſicca moꝛte Tyꝛā
ni. Hic citari poſſet Antimachus poeta grecꝰ. qui cū doloꝛē ſuū quem e
moꝛte chariſſimę cōiugis Lyſidices cōceperat emollire vellet: elegiā ſcri
pſit in qua calamitates oēs heroū altiꝰ repetēs numerauit. ſꝫ ad pn̄s iſta
ſufficiāt: hęc āt dicta ſunt vt memineris bꝛeue ⁊ īterciſum eſſe om̄e qd̊ in
hac vita nos allicit: longū ⁊ perenne omne qd̊ cruciat: nā vt poeta inq̇t.
nulla ē ſyncera voluptas. ⁊ dulcedini ſp̄ amaritudo ꝑmixta ē. qd̊ Home
rus poeta clariſſimꝰ innuit cum dt̄. Jn limine Jouis duo dolia poſita.
Unū mellis. alteꝝ fellis plenū ⁊ ſingulis aīabꝰ e Coelo in coꝛpa deſcēden
tibꝰ ex vtroq̄ꝫ dolio poꝛtionē dari.

¶ Teſtimonia ex ſacra ſcriptura idem probantia. Capi. xxj.

h Iꝫ atteſtaꝛ qđ in pſalmo dꝛ vidi ipiū ſupꝫ exaltatū ꝛ excelſum ſuper cedꝛos libani ꝛ trāſiui. ꝛ ecce nō erat. ꝛ iterꝫ viri ſanguinū et doloſi nō dimidiabūt dies ſuos. ꝛ ſi aliqn̄ pꝛoſpero negociorum curſu lętanꝛ: ſi peccare nō deſinūt verificaꝛ in eis qđ Claudianꝰ inqt Tolluntꝛ in altū: vt lapſu grauiore ruāt. ꝛ i pſalmo dꝛ. Tu vo deꝰ deduces eos in puteū interitꝰ. Audire nō pigeat qđ i alio pſalmo ſanctiſſimꝰ Dauid de hoc peſſimo hoīm genere ſit locutꝰ. ꝛ qbꝰ eos vbis inſecteꝛ. Sic em̄ inquit: qđ gloriaris i malicia q potēs es iniqtate: tota die iiuſticiā cogitauit. Lingua tua: ſicut nouacula acuta feciſti dolū. Dilexiſti maliciā ſuper bonitatē. iniqtatē magis loqui q̄ꝫ ęquitatē: dilexiſti vba p̄cipitatiōis: linguam doloſam. Proptéa deꝰ ſubuertet te: in finē euellet te. ꝛ relegabit ac trāſmigrare te faciet a tabernaculo tuo. ꝛ radicē tuam de terra viuentiū. Videbūt iuſti ꝛ timebūt. ꝛ ſupꝫ eū ridebūt. ꝛ dicēt. Ecce hō qui nō poſuit deū adiutorē ſuū. Sꝫ ſperauit i multitudīe diuitiarꝫ ſuarꝫ. ꝛ p̄ualuit i vanitate ſua. Hactenꝰ Dauid: alibi qꝫ dt. Inimici āt dei moxꝫ vt honorificati fuerit ꝛ exaltati: deficiētes queadmodū fumꝰ deficiēt: huiōi hoīes igiꝛ dum ſe ipune peccare aduertūt: dum patiētia dei male vtunꝛ: dum oībꝰ libidibꝰ ſuis pfruūtur: deū negāt: puidentiā irrident: genꝰ aliud vitę non putāt. ꝛ pſuaſi aīam interire cū corpe: poſt mortē nihil nos futuros exiſtimāt. imo ꝛ deſiderāt: ne cōmiſſorꝫ ſcelerꝫ poenas luāt Jccirco dꝛ in pſalmo. hō cum in honore eſſet nō intellexit. Cōparatꝰ eſt iumētis inſipientibus. ꝛ ſimilis factꝰ eſt illis.

De hominis excellentia Capi. xxij

Ide queſo: qđ iam diu tn̄ vidiſſe te credo. Sꝫ recole mō in quāta excellētia cōſtitutꝰ eſt hō. Ut pcipias q̄ꝫ ingratꝰ ſit deo: q paſſim pſtituit ſe diabolo. Eſt em̄ tātę pſpicacitatis ſuapte natura hō: vt ingenio ſuo diſciplinas oēs ac artes excuderit. At quō id factum Ariſtoteles in p̄mo libro metaphyſicę indicat dicēs. hoiem Cui ocium ſuppetebat. poſtq̄ꝫ ſępe periclitatis i rebꝰ ac cōminꝰ notis diu ſe exercuit. et acta ac euēta memoria collegit: feciſſe artes atqꝫ diſciplinas. ꝛ h̄ nihil eſt aliud q̄ꝫ qđ. A. Gellius refert dixiſſe Afraniū poetā in togatā cuiꝰ hi verſus ſunt. Uſus me genuit: mater pepit memoria. ſophiā vocant me graij: vos ſapiam: ſed Ariſtotelis ſectatores ꝛ p̄ſertim Euſtratius i ethica pꝫ ſecuti ſunt dicētes: ex his q̄ eodem mō neccārio ſpꝫ eueniūt: pdiiſſe ſcientiā. a cuiꝰ regulis nihil excipiꝛ: ex his vo q̄ nō ſempꝫ ſed tn̄ vt plurimū accidūt: artē factā. quā qꝛ multas exceptiōes admittit. ꝛ fallere interdū videꝛ artificē: dixit Agathon fortunę amicā. At quę ſępe fiūt nec tn̄ vt plurimū: ſub artē redigi nequiuiſſe: ſꝫ circa ea vſari prudentiā. de his em̄

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

homīes cōſultādo deliberāt. Que autem ꝑ quam raro apparēt neq̄ ſcię neq̄ arti. neq̄ conſilio ſubdita caſui ac fortunę reliquerūt. Hęc igitꝛ ſunt humanę ꝑſpicacitatis indicia. quę Plini⁹ naturał hiſtorię libro ſeptīo. capite. lv. Joānis etiam Torteli⁹ in dcōne horologium tribuētes ſua inuēta ſingulis autorib⁹ latius ꝓſequūtur. Tātę etiam ſublimitatis eſt hō vt oīm q̄ coelo continentꝛ. immo ⁊ coeli ipſi⁹ ac dei ſit Capax. Vn̄ philoſophi gētiles multa de deo recte tradiderūt. Vt ꝙ vn⁹. ꝙ immēſus. ꝙ incorporeus. ꝙ ſempitern⁹. ꝙ optimus. ꝙ omnipotēs. ꝙ ſemꝑ vigilās. ꝙ affectib⁹ carēs. ꝙ mūdi opifex. ꝙ prim⁹ motor. ꝙ finis oīm atq̄ principiū. ⁊ de hoc gen⁹ alijs tam multa recte ꝑceperūt. vt magna ꝑs Theologię nr̄ę ab eis accepta ſit. Coelum autem qđ tāto interuallo remotum ē ſic ducē de oculoꝝ acie ratio penetrauit. vt polos. vt axes ęquinoctialem. eclipticā maximas ſolis declinatiōes. tropicos. arcticum. ⁊ antarcticū. Circulos. necnō ⁊ apſidas ſeu epicyclos. mot⁹ etiam planetaꝝ et firmamēti ita deprehēderit. vt q̇ diligēter ſupputare ⁊ ad calculū matheſeos reducē voluerit vix errare vnq̄ poſſit. Qđ exemplo declaratꝛ Hipparchi. ipſe em̄ teſte Plinio ſolis ⁊ lunę curſus ⁊ eclipſes in ſexcētos ānos ſeculo ipſo atteſtāte ꝑcinuit nō min⁹ veraciter. q̄ ſi cōſilioꝝ naturę ꝑticeps fuiſſ;. Tāti inſuꝑ vigoris eſt. vt ſit ei⁹ aīo celeritas vēto citatior igne volucior. tātę felicitatis. vt ſit paulomin⁹ minutus ab angelis. ſicut ꝓpheta inq̇t. ⁊ vt philoſophi dicūt in ęternitatis horizonte locat⁹. hoc eſt reb⁹ ęternis propinquiſſim⁹. ⁊ quo ad aīm ꝑticeps ęternitatis. Horizontē nāq̄ vocant Aſtronomi Circulū. quo viſus terminatꝛ ⁊ hemiſphęria diuidūtur. ⁊ dicūt hoīem in eo cōſtitutum. ꝙ imaginati ſint naturaꝝ oīm congeriem diſtribui in duas ꝑtes. quaſi ī duo hemiſphęria. mūdi hemiſphęrijs ideo ſimilia. q̄ ſicut mūdi ſic ⁊ naturaꝝ vna cōgeries q̄ ęterna cōplectitꝛ nos latet. altera ꝟo quę tpē menſuratꝛ apparet. hō igitꝛ in hoꝝ hemiſphęrioꝝ cōfinio ponitꝛ. q̄ corporea mole corꝑalia. ⁊ animi īmortalitate ꝯiungit ęterna. ⁊ eſt vtrorūq̄ quoddā ꝑticipiū partē ſui in hoc partē ī hemiſphęriū illud extēdens. Sortit⁹ etiam corp⁹ qđ mortalitatem poſſit induere. ad imaginem quoq̄ dei fact⁹. Omniū pretēa animātium dn̄s habēs ad cuſtodiam ſui angelos quaſi ſatellites. aut pędagogos. Coeli inſuꝑ niſi deū cōtemnat heres futur⁹. demonib⁹ hoc ē angelis malis ⁊ apoſtatis imperat. Vnde Hermes Triſmegiſtus dixit hoīem tātę ſublimitatis: vt deos faciēdi habeat facultatem. Statuis em̄ fabrefactis dęmones ad inhabitādum eas magicis artib⁹ inducebāt. ⁊ eas quaſi animatas pro dijs habebāt. Inſuper ⁊ promerendi paradiſum habet arbitrium. ⁊ vt in ſecundo phiſicorum meminit Ariſtoteles homo quodāmodo finis eſt omnium. ⁊ vt Plinius in principio ſeptimi libri de hiſtoria naturali dicit. ca

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

ſa hominis videt̃ cuncta alia genuiſſe natura. Et iccirco predictus Hermes Triſmegiſtus. homo inquit magnum eſt miraculum o Aſclepi. et in ſecundo libro Aſtronomicon. M. Manlius de homine loquens ita inquit Eximiam natura dedit linguam qꝫ capaxqꝫ Ingenium volucrem qꝫ animum. quem deniqꝫ in vnum Deſcendit deus atqꝫ habitat ipſum qꝫ requirit. Et in tanto demens cõſtitutus honore. dum appetitum magis q̄ꝫ rationem ſequitur. cõparat̃ iumẽtis inſipientibꝰ. que nullo rõnis moderamine ſed ſolo impetu ferũtur appetitus

¶ Que ſit ſumma hominis miſeria ¶ Capitulum. xxiiij.

ſ Tatus igitur iſte flagitioſorum hominum ſumme miſerie qua nulla in hac vita maior eſſe poteſt. ſtatus eſt. ſumma eñ miſeria culpa eſt. Nam ⁊ ipſiꝰ damnati ⁊ eternis poenis addicti magis eo ꝙ culpis ſordeant. q̄ꝫ ꝙ poenis doleant miſeri ſunt. ⁊ ꝙ miſerie plus in ſit culpe q̄ꝫ poene: ſi vacat ⁊ placidi rationem admittitis edam. quod eñ peius eſt. id miſerius. at culpa peior eſt q̄ꝫ poena. Quid inquã peior: immo neqꝫ mala eſt poena cum iuſta ſit. omne enim iuſtum bonum. Sed malum dupliciter dici planum eſt. malum ſcꝫ ſimpliciter ⁊ vt Theologi dicunt malum huic. ⁊ fieri poteſt vt quod ſimpliciter bonũ ſit. huic malum. Sicut poena que ſimpliciter bona cum ſit. eſt tamẽ huic mala. quẽ cruciat. mala autem dicitur ꝙ bonum quoddam tollat. ſed quoddam bonum. neqꝫ enim ſimpliciter dicitur bonum. ſed tripliciter. bonorum eñ quoddam honeſtum. quoddam vtile. quoddã delectabile. poena de qua eſt ſermo non omnis boni genus. ſed eius quod delectat expungit. ⁊ quia quod honeſtum eſt non ſolum non deſtruit. ſed fulcit. ſimpliciter bona ẽ. huic tamen mala qui plectitur. quia per eam voluptate priuatur. Sed age: dic vtrum optabiliꝰ puniri inſontem an ſontem abſolui: vel quod id ipſum eſt culpa ſine tortura. an tortura ſine culpa. Si appetitum conſulas. ſi beluarũ prudentia vtaris: modo impune feras culpam ridebis. At ſi mentem interrogas ⁊ coelum ſuſpexeris. nõ moleſtias tantum vite naturales: verum etiam carcerem. ſeruitutem. morbos. infamiam. ferrum incendia. mortem deniqꝫ ipſam culpe antepones. Legimus admirande fortitudinis exemplum ſingulare. Cui ſimile non habet gentilis antiquitas. Septem mulieres Cappadoces dum cruorẽ Blaſij martyris: cuiꝰ agonẽ admirãtes cõuerſe fuerãt. prone humi ſpongia colligunt. obiecto chriſtianitatis titulo trahunt̃ ad preſidem. ⁊ cũ poſt multas cõminationes inuicte perſiſterent miniſtri magiſtratus genus omne tormẽtorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

expenūt. Lamias eculeū plumbū liquefactū. ⁊ illos pectines ferreos: q-
b⁹ Blaſiū mō diſcerpſerāt: ad incutiendū terrorē intentāt. ⁊ ꝙ ſit in ſpe-
ctaculo pl⁹ energię: q꞉ cōtraria mutuo ſe exaggerāt ad numeꝝ mulierū:
ſeptē thoraces igne cādentes ad lęuā: ſeptem ꝯo veſtes xylinas molliſſi-
mas atqꝫ cādidiſſimas ad dextrā collocāt. iubētur vtrū malint ad nudū
induāt. Una illaꝝ relictis duob⁹ infantulis ꝗs ſecū habebat curſu cōci-
ta veſtes xylinas corripuit. ⁊ i ignē negāde fidei incitamenta ꝓiecit. Nō
eſt ad aſpectū tam terribiliū pœnaꝝ exterrita mulier; nō ploratu natorū
mater elāguit: duriora morte tormēta nō horruit: ſꝫ naturā vincēte cō-
ſtātia thoracē ignitū ad carnē induit. O rē antea nunqꝫ auditā. O faci-
nus dignū ęterna memoria. O exēplū ad ꝯfirmādos debiles efficaciſſi-
mū. Nos āt a maiorib⁹ noſtris tm̄ degenerauim⁹: tantū ab antiqua ꝟtu-
te receſſim⁹: vt vel mīmo incōmodo vſqꝫ ad dei blaſphemiā ꝓlabamur

De delectatiōe. et an ſit peccatū   Ca. xxiiij

Onducere ꝓpoſito ſatis arbitror. ſi ad ea ꝗ de cōcupiſcibili atqꝫ
iraſcibili diſſerebā redeam⁹ Dixi ꝯcupiſcibilē vim i ea tantū ꝗ de-
lectāt. ⁊ iraſcibilē in ea toto ipetu ferri: ꝗ labefactare vident̄ vo-
luptatē: hęc igit̄ ita ſe hn̄t: ſed alti⁹ ac intimius mēte ꝑgam⁹: rem recōdi-
tā cognitu digniſſimā. ⁊ ex phōꝝ ac theologoꝝ arcanis deprōptā acci-
pito. Si cōcupiſcibil' qd̓ cupit aſſequit̄. ⁊ voti cōpos fiat repēte ex victo-
ria gaudiū innaſcit̄. flāmeſcit. accēdit̄: Si cōſequi neq̇t: aut ſi quicqꝫ of-
fendit qd̓ offendat. triſticiā incurrit. gaudiū ⁊ triſticia opatiōes nō ſunt
ſed ab opatiōe nccārio ꝓfluūt. ſicut palati delectatio nō eſt ipſa cibi cōtri-
tio. ſed ex cōtritione. ſicut lux ex ſole: calor ex igne. ⁊ pulchritudo ex iuuē-
tute cōſurgit: ꝓptēa ⁊ ſi opatio ipſa i nrā ē ptāte vt amare ⁊ odiſſe: po-
ſitis tn̄ opationib⁹, delectatio aut triſticia. velim⁹ nolim⁹. ſenſum īuadit
ſicut in nrā eſt ptāte ignē accēdere at cū accēſus ē. velim⁹ nolim⁹. ſplēdet
et calet. Hinc Plato dixit aīas fieri malas nō ſpōte ſed inuitas. Nā li-
cet peccādi opatio ſit libera: tn̄ habit⁹ malus ꝗ nobis malicię notā inurit
ex actiōe libera nccārio ſurgit. ⁊ aīam inuitā capit ⁊ irretit. ex liberis ergo
actionib⁹ ꝗdā nccārio ⁊ naturalit̄ ꝓdeūt. vt paſſiōes ⁊ habit⁹ Dolor igit̄
corpis ⁊ animi triſticia ſil'r gaudiū ⁊ delectatio opatiōes nō ſunt. veꝝ ex
opationib⁹ ſurgūt: amare ⁊ odiſſe qd̓ eſt volūtatis. ſenſiſſe ꝑcipere. quod
ſpectat ad ſenſum opatiōes ſunt. ⁊ ex his oriūtur ea ꝗ predixi. moeror lę-
ticia. dolor et voluptas. quas latini ꝑturbatiōes. noui Theologi paſſio-
nes. Greci παθη dicūt. Et iccirco eos ꝗ natura vel more ſunt rigidi.
nec vllis affectib⁹ inflectūtur quales legim⁹ Diogenē. Pyrrhonē Hera-
clitū: Timonē. apathes hoc ē imperturbabiles vocāt. nō igit̄ in ꝑturba

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

tione actiõis. ſʒ in ipſa actiõe peccatum eſt. Si rem turpẽ amas. peccas. delectatio ꝛ libido. q̄ ex amore turpitudis manãt. peccatũ nõ eſt. ꝓptẽa ſi ad flagitioſum opꝰ inuitꝰ venias. q̄ʒq̄ʒ adſit voluptas. non tamẽ peccas. Si ỽo ad honeſtum facinus vltro te cõferas. ꝛ ſi nõ delectaris. tamen recte agis: habes ergo in ope ſine triſticia officium. ꝛ ſine omni delectatiõe peccatũ. In ope igit̃ pręcedẽte nõ in affectiõe ſequẽte laus ꝛ vituperium virtus ꝛ vicium Lucrum ꝛ damnum.

Redargutio quorundam theologorum de delectatione loquentium. Ca. xxv.

Inc ſequit̃ minime verꝫ eſſe quod dr̃ ad mẽſuram malaꝝ voluptatum torqueri malos ĩ inferno. Sũt eñ plerıq̄ q̄ꝝ animꝰ eſt ad pctã ꝓmptiſſimꝰ. ſed corpꝰ ęgrum ex cuiꝰ habitu friget appetitꝰ. reſiſtit voluptati. nõ ergo delectatio q̄ pendet ex membris. ſed interior actio q̄ pendet ex aĩo rõ penaꝝ atq̄ʒ menſura ẽ. Locꝰ autem apocalypſis quem allegãt ſic eſt exponendꝰ. quãtum glorificauit ſe ꝛ in delicijs fuit. hoc eſt quãtum delcãri ſtuduit vel quantę ſe delcãtioni expoſuit. Mos eñ ſcripturę eſt: vt nõnunq̄ʒ effectꝰ pro cã ponat̃ ſi erubeſcere ꝓ verecũdari. excãdeſcẽ ꝓ iraſci. geſtire ꝓ gaudere frequẽter vſurpãt. hoc etiam ab aliq̄bꝰ theologis ſic enarrat̃. vt delcãtiõem duplicem dicãt. vnam q̄ opationem añcedat. ꝛ homĩem ad peccãdum irritet. alteram quam volũtas appetitu inardeſcẽte corrupta ex ope expectat: vt ei fruendo ſe totam immergat. huic ſcdę cõmenſurari aiũt pœnas. q̄bꝰ contradicimꝰ ea rõne ꝙ volũtas nõ ſemꝑ voluptatem quam optat aſſequit̃. nõ ergo deus delectationi quam peccãs ꝑcipit. ſed ei quam ex pctõ ſperauit tormẽta retribuit. Appetitꝰ ergo ſenſibil'. vt cœpimꝰ enarrare. ſi rem gratã offendit. exultat ꝛ geſtit. ſi in quidpiam qd̃ offendat. incurrit. mœrore deijcit̃. Tũc iraſcibilis ꝓ cõcupiſcibili pugnãs, qd̃ nocet aggredit̃. ꝛ ſi voti compos ſit. exaltat. ſin autẽ non pt̃. triſtat̃ ꝛ lãguet. Nec quiſquã. oro. me redarguat ꝙ in enarrãdis his verboſior fuerim. nam q̄ maior ſermõis ỽtꝰ eſt. q̄ʒ vt apertꝰ ſit: Adde ꝙ ſi vt Auguſtinꝰ inq̄t dicẽ nihil eſt aliud q̄ʒ quod animo cõtines auditori ſermõe oſtẽdere. Certe qui dicẽdo id nõ cõſequit̃ vt intelligat̃. dixiſſe nõ videt̃. ſed iam ad cętera feſtinemꝰ.

Quid ſit virtꝰ et viciũ. et in q̄ ſita ſint. Ca. xxvi.

h Abes iam q̄d vitium. quidue ſit ỽtꝰ Eſt namq̄ʒ ỽtꝰ in cõcupiſcibili ſeu iraſcibili habitꝰ ꝑ morem acq̄ſitꝰ vires iſtas legi ſubijciẽs et ad omne rõnis imperium hoiem ſemꝑ prouocãs ꝛ inclinãs. per morem acq̄ſitꝰ inde dictum ẽ. vt nõ putes ỽtutẽ moralem inſtar ſcię

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

a p̄ceptore infundi. aut id ꝟtutis eſſe qđ natura ſua ſpōte ꝑduxit. Sunt
em̄ pleriqꝫ natura neqꝫ ſcurrę neqꝫ ruſtici ſed vrbani. ſed id nō eſt in eis
ꝟtꝰ. at quędam potiꝰ naturę felicitas ac dei donum. Qđ craſſus auꝰ craſ
ſi q̇ a parthis interemptꝰ eſt nunq̄ꝫ riſerit. Antonia Druſi nunq̄ꝫ ſpuerit
Pomponiꝰ cōſularis poeta nunq̄ꝫ ructarit. natura id p̄ſtitit. non ꝟtus.
propterea id ī eis. vt Ariſtoteles docet neqꝫ laude. neqꝫ vituperio dignū
fuit. At ꝙ Socrates ſemꝑ eodem vultu neqꝫ hilari nimis. neqꝫ turbu-
lēto viſus ſit. id in eo viro ſapīa claro ꝟtutem exiſtimo. Vicium ꝟo in eiſ
dem potētijs habitꝰ eſt ꝑ morem inductus ad ea tm̄ inclinās: quę ſenſui
placeāt ꝛ applaudāt. Cum aſſueuit ergo cōcupiſcibilꝰ parere rōni. Cōſue
tudo hęc temperātia eſt. qua ſuadente cōſuetis hō abſtinet voluptatibꝰ ꝛ
a vitio quaſi ab extaſi in ſe reuerſum turpitudis ſuę pudet ac pœnitet Eſt
igiꝶ bonus habitꝰ animę ſanitas. nam ſicut corpꝰ tum demum beneualere
a medicis dr̄. cum ꝛ recte opaꝶ. et a cōtrarijs nō facile vinciꝶ. ſic ſcđm
phōs atqꝫ theologos tum animꝰ eſt incolumis cum ſm̄ rōnem agit. ꝛ in-
citamētis malis nō aſſentit. hoc ꝑ ꝟtutem habeꝶ. Virtꝰ igiꝶ. vt ex ſentē-
tia Platonis an̄ iam diximꝰ. animę ſanitas eſt. ꝙ ſi ſanitas. eſt ꝛ ꝑfectio.

¶ De quibus deinceps agendum. et quantum valeat ex arte certare. Ca. xxvij.

Unt Ariſtotele teſte in p̄mo ſecū doqꝫ ethicoꝝ libris in diuerſis
aię potētijs ꝑ ingenio ꝛ natura ipſaꝝ diuerſi habitꝰ ſpecieſqꝫ ꝟ-
tutum. Veꝝ poſt habitis alijs de his tm̄ agemꝰ. quę in iraſcibi
li collocanꝶ. qm̄ hęc ſunt q̄ plurimum valēt animi tuo morbo cōducere.
de fortitudie ſcꝫ ac patiētia. de ſpe ꝛ lōganimitate. de ꝑſeuerātia ꝛ fide ſub
ijciētes aliqua relatiōe digna. memorię iucūda. dulcia auditui. neceſſaria
vſui. has ꝟtutes ſi tibi cōciliaueris. ſi familiares. ac cōtubernales habue-
ris. nulliꝰ hoſtis vim formidabis. ex omni periculo erueris. in omni cer
tamine coronaberis. nam cum ab inicio ſcōꝝ comites ſemꝑ extiterint et
eoꝝ ſtrategemata viderint. docebūt te certare legitime. qđ quāti momēti
ſit audi Paulum dicētem. nō coronabiꝶ niſi qui legitime certauerit. Cer
tāt illi legitime qui bellicę rei peritiam habēt. peritiam autem illi habēt.
qui exercenꝶ diu ſcđm artem. q̄ poſtq̄ꝫ tranſiuit in habitū. naturę vim ſic
eleuat. vt par diuinitati neſcio qđ addat. Subijciam hic ex libro vegetij
de re militari p̄mū Caput. vt cognito q̇đ in corꝑalibꝰ bellis certādi lex va
leat. Certare ſpūaliter tāto magis diſcas quāto homīs magis intereſt vi
cia ſupare q̄ꝫ homīes. igitur eiꝰ hęc ꝟba ſunt. in omni prelio nō tam mul
titudo ꝛ ꝟtꝰ in docta q̄ꝫ ars ꝛ exercitium ſolet preſtare victoriam. Nulla
em̄ alia re videmꝰ populum Romanum ſibi orbem ſubiecaſſe terrarū niſi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

armorum exercitio. diſciplina caſtrorum. atqꝫ vſu militie. Quid enim ad/
uerſus gallorum multitudinē paucitas Romanorum valuiſſet? Quid
aduerſus germanorum proceritatē breuitas potuiſſet audere? hiſpanos
quidem nō tm̄ numero. ſed etiam virib⁹ corporum noſtris preſtitiſſe ma
nifeſtum eſt. Aphrorum dolis atqꝫ diuitijs ſemꝑ impares fuim⁹. greco
rum artib⁹ prudētiaqꝫ nos vinci nemo vnqꝫ dubitauit. ſed aduerſus hec
omnia profuit Tyronem ſolertem eligere ius. vt ita dixerim. armorum
docere. quotidiano exercitio laborare. queqꝫ cūqꝫ in acie euenire prelijs poſ/
ſent. omnia campeſtri meditatiōe prediſcere. et quotidiano exercitio ro/
borare. ſeuere in deſides vindicādo. ſciētia enim rei bellice dimicandi nutrit
audaciam. Nemo facere metuit: quod ſe bene didiciſſe cōfidit. Et enim
in certamine bellorum exercitata paucitas ad victoriam promptior eſt.
Rudis ⁊ indocta multitudo expoſita ſemꝑ ad cedem. hec Vegetius. ex
quib⁹ conſtat. ꝙ ſi tanta diligētia in ſpūalibus bellis homīes vterentur.
quāta in corporalib⁹ vſi ſunt Romani. qꝫꝫ ſit homīe diabol⁹ ⁊ longi tē/
poris experiētia ⁊ ingenij perſpicacia. ⁊ mot⁹ velocitate preſtātior ſemꝑ
tamē victores eſſem⁹. Nam quod habet min⁹ a demone noſtra natura.
ſuppleret de⁹ per gratiam. ſi noſtram videret ſolertem induſtriam Ariſto
teles in ethicis in ꝟtutib⁹ inquit. ſcire ipſum parū eſt. immo nihil. vti ve
ro atqꝫ exercere plurimum. immo totum. ⁊ ibidem cōtra ignauos inuehi
tur dicēs. Sed pleriqꝫ nō ita agūt. verum ad diſputationes fabulaſqꝫ cō
uerſi putant ſe optime philoſophari. egrotos imitari qui ꝟba medicorū
audiūt quidem diligēter. faciūt autem nihil ex his que ſibi precepta ſunt
Ut ergo illorum corporib⁹ non bene erit. qui ita curātur. ita nec illorum
animis. qui ita philoſophātur

¶ Que ſunt arma ſpiritualia homini cum diabo lo pugnaturo. Ca. xxviij.

f Ortaſſe me miraberis ꝙ tibi quieſcere volenti ⁊ pacifico homi/
ni proponam militiam. bellum perſuadeam. ⁊ ad tyrocinij rudi
mēta ſolicitem. Ad te reuertere. rationem cōſule. ⁊ videbis hoc
eſſe ſalutare conſilium. putas ne te inter hoſtium caſtra victurum in pa/
ce? animaduerte vbi ſis. vbi cubes. in mundo in carne conſtitute anime.
qui quies que ſecuritas que pax eſſe poteſt? Memor eſto viſionis beatiſ/
ſimi viri Antonij Abbatis qui in exceſſum mentis poſitus vidit totum
orbē laqueis impeditū. Tota ſcriptura ſacra ad arma clamāte. tibi ꝑſua/
des in pace viuē? Militia ē vita hoīs ſup terrā dixit Job. ipſi ſcōꝝ prin/
cipes Aplī. ⁊ ipſoꝝ primi Petrus ⁊ Paul⁹ ⁊ pugnandū nobis eſſe ⁊ pu
gnādi artē ⁊ armaturā docēt. Petr⁹ enī inqt. Sobrij eſtote ⁊ vigilate ⁊

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

oꝛōnibꝰ. qꝛ aduerſariꝰ veſter diabolꝰ tanq̃ leo rugiēs circuit q̄rēs quem deuoꝛet. Cui reſiſtite foꝛtes ī fide. Ecce bellādum dr̄. hoſtem oſtēdit. periculum nūciat. arma demōſtrat ſobꝛietatē. oꝛōem fidem. his armis cū diabolo ē nō ferro nec funda dimicādum. hoſtis em̄ qualitas docet armaturam alit̄ cum gallis. al'r cum parthis. al'r cum liberis. al'r cū ſeruis decernēdum. ꝑptēa Paulꝰ ad epheſios ſcribēs admonet eos cum q̄ ſint hoſte cōgreſſuri. nō eſt nobis inq̄t colluctatio tm̄ aduerſus carnem ꝛ ſanguinē ſed aduerſus pꝛīcipes ꝛ ꝑtātes. aduerſus mundi rectoꝛes tenebꝛaꝝ harū cōtra ſpūalia neq̄cię in cęleſtibꝰ aduerſus igit̄ ſpūales hoſtes, q̄ certāt ꝓ cęleſti hēditate tollēda. ſpūalia arma ſunt habēda. ꝛ quenam ea ſint. bonꝰ armoꝝ doctoꝛ Paulꝰ expſſit. ꝑptēa inq̄t accipite armaturam dei vt poſſitis reſiſtē. in die malo. Armatura dei ꝟtutes ſunt. q̇bꝰ munitꝰ hō interioꝛ nō timeat a timoꝛe nocturno. a ſagitta volāte in die. a negocio ꝑambulāte in tenebꝛis ab incurſu ꝛ dęmonio meridiano. Et ſubinfert ſtate. ergo ſuccincti lumbos vr̄os ī veritate. hoc eſt vere cōtinentes eſtote. nam q̇ in agone cōtendūt ab oībꝰ abſtinēt; ꝛ illi quidem vt marceſcibilē coꝛonā accipiāt. nos āt incoꝛruptam. Lumbos ſuccingē eſt libidinē ac libidinis inſtrumēta velare. ligare cōficē. Unde ꝛ ſuccinctoꝛiū dr̄ veſtis qua pudēda velant̄. a lumbis libido re ꝛ nomīe deſcēdit. dr̄ em̄ libido ꝛ lubedo quaſi lumbedo. ſicut libet ꝛ lubet. ꝛ vtrūq̧ apud vetēs in vſu fuit. Un̄ ꝛ cq̇s libidis pꝛuritū incūtibꝰ lumbos ꝑcutiūt. ꝛ ſubiūgit induti loꝛicam iuſticię. Eſt āt iuſticia q̄dā ꝑticularis diuiſa in diſtributiuā ꝛ cōmutatiuam: et hęc eſt quattuoꝛ Cardinaliū vna. eſt ꝛ iuſticia general' ꝟtꝰ. ꝙ ſit totiꝰ legis obſeruatio legalis appellata. de qua dr̄ ab Euripede. neq̧ lucifer neq̧ heſperꝰ ita mirabil'. hęc igit̄ loꝛicę cōparat̄. quę armatura ē ꝛ munimētum coꝛpis quale in antiq̇s imꝑatoꝝ ſtatuis videmꝰ. habēs etiam cū numini addit̄ Meduſam ī pectoꝛe. nō ocioſę ſignificationis ſignū. ꝛ de hac quę ęgis dr̄. puto Paulum ītellexiſſe. loꝛica em̄ cum Meduſę capite iuſticiam nō ꝑticularē ſed legalem ſignat. q̄ arca eſt illa ꝓmethei in qua ꝟtutes oēs incluſit Heſiodꝰ. ꝛ bene numini attribuitur. ꝙ eam iuſticiam habere diuinum ſit. ꝑptēa loco p̄dicto addidit Paulꝰ vt poſſitis reſiſtere in die malo. ꝛ in omnibꝰ ꝑfecti ſtare. Perfectꝰ em̄ non ē. niſi q̇ aīo iuſticiam legalem hoc eſt oēm ꝟtutem amplectit̄. huic loꝛicę Meduſę caput. id eſt ſaxifica ꝟtꝰ inſcribit̄. qꝛ aſpectum viri q̄ omni ꝟtute ſit p̄ditꝰ abhoꝛrēt dęmōes, ꝛ pꝛę timoꝛe ſtupidicate cōtracta lapideſcūt. Et notādum ꝙ armaturam grauem Paulꝰ inſtituit cum iuſticiam legalem nominauit Eſt em̄ duplex armatura. grauis ꝛ leuis. hęc q̄dā arma. illa oīa cōtinet qui leui vtunt̄. ferētarios. qui ꝟo graui cataphꝛattos vocāt. quo innuit̄ aīam volētem de diabolo triūphare omnibꝰ armis muniri ꝛ cataphꝛattā

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

eſſe oportere. Subdit Paul⁹. Calciati pedes in pparatiōe euangelij pa-
cis. quo pcepto imbuit tyro ſpiritualis. vt omnes aīe vires. que mouēdi
corporis fungūtur officio. ſemper paratas habeat. Et ad capeſſenda iuſ-
ſa diuina expeditas ⁊ promptas. Sic etiam a magiſtris rei militaris iu-
niores in pmis ad gradum. ad curſum ad ſaltum inſtruūtur. ⁊ de Pom-
peio Saluſtius dr. q cum alacrib⁹ ſaltu. cum velocib⁹ curſu. cū validis
vecte certabat. nec em aliter potuiſſet par eſſe ſertorio. niſi ſe ⁊ milites fre-
quētib⁹ exercitijs paraſſet ad prelia. Proſequit Apoſtol⁹ in omnib⁹ ſu-
mētes ſcutum fidei. in quo poſſitis oīa tela nequiſſimi ignea extinguere.
Cōtra diaboli tela flagrātia pretēdendū eſt ſcutum. nō Cryſtallinū illud
palladis quo cōtra Meduſam vſus eſt Mercuri⁹. non quod fabrefecit
Enee vulcan⁹. ſed alteri⁹ materie: alteri⁹ artis. tela em diaboli nō ſunt
ignea. nō ſunt fulmina. nō ſunt phalarice. nō ſunt malta. qua Comage-
ne luculli Romani fugauit exercitum: iuiſibilia ſunt tela appetitum ita
ſuccēdentia. vt homīes illis ſauciati ſe ſe in mortem ſponte pcipitēt. Jllo-
rum autem vim fides extinguit: ſubiūgit Paulus. ⁊ galeam ſalutis aſſu-
mite. galea q caſſis dr munimētum eſt capitis. quo dat intelligi oporte-
re omnis ſenſus qui ſortiūtur ſedem in capite. defenſos eſſe memoria ⁊ de-
ſiderio ſalutis eterne. Sūt autem vt phyſici volūt ſenſus decem. quinqꝫ
exteriores qui omnib⁹ patēt. ⁊ interiores totidem. ſcꝫ ſenſus quem com-
munem vocāt. phātaſia. imaginatio. eſtimatiua. memoria. his ita vten-
dum. vt nihil imaginemur. nihil cogitemur. nihil in memoriam trāſire
ſinam⁹. niſi pium honeſtum. ſalutare. diuinum. Jdcirco dr a ppheta Co-
gitatio ſcā ſeruabit te. Turpes ⁊ imūde cogitatiōes miniſtri ſūt ſathane. ⁊
qꝫqꝫ animo blādiantur. cauēdum tamē ab eis tanqꝫ ab hoſtib⁹ quorꝫ tan-
to periculoſior eſt hoſtilitas. quāto illecebroſior eſt calliditas Arma que
hacten⁹ memorauim⁹ quādam patiētie ſpēm ideo pre ſe ferūt. q ſunt nō
ad offendēdum idonea. ſed magis ſeruāde ſaluti noſtre cuitādis accom-
modata vulnerib⁹. At qd addit Paul⁹. Gladius ſcꝫ ſpūs qd eſt vbum
dei. ad fortitudis naturam accedit. eius em eſt. vt ſepe iam diximus. nō pa-
ti ſolum. ſed etiam cum oportet iacturam inferre. vno autem modo vbū
dei eſt chriſt⁹. de quo Paul⁹ ad hebreos. viu⁹ eſt inqt ſermo dei ⁊ efficax. ⁊
penetrabilior omni gladio ancipiti. ⁊ pertingēs vſqꝫ ad diuiſionem ſpi-
rit⁹ ⁊ anime: quia diuidit appetitum a rōne. alio modo quicqd inſpirāte
deo ſancti loquūtur. eſt vbum dei. quo gladio vſus eſt Stephan⁹ cum ſta-
ret in cōcilio cōtra iudeos. Proptea de iudeis dr diſſecabātur cordib⁹ et
ſtridebant dentib⁹ in eum. vſus eſt ⁊ ipſe chriſt⁹. cum poſt ieiunium qua-
draginta dierum eſt cōgreſſus in deſerto cum diabolo. Exorciſte qui lati-
ne adiuratores dicunt diuinorum vborum vires agnoſcūt. ⁊ ei⁹ precipue

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

nominis. qđ quia quattuoꝛ lrīs ſcribitur tetragrāmaton đr. ꝓ quo nos dominꝰ. hebꝛei ꝟo legunt adonai. Qui ergo pꝛedcīs armis ſe munierit: erit ille foꝛtis armatꝰ. de quo chriſtꝰ đt in euāgelio. Cum inqͭt foꝛtis ar‑ matꝰ cuſtodit atrium. in pace ſunt omnia que poſſidet. Sic ergo inſtru‑ ctus ſtabis ad ianuam. Sūt autem ianua ſenſus exterioꝛes. atrium ꝟo interioꝛes. ꝛ cōſciētie domum ita cuſtodies. vt ab hoſtili defendat ingreſ‑ ſu. Si in pꝛīcipio pugne foꝛtiter feceris. ꝛ inſtar Toꝛquati hoſtes deie‑ ceris. arcem rōnis oppugnantes. a rege noſtro bꝛeui coꝛonaberis. Et vt de pugna magis qꝫ de pace cogites. paucis ita cōcludo. Tota homīs vita eſt pugna vel ſeruitꝰ. dum tu pacem cogitas. vitia te impugnāt. ſi nō pu‑ gnas. vinceris. ſi vinceris ſeruis. vita ergo eſt pugna vel ſeruitus. quem pugnare piget. ſeruire opoꝛtet. Et ſi qui impij ſunt q̇ pacem habere vide‑ ant. pax iſta non eſt pax. qꝛ nō eſt pax impijs. đt dominꝰ: ſed habere pacē vident. quia ſpōte ſeruitium ferūt. ꝛ ſe diaboli fecere mācipia. Dicat ergo aīa mēbꝛis coꝛpis q̄ pugne diuturnꝰ laboꝛ offendit illud Maronis.

O ſocij (neqꝫ enim ignari ſumus ante laboꝛum).
O paſſi grauioꝛa: dabit deus his quoqꝫ finem.
Durate, et voſmet rebus ſeruate ſecundis

Quo fine ſanitas querenda eſt. Ca. xxix.

d

Jcturus de his ꝟtutibꝰ ne interdicēdum tibi grauius ſubꝛepat incōmodum. ſtatui te paucis admonere. ne in eoꝝ ſentētiam ve‑ nias. qui cum egrotāt. tāto deſiderio ſanitatis vꝛgētur. vt hip‑ pocratis et Auicene remedijs nō contēti vſqꝫ ad delciramēta vetularum et magicas incantatiōes inſaniāt: accipe igit hoc noſtre militie documē‑ tum. ꝛ moꝛe romanoꝝ diſce in pace ita dimicare. vt cum bellum ingrue‑ rit. non frāgare. Quotiēs igit iniucūdi qđ accidit. quid appetitum ꝛ ſen‑ ſum offendat. vt phthiſis. febꝛis. moꝛbuſue aliꝰ licet diſpliceat toto cona‑ tu contine iraſcibilem. ne ad ꝓpellendum repēte cōſurgat. Cōſueuit em̄ temerarie niti ꝛ impetuoſe rōnem anteire. ꝛ id theologi ſurreptiōem vo‑ cāt. ante igitur rōem cōſulito. que eſt rectitudīs index. ꝛ in regno anime dei vicaria. ꝛ an moꝛbꝰ hic ferendꝰ an abigēdus ſit inueſtiga. reſpōdebit rō pythagoꝛicū illud. curādum eſt vt ſit mens ſana in coꝛpe ſano. nam coꝛ‑ pus aīe tanqꝫ inſtrumētū a deo tributū eſt. vt ad id qđ rō poſceret. ſe ido‑ neum ꝛ obtemperās exhiberet. at cum infirmū eſt: neqꝫ in publicis neqꝫ in pꝛiuatis negocijs ſeruit. ꝛ tūc animꝰ coꝛpe quaſi cōpede quadam ꝓ pe‑ ditꝰ a nature ꝛ ꝟtutis ceſſāt officijs fitqꝫ contra naturam membꝛoꝝ ſer‑ uus. que moderari debet ac regere. Dicit em̄ Criſpus: animi imperio. coꝛ‑ poꝛis ſeruitio magis vtimur. Rōnis iſta quidem ꝓbabilꝰ eſt. ꝛ equa re‑

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

ſponſio. cui etiam Pauli apoſtoli ad Timotheū ſcribētis cōſentit autori-
tas. Sic enī ait. Noli adhuc aquas bibere. ſed modico vino vtere ꝓpter
ſtomachum tuū. ⁊ frequētes tuas infirmitates. Appetit⁹ vero ⁊ ipſe ſa-
nitatem ſuadet vt rō. fine tamē differt. optat enī ſanari ac bene valere nō
vt examuſſim ⁊ caſtigate operet. ſed vt libidinoſe ac licenter inquinet. vt
ſcʒ more canum ad vomitum redeat ⁊ more ſuis ad volutabꝝ luti. Sed
hic eſt anime oculus neqꝫ. qui opus omne tenebroſum facit. neqꝫ enī ad
normam reſpicit. ⁊ ideo neqꝫ eſt oculus. quia ei⁹ malus proſpect⁹. limus
aſpectat. ſtrabo eſt. imo lucioſus: nam in luce cecutiēs videt in tenebris.
lux eſt virt⁹. tenebre peccatum. in his que ſunt pcti eſt circumſpect⁹ ocu
lat⁹ ⁊ ſagax. in his eſt argus. in his eſt Tiphys. in his eſt Dedal⁹. in his
vero q̄ ad ꝟtutem ⁊ ſapiam pertinēt. iners. ignauus. muricid⁹. ſomnolē
tior phoca. pigrior coclea. cecior talpa. at rationis bon⁹ eſt oculus. finem
namqꝫ probitatis intēdit. regulam ſemper tenens ⁊ perpēdiculum. pro-
pterea ⁊ opus eius eſt nitidum rectum interpolatum ac lucidum lucem
non refugit. videri non metuit. at opus malum tenebrarū amicum delite
ſcere cupit ⁊ in publicum vtpote ſue deformitatis conſcium. prodire non
audet. Timet occurrere ſatyricis. cynicis. veteribus comedis. veris no-
mē clatorib⁹. tetricis cenſorib⁹. pudet appellari. quod nō pudet eſſe. In-
genijs noſtris nature vis inſita ꝟtutem ī nobis depingit ⁊ vicium. nam
cum de vicijs loquimur. cōtractis ſupercilijs. frōte caperata. toruo aſpe-
ctu. truculēto vultu. verbis atrocib⁹ fulminamus. Species hec viciorꝫ.
Sed cum ſermo eſt de virtutib⁹ ex intimis anime penetralib⁹ exit in faci
em feſtiuitas hilaritas. alacritas. exit in verba quedā ſuaui loquētie pul
chritudo non fucata. que ſi perpēderis virtutis imaginem conatur expri
mere. Accedit ⁊ fame vulgare iudicium vicijs non parcēs. quod ore nō
poteſt more Philomene ſcripto promulgat. ſanitatem ergo fine propo
ſito quem ratio cōſulet querere licitum. imo ⁊ debitum. finem vero appe
tit⁹ reſpicere. turpe ac inhoneſtum

¶ Quomodo querenda eſt ſanitas. Ca. xxx

Ed ita finis rectitudo nō ſufficiat: niſi mod⁹ querēdi ſit licit⁹. li-
cita ſunt q̄ lege cōcedunt. cōcedunt aūt q̄ nō ꝓhibent. omne qd̄
pctm̄ eſt. ꝓhibitū eſt. ⁊ omne qd̄ ꝓhibitū. peccatū. Proptea vt
pituitā cures. fornicari nō licet. nec audiendi ſunt medici q̄ id corpis ſa
nationē. pctm̄ inducūt. q̄ enī demētia ē. vt corp⁹ mūdes aīam inquinare?
id ſil'e ē vt argētū ſerues aurꝫ amittē. ne veſtē amittas. corp⁹ occidē. Le-
gim⁹ Cōſtantinū imꝑatorē graui q̄dā morbo laboraſſe. cui erat medicorꝫ
iudicio cruor human⁹ ſingulare remediū. qd̄ optim⁹ p̄nceps chriſtianis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

dogmatibꝰ nuper imbutus cum audiſſet. abhorruit ⁊ malle ſe dixit ſemꝑ
egrotare. qꝫ tam immani remedio cōualeſcere. et q̄zq̄ꝫ hoc de Coſtantino
non legerim loco ſatis idoneo. ꝙ ſcꝫ eo morbo laborarit. tamen fidem facit
Pliniꝰ qui in vigeſimoſexto de naturali hiſtoria libro capite ꝑmo ſic inq̄t
Diximꝰ elephātiaſim ante Pompei magni etatem nō accidiſſe in italia.
et ipſam a facie ſepius incipiētem in nare primū. veluti lenticula. mox in
ualeſcēte per totum corpꝰ maculoſā varijs coloribꝰ. ⁊ inequali cute alibi
craſſā. alibi tenui. dura. ceu ſcabie aſpera. ad poſtremum ꝟo nigreſcēte. et
ad oſſā carnes apprimente intumeſcētibus digitis in pedibꝰ manibuſqꝫ.
Aegypti peculiare hoc malum. ⁊ cum i reges incidiſſet populis funebre
quippe in balneis ſolia temperabātur humano ſanguine ad medicinam
eam. ſic Pliniꝰ. quem locum citauimꝰ vt id medendi genꝰ olim in vſu fu
iſſe cōſtaret. Sed qd mox ſubinfert Pliniꝰ credi hoc de Conſtātino nō ſi
nit. ait enī. Et hic quidem morbꝰ in italia celeriter reſtinctꝰ eſt. ſi ergo tē-
pore Plinij qui ſub Veſpaſiano floruit. erat iam reſtinctus hic morbꝰ in
italia. ſimile veri nō eſt Cōſtantinū eo laboraſſe. qui poſt lōgum tempus
imꝑauit. ſed his omiſſis ad ea veniamꝰ vnde poteſt nobis impēdere peri-
culum. Prohibite igit̄ ſunt incātationes. ſortilegia. ac ſupſtitiones oēs.
que ſunt ſimpliciū vetularꝫ delirament̄a. nō deridicula ſolum verum ⁊ pe-
ſtifera. ac graui cenſura coercēda. ⁊ ſi vim aliquam vident̄ habere. nō ver-
borum. nō ſignorum. nō dei vis illa eſt. ſed fallaciū demonum nos vanis
obſeruationibꝰ illaqueare ſtudentium. Eſt in quīto decretalium libro ca-
put. cuiꝰ inicium eſt. Cum īfirmitas corpis. Vbi duo in medicos decre-
ta ſunt. ꝑmū vt priuſquā ad infirmorꝫ curam deueniāt. eos admoneāt vt
medicos aduocēt animarum. Petrꝰ aponēſis vir magne ſed nimiū au-
dacis temerarieqꝫ doctrine ſecutꝰ Orpheum. Zoroaſtrem Porphyriū.
Apuleium ⁊ ceteros damnate magie ſtudioſos in cōciliatore ſcribit in-
cantatiōes ad infirmorꝫ curam cōferre q̄zplurimū. Verum quia in decre
tis Gratiani. ca. xxvi. queſtiōe. v. capite nō liceat. Vanas iſtas ſtellarꝫ et
incātationum obſeruatiōes videt̄ ſanctorꝫ patrum damnare ſentētia Pe
tro aſſentiēdum non cōſulo. ſi tamē verba ſint ſancta. fideliter ⁊ nulla ſu-
perſtitiōe ꝑlata. vt ſymbolum fidei. ⁊ oratio dn̄ica. nō damnauerim. verꝫ
ea cum peccati ſuſpiciōe carebūt. nō iam incantamēta ſed religioſa ꝟba.
aut ſacre preces appellent̄. eadem queſtiōe in decretis capite vltimo. gem
mas herbaſqꝫ ſanitatis grā. ſine vlla incātatiōe deferre cōceſſum eſt. ima
gies ꝟo aſtronomorꝫ. characteresqꝫ ꝑter crucis ſignum penitꝰ damnant̄.
de qbꝰ etiam apud Thomā aquinatē multa i ſcda ſcde pte reperies que-
ſtiōe. xcvi. cum ocium lectiōi vacare te ſinet. ſꝫ hec breuit̄ dixiſſe volui. ꝙ
hac noſtra tēpeſtate pleroſqꝫ videmꝰ his malis artibus deprauatos clam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

inita cum diabolo amicicia q̄ꝫplurimos ſeducē ⁊ grauiſſimis erroribꝰ ani
mas implicare. nos autem quibꝰ ꝓpoſitum eſt nunq̄ꝫ a catholica purita
te diſcedere. talia floccipēdimꝰ eligētes magis ſemꝑ egrotare, q̄ꝫ cum ſal
uatoris cōtumelia ſanos eſſe. Damnati hec etiam ⁊ irrideri videnꝯ a Pli
nio libro naturalis hiſtorie. xxviij. Capite ſecūdo. tercio. ⁊ quarto. vbi re-
citatis q̄ꝫplurimis huiꝰ curioſe ac ſuꝑſtitioſe vanitatis exemplis. in fine
ſecūdi capitis ſubiūgit. Quapropꝫ de his vt libitum cuiq̄ꝫ fuerit opinenꝯ
Cetera igiꝯ que approbati medici remedia docēt. nō ſolū aſpernāda non
ſunt. verūetiam diligēti cura ſumēda. mediciſq̄ꝫ parēdum. ſi peritiā ha-
beāt medicādi dicēte ſcriptura. honora medicum ꝓpter neceſſitatem em̄
creauit illum deꝰ. ⁊ infra paululum. Deꝰ creauit medicinā de terra. ⁊ vir
ſapiēs nō abhorrebit eam. Cum poſt maris rubri trāſitum veniſſent iu-
dei in locum vbi fontes erāt amariſſimi. deꝰ conſulēti Moyſi remedium
q̄ꝫ petēti lignum indicauit. qd̄ naturali vi ſua miſſum in aquas amaritu
dinem abſtulit. poterat ſine ligno ſolo ꝟbo ſuccurrē. ſed ne res naturales
fruſtra feciſſe videreꝯ. monuit vbi opꝰ eſt fugiēdum ad eas. His igitur q̄
lex ⁊ ratio damnāt ꝑtermiſſis. ſic de corpis ſanitate curādum eſt. vt quic
quid agiꝯ ad anime ſanitatem referaꝯ. ⁊ ab anime ſalute ſumatur exordi-
um. Quod ſi cōtingat ſanari nō poſſe Sunt em̄ morbi quidam incura-
biles. virum ſapiētem equo animo ferre decebit morbum tanq̄ꝫ a deo miſ
ſum. qui nunq̄ꝫ percutit niſi vt ſanet. qui nos caſtigat vt melioꝛes reddat
et ex damno iacturaq̄ꝫ corporis profectū querit interioris homīs.

De patientia. Ca. xxxj

Ediam ad fortitudīs ⁊ patiētie tractatum vt ꝓmiſimꝰ. per cō
pendiū ſermonis accedam. Mala que accidūt aut inferūtur li-
cet vt ante dixi repellere ſeruata norma legis ⁊ rōnis. habitꝰ in
iraſcibili. qui ad hoc inclinat. fortitudo dr̄. facit em̄ aīm ad ſubeūda peri-
cula ſublimē. elatum atq̄ꝫ cōſtantem. ⁊ quātum ⁊ quando oportet ſemꝑ
audentē. vt nō ſecari. nō vri. nō amaris potari metuamus. aīos igiꝯ ocio
ſos excitat. excitatos erigit. erectos firmat. ⁊ imobiles reddit. hec in īfir-
mo ꝟtus tum optima eſt. cum ſaluti locꝰ eſt. ita tamē ea vtēdum vt frene
tur iraſcibilis. nam more impatiēs excādeſcit. ⁊ bile quaſi bos oeſtro con
citaꝯ. natura vero nō ſtatim. nō in momento. ſed tractu tꝑis operaꝯ. At
vbi ſanādi ſpes nulla eſt. debet infirmꝰ ſeſe cohibere. ⁊ amuletum ferre pa
tiētie. Patiētia ergo habitꝰ eſt in iraſcibili. que nō ad impugnādum ea q̄
cōcupiſcibilē offendūt ⁊ ſenſui nocēt. ſed ad equo animo tolerādum incli
nat. ipſiꝰ namq̄ꝫ iraſcibilis flāmam extinguit. rabiem ſedat. furorē emol
lit. fiet autem ī nobis hic habitꝰ. ſi aduerſa mitiſſime ⁊ ſine reſiſtētia fre-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

quētēr feramus.ſic em̄ paulatim violēta hec ⁊ īmaniſſima fera p̄t ſubigi
frāgi ac domari.tātoq̨ eſt maior patiētię q̄ fortitudis virtꝰ.quāto gra-
uius ac difficilius eſt malis.nullo pacto q̄ recte reſiſtere fortitudo em̄ vt
aiūt iuriſcōſulti cum moderamīe inculpatę tutelę.hoc eſt ſic ſe tuendo vt
culpari nō debeat reſiſtit.patiētia nullo modo. Hinc Jacobꝰ dicit.Om-
ne gaudium exiſtimate frēs cum in varia tentamēta incideritis. Scien
tes ꝙ ꝓbatio fidei veſtrę.i.dum aduerſa patimini.patiētiam operaꝛ.Pa
tiētia vero opꝰ perfectum habet.nam cum habitꝰ eſt inductꝰ.tum demū
perfecte opamur.non em̄ valet patiēs niſi habitum habuerit plene opa-
ri.iuuat nāq̨ habitꝰ rationem ⁊ cōiunctis viribꝰ fortius enitūtur.Sco-
tus in tercium ſentētiarum diſtinctiōe.xxxiiij.fortitudinē dicit genꝰ eſſe
ſub quo ſpecies collocātur duę vna qua aduerſa repellēdo certamꝰ.⁊ hāc
bellicoſitatem vocat.altera qua ęquanimiter ferimꝰ.⁊ patientia dr̄.atq̨
ita ſcd̄m eum nō diſtinguiꝛ a fortitudīe patiētia.vt ſpēs a ſpecie.vt hō a
leone.ſed vt ſpēs a genere.vt puta homo ab aīali.⁊ erit patiētia bellicoſi-
tate tāto prętantior quāto appetitum magis infrenat.De his aliter ab
alijs diſſeri ⁊ p̄cipue a Thoma aquinate neſcij non ſumꝰ.ſed more acade
micoꝝ nulli ſectę addicti ex vnaquaq̨ arbitratu noſtro qd̓ placet aſſumi
mus. Hęc de verę penitētię ꝟtute tradita ſint. Eſt em̄ alia quędā malo-
rum tolerātia.quę virtꝰ non eſt.vt in auaroꝝ negocijs eſt cernere.de qui
bus Horatiꝰ inquit. Impiger extremos currit mercator ad indos. Per
mare pauperiē fugiēs ꝑ ſaxa per ignes. Uerum hāc duriciem rectius vo
caueris teſte auguſtino. Neq̨ em̄ vere patiēs eſt.qui vt dicetur ſuſtinet
tot aduerſa.patiēs eſt qui ꝓ ꝟtute.pro legibꝰ.pro pietate.pro deo nititur
quicq̇d acciderit ferre.nec frangitur

De gradibus patientię. Ca.xxxij.

Erum patiētiam quę ꝟtus eſt excellētiſſima tres habere gradꝰ ī
v uenio.vnum qui ⁊ ꝑfectiſſimꝰ eſt.illis attribuūt.qui aduerſa nō
ſolum cum opꝰ eſt ferūt.ſed etiam quęſitū eunt.⁊ quaſi mercena
rij opꝰ vnde aliq̇d lucrenꝛ inquirūt.⁊ qd̓ inquirūt inuēto gratulanꝛ.hoꝝ
quoq̨ duo ſunt ordies. Martyres quidā. Cōfeſſores alij.fuerūt em̄ tpi-
bus illis cum in perſecutiōe creſcebat eccleſia.ſicut ſub Nerone p̄mū.de-
inde ſub Domitiano.⁊ pleriſq̨ alijs impatoribꝰ.multi chriſtianorū.qui
aſpirāte dei gratia tāta fortitudīe ⁊ patiētia excellebāt.vt tormētis cruci
atibuſq̨ tyrannoꝝ volūtarie ſeipos.cum latere poſſent.obijcerēt Secū-
dus ordo cōfeſſoꝝ eſt.quibꝰ ⁊ ſi tyrāni pepercerūt.ipſi tm̄ ſibi non parcen
tes.⁊ in ſeipos irati qd̓ pœnitētię genꝰ eſt optimum.crucem ſuam tule-
re poſt chriſtum. Iſti coram homibꝰ modici ac humiles ſed deo magni ⁊

excelſi ſunt illi de quib⁹ in die iudicij quã do cõſciẽtiaꝝ libri ꝓferent. iudex
viuoꝝ ac mortuorũ dicet. Venite benedicti patris mei ꝑcipite regnũ qđ
vobis paratũ eſt ab origĩe mũdi. Tũc in iſtos Chriſti puulos ſeculi ꝑnci
pes ac magnates q̃ modo theſauris incubãt. horrea dilatãt. mollib⁹ veſti
untur. ſplẽdide cõuiuant. alteri⁹ vitę ritum admirãtes ꝛ prę triſticia ſpi-
rit⁹ gementes. repetẽt illud ſapiẽtię dictum. hi ſunt quos aliquã do habu
im⁹ in deriſum ꝛ in ſimilitudinẽ improperij. nos inſenſati vitam illoꝝ ex
iſtimabam⁹ inſaniam. ꝛ finem illoꝝ ſine honore. Ecce quõ computati ſũt
inter filios dei. ꝛ inter ſanctos ſors illoꝝ eſt. ergo errauim⁹ a via veritatis.
et de hoc iã ſatis. Prim⁹ igit̃ hic atq; optimus patiẽtię grad⁹ eſt. In quo
ſi Ludouicum morbiolum cõciuem tuũ qui anno ꝑterito funct⁹ eſt vita.
collocauero. q̃q̃ multi ſint. vt ſemꝑ fuerũt. qui iuſti ſimplicitatẽ deride-
ant. non ero fortaſſe grauiter cõdemnand⁹. Secũdus grad⁹ eſt eoꝝ. qui
nõ quęſitum eunt nec inuitãt ad ſe mala. attamẽ cum veniũt benigne ſu
ſcipiũt. ꝛ reuerenter tanq̃ dei nũcios amplexãtur. Ex hoꝝ numero fuiſſe
Job arbitror. cui⁹ in patiẽtia nomen eſt clarum. Ipſe namq; cũ ſuoꝝ cla
dem audiſſet coelum ſuſpiciẽs dixit. Domin⁹ dedit. dñs abſtulit. ſicut do-
mino placuit ita factũ eſt Sit nomen dñi benedictũ: huic adiungendus
eſt Thobias qui coecitatem oculoꝝ tam patiẽter tulit. vt ab angelo cura
ri meruerit. Tercium ac infimũ patiẽtię gradum illi ſibi vendicãt. q̃ ma
la neq; quęrũt. neq; cum venerũt gratãter accipiũt: ingreſſa non eijciũt:
ſecum patiũtur grauate ferũt. conquerũtur etiam. tamẽ ſedata bile in de
um nõ elati muſando tranſeũt. et a vicio parum diſtãtes in extremis pa-
tiẽtię marginibus ſedent. Et hi ſunt qui noſtra hac ętate viri boni ſunt.
vix reſtant nobis antiquę ꝟtutis iſtę reliquię. ꝛ raris quidem in locis: vt
periculum ſit ne ꝛ ipſę quoq; breui collabãtur

¶ Venerãdi fratris Baptiſtę Mantuani Carmelitę Iſagoges ad patiẽtiam. Liber Secũdus

¶ Qđ patiẽtia via ẽ ſcõꝝ ad cœlũ. Ca. primũ

Is igit̃ maiore fide q̃ʒ eloquẽtia dictis velim te vir prę-
ſtãtiſſime paulo alti⁹ inſpicias. et abiectis ſeculi curis:
et ſpinis illis quę iuxta chriſti parabolam ſemen: hoc ẽ
verbum dei fructificare non ſinunt. excaſis: teipſum in
trinſec⁹ q̃ras. iuxta illud perſianũ: nec te q̃ſiueris extra
et cũ aĩo tuo rõem ponas: aĩaduertaſq; ĩ quonã patię gradu ſis ꝯſtitut⁹.

Quod ſi fortaſſe: quod minime ſuſpicor. a patiētia te excluſum videns. ſcito te a ſanctoꝝ ſorte ſepatum. Quotquot em̄ a mundi exordio ad noſtrā vſqꝫ ętatem deo placuerūt. crucis patibulū in mortali ſuo corpore portauerūt. Audi quid in pſalmis dr. Propter te mortificamur tota die ęſtimati ſum⁹ ſicut oues occiſiōis. Item trāſiuim⁹ per aquā ⁊ ignem. ⁊ eduxiſti nos in refrigerium. Paul⁹ ad hebręos de ſanctis ita loquit̄. Alij ludibria ⁊ verbera experti. inſup ⁊ vincula ⁊ carcēs. lapidati ſunt. ſecti ſunt tētati ſunt. in occiſiōe gladij mortui ſunt. Circuierūt in melotis. quę ſūt pelles ouinę. in pellib⁹ caprinis egētes. anguſtiati. afflicti. quib⁹ dignus erat mund⁹. in ſolitudinib⁹ errantes. in montib⁹. in ſpelūcis. ⁊ in cauernis terrę. Sed quid ꝑ multa vagor. Non ne Innocētiſſim⁹ abel quem iuſtum in euāgelio chriſt⁹ appellat. prim⁹ omnium ſanct⁹ ab impio fratre Chaim occiſus eſt: Dauid quem ſcđm cor ſuū de⁹ inuenit vixit ⁊ erexit. nōne regis Saul. nōne allophyloꝝ. nonne filij dilectiſſimi petitur iſidijs: Nōne ęſaias in duas partes ſectus: nōne Hieremias lapidib⁹ obrutus: nonne Helias a Hiezabel fugat⁹: nōne Zacharias barachię filius inter templum ⁊ altare eſt occiſus: Pro ſalute patrię Iudas machabęus diu fortiter ac animoſe pugnās cum tota fratrum ſtirpe delet⁹ eſt. ſub Alexādri magni ſucceſſorib⁹ vt maccabęorum teſtatur hiſtoria. Iudei qui legem veteri ⁊ obſeruare voluerūt miſere trucidati ſunt. inter q̄s eleazarus vnus de ſeniorib⁹ ſcribarum. vir ętate prouectus vultu decor⁹. vitę ſanctitate venerabilis. cum porcinam carnem cōtra legis inſtituta comeſſe cogeretur. maluit iuſte ⁊ religioſe mori q̄ꝫ flagitioſam ignobilem qꝫ vitam paulo ampli⁹ producere. dum igitur in tormentis cōſtitut⁹ vicinam mortem videret. ſic exclamaſſe dicitur gemēs. Domine qui habes ſanctam ſciētiam. manifeſte tu ſcis. quia cū a morte poſſem liberari. duros corporis ſuſtineo dolores. ſcđm animam vero ꝓpter timorem tuū libenter hęc patior. fuit iſte profecto digniſſim⁹. qui in cœlum reciperetur quoniam tam animoſe tam fortiter terrenum hoc corp⁹ pro lege dei tormētis obiecit. Taceo Ioānem baptiſtam. taceo apoſtolos. taceo martyres. quoniam nota magis nulli dom⁹ eſt ſua. Ioſeph Innocēs a fratrib⁹ venditur. Suſana deteſtabilem calumniam patitur. Daniel leonib⁹ obijcitur. Sed quid plura: Terrena hęc habitatio malis eſt mater. bonis nouerca. Tu ergo Carole Antoni noli triſtari. imo magis gaude. ⁊ gratias age q᷑ in hoc venerando cœtu tot ſanctorum pari cum eis ſorte numereris. nihil hęſitans breui futurum vt ſicut cum eis fueris in pœnis. ſic etiam cum eis in cœlo coroneris. Nonne meminiſti quod non ſunt condignae paſſiones huius temporis ad futuram gloriam. quae reuelabitur in nobis: Quod ſi meminiſti. cur tantum te ma-

ceras.cur moerore cōficeris: In hoc dolorum torculari premeris vt fru
ctum afferas.vt cōſciētię rubiginem exuas vt cęleſtem animum in coelū
attollas. Si dicat aurū argētario cur me coquis: cur me cędis: cur me
lanias: nōne recte reſpondebit vt ꝑficiaris.vt ad eam ad quam es genitū
gloriam ꝑuenias: Proptēa ſcriptum eſt.quem diligit deꝰ.corripit.⁊ ca/
ſtigat omnem filium quem recipit. Et teſte Plinio quoddam aquilę ge
nꝰ.qđ halięetum vocāt.hęc pullos mox vt nati ſunt.cōtra ſolem ſtatuit.
quos fixa acie ſolem ferre poſſe viderit.ſeruat educādos: quos autem ocu
lis cōniuere ⁊ radijs offendi dep̄henderit. tanq̄ȝ indignos vita eliminat.
Nō aliter ꝑfecto deꝰ nobiſcum agit.nam quos videt in aduerſis aīo deij/
ci.educare nō curat.qui ꝟo ſubſiſtūt ac durāt.cuſtodit ⁊ nutrit.de quorū
numero fuit ille q̇ dixit.ꝓpter nomē tuū deduces me ⁊ enutries me. Itē
ſicut adipe ⁊ pinguedīe repleat̄ anima mea. ⁊ ipſe deꝰ apud ęſaiam de Iu
deis cōquerēs.filios inq̇t enutriui ⁊ exaltaui.ipſi autem ſpreuerunt me.
Quādiu eñ beneuiuēdo Deo adhęſerūt cum eo q̇ dixit. Mihi autē ad/
herē deo bonum eſt.⁊ ponē in deo ſpem meam. tamdiu eos pauit ⁊ rexit.
At poſtq̄ȝ cum filio ꝓdigo receſſerūt.ſubſtātia ſua portiōe cōſumpta.qꝛ
nunq̄ȝ ad patrem redierūt.porcinis cibis ali.⁊ in agreſtē naturam trāſi/
re permiſſi ſunt.

¶ Rationes philoſophorum cur corpus humanum factum ſit fragile. Ca.ij.

At dicet quiſpiam q̇ mūdi huiꝰ harmoniam ignoret. Cur huma
a num corpꝰ tam fluxum ac fragile fabricatꝰ eſt deꝰ.cum lapidibꝰ
et ferro tantā duriciē reſiſtēdiq̄ȝ potētiam indiderit Quid huic
reſpōdebo.niſi ꝙ apud. A: Gelium libro ſexto noctium atticaꝝ capite p̄/
mo dixiſſe Chryſippū in libro de ꝓuidentia legiſſe me memi: Ait eñ non
fuiſſe principale naturę cōſilium vt faceret homīes debiles,ac morbis ob
noxios. Nunq̄ȝ eñ cōueniſſe hoc naturę autori parētiq̄ȝ omnium rerū
bonaꝝ.ſed cum multa magna gigneret pareretq̄ȝ aptiſſima ac vtiliſſima
per ſequelā adiūcta ſunt incōmoda. Nam cum rōne ſubtiliſſima deꝰ ho/
minem fingēt.vtilitas ipſa opis poſtulauit.ve tenuiſſimis minutiſq̄ȝ oſ/
ſiculis caput cōpingeret.ſed hāc vtilitatem rei maioris alia q̄dā incōmo
ditas extrinſecꝰ ꝯſecuta eſt.vt ſcȝ eſſet caput minꝰ munitum.ictibꝰ offen
ſionibuſq̄ȝ paruis.etiam peruium ac fragile. Inde q̄ȝ morbi ęgritudineſ
q̄ȝ cōſecutę ſunt.hāc ſentētiam cōtemplatꝰ Auerrois in libꝛ Ariſtotel'
de aīa dixit. Senſus in aīalibꝰ cauſam dediſſe breuioris vitę Nam vt eui
dentiꝰ certiuſq̄ȝ ſentiamꝰ.carnes oportuit eſſe molliſſimas.at molliora fa
ciliꝰ offendūtur.magiſq̄ȝ patēt nocumētis q̄ȝ lignea duraq̄ȝ corpa. Utili

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

tas igiꝛ homīs ad hāc operis qualitatem duxit artificem q̇ua de re qui cō
querūtur (Cōquerunꝛ autem ſoli imperiti) merētur ſenſu rationeqꝫ ſub
latis, in lapides ⁊ ligna cōuerti, quoꝝ naturam magis ęmulātur. Finge
per ꝓſopopoeiā, quam poetę ⁊ ꝓphetę ſępe vſurpāt. duos coram te ligni
truncos humi iacētes interrogāti tibi reſpōdere. Interrogenꝛ autem q̇d
nam eſſe malint. quam a fabro formam ſortiri cupiāt. Rn̄deat p̄m⁹. Ci-
tharam me facito. Alter in aratrum me dolato. Citharę rō ſubtilitatem
poſcit tabellaꝝ. Corpuſqꝫ q̇d facile lędi ⁊ cōfringi poſſit. Quid igiꝛ ſi li-
gnum poſtq̄ꝫ vt popoſcerat Lyrę formam ſortitum eſt de ſua fragilitate
cōqueraꝛ. admittem⁹ ne hanc quęrimoniā, an nō potius obiurgabim⁹ ⁊
ingratitudis ac inſipiētię truncum accuſabim⁹, ꝙ opifici grās nō agat:
et formę nobilitati duriciem p̄ferat: Sic ꝑfecto de noſtra hac fragilita-
te: ſeu vt philoſophi dicūt. naturali impotētia quam vitalium oꝑationū
ratio poſcit cōqueri. hoīs eſt ingrati ſimul ⁊ ſtulti. Quis em̄ mentis cō-
pos ſine his quidpiam cōſequi ſtudeat quę iuncta illi neccārio videat: hoc
eſſet naturam velle ſubuertē. ⁊ vt ita dixerim exoptare ſolem ſine luce. ter
ram ſine mole. Mundum ſine deo. In hoc ſum⁹ ſapiētes d̓t apud Cice-
ronem Cato. ꝙ naturam optimam ducem ſeq̇mur. eiqꝫ parem⁹. Subij
cere libet, q̇d Plotinus Platonic⁹ vir excepta infidelitate diuin⁹ in pri-
mo de ꝓuidentia libro capite. xi. de huiōi ſenſerit. ait nāqꝫ. Quemadmo-
dum artifex nō omnia q̄ in aīali ſunt efficit oculos. Ita neqꝫ rō fecit om-
nia deos. Uerū alia quidem eſſe deos ſtatuit. alia ꝟo dęmones ſequēti na-
tura. Poſt hęc autem homīes. aīaliaqꝫ deinceps. neqꝫ id quidem inuidia
ſed rōne intellectualē habēte varietatem Nos aūt ſic affecti ſum⁹ ſicut im-
periti picturę. q̇ pictorem damnāt. ꝙ non vbiqꝫ pulchros ęque colores
poſuerit. Pictor autem vnicuiqꝫ parti q̇d eam decebat attribuit. Ciuita
tes q̄ꝫ bene inſtitutę nō ęqualiter in omnib⁹ diſponūtur. Pręterea quis
nam comoediam tragoediamqꝫ vituperet. ꝙ omnes ī ea nō ſint heroes. ſꝫ
interſit ⁊ ſeru⁹. ⁊ ruſtic⁹ aliquis rudiori voce ꝓnunciās. Poema tn̄ non
erit pulchꝝ. ſi quis inde tollat deteriores. hęc Plotinus. quę q̇ꝛ ſunt nr̄is
admodum cōſentanea ſubieci. Ergo duplex homīs natura cum ſit. vna
oīb⁹ homīb⁹ ꝯmunis. vt recto corꝑe eſſe: duas man⁹. duos pedes habere.
loqui. intelligē. altera vnicuiqꝫ ꝓpria. vt talis oris figura talib⁹ lineamē
tis eſſe fictum. vtrāqꝫ ⁊ cōem ⁊ ꝓpriam. Sapiēs vir ęquo aīo feret ⁊ fa-
ciēs ex neceſſitate (vt aiūt) ꝟtutē. corꝑis deformitatē ⁊ damnū vertet in
animi opulētiam atqꝫ ornatū Nō ab re fuerit hic annotare q̇d in p̄mo li
bro ethicoꝝ de foelice homīe ſcribat Ariſtoteles. cōfert em̄ eum quadran
talib⁹ ſeu teſſeris. quib⁹ in alueolo ludiꝛ, gręci cubos vocāt. ꝙ videlꝫ ſicut
teſſerę quomodocūqꝫ iactētur. ſic ſemꝑ in vnam partem incumbūt vt et

rectitudinē ⁊ inmotam ſtabilitatem retineāt. ita homo cordatus ⁊ vere ſapiēs quo res cūqʒ cadant. ⁊ in quamcūqʒ fortunam inciderit. feret optime. ac per omnia omnino decēter. ꝙ ſi quotidianos caſus ſic ferre debemus. quomodo non feremus etiam eos quos euitare cōmunis omnium parens natura non potuit.

¶ De quattuor corporis humoribꝰ. Ca. iij.

Sunt qui laborāt bile atra. quam noſtri Medici greco vocabulo melancholian vocāt. Sunt qui praſina ſeu porracea vel etiā fulua (grece χολὴ dr) plus Juſto abūdent. Sunt qui phlegmate quam vocāt latini pituitam ſuffocent. Sunt quibꝰ impedimento eſt ſupfluus ſanguis. hęc (vt ſupra diximꝰ) ante primi homis culpam tāta harmonia ꝯtinuata erāt. vt ex ipſis. neqʒ mors. neqʒ morbꝰ. neqʒ moleſtię quicq̄ʒ emergeret. At ſoluta homis in deum obediētia. ſoluta ē humorum huiuſmodi pax. diſſipata cōcordia. Pituita predominās ſynanchias. Melancholia quartanas. Cholera tercianas. Sanguis q̄tidianas febres facit. Hoc autem exempli gratia dictum ſit. Nam multis et innumerabilibꝰ pene modis humores iſti a medio diſcedētes genera infinita morborum inducūt. Cholera item fulua: quia acuta eſt ⁊ ignea. repētinas iras tollit. ⁊ quaſi nimbus Aeſtiuus cito deſiſtit. atra ſi iram cōcipiat. eiꝰ eſt pertinax. ⁊ ſero ſe cohibet. qui illam patiūtur Iracūdi vocant. Qui vero hāc amari ⁊ acerbi. ſunt etiam qui atram cum fulua miſcuerit et in his ſicut humoꝝ. ſic ⁊ morum mixtura cōſurgit. ⁊ mediū locū tenēt inter p̄dictos Hippocrates vocatꝰ ab abderitis vt curaret Democritum ſemp ridentē. inuenit eum ī agro auiculas exenterantē. ⁊ receptacula humoꝝ iſtorum veſtigātem. multum eñ confert. et ad Salutem corpoꝝ ⁊ ad mores humanos iſta cognitio. ⁊ beneficio medicinę fieri pt vt quis in nouam ꝯplexionē. ⁊ p ſequelā in moꝝ trāſeat nouitatē. ſicut in his patet qui bilem atram polypodio ⁊ elleboro. fuluam ſrō curant tu pontico. q̄d pharmacopolę reubarbaꝝ vocant.

¶ Quō complexiões diſtribuātur a deo Ca. iiij.

At dicet iterum quiſpiam. cur hęc ita diſtribuit deꝰ. vt bilem ho-
a ratio. phlegma heraclito. ſanguinem Socrati. melancholiam Oreſti tribuerit? Quę nam ratio fuit ita diſpēſandi? caſu ne iſta an prouidētia vlla gubernātur? reductꝰ ſum ī ſyrtes quas prius effugerā tentabo igitur breuibꝰ verbis etiam hinc elabi. ⁊ ſiquid nouę mercis inuenero. poterit his quę ſupra diximus applicari. vt ex his duobus locis vna ſententię veritas, ⁊ ex duobus capitibus vna diſciplinę fiat integri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

tas. Magnę (vt verum fatear) ꝑſumptiōis hęc quęſtio. Cui Paulꝰ apo
ſtolꝰ vas electiōis vſqꝫ ad tercium coelum raptꝰ ſic reſpōdet: nonne habet
ꝑtātem figulꝰ ex eadem maſſa aliud quidem vas in honorem. aliud in cō
tumeliam facē: Sufficēt hoc dixiſſe. quia iudicia Dei abyſſus multa. in
ueſtigabiles vię, ⁊ occulta cōſilia. nec tm̄ debet humana temeritas auden
do ꝓcedere. vt ea cernere velit. quę latere Deꝰ inſtituit. Neqꝫ em̄ domino
gratꝰ erit ſeruꝰ qui penetralia atqꝫ adyta cūcta q̄ in domo ſunt. ꝑluſtrare
tētauerit. ea namqꝫ temeritas magis videt̃ explorantis inſidias. q̄ꝫ ſerui
officium pręſe ferre. Sic licet inq̄ꝫ reſpōderi poſſit. Dicam tamē aliquid
balbutiēs ⁊ id Auguſtini fretꝰ autoritate. Auguſtini viri ſanctiſſimi et
ſapiētiſſimi hęc eſt ſermōe breuis ac ſimplex: ſenſu ꝟo longa multiplexqꝫ
ſentētia. quam Theologi noſtri ſępe vſurpāt. Sic deꝰ res quas condidit
admiſtrat. vt eas agere ꝓprios motꝰ ſinat. Igit̃ ſicut anima in toto cor
pore ſic deꝰ ſemꝑ operās in toto mūdo vires naturis ꝓ mucrone addidit.
et opari eas inſtituit. imo inſtrumēta ſua fecit. quibꝰ cum deo patre fabri
filiꝰ vſqꝫ modo operās vteret̃. Has igit̃ vires nec opari impedit. nec ope
rātes deſerit. ſed ſicut nauta nauium iuuat ⁊ dirigit. ille in portum. iſte i
finem. ⁊ queādmodū ociante aīa membra ſopiūtur. ſic ceſſante deo. vt in
igne babylone monſtratū eſt. omnis naturę conatꝰ inanis eſt. Immo ſi
naturę quas ipſe cōdidit ne operētur ꝑ ipm̄ ſteterit videri poterit cōfite
ri. vel eas nō recte factas. vel ſe facturę ſuę pœnitē. ꝑt tamē ſi vult ⁊ aliq̄n
vult. raro tamē id vſu euenit. ꝑter naturę ordinem q̄dā ⁊ facē ⁊ ſuo arbi
tratu impedire. Ea q̄ in coelo ſunt ſidera ſeu ſint ignes vt Platonici. ſeu
quędam quīta eſſentia vt Peripatetici volūt: nō ſigna tm̄ rerum inferio
rum. ſed cauſas eſſe nō dubium. id em̄ oēs Aſtronomi id Ariſtoteles in
meteoris. id in ſcdm ſentētiaꝝ Theologi. id ipſi cōfitent̃ oculi nr̄i Quis
eſt em̄ tam hebete viſu vt nō videat ſole diſcedente. naturā mœrere. aues
cōticeſcere. frōdes defluere. rurſus ipſo reuertēte mūdum exultare. terrā
operiri. plātas reuiuiſcē. oīa inſtaurari. Vires ergo ſideribꝰ datę terram
et terrę naſcētia ſic afficiūt. vt hoc ſi comedas in bilem. illud in pituitam
aliud in ſanguinem trāſformet̃. quo fit vt homīe varijs ꝓ arbitrio ſuo ci
bis vtente variet̃ in eo ⁊ ſtomachi et epatis ⁊ renum. ⁊ ꝑ ſequelam ſemis
quoqꝫ et vuluę cōplexio. Sinit ergo deꝰ pro ſeminū qualitate. ꝓ diſpoſi
tiōe materni vteri. ꝓ cœli. ⁊ ſtellarum aſpectibꝰ. pro ciboꝝ et diętę natu
ra. fieri cōplexiones hoīm diuerſas. ⁊ corpa noſtra in īfinitas ire differē
tias. Angeli ꝟo. qui rebꝰ humanis a deo ꝑfecti ſunt. miris modis iſta vel
ſuo vel dei arbitrio moderātur. hoꝝ ſciam vocamꝰ magiam naturalē. Cu
ius Iacob nō ignarꝰ ouium fœtꝰ colorabat in vtero. ⁊ hic modꝰ varia ꝓ
creādi. Poteſt em̄ Angelꝰ quiſpiam tibi neſciēte te perſuadere vt hoc ma

gis q̃ȝ illud comedas: vt cibis ita cōcoctis fiat coagulatio certi ſemis: vt
hac magis hora cocas: vt mulieris vulua: quam medici matricem dicūt
ſit ſic affecta. Quibꝰ variatis variari quoqȝ fœturam oportet. Cur autē
in meam magiſquā in tuam perniciem iſta cōtingāt. Neſcire me fateor
qui autem cām dicūt decorem vniubrſi: nō faciūt ſatis animo impatiēti
grauiter ferēti ſe cum decore vniuerſi dedecorari. Sed ignorata cā: igno⸗
rari nō licet hec omnia ęquo aīo ferēda: cum vnicuiqȝ pſuaſum eſſe debe
at: nihil a dei numine ſine recta rōne fieri poſſe. Sȝ ſunt quidam non mi
nus impij q̃ȝ imperiti: tam arrogātes: tam proterui: tam inſolētes ⁊ im
phriniti: vt velint naturarū omnium ꝟtutes ac opatiōes: angeloꝝ etiam
ritus ⁊ officia ꝓpter ſui pedis morbum imutari. Quod q̃ȝ alienum ſit a
recta rōne breui exemplo digno ſcito. Si in Cithara ad cōcinitatē reda⸗
cta neruus vnꝰ conquerat. ⁊ dicat ſe nimiū tendi rogetqȝ ſe paꝝ remitti.
quid putamꝰ Citharœdum reſpōſuꝝ. niſi totiꝰ citharę magiſquā nerui
vniꝰ rationem habēdam: Sic ꝑfecto deꝰ ordinem mūdi ⁊ naturaꝝ: ex q̇⸗
bus mūdus cōſtat: curam gerere ⁊ debet. ⁊ gerit: ꝙ ſi cōtranitaris: ⁊ obij
cias vniuerſi ordinem opitulari ſingulis debere nō obeſſe: quemadmodū
in optima re. p. ſic cōmune bonum admīſtrat. vt ſinguli in pace ſine iniu
ria viuāt. Nec em̄ alteriꝰ rei gr̄a Principes ac magiſtratꝰ creantur. niſi
vt ſingulis bene cōſulatur. Sicut de Solone ſalaminio d̄r ꝙ tanto pru⸗
dentię temperamēto leges atheniēſibꝰ dedit: vt parem grām a ſenatu ⁊ a
plebe cōtradixerit. quod ſi tātę (vt ita dicam) cōditurę felicitas ab homi
nis potuit prodire cōſilio: q̇d humano generi pſtare debuit dei ꝓuidentia
cuiꝰ eſt ad nrām nulla ꝓportio: Nonne potuit. ⁊ omnibꝰ ſimul ⁊ ſingu⸗
lis bene cōſulere: O homo bulla. q̇ naſcēdo moreris ⁊ florēdo marceſcis:
tantane cōtra autorem tuū ſurgis audacia vt ei ſuccenſeas: et velis in eū
exercere cēſuram: pone hāc vaniloquētiam. ⁊ recordare dicti illiꝰ geneſe⸗
os ꝟvidit deꝰ cuncta quę fecerat. ⁊ erāt valde bona. Sed an cōdere potuit
meliora: nō defuere Theologi qui diſcerptarīt: cōducamꝰ ergo nobis qui
dem a deo bene cōſultū. Sed qm̄ vt Ariſtoteles inq̇t: intellectꝰ noſter in
cauſas altiſſimas ita fertur: ſicut nicticoracis oculꝰ in lumē ſolis: nō poſ⸗
ſe nos cōſilij diuini rōnem ſcire. ⁊ ꝓptēa dictum a chriſto. neſcitis q̇d pe⸗
tatis. At dices iterum. ſi naturaꝝ ordinem ⁊ opationes violari nefas eſt
nō licebit infirmo votis ⁊ precibꝰ cum deo de impetrāda ſanitate tracta⸗
re. Cui obiectioni reſpōdeo: licere quidem ſuppliciter: ac modeſte petere. ⁊
quod petitur: ſi datur: cum gratiaꝝ actiōe recipi debere. ſi nō datur: con⸗
queri non licere. iſtorſum mea intendit oratio.

De anime libertate Capitulū. v.

c

Orpoꝝ hec cōditio. animi ꝟo natura libera. immunis ingenua
et ab erumnis excluſa corporeis nec coelo regit̾. nec elemētis ſer
uit. ⁊ ſi ꝑpter appetit⁹ cōnexionem qui corporeis qualitatib⁹ eſt
ſubdit⁹ in peius ſemꝑ inclinat̾ in manu tamē cōſilij ſui eſt. Corp⁹ natura
lib⁹ reb⁹ ⁊ deo: aīa ꝟo ſibi ⁊ deo ſubeſt. Proptēa vtrūqꝫ ſm diuerſas trāſla
tiōes legim⁹ in pſalmo. latini ſic legūt. Anima mea ī manib⁹ meis ſemꝑ.
Greci autē ſic ἡ ψυχη μου ἐν ταισ χερσι σου. hoc eſt in ma-
nib⁹ tuis. i. dei. noſtre tamē trāſlationi Cōcordāt hebrei apud q̄s legitur
napſibe caphi. qḋ eſt aīa mea in manu. Plotin⁹ in libro de ꝟtutib⁹ dicit
Aīam nō habere ſupra ſe naturam niſi deum a q̄ ſicut luna a ſole ꝟtutem
mutuat̾ ⁊ lumen. Nec ab ijs multum diſſidet qḋ Ariſtoteles dʒ in poli-
ticis rōnem ſcꝫ principatu politico appetitui: corpori vero deſpotico im-
perare. int̾ hos duos principat⁹ hoc intereſt: q2 in deſpotico hoc eſt herili.
nam greci dominiū δεσποτιαν vocāt. iugum ſeruitutis eſt grauiꝰ
ſicut ſeruiuit Iſrael in egypto. ⁊ hocius habet animus in corp⁹. in aīam
vero ſicut ⁊ in angelos ſol⁹ deus. Unde ſicut in apocalypſi legit̾ Joāni ab
angelo quem adorare volebat reſpōſum eſt. Uide ne feceris. cōſeru⁹ enim
tuus ſum. ſʒ in hac dei ſeruitute ſumma Libertas eſt: q2 deo ſeruire eſt cū
eo regnare. In politico autem ſubditi aliquādo pn̄t ⁊ cōtradicē principi
b⁹ ⁊ aduerſari. ſicut ⁊ appetit⁹ rationi. Hāc etiam ob cām ſpūs prompt⁹
et caro infirma vocat̾ a chriſto. Corp⁹ eſt igit̾ vile mācipium. anim⁹ autē
ſemꝑ ⁊ vbiqꝫ principat̾. corpuſqꝫ ſuū regit ⁊ poſſidet. At nos qui ꝑinſci
tia ac demētia noſtra magis corpus q̄ꝫ aīam colimus. concupiſcētijs no
ſtris illecti ⁊ abſtracti deum ſubornare ⁊ pueriliter ac inepte ſupplicando
in ſentētiam nrām conamur attrahere. At ſicut neqꝫ pater filio ſemꝑ in
dulget: ſic neqꝫ de⁹ nos ſemꝑ exaudit. Proptēa filijs Zebedei honorē am
biētib⁹ ꝑmiſit martyriū. ac ſi dicēt vos ſalutis veſtre ignari: ea tm̄ q̄ ſunt
corpis īfantilit̾ petitis. ergo āt q̄ tanq̄ꝫ opifex figmentū vr̄m ītelligo. et
tanqꝫ pater verā veſtrā ſalutē inq̄ro. corpe cui⁹ natura caduca eſt. cōtem
pto. circa ea q̄ animi ſunt laboro. Exuēde ſunt igit̾ huiōi cogitatiōes. De
us vt nr̄i miſereat̾ orand⁹. Et ī hoc maxime audiend⁹ eſt Socrates: qui
nihil vltra a dijs petēdum arbitrabat̾. q̄ꝫ vt bona tribuerēt. Nos aūt id
in plerūqꝫ votis expetere qḋ nō Impetraſſe meli⁹ foret. Ipſe eñ de⁹ fecit
nos ⁊ nō ipſi nos. ſub potēti manu ei⁹ humiliari nos decet. Ipſi eñ eſt cu
ra de nobis. ⁊ vt Jacobus inquit. expectat a nobis fructum noſtrum tem
poraneum ⁊ ſerotinum. Eum ſcilicet quem Maius. et quem Septem
ber afferat. que ſunt per metaphoram dicta. vt per hec ītelligam⁹ ⁊ eum
fructum quem adoleſcēs adhuc in Juuēta. ⁊ eum quē Aetas ī occaſum
vergēs. ⁊ in mortem iam inclinata ꝑducat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

An diſtributio complexionum procedat a fortuna. vel a caſu. Et cur Ariſtoteles fortunā male deſcripſit.

Capitulum.vj.

v Ides igiť que ſit cōplexionū ratio diuerſarꝫ. que ſi patrem q̇ ge-
nerat mortalem iſpicias.veniēt a fortuna. Si ꝟo ad angelos q̇
mūdo preſunt.ſi ad deum reꝝ opificem ſpectes:nec fortuna no-
minanda:nec caſus. Id nāqꝫ a fortuna factum dˀt Ariſtoteles qđ efficiēs
dum aliud quidpiam optat.effecerit. Ut foſſor ſi dum plātande vitis ğ
tia ſcrobem facit. Theſauꝝ reperiat Theſaurꝰ inuētus a fortuna dicetur
et ipſa fortuna ipſe foſſor erit. At deꝰ qui vt Auguſtinꝰ inq̇t.nō aliter no
uit facta q̃ꝫ fienda.nunq̃ꝫ agere ſic pt vt dum vnum intēdit. aliud faciat.
hoc nobis argutulis ſed re vera parum cernentibꝰ.ꝛ vt plurimum aluci
nātibꝰ accidit.ſi em̄ foſſor Theſauꝝ hic latere nouiſſet:iam nō ꝑpter ali-
ud.ſed ipſiꝰ Theſauri gratia fodiſſet.eſſetqꝫ theſauri inuētio nō fortuita
ſed a ꝑpoſito fodiētis intēta:ꝑptēa dˀt Ariſtoteles.vbi maior intellectꝰ
ſit:eſſe fortunam plerūqꝫ minorem:qđ ego ꝑ captu meo ſic intellexerim.
Intellectui qualis noſter eſt:qui ſibi que euētura ſunt parum videt.pre-
ter ꝑpoſitum multa cōtingūt. Nam fallax iſta rerum mobilitas.ꝛ incō
ſtās mundi fluctuātis ingenium noua ſemꝑ important.ꝛ bona ac mala
ſperata ꝛ inſperata ꝑmiſcue ingerit nature nunq̃ꝫ ocioſa foecūditas.quo
fit vt euenta plura ſint q̃ꝫ a nobis mortalibꝰ preſciri poſſint.ꝛ hec cauſa ē
vt in tāto rerum fluxu querenti vnum:aliud ſe offerat:ſicut in foro cum
nundine ſunt:in tanta plebis frequētia ignoti plures q̃ꝫ noti occurrūt.
Si ergo dum Petrum queris Ioānem reperias.id diceť factum a for-
tuna.animo igiť omnia intuēti vt diuino nihil:plurima ꝑſpiciēti vt an-
gelico.pauca:pauca cognoſcēti vt noſtro:multa a caſu ꝛ fortuna contin-
gūt. Nō videť tn̄ Ariſto. recte fortunā deſcripſiſſe cū eā dixit cām ꝑ acci
dēs.licet em̄ is q̇ dū colit agꝛ repperit theſauꝝ.ſit eiꝰ inuētiōis cā ꝑ acci-
dēs.q: dū aliud facit iſtud offerť:non tn̄ eſt fortuna foſſor appellādꝰ.no
mē em̄ fortune nō ad ſcādū has cās:ſꝫ ad lōge aliud iuenit antiq̇tas.deā
em̄ fortunā dixerūt q̄ dandi ꝛ auferēdi ius hr̄et.ꝛ ei vetēs gubernaculū ꝛ
copiā appingebāt tali figuratiōe innuētes bona hec trena regi a fortuna.
iuxta illud Ouidij.fortune cetera mādo.Que iuuet.ꝛ meliꝰ q̃ꝫ tu tibi cō
ſulat opto. Cām ğ quandā latentē ꝛ ignotā vn̄ accidētiū reꝝ ſubitꝰ ꝛ ino
pinatꝰ ꝑdiret euētꝰ dixere fortunā. Qđ ſi dicat Ariſtoteles.theſauri for
tuitam effoſſionem p̄ter foſſorem. cauſam nō habere. ꝛ ideo fortunā foſ-
ſorem appellādum. Id plane abſurdum eſt.nam apud ſapientes confeſ-
ſum eſt in omni cauſarum ſerie cauſam per accidens nunq̃ꝫ eſſe primam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Sed cauſas indagātem cum talem inuenerit oportere altiꝰ ſpeculari: do
nec cām videat que effectum norit ⁊ intēdat. hāc autem in ſtellis vbi fatū
collocāt: quia rōne carēt: nō inuētam querēmꝰ in ſpūalis natura ſubſtā-
tie. q̄ deo ⁊ angelis bonis ⁊ malis eſt cōmunis: cām ergo talem arbitratu
ſuo ⁊ temere: vt aiūt: cūcta diſpēſantem fortunam indigitāt: que ꝓfecto
nihil aliud eſt. niſi deꝰ. ⁊ angeli in miniſteriū dei creati: q̄ ſi aliquādo vidē
tur dādo aut auferēdo temerarij: nihil tamē agūt incōſulte: ſed eſt potiꝰ ī
humano intellectu coecitas. ⁊ in iudicio hoīm magis q̄ꝫ in oꝑatiōe illorū
temeritas. cauſas huiōi īmateriales ⁊ incorporeas que re vera mundum
adminiſtrāt. viſus eſt Ariſtoteles nō curare: ꝙ nihil de eis exploratū ha-
beret. ⁊ ꝙ id negocij ſupra humanum iudicauit ingenium. in hāc diſpu-
tatiūculam me traxit ꝓuidentie diuine reuerētia. a cuiꝰ autoritate ſubtra
hi videnꝰ quecunqꝫ fortune tribuanꝰ. fortune inq̄ꝫ que quid ſit neſcit. at
cum eam eſſe cōſtat dei ꝓuidentiam: leuius patiētia ſuadeꝰ ⁊ emulus qui-
dam deo ſubtrahiꝰ. Sed ijs iam parcēdum exiſtimo ne in philoſophoꝝ:
qui phyſici dicūtur: ſpineta te ducam: ſocratica illa philoſophia vtilior. q̄
vitam ⁊ mores inſtituit: illa enim doctos tātum facit: iſta vero ⁊ doctos
et bonos.

In quo conſiſtat felicitas in hac vita contra Peri-pateticos et Stoicos Ca. vij.

hIc fortaſſe quiſpiam dixerit: cur nō egre: cur non moleſte feren
de ſunt egritudines: cum nos in hac vita miſeros reddāt: Ari
ſtoteles em̄ cuiꝰ tanta eſt apud omnes autoritas vt ab eo ꝑuari
cari nefas putēt: in ethicis dicit: felicitatem humanam in ꝟtutis oꝑatio
ne cōſiſtere. ſed ꝑfectam nō eſſe: niſi ꝟtuti animi corpis ⁊ fortune bona cō
iūganꝰ. cuiuſmodi ſunt corpis ſanitas: forma liberalis: honeſta familia.
diuitie etiam que nobis familieqꝫ ſufficiāt: amici quoqꝫ optimi: quibuſ-
cum iucunde viuere ⁊ omnia cōmunia habere poſſimꝰ. ⁊ vt ipſe Ariſtote
les inq̄t ſine amicis nullꝰ eligeret viuē. etiam ſi cūcta poſſideat bona. At ī
ter corpis ⁊ fortune bona: ſic em̄ vocāt ipſi bona externa: primū locum te
nere videꝰ corpis ſanitas. ſine qua neqꝫ amicoꝝ congreſſus: neqꝫ diuitia-
rum vſus: neqꝫ bonoꝝ ſplendor. neqꝫ liberoꝝ copia delectare tātum ſuffi-
cit: vt foelices ſimꝰ. paucis ego Reſpōdebo. affirmaboqꝫ Ariſtotelis hu-
manam eſſe ſentētiam. Et ꝓptēa oportere eā ſacris eloquijs cedere. ⁊ ve-
ritati reuelate diuinitꝰ non em̄ potuit ipſe q̄ ad ſpeculationē corporee na
ture ſe cōuerterat: ſupra incorporea oculos eleuare. Nec aliud foelicita-
tis genꝰ vidit q̄ꝫ eius que in huiꝰ vite turbinibꝰ poteſt vel nullis vel certe
admodum paucis accidere. Sed filiꝰ homis qui de coelo deſcēdit nos ad

alium finem genitos eſſe monuit. Ipſe nimirū ille fuit de quo inq̇t Oui-
diꝰ. Pronaqꝫ cum ſpectēt aīalia cetera terram. Os homi ſublime dedit.
cœlumqꝫ tueri Iuſſit. et erectos ad ſidera tollere vultꝰ. Cōſumata fœlici
tas in hac vita ſi haberi poſſit: diſputet̄ ab alijs. Certe apud nos definitū
eſt a nullo adhuc habitam Legimꝰ omnium qui añ nos fuerūt hiſtorias
hebreas. grecas. latinas. barbaras: Qui fuerit in hac vita ꝑfecte beatus
repperimꝰ neminem. Legimꝰ infinitas hoīm miſerias. calamitates. erū
nas: multoꝝ etiam domi ꝛ foris ſapiēter dicta. fortiter facta. prudēter cō
ſulta: vere beatum nuſquā Inuenimꝰ. Pli. libro ſeptimo Naturalis hi-
ſtorie. capite. xli. vna inq̇t fœminarū in omni euo Lampido Lacedemo-
nia refert. que Regis filia. Regis vxor Regis mater fuit. Una Phere
nice. que filia. ſoror. et mater fuit olympionicarū. Phrenice Iſta que et
Callipatira dicta fuit. filium Piſirhodum in certamē olympicū ꝓſecuta
virili habitu quaſi pugil cum victorem agnouiſſet. ſuperato aggere quo
gymnici claudebant. nudauit ſe. ꝛ ad pœnā queſita ꝙ Alpheū amnē trā
ſiſſet. id eñ diebꝰ illis fœminis erat capitale. abſoluta eſt. datumqꝫ id pa-
tris ꝛ fratris ꝛ filij verecūdie. qui omnes olympionice fuerūt. ꝛ hac cau
ſa inducti q̄ ſacris certaminꝰ preerāt ſtatuerūt vt ex eo tp̄e nudi adeſſent:
qui ad ludicrum id certamē cōuenirēt. Una familia Curionum. in qua
tres cōtinue vna ſerie oratores extiterūt. Una fabioꝝ. in qua tres conti-
nui Prīcipes ſenatꝰ. M. Fabius Ambuſtꝰ Fabius Rutilanꝰ filiꝰ. Q.
Fabius Surges nepos. Idem capite. xliij. Q. Metellꝰ in ea orōne quā
habuit in ſupremis Laudibꝰ patris ſui. L. Metelli Pōtificis. bis cōſu
lis. dictatoris. magiſtri equitū. quidecim viri. qui p̄mꝰ elephātos primo
punico bello duxit in triumpho: ſcriptū reliq̇t decem maximas res opti-
maſqꝫ. in quibꝰ querēdis ſapiētes Aetatem exigerēt cōſumaſſe eum. vo
luiſſe eñ primariū bellatorem eſſe optimum oratorem: fortiſſimū impa
torem. auſpicio ſuo maximas res geri: maximo honore vti. ſumma ſapiē-
tia eſſe ſummū ſenatorem haberi. pecuniam magnam bono modo inue-
nire. multos liberos relinquere. ꝛ clariſſimū in ciuitate eſſe. hec cōtigiſſe
ei. Nec vlli alij poſt Romam cōditam. Lōgum eſt refellere. ꝛ ſupuacu-
um: abūde vno caſu refūtāte. ſi quidem is Metellus orbam luminibꝰ exe
git ſenectam. amiſſis incēdio cum palladium rapet ex ede Ueſte. memo
rabili cā. ſed euētu miſero. quo fit vt infœlix quidem dici nō debear. fœlix
tamē eſſe nō poſſit: ſic Pli. alteriꝰ metelli. qui huiꝰ nepos fuit mētionem
facit. qui p̄ter honores ampliſſimos cognomenqꝫ Macedonie. a quat-
tuor filijs illatꝰ eſt rogo: vno pretore. tribꝰ conſularibꝰ. duobꝰ triumpha
libꝰ. vno cenſorio: que ſingula quoqꝫ paucis cōtigere. In ipſo tamē flore
dignitatis ſue a Catinio labeone tribuno plebis: quem e ſenatu cenſor eie

cerat: reuertēs e campo meridiano tpe vacuo foro ꝛ capitolio ad tarpeiū
rapt⁹ vt ꝓcipitaret. vix potuit a limine mortis reuocari. ꝛ in fine ei⁹ capi-
tis cōcludit dicēs. Nulla eſt ꝑfecto ſolida fœlicitas: quam cōtumelia vl
la vitę rumpit⁹ ꝛ in humanę fœlicitatis inquiſitiōe perſiſtēs nomiato et
excluſo Auguſto. qui ꝓpter ampliſſimā imperij dignitatem fœlix cū nō
eſſet: videri tamē poterat: duos ſubijcit. quos ad caſtigādam hoīm vani-
tatem dij feliciſſimos iudicarūt Phedium quēdam: qui ꝑ patria ꝓxime
occubuiſſet. Et Aglaum Arcadum pauperrimū: quem a pſophide vico
pſophidium cognominant. cum enī Gyges Regno Lydię armis ꝛ diui
tijs abundātiſſimo inflat⁹ animo Apollinem pythium veniſſꝫ ſciſcitatū
an aliq̄s ſe eſſet fœlicior De⁹ ex abdito ſacrarij ſpecu Aglaum ei ꝓtulit Is
ętate ſenior terminos agelli ſui nunq̄ꝫ exceſſerat. paruuli ruris fructib⁹ ꝛ
voluptate cōtent⁹. Cui ſnīę plane aſtipulat illud ſapiētię. melior eſt buc-
cella cum gaudio. q̄ꝫ dom⁹ plena diuitijs cum iurgio. Item illud pſalmi.
Melius eſt modicum iuſto. ſup diuitias pctōꝝ multas Et capite. xlvij.
meminit cuiuſdam Euthymi pyctę hoc eſt pugilis. ΠΗΚΤΗΣ enī pugil i
terptat. qui q̄m ſemꝑ Olympię victor fuerat. ꝛ ſemel tantum a Thaſio
Theagene circumuētus dolo vict⁹. Iuſſu eiuſdem oraculi ꝛ Iouis aſti-
pulatu ꝑ deo eſt habit⁹ ꝛ cultus. Patria ei locri in Italia. qui epizephy-
rij dicūtur. apud quos erat ei ſtatua. ꝛ Olympię altera. q̄ ambę vna die
fulminis impetu cōſumptę ſunt. hic teſte Aeliano in libro varię hiſtorię
octauo. ſaxum ingēti magnitudie geſtabat: qui locris oſtēdebat. ꝛ alio q̄ꝫ
cęteri mortales fato abſumpt⁹ eſt. Nam apud Cecinū amnem q̄ locros
diuidit a Rheginis ab oculis hoīm repēte diſparuit. hi ſunt quos ex to-
to humano genere. ex tam infinita hoīm multitudie vt felices haberētur
electi ſunt. de quib⁹ illud Hieronymi noſtri dici pt. quātis laborib⁹ here-
ditas caſſa expetit minori ꝓmiſſa ꝓcio margarita chriſti emi poterat Ue
ra ergo ſolonis ſentētia q̄ꝫq̄ꝫ ab Ariſtotele damnata. qui neminē in vita
beatum exiſtimauit dici debere. Cui cōſonat illud pſalmi. Cum dederit di
lectis ſuis ſomnum ecce hēditas dn̄i. Nō plus ergo querēda eſt i hac vi
ta fœlicitas. q̄ꝫ apud gallos Roma. apud gallos enī nunq̄ꝫ ipam vrbem
Romam. ſed viam quę Romam ducat inuenies. Nulla eſt igit neceſſe
poteſt dum viuim⁹ nobis alia felicitas. q̄ꝫ ad veram felicitatem vera via.
quam qui tenet a mortalitate ac miſerijs ſe aſſerere pt. Uita enī noſtra ſi
cum ꝟtute ꝛ dei gratia agat. ad beatitudinē. ſi cum vitijs ꝛ dei odio. a miſe
ria ad miſeriam eſt via. ꝛ quāto vita hęc laborioſior ęrumnoſiorq̄ꝫ eſt. mo
do Iuſticiam ꝛ pietatem ſeruet. tāto maior eſt futura felicitas. Audi nō
me. ſed Ioānem in Apocalypſi. Beati qui lauāt ſtolas ſeu veſtes ſuas.
vt poteſtatem habeāt in ligno vitę. ꝛ per portas intrēt ciuitatem. ſtolas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

lauare eſt pœnitētiam agere: que predicatiōis chriſti fuit iniciū. in ligno
vite poteſtatem habere. chriſto qui eſt lignum vite in medio Paradiſi eſt
frui poſſe. Per portas intrare Ciuitatem. eſt per mādatorū obſeruatio-
nem ad coelum ire. Dixit em̄ chriſtus adoleſcēti. ſi vis ad vitam ingredi:
ſerua mandata. ſed quid multis opus eſt quādo licet vno verbo cōclude-
re: res ita ſe habet: vera ⁊ compēdioſa felicitas in hac vita nulla eſt alia ni
ſi mādatorum dei ⁊ Euāgelice legis obſeruatio. nō diuitijs nō potētia in
tendendum eſt. Regnum dei eſtimationem nō habet. quantum exhibere
potes. tāto emitur. Non opus eſt ſanitate. nō liberis. non clientibꝰ. non
amicis. Sed dei gratia ⁊ ꝟtute conādum eſt. vtrūqꝫ a noſtro pendet arbi
trio. licet em̄ ſine dei munere. neqꝫ virtus. neqꝫ gratia haberi poſſit. tamē
vtrumqꝫ ideo noſtre ē volūtatis. quia deus bonorum ſuorum liberalis ac
magnificus diſpēſator. tantum tribuit. quātum eſt quiſqꝫ paratus acci-
pere. ſtat em̄ chriſtus ad oſtium ⁊ pulſat. ad aperiētem intrat. cum eo aſ-
ſidue epulatur ⁊ habitat. Neqꝫ ſtoici igitur cum duce ſuo Zenone neqꝫ
peripatetici cum duce Ariſtotele recte de felicitate ſenſerūt. Illi em̄ in ꝟ-
tute ſola. Iſti in operatiōe virtutis eam collocāt. Sed nos a deo illumi-
nati ⁊ edocti virtuti operationiqꝫ virtutum ſuperaddimꝰ gratiam. Hec
ſi cōſequi potes (potes autē ſi vis) licet amicis priueris. licꝫ ſumma pre-
maris inopia. Licet cum Iob in ſordibꝰ iaceas. Licet inſanabili morbo
tenearis. felicitatem tamē habes. non illam quam ſardanapallus vir mu
liere corruptior. nō eam quam Croeſus et Attalus. nō illam quam Sa
lomon habuit dum corrupte vixit. ſed eam quam Paulꝰ. quam Petrꝰ.
et alij habuerūt. qui in tentationibꝰ cum chriſto permāſerūt. ſed tandem
poſtremo loco audi teſtimoniū chriſti. quo nullum maiꝰ excogitari pt̄. vi
de vbinam chriſti iudicio pn̄tis vite beatitudo ſit poſita. beati inqͭt eritis:
cum vos oderint homīes. ⁊ exprobrauerīt. ac eiecerint nomē veſtrū tan-
q̄ꝫ malum propter filiū hominis. gaudete ⁊ exultate. ecce em̄ merces ve-
ſtra copioſa eſt in coelo.

¶ De Syntereſi. Ratione. et cōſcientia Ca. viij.

p Ulſatio chriſti de qua dr̄. ego ſto ad oſtiū ⁊ pulſo. nunq̄ꝫ intimit
tit. die noctuqꝫ ꝑſtrepit. domꝰ eſt aīa: oſtiū volūtas. tres qͥbꝰ fit
pulſatio. ſunt mallei. ſyntereſis. rō. ⁊ ꝯſcia. Syntereſis ē aīe ge
nerale iudiciū. quo qͥd agendū ſit naturalit̄ in genere cognoſcit. vt ꝙ co-
lendꝰ eſt deus. ꝙ pater honorandꝰ. ꝙ ſubueniendū miſeris. ꝙ ſemꝑ in cō
mune bonum aliqͥd cōferendū. ꝙ humana ſocietas eſt ſeruanda. hec ani
mi virtus. quia nunq̄ꝫ corrūpitur. σΗΝΤΗΡΗσΙσ hoc eſt cōſeruatio di
citur a grecis. Ratio ad ſingula deſcēdens ſubiungit. hūc eſſe deum. hūc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

eſſe patrem.hūc eſſe miſerum. Cōſciētia ad opꝰ properās.hūc igiť colen-
dum.hūc honorādum.huic ſubueniēdum eſſe cōcludit.diſcurſus iſte cō
ſilium eſt. qđ intellectꝰ oꝑatione ꝑficiť.⁊ ex his colligiť ſyllogiſmꝰ.qui a
praxi hoc eſt ab oꝑatiōe practicus dř. Ad primam vim nullo nobis opꝰ
preceptore. Lumē eſt ꝑpetuū naturali luce ſemꝑ illuſtre.ſemꝑ clarum:
nec extingui pt:nec abſcōdi Docem̄ eſt de quo in pſalmo dř. Signatum
eſt ſuꝑ nos lumē vultꝰ tui domine. Ad rōnem multū cure.multum ope
re impēdendum.falli namqꝫ facillime pt.⁊ ea decepta cōſciētiam q̄ ſequiť
labi decipi ⁊ errare neceſſe eſt Intellectus igiť triplex eſt malleus.quo ia-
nua id eſt volūtas pulſať.nam ad intellectum tria illa ꝑtinēt. pulſator ē
deꝰ.pulſat autem vt aperiať.apertio eſt electio.hoc eſt cōſultationi q̄ pre
ceſſit cōſentaneꝰ volūtatis aſſenſus. Si qđ cōſciētia dictat eligiť:patefa
cte ſunt lune.⁊ ingrediēte deo fit ſalꝰ anime. Recta volūtatis electio do-
mꝰ eſt apertio.gratie infuſio dei eſt introitꝰ:de hac dei pulſatiōe Paulꝰ ad
philippēſes capite ſecūdo. Deꝰ eſt in q̇t qui operať in nobis ⁊ velle et ꝑfi-
cere quo ꝓ bona volūtate ſcꝫ ſua.

Quod ſine dei cuſtodia fruſtra laborat huma na prudentia. Ca.ix.

T dicet quiſpiam dum me infirmitas reddit inutilem:q̊s fami
a lie aderit:quis Liberorū neceſſitati occurret: Didicimꝰ adhuc
pueri ꝟſus illos Maronis in Georgicis Uidi lecta diu ac mul
to ſpectata Labore. Degenerare tamē ni. vis humana quotānis. Maxi
ma queqꝫ manu legeret.ſic omnia fatis In peius ruere.ac retro ſublap-
ſa referri. Reſpōdebo ad hec ſic breuiter.vt reſpōſione nō grauem.ſic pro
lixe vt voto ſatiſfaciam. Ille cuſtodiet qui ſemꝑ cuſtodit. At quid dt ꝓ-
pheta. Niſi dominꝰ cuſtodierit ciuitatem:fruſtra vigilat q̇ cuſtodit eā.
Niſi dominꝰ edificauerit domum:inuanum laborāt qui edificant eam.
An putas tibi filioꝝ tuorum maiorem curam eſſe q̄ꝫ deo: Sed vide apđ
eſaiam.capite.xlvi. Quāta nos charitate ſuſcipiat quanta errores nr̄os
patiētia ferat:quāta nos fide cuſtodiat.ait em̄.vſqꝫ ad ſenectam ego ip̄e.
et vſqꝫ ad canos.ego portabo.ego feci.ego feram. ego portabo ⁊ ſaluabo
Quomodo fieri pt.vt ſit in alicuiꝰ corde tāta duricies.quā diuine digna
tionis ſermo tam piꝰ emollire nō poſſit: Quis eſt aīo tam ſtupido.q̇ au-
dita ꝑ os tāti ꝓphete diuine pietatis redundātia tāta nō putet ei ſuaꝝ re
rum curam eſſe: Nō ſperet ſe mortuo familiam regi: At dices experimē
to didici eas familias peſſum ire quas nullas pater curat.nullꝰ tutor re-
git.nullꝰ economus admiſtrat. At ego quoqꝫ experimēto didici multe
familias.quibꝰ ederāt cuſtodes,amici,curatores,peſſum iſſe,interiſſe.et

euanuiſſe. Ubi Priami domꝰ: que tum cum maxime viris opibuſqꝫ pollebat: igni ferroqꝫ cōſumpta eſt. Ubi Neronis familia: q̄ tum cum celos tāgebat a fundamētis eſt eruta. Ubi lōgobardoꝝ et gotthoꝝ principatꝰ. qui poſtq̄ꝫ ꝑ omnem fere italiam radices miſerat repēte cōuulſus ē. Ubi carthago. Ubi corinthus. Ubi numātia. Ubi vetꝰ illa hieruſalē. Ubi Rome gloria. Perierūt. in cinerem lutumqꝫ cōuerſe ſunt: nō quia defenſoribꝰ carerēt: ſed qm̄ deꝰ cuſtodire ceſſauit. Hector apud Maronē inq̇t. Si pergama dextra defendi poſſent: etiam hec defenſa fuiſſent. At cōtra: q̇s Romulum et Remum infantes: nudos feris expoſitos: omni humana ope deſtitutos ſeruauit int̄ Lupos. Quis hiſpanoꝝ ducem abidem ad feras ꝓiectum. Quis Cyro infanti quem poſtea Perſaꝝ regem effectum Chriſtum ſuū deꝰ vocat. nutricem canem dedit. Quis iſtos cuſtodiuit. nutriuit. ⁊ aluit. Quis moyſem fiſcella incluſum: in alga iacentem flumis alluuioni expoſitum liberauit. Quis Petrum a fluctibꝰ abſumptum ne mergeret̄ erexit. Quis eſt ergo q̇ facit hec. Nempe ille qui facit omnia: at dices: ceſſabimꝰ ergo nos. Ignaui iacebimꝰ. faciet ille omnia. Ne ſic dixeris. Audi q̇d ſuꝑ hoc Gregoriꝰ ſentiat eiꝰ hec v̄ba ſunt de deo loquētis. licet em̄ omnium bonoꝝ ſit ipe Largitor. fructum tamē noſtre q̄rit induſtrie: finge liberis tuis eſſe nutricem: que morbo cōfecta ac iam moritura filiorum tuoꝝ vicē ingemiſcēs p̄ſite te clamet. Quis dulciſſimi īfantes deinceps me vita functa vos paſcet. Quis veſtiet. Quis educabit. ⁊ reget Tu pater q̇ hec audis nōne lamētationes has ⁊ vanas et ſuꝑuacaneas dices. Nonne rectius loqueret̄ ſi dicēt. Deinceps vobis pueri meliꝰ erit: qm̄ me abeūte ſub paterna diſciplina futuri eſtis: hactenus viuēte me parētes q vos mihi crediderāt: forte negligētiꝰ vos habuerūt: at cum abiero: ipſi oneri ⁊ cure ſuccedent. recta hec cogitatio ſermoqꝫ fidelis. Sic ꝓculdubio nobis accidit Carole Antoni vir optime. Deꝰ nobis pater eſt: lōge plus nos amat: ſapiētius gubernat. q̄ꝫ nos ipſi nos. Sed noſtra temeritas finem nō habet. fides noſtra ceca eſt. ſpes noſtra ſpū carēs tanq̄ꝫ follis ſine vēto iacet. fruſtra ergo dictum eſt. Iacta ī domino curam tuam. ⁊ ipſe te enutriet. Ergo tam ſurdi erimꝰ: vt nō audiamus dominum ad vos ex Euāgelio Mathei clamātem. Cōſiderate lilia agri que nō laborāt neqꝫ nent. Nolite ſoliciti eſſe dicentes: q̇d mānducabimꝰ: aut q̇d bibemꝰ: aut quo operiemur. Nolite in craſtinum ſoliciti eſſe ſufficit diei malicia ſua. hoc eſt anxietas ⁊ ſolicitudo. Querite primū regnum dei. ⁊ iuſticiam eiꝰ. ⁊ hec oīa adijciētur vobis.

¶ Cur bonis mala eueniāt phōꝝ opinio Ca. x.

p Latonici quidā: in quoꝝ catalago Plotinꝰ eſt: cur boni flagellē

tur a deo.cām inquirētes ad Pythagorę Paligeneſiam recurrerūt.q̄ ab aliquo demone pſuaſus ſe aliquādo euphorbum:aliquādo pauonem fuiſſe putauerat. Exiſtimauerūt ergo aīas pluries in corporeis fuiſſe.⁊ pro vni⁹ vitę meritis premia in alia vita recipe.⁊ ſic fieri vt q̄ vni corpi iūcta peccauerit.in alteri⁹ coniūctione plectant.atqꝫ ita iuſte potuit ꝑ euphorbi ſcelere pati Pythagoras.ſed lōge nobis aliena mens eſt. Palingeneſiam catholica nō audit eccleſia.p̄ter eam de qua Chriſt⁹ dixit.oportet vos naſci denuo.qđ dictum admirat⁹ Nicodem⁹ pŕiceps phariſeoꝝ. Quō inquit p̄t homo naſci:cum ſit ſenex. Sꝫ de hac modo non eſt ſermo. Aſtronomi coelo imputant.vnde Mar.Manlius in quarto aſtronomicon libro inquit.

Fata regunt orbem:certa ſtant omnia lege.
Longaqꝫ per certos ſignantur tempora curſus.
Naſcentes morimur:finiſqꝫ ab origine pendet:
Tunc ⁊ opes et regna fluūt.⁊ ſępius orta
Paupertas:arteſqꝫ datę.moreſqꝫ creati.
Et vicia.et clades damna.⁊ cōpendia vitę.

Vulgaris ⁊ ſupſtitioſa gētilitas numina q̄dā aduerſa eſſe credidit.qb⁹ īfeſtādi homīes libido inſit.⁊ ea eſſe qui Virgili⁹ lęua appellauit.his non cōtradicim⁹.ſed ad orthodoxę fidei regulā reducētes lęua hęc numia demōes nominam⁹ nocēdi auidos ac nobis infenſos.⁊ iō numina dici poſſunt ꝙ habēt volūtatem ac p̄tātem.numen em̄ vtrūqꝫ ſignificat. Sꝫ ipſos cum ſtellis ⁊ cauſis oīb⁹ quas ſecūdas dicūt ſub arbitrio cōmunis dei optimi maximi credim⁹ cōtineri.qđ et ſancti Job teſtatur hiſtoria. Illic nāqꝫ dr̄ p̄tātem tentādi a deo datā.nec prius auſum fuiſſe diabolum niſi quādo ⁊ quaten⁹ accepit a deo.

¶ Sex cauſę flagelloꝝ noſtroꝝ. Ca.xi.

Eatoꝝ vero patꝝ qui deo inſpirāte locuti ſunt ſñia eſt:quattuor
b de cauſis fieri:vt homīes vitę hui⁹ anguſtijs preſſi multiplr̄ flagellent a deo. Ego aūt ſex ⁊ ampli⁹ cauſas eſſe cōperio qđ ſacrę ſcripturę teſtimonijs cōſtat. Quidam nāqꝫ flagellant a deo vt flagitioſę vitę maculas poenitētia deleāt.pctm̄ em̄ qđ prudentia nō cauet:poenitētia delet. Et ipſa vt ſancti docēt ſecūda poſt naufragiū eſt tabula. Nam cum ſtatim baptizati matris eccię ſinum ingredimur.q̄ nos ad coeli portum vehat.nauē intram⁹.eccia nāqꝫ nauis eſt Petri. Sꝫ ſi furētib⁹ tentationū ꝓcellis innocētię carina ſoluta ſit. Corripiēda ē poenitētię tabula. Cui ꝑ vndoſum ſeculi fretū innitētes ⁊ ſi non ſicci:viui tn̄ feramur ad Litt⁹.pctī aūt remiſſionē litt⁹ voco. Sꝫ qm̄ in his naufragijs q̄dē vſqꝫ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

adeo ſtulti ſunt. vt neqꝫ ſaluari curēt. deꝰ optimꝰ ac piiſſimꝰ nauarchꝰ eos
vt tabulā hāc capiāt ꝟberibꝰ excitat negligētiam icrepat. ſomnolētiam
diſcutit. ⁊ lethargicā ignauiā ſtudet paſtoꝛ bonꝰ flagris abigere. hāc ob rē
populꝰ hebręus miſſus ē in captiuitatē totiēs. totiēs incola fuit in terra
aliena. ⁊ in ęgypto ſub pharaonibꝰ: ⁊ in Babylonia ſub Aſſyrioꝝ Regi
bꝰ. vt tot incōmodoꝝ malleis attriti. ⁊ poenitētię ſcobina ac lima expoli-
ti ſoꝛdē deſinerent. Qđ vt ita eſſe cōperias lege Judith hiſtoriam. vide q̇d
Achioꝛ dux amonitaꝝ halopherni de iudęoꝝ gēte ꝯſultāti rñderit Dixit
nāqꝫ q̄tiēſcūqꝫ p̄ter ip̄m deū ſuū alteꝝ coluerūt. dati ſūt in p̄dā. in gladiū
et in opprobriū. q̄tiēſcūqꝫ āt poenituit eos receſſiſſe a cultura dei ſui. dedit
eis deꝰ coeli ꝟtutē reſiſtēdi. Ecce q̄ pacto alienigenaꝝ q̄ꝫ teſtimonio (erat
eñ achioꝛ alienigena) flagellat hoīem deꝰ. vt ad pniam adducat Nec de-
ſunt ad hͦ teſtimonia ex 2 Maccabęoꝝ libro. quē Joſephꝰ is q̇ antiq̇tates
edidit cōſcripſiſſe d̄r. ait eñ. Obſecro āt eos: q̇ hūc libꝝ lecturi ſunt ne ab
hoꝛreſcāt ꝑpt aduerſos caſus. Sꝫ reputēt ea q̄ acciderūt nō ad interitū.
ſꝫ ad correctionē eſſe gn̄is nr̄i. et eñ multo tp̄e non ſinere pctōres ex ſnīa
agē. ſꝫ ſtati vltiōes adhibē: magni bn̄ficij ē iudiciū. hęc ille: legimꝰ Attilā
hunnoꝝ Regē feroci ſſimū cū tātis cladibꝰ vaſtaret Jtaliā dixiſſe ſe: q̄ re
vera erat: flagellū dei eſſe: legimꝰ ⁊ i recētioribꝰ hiſtorijs Tamerlanē tar-
taroꝝ. q̇ ſcythę ſunt. regē: cū rei bellicę ſucceſſu iflatꝰ Paciatē Turcoꝝ i
peratorē bello captū quaſi ferā cauea icluſū ſecū q̄cūqꝫ caſtra mouiſſet. cir
cūferret. dicē ſolitū: ſe eē dei irā. ⁊ oꝛbis vaſtitatē Mēoꝛia ꝓditū ē Hāni
bali cū flagrāti odio feſtiaret ad Jtalos: appuiſſe i ſomnis ſpētē hoꝛrēde
magnitudis: q̇ a tergo ſequēs exercitū nemoꝛa ⁊ ſaltꝰ igēti fragoꝛe ꝓſter
nēt: q̇d aliud erat ſerpēs ille terribil'. q̄ꝫ Hānibal ipſe: cuiꝰ miniſterio vo-
lebat deꝰ totius Jtalię flagitia

¶ Secūda cauſa flagelloꝝ. ¶ Ca. xij.

Eus etiā hoīes nōnunq̄ꝫ aſꝑius tractat: nō vt pctōꝝ rubiginē
abſtergat: quā nō hn̄t: ſꝫ ne iminēti ſoꝛde ſe inq̄nēt. ea diligētia i
nos vſus quā nos i ſeruādis cibis adhibemꝰ: ſolemꝰ eñ carnes
quas ſumꝰ i plures dies ſeruaturi: aut ſale ꝓfundē: aut aceto imergē: aut
frigidiſſimo i loco ſuſpēdere Solebāt etiā antiq̇ moꝛtuoꝝ coꝛꝑa myrrha
perungē: qm̄ hiſ oībꝰ contra putrefactionē ꝟtꝰ ineſt. Sic nimiꝝ flagella
diuia cōtra futurā culpā ſingulari ſolēt eē remedio. Hic Paulꝰ. ⁊ ne ma
gnitudo inq̇t reuelationū extollat me: datus eſt mihi ſtimulꝰ carnis meę
ſp̄ūs ſathanę q̇ me colaphizet. Legiſſe me memi: locū nō memi: quendā
viꝝ ſcīſſimū a dęmonio qđ ſuis tūc meritis ab energumio q̄dā expulerat
fuiſſe arreptū. ⁊ id ꝓ remedio factū a deo: ne ſcꝫ tātę gratię miraculo ela-
tus gratię ſtatum amittēt: quem habebat.

¶Tercia cauſa flagellorum. Ca.xiij.

Aepenumero deꝰ profectui noſtro ſemꝑ intentus.ſicut Aquila
ſ ꝓuocās pullos ad volādum:vt nos altiꝰ ꝓuehat:terrenis volu
ptatibꝰ priuat:ſic fit vt mens q̄ in his humilibꝰ terrę bonis cibū
nō inuenit.ſublimius vt paſcatᷣ:aſcēdit.⁊ hęc cum pleriſqꝫ alijs ſanctoꝝ
tum p̄cipue diuo Hieronymo ad ꝑfectionē via fuit Hieronymꝰ eñ dū
intēpeſta nocte ad pſalmodiam de more cōſurgēt muliebrem veſtem ab
emulis clam ſuppoſitam:nihil tale ſuſpicatꝰ:indutᷣ.⁊ in eo habitu dum
ſtrenuus Chriſti miles in eccīam ſine mora ſe ꝓripit.chorum cantātium
ingreſſus patuit cōtumelię nō vulgari.nō tamē animo fractꝰ nec victus
a malo ſed vincēs in bono malum.ſapīa eñ vincit maliciam:cum ſancto
Jacob ceſſit ire ceſſit īſidijs.Hieroſolymā ꝑrexit.eremum incoluit.teſta
mēta trāſtulit.⁊ mirabilis vitę ſcītate clarꝰ nonagintanouē obijt. Sic
et nos ſolemꝰ aliquādo euntem equū calcaribꝰ:vt celerius gradiatᷣ vrge-
re:de hoc autem tētationis genere Gregoriꝰ in Ezechielem loquens ait.
Q.ḋ flagellum grano:qḋ fornax auro:qḋ lima ferro.hoc facit tribulatio
viro iuſto.Jtem ꝑcutimur in via.ne viam ꝓ patria diligamꝰ Et iterum
tolerandi ergo vbiqꝫ ſunt proximi qꝛ Abel fieri nō poteſt.quem Chaim
malicia non exercet.

¶Quarta cauſa flagellorum. Ca.xiiij.

Atur etiam bonis aduerſitas:vt ad aliorum ꝑfectum ꝑ eas tan
d q̄ꝫ ꝑ indicem magis eoꝝ pateſcat integritas.Ad qḋ oſtēdendū
duoꝝ hominum clariſſima ꝓferentᷣ exempla.Habraham ſcꝫ et
Job eiꝰ cōſanguinei:nā ſm̄ Hieronymū in quęſtionibꝰ hebraicis a Na-
chor fratre Habrahę deſcēdiſſe Job creditᷣ.Jn his ergo duobꝰ viris illu-
ſtribꝰ duarum ꝟtutum maximaꝝ et homī maxime nccārium exemplar.
cui te cōformari oportet.eſt poſitum.Ad hos tanq̄ꝫ ad normam ⁊ ꝑpen
diculum reſpiciunt omnes q̄ deo volūt ꝑfecte obedire.⁊ ęquo aīo aduerſa
tolerare.Stabat lachrymabūdꝰ Habrahā vnicum p̄clari ingenij ⁊ opti
mę indolis filium adultum ſibi obſequētem:innocētem.pium.māſuetū.
quo amiſſo ꝓlis alteriꝰ ſpes nulla ſuperat:ſtricto ad aras gladio cōfoſſu-
rus.Credimꝰ ne ſaxeum pectꝰ Habrahę fuiſſe:putare poſſumꝰ ſuꝑ tam
elegātis formę filium cum tam patiēter gladio porrigēt iugulum:pater-
nę pietatis viſcera non cōmota.Magna certe ⁊ pluſquā dici poſſit p̄ris
et filij fides fuit.fortitudo mirabilᷣ.Cōſtantia pluſquā humana.patiētia
ſingularis ⁊ inaudita.hoc ſpectaculo delectatꝰ deus totam eoꝝ poſterita-
tē vſqꝫ ad aduētum Chriſti peculiari ſemꝑ cura tutatꝰ eſt.Job ꝓ patiā

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

facta eſt miſeris ⁊ ęrumnoſis cōmune refugium. ⁊ magiſteriū vniuerſale
dolētium. in eo tanq̄ȝ in cebetis tabula deſcribūtur vitę noſtrę caſus. ⁊ q̄-
modo ferēdum ſit vnum quodqȝ aduerſitatis gen⁹ oſtēdit. ⁊ ſunt q̇ pu-
tēt libꝝ illum nō hiſtoriam veram cōtinere: ſȝ parabolam eſſe ⁊ quaſi fig
mētum quoddā poeticum: coꝛſum inuētum: vt legētes tolerantię leges
et iura ꝑdiſcerēt. ſed re vera geſta res fuit. ita nos ſentire cogit venerāda
autoꝛitas ſanctoꝝ Patrum. ⁊ in ꝑmis Hieronymi. qui Job poſt Mo
yſen ⁊ ꝓphetas omnibus agiographis anteponūt: ipſe in tota libꝛi ſui ſe
rie nil aliud conat̄ oſtēdere: qȝ homīes nō ſemꝑ ſuis meritis. ſed etiam ſe-
creto dei iudicio aliquādo ⁊ ſi ſine culpa: nō tamē ſine cā flagellari a deo cō
tra qd̓ amici ei⁹ pꝛobare nitunt̄ plecti nō debere homīem innocētem ⁊ cū
qui a deo flagellat̄: de p̄cedenti culpa ex pœna redargui. qui ſenſus cum re
fraget̄ fidei oꝛthodoxę. erit a nobis tanq̄ȝ quidā ſcopul⁹ euitādus. hęc au-
tem oīa ad diſciplinā nr̄ām ſunt facta ⁊ ſcripta. ſicut in littoꝛalib⁹ quas
pharos vocāt turrib⁹ nocturnę lampades accendunt̄: vt poꝛtum nautis
tempeſtate iactatis a longe oſtendant.

¶ Quinta cauſa flagelloꝝ. Ca. xv.

Non nunq̄ȝ ad ſolam dei gloꝛiam ꝑcuti homīes ſaluatoꝛ oñdit.
cum diſcipul' interrogantib⁹ ſuone an parētum merito factum
eſſet: vt quidam caecus nat⁹ eſſȝ Rñdit eam caecitatem: neqȝ ip
ſum caecum neqȝ parētes peccādo meruiſſe: ſed vt in manifeſto ⁊ irrepa-
rabili naturę defectu ars ⁊ ꝟt⁹ diuina luceſceret: ſicut cum ꝑcutit̄ animal
quodpiam vt medici ꝟt⁹ et medicinę agnoſcat̄ effect⁹. ſanctiſſimum igit̄
Job imitat⁹. cum ruit in te doloꝛis acerbitas. cōuerſis in cœlum oculis
dicas. Man⁹ tuę domine fecerūt me ⁊ plaſmauerūt me totum in circui
tu. ⁊ ſic repēte p̄cipitas me: memēto queſo q̄ ſicut lutum feceris me: nō-
ne ſicut lac mulſiſti me: et ſicut caſeum me coagulaſti. Pelle tt carnibus
veſtiſti me: oſſibus ⁊ neruis ꝯpegiſti me: vitam ⁊ m̄iam tribuiſti mihi. ⁊
viſitatio tua cuſtodiuit ſpūm meum. Hęc ⁊ his ſilia q̄ȝplurima quę in eo
reperies: in doloꝛibus repēs leuamen accipies. ⁊ quaſi Job ſocium habe-
as in pœnis min⁹ moꝛbo tanq̄ȝ in plures diuiſo grauaberis. Et memēto
ſemꝑ moꝛtalis vitę q̄m bꝛeuis eſt: bona ⁊ mala cito p̄terire. ⁊ ideo cū Job
cantato: homo nat⁹ de muliere bꝛeui viuēs tp̄e replet̄ multis miſerijs. q̇
quaſi flos egredit̄. ⁊ cōteritur. ⁊ fugit velut vmbꝛa. ⁊ nunq̄ȝ in eodem ſta
tu ꝑmanet. ⁊ iterum illud: dies mei tranſierūt. cogitatiōes meę diſſipatę
ſunt. noctem verterūt in diem: quia me iſomnem fecerūt. ⁊ rurſum poſt
tenebꝛas. ſpero lucem. ⁊ item illud: nunq̄ȝ non paucitas dierum meoꝝ fi
nietur bꝛeui. Dimitte ergo me: vt plāgam paulum doloꝛem meum: ante

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

qꝫ vadam ⁊ nō reuertar ad terrā tenebroſam. ⁊ optam mortis caligine. ⁊ ſil'r illud. ſpūs meꝰ attenuabiť. dies mei breuiabūtur. ⁊ ſolū mihi ſupeſt ſepulchꝝ. hęc aſſidue ī langore cantāda ſunt. tum ꝟo pacatis doloribꝰ vbi quietum dať interſticiū. hęc iteꝝ ſcrutanda. adhibitis cōmentarijs ⁊ pacis tp̃e ea parāda q̄ poſſint bello ingruēte ꝓdeſſe

¶ Sexta cauſa flagellorum Ca. xvj.

Quoſdam aliquādo deꝰ exaſperat vt in cōſummatam eoꝝ nequiciam poenis ęternis ſeuire incipiat. ex his fuit ille impiꝰ Herodes ſecūdus. qui poſtqꝫ vt placeret iudeis Jacobum interfecit: cum patereť deum ſe vocari: mox ira dei cōprehēſus eſt. ⁊ in vltionem tātę impietatis vermibꝰ coepit toto corpore repente ſcatere: ventris doloribus cōcuti. dyſenteria torqueri. ⁊ viuus adhuc poculo amaritudīs libabat primitias perditiōis. Pilatꝰ quoqꝫ in chriſtum ꝑuerſo vſus iudicio: eo tādem deuenit miſeriarum: vt ſibi ipſi manum intulerit Judę iſcariotis exitum deteſtabilem facinoroſę cōſentaneum vitę nemo eſt qui ignoret. Julianꝰ apoſtata homo neqꝫ. ac peſſimꝰ impator. qui chriſtum ieſum in deriſionem galilęum. ⁊ fabri filiū appellabat. perſico bello ſagitta trāſfixus dum expiraret clamare coactꝰ eſt. viciſti Galilęe. viciſti: hos igitur nō vt ſanaret verum vt puniret deꝰ non medici ampliꝰ beneficio. ſed iuſti iudicis percuſſit officio. His ergo atqꝫ alijs iuſtiſſimis de cauſis deꝰ nos tētat. ad peccādum aūt neminē tētat: qꝛ vt Jacobꝰ inq̇t deꝰ intētator maloꝝ eſt. ſꝫ cum q̇s ad peccādum induciť nunq̄ꝫ tētari ſe a deo cauſeť. nam ſic vnuſquiſqꝫ aut a cōcupiſcētia ſua: aut ab humani gn̄is hoſte tētať. quāto ꝟo tempamēto cōdita ſit. ⁊ q̄ꝫ mīme noxia. imo q̄ꝫ vtilis ⁊ lucroſa dei tētatio mōſtrať cum ad diabolū de Job d̄r: verūtamē aīam illiꝰ ſerua Tuum igiť fuerit o Carole Antoni cur a deo tēteris aduertē tibi nāqꝫ ſoli inter hoīes ⁊ vitę tuę ⁊ cordis arcana ſunt cognita. Deus tn̄ qꝫ rebꝰ oībus eſt intimꝰ: qui fixit oculū: qui plātauit aurē. qui totꝰ eſt ſenſus: nunq̄ꝫ ab opatiōe deficiēs nō ſolū quid egeris videt: ſed etiā quid acturꝰ ſis. ⁊ quorſum tuꝰ vergat appetitꝰ. ⁊ ſicut ſapiēs architectꝰ. qui a ſe ↄſtructę domꝰ agnoſcēs vicium alijs etiā dn̄o domꝰ abſconditū fulcra ſupponit anteq̄ꝫ ruat. ⁊ q̄d architectꝰ in ope corporeo: hoc deꝰ in animi fecit ędeficio Nam vt id poſſit oīpotētia dedit. ⁊ vt velit charitas fecit. ſi peccatis ſimplicitꝰ hoc meruiſti: gaude qꝛ ſolueris a diabolo: ſi nō mereris: magis gaude quia hoc quod ſuſtines aponiť lucro. ſed ea multo mitiora ſunt tormenta: quę non ſunt ſolida ⁊ continua: ſed dato ad quietem ſpacio reuertuntur: propterea dixit Job. vſqꝫ quo non parcis mihi nec dimittis me vt glutiam ſaliuam meam:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

¶ Quod virtus que bonum virum facit incrementū accipit ab aduerſis. Ca. xvij.

V Elim hoc loco audire nō pigeat. ⁊ q̄ ſint in patiā fructꝰ aliquā/
tiſper me cum ꝑſcrutari. q̄d eſt ꝙ homīes in primis nō cordati
tm̄ verūetiam rudes ⁊ plebei mirātur ⁊ laudāt: Uirtꝰ nempe.
Nam int̄ terrena bona nihil ē certe ꝟtute preſtātiꝰ Jmmo terrena bona
ſic ꝑcellit: tanto iteruallo antegredit̄ vt celeſtibꝰ bonis cōferatur. hinc il/
lud ſatyrici. Egregium ſanctūq̧ viꝝ ſi cerno: bimēbri Hoc monſtꝝ pue
ro: aut admiranti ſub aratro Piſcibꝰ inuētis: aut fœtę cōpara mullę At
quia ꝟtutū quidam ad itellectum ꝑtinēt: vt prudētia. ſcię. ⁊ artes libera
les: ac mœchanicę: q̄dā ad appetitū: vt Juſticia Tpantia Fortitudo. dic
iudicio tuo: quęnam iſtaꝝ ꝑferūtur. ⁊ preſtant: Certe q̄ intellectꝰ ſunt bo
nis ac malis cōmunes ſunt. Uidemꝰ em̄ aliqñ moꝝ corruptiſſimoꝝ ho/
minē preſtare īgenio: liberaliū artiū locos callere: legum enigmata ⁊ no/
dos ſcire naturales ⁊ theologicas q̄ſtiōes ſoluē. de oībꝰ ita diſſerē vt deum
credas. ſunt nāq̧ artes ⁊ ſcię gratię (vt aiūt) gratis date: bonis ⁊ mal' ex
poſitę: ſuapte natura q̄dē hōrabiles vt Ariſtoteles inq̄t in libro de aīa. ſꝫ
vſum malū admittētes. ⁊ ꝓptēa nōnunq̧ hn̄ti noxię: nō habenti vtiles.
Multi em̄ diſciplinis ībuti: ſꝫ male vtentes tanto magis ꝑniciosi ſunt.
quanto ad nocēdum veniūt magis armati. At Juſticiam Tēpantiam
charitatē. modeſtiā. patiam. ⁊ id genꝰ alia nō niſi bonis videmꝰ. neq̧ eis
quiſquā abuti pt. hn̄t em̄ iſtę ꝟtutes ſciſſimę ꝓpriā ⁊ īdiſſolubilē bonita/
tē: quā eis q̄buſcū hītant largiūtur. ⁊ ipſaꝝ natura ē bonos efficē. Apu/
lei ſnīa ē. nihil eſſe deo ſimilius: q̧ vir aīo ꝑfcē bonꝰ. id āt maxie p̄ſtant hę
ꝟtutes q̄s morales vocant: ſnīa ē Ariſtotel' ⁊ eam oīm cōfirmat opinio.
ꝑ ꝟtutes itellectuales bonū q̄dē nō ſimpl'r. ſed ſm q̄d dici: vnde ⁊ qui grā
maticam hꝫ. nō bonū ſimpl'r dicis ſed cū addito bonū grāmaticū. ſicut ⁊
qui caute furari ſciat. bonū furē. at q̄ iuſticiam ac tēpantiā hēat. q̄ ſunt ī
appetitu. bonum ſine addito ⁊ ſimpl'r dicimꝰ His ergo ꝟtutibꝰ tanq̧ ſo/
lidis quibuſdam clauis ⁊ firmis adminiculis naturam fragilem deꝰ fulci
uit: vt morum bonitatem q̧ ſecum nō attulit: hauriet ab eis. Sed neq̧
ipas virtutes natura ꝓduxit. Ariſtoteles em̄ ait in ethicis. neq̧ a natura
neq̧ preter naturam ineſſe ꝟtutes: eſſe nos quidem natura aptos. perfici
autem per exercitium. Jd Ariſtotelis dictum genus omne virtutis am
plectitur. exercitio enim omnes parantur. At de his peculiariter quę in
appetitu ſunt in pſalmo cantatur Ibūt de ꝟtute in ꝟtutē. ⁊ videbitur deꝰ
deorum in ſyon. ꝓpriū iſtarum eſt in deum ducē; deū oſtēdere: deo cōiun/

gere At quę in itellectu ſunt. naturalem impotētiam ad hoc habēt. Et
hinc argumētum trahunt: q̄ in certamibꝰ ſcholaſticis ſumūt patrociniū
volūtatis. ſunt em̄ in aīa duo duaꝝ capita factionū. intellectꝰ ſcz et volū-
tas: q̄bꝰ de pręſidentia certamē antiquū eſt. Om̄ ergo hę ꝟtutes q̄ alijs p̄
ſident in ifirmitate corpis maxime pollēt dicēte Aplo. Uirtꝰ in ifirmita
te ꝑficiꝶ. fit vt deſiderabilis ſit morbꝰ. quo cum Aplo dicē poſſimꝰ. cum
infirmor. tūc fortior ſum; ⁊ iterum libēter gloriabor in ifirmitatibꝰ meis
vt inhabitet in me grā chriſti. Suſcipiendꝰ ergo gratāter eſt morbꝰ. in q̄
eſt occaſio tāti ꝓfectꝰ. in quo eſt ꝓmerēdi tāta opportunitas. tātus vſus
tanta cōmoditas. Unde in pſalmo legiꝶ. Multiplicatę ſunt ifirmitates
eorum. poſtea accelerauerūt. Quid eſt poſtea accelerauerūt. niſi ad deum
celeriter cucurrerūt? Eſt ergo infirmitas homini. qd̄ calcar equo. qd̄ ſti-
mulꝰ boui. qd̄ remus naui. Nobis vt plurimum accidit. qd̄ ⁊ iumētis.
Jumēta cum ī via cibum reperiūt voluptate pellecta trahē deſinūt. ⁊ pa
ſtui tam diu inhęrēt: q̄ꝫ diu bubulci ſtigma nō ſentiūt: tum demum acce-
lerāt cū verberanꝶ: tum ſe vię accingūt: tum itineri inſtāt: cum nihil qd̄
delectet occurrit. Nam dum nō niſi in termino quietem expectāt: greſſu
citatiore deſudāt; at qui ſępius in via qd̄ tardat; offendit. ad vię finem ſe
rius pergit. Heu quot inuenies q̄ diu mūdi blāditijs quaſi ſirenum can
tibꝰ detenti tūc tandem ire incipiūt; cum iam mortis nocte ingruēte vita
inuita venit ad veſperam. Jſti poſtq̄ꝫ totum vitę tempꝰ: quod dei benefi
cio ad beneuiuēdum acceperāt: ꝑ ignauiā ⁊ ſecordiam effluxit. dum fru-
ſtra vixiſſe ſe vident. moerore tabeſcūt. in deſperationē cadūt. ſubmergun
tur. ⁊ pereunt:

¶ Quod proſperitas ſit inimica virtuti cum declaratione dextrę et ſiniſtrę partis ī cœlo. pro Ariſtotele cō tra Pythagoram. Ca. xviij.

Aior mortalium ꝑs cum corpore recte valet: mēte ęgrotat: cū
ſucci ⁊ ſpirituū plena ſunt membra mens deo vacua friget ⁊ tor
pet: dum ſenſuū viuacitas in terra ſe paſcit ęgrę cōſciētię deꝰ nō
ſapit. dum appetitui volūtas inhęret: ratio hebeata deum nō videt dum
homo dei muneribꝰ abutiꝶ iumētis inſipiētibꝰ compaꝶ: ꝓptēa in pſalmo
diciꝶ. impinguatꝰ. dilatatꝰ. incraſſatꝰ. ⁊ recalcitrauit. immoderata nāqꝫ
ꝓſperitas vitę laſciuienti p̄bet audaciā. piſciculꝰ quidā marinꝰ q̄ naues
teneat vocatꝰ Echeneis q̄ pretoriā Antonij nauē bello actiaco fecit imo
bilē: ꝓſpitatis naturā oſ̄dit. hac em̄ ſicut illo naues magna viroꝝ igenia
ne i portū ſalutis ꝑ viā ꝟtutis veniāt retardanꝶ. Rōne colligimꝰ. i hiſto-
rijs legimꝰ. experimēto videmꝰ; cū maiore moꝝ periculo nauigari mun-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

do trāquillo q̄ȝ tēpeſtuoſo. Ideo i pſalmo dr̄. Cadent a latē tuo mille ⁊ de
cem milia a dextris tuis. eo q̄ dicunt a dextris decem milia cadere. et a latē
tm̄ mille lat⁹ p̄ ſiniſtro accipit: ac ſi dicat Moyſes cui hebrei pſalmū at/
tribuūt: hoi vtriq̄ȝ caſura pericula: ſȝ a dextris lōge plura. Sicut em̄ te/
ſte Ariſto. in li. de celo ⁊ mūdo. Ante vocat qua ſenſus vigent. retro: qđ
e regiōe eſt. ſurſum quod lōgitudis ē caput ei ꝟo oppoſitum deorſum. ſic
qua mot⁹ incipit dextrum. ⁊ qđ ab eo diuerſum ē. ſiniſtrum appellat Un̄
ipſe Ariſtoteles, cōtra Pythagoricos dextram mūdi dat orienti. ſiniſtrā
occaſui. ſurſum auſtro. deorſum boreę. ante huic nr̄o hemiſphęrio. alteri
retro. hęc aūt tetigim⁹: vt ꝑ lat⁹ oſtēdam⁹ lęuū intelligi Sȝ in myſtica i
terp̄tatione q̄ cum omnib⁹ ſacris ſcripturis: tum maxime Moyſi cōue/
nit. ꝑ dextrā ꝓſperitas. ꝑ lęuam ꝟo ſignat aduerſitas. ꝓ millib⁹ ergo peri
culoꝝ q̄ nobis ꝑ viam morum euntib⁹ offert aduerſitas: decem millia da/
bit proſꝑitas. Exēplum ex vita Dauid accipito. qui q̄ȝdiu ꝑſequētib⁹ ho
ſtib⁹ bello attrit⁹ eſt: ſanctimoniā tenuit. At vbi cōſecut⁹ eſt pacem. ⁊ oci
um: fact⁹ eſt mœchus ⁊ adulter. ⁊ qđ lōge peius ē. homicida In agro ꝓ/
ſperitatis hęc pullulāt. q̄ breuiter Joānes enumerat: ↄcupiſcētia carnis
et oculoꝝ. ac ſuꝑbia vitę. Sȝ in agro aduerſitatis ſuccreſcūt triſticię. do/
lores. ⁊ lachrymę: quib⁹ appetit⁹ quaſi ager pruinis aſtrict⁹ nihil qđ bo/
nas herbas opprimat germiabit. At cum regnat laſciua proſperitas: fu
māt culinę. menſę renident. pocula ſpumāt. riſus abūdant. corda luxuri/
ant: ſȝ dices. q̇đ ꝓdeſt nobis ꝓbitas ad quam nō mouet volūtas ſȝ vrget
neceſſitas: Audi gregoriū dicētem: fœlix neceſſitas q̄ nos ad deum ire cō
pellit. Nōne dici audiſti ſetam filum agere: ſeta eſt timor. filum eſt chari
tas. cum ſeruitio dei q̇s aſſueuit licet a metu īceperit format pedepreſſim
et breui generat ex vi voluntas. ex timore charitas. ex ſeruitute libertas q̄
ad euāgelicum ↄuiuium ītrare cōpulſi ſunt vt epulas guſtarēt: q̇ triſtes
intrauerāt lęti diſcumbebāt. O ſi aliq̄ dei munē talē vitā agēm⁹ ſani. q̄lē
aliq̄n pollicemur īfirmi: quāta eſſet in mūdo trāquillitas. quāta dulcedo
quanta iucūditas. Certe nō aureū tm̄ ſeculū: ſed ętas illa florēt innocua.
quā primi hoīs culpa deſtruxit. Oīb⁹ em̄ exiſtentib⁹ iuſtis. pijs. manſue/
tis. ⁊ mitib⁹: oīs diſcordiaꝝ fomes occideret. at ſepulta diſcordia q̇đ ſuꝑ/
eſt: niſi vt ſit omnib⁹ vna lęticia:

Q. ꝺ aduerſitas tollat mortis metū. Ca. xix.

ſt aliud quoddā magnū: neſcio an aduertas: infirmitatis bonū
Nā liberat nos eo q̄ maxie laboram⁹ incōmodo: mortis ſcȝ me
tu Cui⁹ meōria ſic amareſcit. vt etiā ſi cuncta poſſideas bona. ſi
veſcaris ſꝑ ambroſia: q̇cq̇đ guſtat reddit amaꝝ At ſicut cū q̇s calceo ni/

mium p̄mitur. ⁊ ſi ꝑ belle ac ꝑ q̄ꝫ venuſte pedem veſtiat. diſcalciari optat. Sic nimirū cum qs hāc vitam experiť aduerſam. ⁊ ſine ſpe ſalutis affli-giť. ꝓ ſingulari remedio mortē expectat. ⁊ nōnunq̄ꝫ inuocat. ⁊ q̄ ſera ſit ĩcrepat. cōtra ſe vrget: ſibi etiam cōſciſcit: vite ipſi⁹ cōtemptor et ꝓdig⁹ Cato ille vir memorabil' cui⁹ in ſeueritate ⁊ cōſtātia nomē eſt tm̄. in ceſariana tyrānide ſibi aduerſa. Neſcio q̇d reppit. q̇d formidoloſe mortis metū extinxit. Idem antidotum cōtra mortis pauorē inuenerūt alij plures in aduerſis. vt Cleopatra ⁊ Demoſthenes. vt Hānibal. q̇ quaſi remedio calamitatū vnico obuiā iuerūt fato ſuo. Vn̄ ⁊ ipſe Job patiētie exemplar. quē canis infirmitas in vite ſatietatē adduxerat clamat dicēs. Cunctis dieb⁹ quibus nūc milito expecto donec veniat imutatio mea. Et iterum Quis det inq̇t vt veniat petitio mea: et q̇d expecto tribuat mihi de⁹: et q̇ cepit ipſe me cōterat Foelix igiť egritudo: q̄ id a nobis aufert incōmodū quo quaſi abſinthio generali voluptas omnis e vita diſcedit. Gladi⁹ ille quē ſupra caput Damodis cōuiuātis Dionyſius tyrān⁹ appendi iuſſit. quid aliud notat: quā nullā relinqui cū metu mortis ĩ vita dulcedinē:

¶ Q̄d aduerſitas faciat ſe ipſum cognoſcē Ca. xx.

Alia in morbo latet vtilitas: q̄ talis ac tāta eſt. vt ex ea naſcať foelicitas. aperit em̄ morb⁹ oculos egrotāti ⁊ cōſideratiōe reciproca ſe intuēs dum nihil videt vnde ſupbiat. ſub potenti manu dei ſe humiliat. Xenophon autor eſt. Croeſo ditiſſimo ac fortunatiſſimo Lydorꝫ Regi Apollinē delphicum reſpōdiſſe σαυτὸν γινώσκων εὐδαίμων Κροῖσε πέρασεις. hoc ē. teipſum cognoſcēs. Foelix Croeſe eris: hec vox licet a mēdace imo a mendacij patre ꝓdierit: adeo tn̄ vera eſt: vt ꝑ eam crediderit ſue falſitati poſſe veritatis vultū induci. diabol⁹ nāq̄ꝫ ex paucis veris q̄ loquiť ſuo mēdacio velamē obtendit. ⁊ falſis vera quaſi mucronē haſte p̄figit: vnde et Lactāti⁹ inq̇t venena nō dātur niſi melle circūlita. ⁊ mala nō nocēt. niſi ſub ſpecie vmbraq̄ꝫ v̄tutū. Vera igiť illa vox eſt. Te ip̄m cognoſcēs felix Croeſe eris. Nā cum q̇s ſe diligēter explorat. ⁊ q̇d ac quāti ſit extimat. Cōtinuo ad deū cū Job clamat. cōtra foliū q̇d vento rapiť oſtēdis potētiam tuā ⁊ ſtipulam ſiccā perſeq̄ris. ⁊ ego quaſi putredo cōſumend⁹ ſum. ⁊ quaſi veſtimētum q̇d comeditur a tinea. ⁊ illud. breues dies homis ſunt. numer⁹ menſiū ei⁹ apud te ē. Cōſtituiſti terminos ei⁹: qui p̄teriri nō poterūt. ⁊ itē illud. Si ſuſtinuero id ē etiā ſi patiēter oīa tulero. infern⁹ dom⁹ mea eſt. hoc ē in ſepulchrꝫ iturus ſum. Moritur em̄ iuſt⁹ pariter ⁊ iniuſt⁹. ⁊ in puluerē redit oīs caro. Et p̄fecto cum ſcō Job dicē poſſum⁹. cōparat⁹ ſum luto: aſſimilat⁹ ſum fauille ⁊ cineri. Nam ⁊ in pſalmo d̄r. Recordat⁹ eſt quoniam puluis ſu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

mus.homo ſicut fenum:dies eius tanq̃ꝫ flos agri:ſic efflorebit. Quoniā
ſpūs id eſt anima pertrāſibit in illo.ꝛ nō ſubſiſtet.et nō cognoſcet amplíꝰ
locum ſuū. Nam per mortem ſic de locis ac domibꝰ noſtris eijcimur.vt
quia nunq̃ꝫ amplius redimꝰ.ea ignorare videamur.ꝛ in alio pſalmo. Re
linquēt alienis diuitias ſuas.ꝛ ſepulchra eorum domꝰ illorum in ęternū
Et in alio. Ecce mēſurabiles poſuiſti dies meos.ꝛ ſubſtantia mea tanq̃ꝫ
nihilum ante te. Uerūtamē vniuerſa vanitas omnis homo viuēs om-
nia namqꝫ que in hac vita poſſident vana ſunt.ꝛ omnis homo viuēs va-
nꝰ eſt. Subditur em̄ theſaurizat.ꝛ ignorat cui cōgregabit ea. et Jacobꝰ
apoſtolꝰ inquit. Que eſt enim vita noſtra: vapor eſt ad modicum appa
rēs in duorum primoꝝ fratrum nominibꝰ monſtrata eſt totiꝰ poſterita-
tis futura cōditio. Chaim em̄ interp̄tatur poſſeſſio vel lamentatio. Abel
vero vanitas vel luctꝰ. Quis his appellationibꝰ oſtendit:niſi poſſeſſio-
nibꝰ hoīm lamenta cōiungi.ꝛ omnia cum luctu ꝛ vanitate collabi Item
in pſalmo dr̄. Quoniam omnes dies noſtri defecerūt.ꝛ in ira tua defeci-
mus.ſequit. Anni noſtri hoc eſt vitę curſus:ſicut aranea meditabūtur.
Uita em̄ noſtra dupliciter meditatur vt aranea.ꝛ q̄ ſemper aranearum
more meditamur inſidias.quottidieqꝫ ad opes.ad honoēs mille retia tē
dimꝰ.ꝛ q̄ opera noſtra ſicut aranearum telę fragilia modico quouis vē-
to diſſipātur. Cum em̄ credimꝰ in portum noſtra traxiſſe negocia.quic-
quid diu nitēdo cuderamꝰ.leuiſſimi munuſculi aura.ꝛ vniꝰ verbi voce de
mergitur:in eodem pſalmo ſequitur. Dies annoꝝ noſtrorum in ipſis ſcꝫ
diebus ſeptuaginta anni.nam in vita noſtra omnino ſeptuaginta vt plu
rimum anni ſunt.ſi autem in potētatibus.hoc eſt ſi de potentibꝰ ꝛ corpo-
re robuſtis loquimur.octoginta anni.ſupple ſunt in diebus noſtris.nec
huic ſententię cōtrarium eſt quod dicitur in Jeſu filio Sirach. Omnis
potentatꝰ vita breuis.pſalmꝰ em̄ vt diximꝰ de potentia corporis ꝛ mem-
brorum firmitate locutꝰ eſt Jeſus autem de potētia principatꝰ intelligit:
ſequit in pſalmo.ꝛ amplíꝰ:hoc eſt ſi diu[tiſq] ſuperuiuamus.qđ ſupereſt.
vitę labor et dolor eſt. Hoc eſt qđ poeta clariſſimꝰ inquit.

Optima quęqꝫ dies miſeris mortalibus ęui
Prima fugit:ſubeunt morbi.triſtiſqꝫ ſenectus.
Et labor.et durę ſubit inclęmentia mortis.

Conditionem hanc mortalitatis noſtrę miſerrimam quam ſani corpore
clauſis vt pluͬimum oculis pertranſimꝰ:quoniam ęgritudo ſemꝑ ante
conſpectum noſtrū et e regione ad oculos noſtros collocat:profecto ſan
ctior eſt ſanitate.vtpote cuiꝰ ſanctiora ſunt monita.ꝛ que eſt infirmo p̄ro
fectus occaſio:propterea dictum in prouerbijs. Melius eſt ire ad domū
luctus q̃ꝫ ad domum cōuiuij.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Quod aduerſitas fert auxiliū virtuti Ca.xxi.

I vim ꝛ naturam ꝟtutis inſpicim⁹: ſi legum ꝛ rōnis memores
ſ ſum⁹ vt debem⁹ eſſe ſolliciti ne libido in nobis dominet̄. ꝛ vt ap/
petitum redigam⁹ in ordinem: aduerſitatē in p̄mis amabimus
cui⁹ ope vt eſt antedictum: efficit̄. vt ſenſus obediat rōni. Eſt em̄ aduerſi
tas domitrix paſſionum: paſſionem definit Damaſcen⁹ ꝙ ſit mot⁹ appeti
tiuę ꝟtutis ſenſibil' cum imaginamur bonum vel malum Tantam quip
pe imaginatiōi noſtrę ꝯſtat vim ineſſe. vt q̄ꝫ primum boni vel mali quid/
piam apphenderit fiat in appetitu tāta cōmotio: quę totum aīalis corp⁹
afficiat. ꝛ cor primū. nam ſicut ex ſentētia Platonis intelligētię cerebꝝ.
et nutritiuę epar: ſic appetit⁹ cor eſt inſtrumētum. Unde in lęticia hiat ꝛ
aperit̄. in moerore coit ꝛ cōprimit̄. Quicq̄d ergo nos cum imaginamur
delectat vel cōtriſtat: paſſio dici p̄t. quę in parte animę cognoſcēte nō eſt
Nam ipſa cognoſcēdo qđ cupit aſſequit̄. quia p̄ter noticiam nihil aucu/
pat̄. Appetit⁹ autem noticia nō contētus tēdit vlterius. nec quieſcit do/
nec amatę rei ſe cōmiſceat: infanti perſimilis qui ſedari nullo modo p̄t do
nec in matris feratur amplexum. In idem redit a Cicerone data defini/
tio de affectu ꝙ videlicet ſit animi ꝛ corpis ex tempore aliqua de cauſa mu
tatio. vt ſunt gaudium. lęticia. miſcđia. cupiditas. metus. moleſtia Quę
modo affect⁹ modo ꝑturbatiōes vocant̄. affectiōes iſtas ꝟtus quidem cō
primit: ſed magis aduerſitas: ꝓpterea cū nobis hoc bello laborantib⁹ ſup
petias venerit abigēda nō erit: ſed vt belli ſocia amplexāda

De vitanda Nemeſi. et quid ſit ſcđm Ariſtotelem. Capitulum.xxij.

ſt locus q̄dā ſalebroſus ꝛ lubric⁹. qui q̄ꝫ ꝑiculoſus ſit hinc decla/
e rat̄. ꝙ Dauidi eo timuiſſe ſe đt. ꝛ paꝝ defuiſſe q̄n ruerit. Ait nā/
q̄ꝫ mei āt pene moti ſunt pedes pene effuſi ſunt greſſus mei. ecce
periculū. ꝛ ſequit̄. Quia Zelaui ſuꝑ iniq̄s pacē pctōꝝ vidēs. ecce loc⁹ pe/
riculi. Zelam⁹ cū bona mal' euenire dolem⁹: nā ζηλος gręce đr iuſta ira
Jn̄ Zelotypia. i. formę ęmulatio. quā Chryſipp⁹ ait eē aī ęgritudinē in/
de natā ꝙ q̄s timeat̄ ne cōe fiat. qđ ſibi ꝑ delitijs ꝓpriū optat. ſed ad Zelū
redeo. Ariſtoteles hūc affectū libro ſcđo ethicoꝝ ΝΕΜΕΣΙΝ vocat. ꝛ int̄
duo extrema ſicut natura ꝟtutis eſt. collocat. hoc ē int̄ inuidiā ꝛ maliuo/
lentiā. vt Argyropol⁹ vel ꝑuerſum gaudiū: vt trāſfert Leonard⁹ Eſt āt
vt ſcis inuidia ex alieno bono nata triſticia. maliuolētia ꝟo cōtra inuidiā
ex alieno ꝯtrahit malo lęticiam illa bonum videt. iſta malum reſpicit. Et
vtraq̄ꝫ cōtra naturā afficit̄. iſta gaudio. illa moerore. ambo ḡ vicia deteſtā

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

da. Inter iſta duo Nemeſis eſt. q̄ bona ꝑuerſoꝝ intuita cõturbat. ⁊ non
poteſt egre nõ ferre. ꝙ his. qui ꝟtutem oderũt: legem irrident. deum offẽ
dũt. ſit tãta felicitas vt eos audire nolit aduerſitas. Unꝰ ex multis ꝓfera
tur Dionyſiꝰ ſyracuſanꝰ. qui locꝰ fano Proſerpię ſpoliato: cum ꝑ altum
proſpero vento claſſe veheret ridens amiſſis videtiſ ne ait q̄ꝫ bona nauiga
tio ab ipſis diis immortalibꝰ ſacrilegis tribuat. Quoniã igit iuſtum vide
tur cõtra hos indignari. Nemeſis ꝓ ꝟtute ſe ingerit. quę tamẽ nõ ꝟtus
ſed eſt ꝟtuti ſilis effectꝰ. caue ergo ne cum huiõi homībꝰ paſſim occurris
cõſciẽtię tuę naniculam ſinas vẽto temeritatis huc pelli: nam iudicia dei
abyſſus multa. Optimas fruges nobis recõdimus. viles ⁊ abiectas vel
nõ legimꝰ. vel ſi legimꝰ cicuribꝰ damus. potẽtia. honor. diuitię bona ple
beia ſunt. hęc etiam homībꝰ. qui brutalem vitam agũt: tribuũtur. Deni
qꝫ verꝝ eſt quod ad Falconem cum Romę eſſem ſcripſi hoc diſticho

Plurima virtuti laus hic: at pręmia nulla.
Nam deus illius pręmia ſolus habet

Sed cõcedamꝰ ⁊ hęc bona eſſe cum dei ſunt quia dñi eſt terra ⁊ plenitu-
do eiꝰ: nõne p̄t deꝰ dare hũc denarium etiam his qui vna hora fecerũt im
mo etiam ocioſis ſicut etiam illis q̇ diei ⁊ ęſtus pondus portauerũt? De
natura eſt eſſe beneficum. ſolem ſuũ oriri facit ſuꝑ bonos ⁊ malos. medici
eſt omnes curare. Nec debes ei indignari cum in plagas mali homīs bo
nam medelam mũdi videris. medicꝰ eñ licet infirmꝰ malus ſit. boni viri
officium facit. Et quẽadmodum apud dialecticos ex veris ⁊ falſis verũ
ſequit. ſic apud morales circa bonos ⁊ malos bonum opus vertit Sunt
tamẽ nõnulli quibꝰ tam imprudẽs ⁊ pręceps ẽ animꝰ. hos ꝟo tam teme
rarium ⁊ infrene: vt cum maloꝝ proſperitatem aut audiũt aut ipſi vidẽt
deum dormire aut humana nõ curare mox blaterent. de quoꝝ errore dete
ſtãdo quid dicam ad pñs: aliud nõ habeo: niſi illud Horatii Coelum ip-
ſum petimꝰ ſtulticia. Neqꝫ ꝑ noſtrũ patimur ſcelꝰ Iracũda Iouem po-
nere fulmina. ⁊ illud pſalmi. Poſuerũt in coelo os ſuũ. ⁊ lingua eoꝝ trãſi
uit in terra. qđ eſt vna temeritate loquẽdi diuina ⁊ hũana ſimul inuolui.

De generibꝰ filiationis cum declaratiõe dicti euã-gelici. dedit eis poteſtatẽ filios dei fieri Ca. xxiii.

f Uerepleriqꝫ vanitatis humanę ſtudioſi q̇ autoritatis aucupã-
de gratia. filii deoꝝ credi voluerũt. ⁊ in p̄mis Alexander macedo
Philippi filiꝰ. qui cum ad templum Iouis harenarii veniſſꝫ in
libyam p̄miſſo q̇ ſacerdotes ſubornaret nũcio Iouis filius voluit ſalutari
Sed q̇d nos ipſos decipimꝰ dum cupimꝰ vocari; qđ nõ ſumꝰ. ⁊ vt Hora

tiꝰ inq̊t. Cur ego ſi non ſum. ignoroq̃ꝫ. poeta ſalutoꝛ breuis ⁊ expedita ad
ſiloꝛiam via ē: quam Socrates dixit vt ſcꝫ quales haberi volumꝰ. tales
ſimꝰ. Docebo ego te quo pacto dei filiꝰ fias. id em̄ ⁊ optādum ⁊ factu poſ
ſibile. Joānes euāgeliſta dedit inq̊t eis ꝑtātem filios dei fieri. Filiꝰ autem
multiplicit̃ dr̊. nam q̊ ex ſubſtantia patris ad eiuſdem nature equalitatē
eſt genitꝰ naturalis dr̊ filiꝰ. vt Salomon Dauid. Dauid Jeſſe. Chriſtus
dei. Per adoptiōem etiam ⁊ arrogatiōem fit filiꝰ Hec autem ita differūt
ꝙ adoptamꝰ eos qui filij ſunt familias. Arrogamꝰ eos qui ſui iuris ſunt
Arrogare igitur eſt quenq̃ꝫ in filium ac familiam aſciſcere. Et arrogatio
ideo dicta eſt ꝙ is qui aſciſcit: interrogat̃ an velit illum iuſtum ſibi filium
eſſe. ⁊ is qui aſciſcit̃. rogat̃ an id fieri patiat̃. vel ꝙ arrogatio ꝑ populi ro-
gationem fiat. cuiꝰ hec ꝟba ſunt. Uelitis. iubeatis vt Natan ipſi Dauid
tam iure q̃ꝫ lege filiꝰ fiet. quaſi ex eo patre matreq̃ꝫ familias eiꝰ natus eſſꝫ.
vtiq̃ꝫ ei vite neciſq̃ꝫ in eum poteſtas fiat: vti pariēdo filio eſt. Jta vt dixi.
Jta vos quirites rogo. Adoptio autem fit ꝑ pretorem. Prima apud ho
mines filiatio fit ex ſanguibꝰ ⁊ voluptate carnis. due alie ex volūtate viri
Sed q̊ ex homibꝰ in filios dei volūt aſciſci. neq̃ꝫ ex ſanguibꝰ neq̃ꝫ ex volu
ptate carnis. neqꝫ ex volūtate viri. ſperēt id fieri. nunq̃ꝫ inuenit̃ quod nō
per ſuam viam q̄rit̃. Quo autem pacto id fiat ad romanos ſcribēs Pau
lus. explanat: qui ſpū inq̊t dei agūtur. hi filij dei ſunt. neqꝫ em̄ accepiſtis
ſpiritum ſeruitutis: iteꝝ in timoꝛe. ſed accepiſtis ſpiritum adoptiōis fili
oꝝ. in quo clamamꝰ abba. quod eſt pater. Ac ſi dicat: qui deum nō vt ſer-
ui herum timent ſed vt filij patrem amant. tum effectu operis q̃ꝫ affectu
coꝛdis hi quia ſpūm dei habēt qui eſt in generatiōe ſpūali quaſi ſemē filij
dei ſunt. ꝙ ſi filij ⁊ heredes. hẽdes quidem dei. cohẽdes autem chriſti. Qua
re ergo ⁊ tu blandam ⁊ felicem hāc appellatiōem. nō per Alexādri delira
mēta. ſed per Pauli apoſtoli documēta. Pauli documētum eſt ad gala-
tas. qui Chriſti ſunt. carnem ſuam crucifixerūt cum vitijs ⁊ cōcupiſcen
tijs. ⁊ hoc eſt qđ Paulo ſuperiꝰ dixerat. ſpū ambulemꝰ. hoc eſt em̄ ſpiri-
tu ambulare ſm̄ Chriſtū viue̾. vita āt chriſti q̊d aliud eſt q̃ꝫ ꝟtutū oīm ⁊
patie in ꝑmis cōe gymnaſiū: ſi patiēs ergo fueris. filiꝰ dei iure vocaberis

Q̊d donoꝝ dei cōſideratio iuuat patientiā cum cō mēdatione familie bentiuoloꝝ. Ca. xxiiij.

Ed cum tot ſint genera maloꝝ. quibus quaſi decumanis flucti
bꝰ frequēter ⁊ ſine pauſa iactamur. deo potiꝰ gratie agēde. ꝙ cū
vno malo tot bona poſſideas: q̃ꝫ preces fundende vt hoc moꝛbo
careas. ꝓptēa moneo vt donoꝛum dei rōem habeas. ⁊ ea reducas freq̄uē-
ter ad calculum. Si bona animi q̄ris. nō fecit te deus rudem. ignauū. ſto

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

lidum vt hoīem. luxui deditum. gulę obnoxium. qualis hac tempeſtate
nobilium viroꝝ maior eſt numerꝰ: ſed cordatum. ac docilem. ⁊ ab adole-
ſcētia bene inſtitutum. liberalium artium nō ignauũ ſacrę etiam ſcriptu-
rę ſtudioſum natura verecũdum. iuſtum. mãſuetum. pium. ⁊ vt paucis
expediam: bonam nō tua ꝟtute. vtpote q̇ nōdum eras: ſed magno dei do-
no ſortitꝰ es animam: ſi externa bona cōſideras: videbis te parentibꝰ hone-
ſtiſſimis ortum: inter primores vrbis tuę cōſtitutum: ad prędaꝝ ſexde-
cimvíratꝰ collegium dum adhuc eſſes iuuenis. aſcitum. et ea ſumma eſt
apud Ciues tuos autoritas. primuſq; magiſtratꝰ. adde ꝙ in hac optima
bononiēſi Ariſtocratia ab optimatibꝰ quęſtor electꝰ es. ⁊ p̄fectus ęrario.
Q̄ḋ eſt ⁊ charitatis oīm in te. ⁊ tuę in oēs fidei magnum argumentum.
Hęc ad animi tui trāquillitatē parum facit. ꝙ dei munere in ea tp̄a inci-
diſti. q̇bꝰ pręter cōſuetudinē ſuam patria tua Bentiuoloꝝ prudentia rē
gubernāt. quiquagenaria iam pace pfruit. Solebat añ hos ãnos quot-
tidie tumultuari Bononia. Ciues int̓ ſe graſſari. cędes ⁊ incēdia fieri. et
ſeditionũ veſtraꝝ plenę erant aures Jtalię: at vbi rediȷ̇t ad Bentiuolos
iſte principatꝰ: tāta fuit eis in rebꝰ agēdis dexteritas. tāta gubernādi pe-
ritia. tanta felicitas vt calamitoſoꝝ temporꝝ reſpectu p̄ns ętas cum ſum-
ma innocētię laude trãſigat. Jam religioſior eſt populꝰ. diuinus cultus
amplior. Liberalium artium ſtudia ſunt in flore. patricioꝝ ac nobilium
reintegrata eſt dignitas. mercaturę ſuus eſt honor. feruēt opificum offi-
cinę. in vomeres cōflati ſunt gladiȷ̇. ⁊ ruſticoꝝ lacertoſa iuuētus nō iam
amplius ad bellum: ſed ad agriculturę opꝰ exercetur. Jam temploꝝ via-
rũ porticuũ ac domoꝝ ornatui facta eſt acceſſio tāta. vt vrbs ipſa ab auis
veſtris ſi reſurgerēt nō poſſit agnoſci. Taceo quãta huic clariſſimę Ben-
tiuoloꝝ familię ⁊ ei ipſi qui merito in ea principatũ tenet. Joãni viro pręſ-
tãtiſſimo atq; Jlluſtriſſimo. neceſſitudine ſis iunctꝰ. clientelas ſileo di-
uitias. opes. honoreſq; p̄tereo. de tui generis nobilitate de familię tuę an-
tiq̇tate quicq̃ dicē ſupuacaneũ. ſcitum eſt eñi ſemp eam int̓ primas Bo-
nonię familias habitã. ⁊ id etiam nũc antiqua patrꝝ ac maioꝝ tuoꝝ mo-
nimēta clariſſima obſcurari nō ſinũt. Prodierũt etiã ex ea nō pauci ma-
gno ⁊ excellēti ingenio viri. qui nō minꝰ belli q̃ pacis officiȷ̇s lōge ac late
claruerũt. ⁊ ſe ac patriam ſimul illuſtrarũt. ſupeſt vt ad memoriam reuo-
ces ac recolas. q̃ caſtam. q̃ pudicã. q̃ prudentē. q̃ circũſpectã cōiugē ſis
ſortitꝰ. filias q̃ro corpis decore. quãta aī honeſtate cōſpicuas. ⁊ iã ſplēdi-
diſſime cōiugatas. quãtę etiã indolis filios tibi genuerit. q̄ꝝ qui maior ē
natu Franciſcꝰ ſi vitę dator et cōſeruator deꝰ affuerit. breui te etiã ſupſtite
oſtēſurus eſt ſe prolem eſſe. ⁊ te patre. ⁊ tanta maiorum claritate digniſſi-
mam. Hęc oīa ſi in ſtatera rōnis appēdas, ſi ad perpendiculũ metiaris,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

videbis in hac vita tanti eſſe: vt hac ęgritudine videātur emi poſſe, forſan
et debuiſſe ſi vendantur.

Quod alienarū calamitatū animaduerſio ad pa-
tientiam plurimū faciat. Ca. xxv.

Ontemplare illos q̄s vno horę momēto deꝰ tanq̄ fulmen extin
xit. q̄s patria expulit. q̄s populi tumultuātis depopulatꝰ eſt fu-
ror. q̄s ferrum abſumpſit. Ira trucidauit. momordit īuidia. no
tauit infamia. q̄s filia tum 7 cōiugum impudicicia dedecorauit. q̄s rebel-
lium filioꝝ aſſidue cruciat irreuerētia. cōtumacia. ꝓteruitas. hęc 7 mille
alia vitę noſtrę incōmoda quibꝰ tanq̄ inextricabilibꝰ labyrinthis inclu-
dimur ſi ꝑpēderis magno patiētię prouētu ditaberis. Etiam Lucretiꝰ ī
ſecūdo de reꝝ natura libro nobis hoc genꝰ cōſolatiōis oſtēdit
Suaue mari in magno Luctātibꝰ ęquore ventis
E terra magnum alteriꝰ ſpectare periclum.
Per campos inſtructa ſui ſine parte pericli.
Suaue etiam belli certamina magna videre.
Non quia vexari quenq̄ eſt operoſa voluptas.
Sed quibꝰ ipſe malis careas. quia cernere ſuaue eſt.
Reuocato paulisper ad memoriam eos quos deꝰ varijs calamitatibus
pręteritis ſęculis 7 noſtra hac tempeſtate ꝑcuſſit. 7 ꝓculdubio multos ī
uenies cum quibꝰ nolis ꝑmutare fortunam. ſilētio ꝓtereamꝰ Troianoꝝ
interitum. Poenoꝝ excidium. 7 ea q̄ hiſpania: quę grecia plorauit incen
dia. trāſiliamꝰ etiam clades Gothoꝝ Longobardoꝝ Alanoꝝ, et hunno
rum quas alijs intulerūt. 7 ipſi ab alijs pertulerūt. Ab alijs ſęculis cala
mitatum exempla mendicare nil opꝰ eſt; noſtris abūdamꝰ. noſtra nobis
ſuppetūt pluſquā deflere poſſimꝰ 7 cōqueri Noſtrę tempeſtatis breuiter
percurramꝰ nimbos. tonitrua. turbines. 7 fulmina. 7 diſces illoꝝ compa
tiōe nihil eſſe qđ pateris. in lamētabili illa Cōſtantinopolis illuſtriſſimę
vrbis captiuitate ꝑ quam Turcoꝝ res Cœlo ęquata eſt. quātum huma-
ni Cruoris effuſum ſit. quot lachrymę ſparſę. quot eiulatus auditi. quot
ad cœlum vſq̄ lamēta ꝑuenerint. quis enarrarit? Iurgia. contumelias.
ſtupra. illuſiōes. adulteria. inceſtus. maledicta: blaſphemias. incēdia. ra-
pinas. illiꝰ nefandę dici numerare q̄s poſſit? Tolerabilior et lōge minus
acerba certe fuit illoꝝ ſors. qui trucidati mox perierūt. q̄ eorum q̄ ex tan
tis cladibꝰ erepti lōgis poſtea fortunę cōtumelijs quaſi diuturna morte
cōſumpti ſunt: ſed quę de Cōſtantinopoli dicūtur: iam de tota Thracia.
de Macedonia. de Attica. de Bœotia. de Achaia. de Arcadia. de Theſſa
lia. de Epiro. 7 de omni Grecia recitātur. q̄ plurimos vidimꝰ 7 adhuc vi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

demus ſplēdido loco natos: qui ſolebāt aliȷ́s imperare: ad ſummā inopiā
redactos victum mēdicare: cōiugum ⁊ liberoꝝ amiſſionem deflere. ⁊ ſitu
ac ſqualore cōfectos pbere in populis horrēda ſpectacula: dei templa pro
fanata: reliquie ſanctoꝝ cōculcate. Regales ac imꝑatorie familie Ludi
brio habite. ⁊ deniq; tanta fortune mutatio inſequuta eſt: quātam nemo
hoīm fieri vnq̄ꝫ poſſe exiſtimaſſet. hec ⁊ his ſimilia q̄ꝫ plurima cōtempla
tu vtilia ſunt egro animo nō vt ꝙ Lucreti⁹ inq̇t. aliena eſſe debeat grata
vexatio: ſed quia dum eorum cōparatiōe praua videnꝰ eſſe que patimur:
min⁹ amare vita trāſigitur: recte igiꝰ. vt ait Plutarchus. Solon dixit.
ſi omnes hoīes in vnum aceruū ſua mala cōportēt futuꝝ. vt malit vnuſ
quiſq; domū ſua reportare. q̄ꝫ equalem in omnes fieri portionē

Quod amicorum obſequia et religioſorum oratio nes et cōſilia patiētie ſunt adminicula. Ca. xxvj.

h Js addendum puto etiam aliud qđ lōge tolerabilia reddit incō
moda: ꝙ ſcʒ nō eges quibuſcū lamētari poſſis. qui tibi aſſiſtant
et ſeruiāt: qui te cōſolenꝰ ⁊ iuuēt. cōſolātium ꝟba charitatis of
ficia cataplaſmata q̄dā ſunt ⁊ malagmata quib⁹ cum applicanꝰ triſticie
in animo durata collectio emolliꝰ. ⁊ pñti mox remedio vt experimur: ceſ
ſat curarum acerbitas: dolorum atrocitas. Si etiam vt ſepe te moneo:
vite chriſti portiūculam quaſi quottidianū anime panem ꝓpinante me
moria in cibum ſumpſeris ⁊ cogitatiōis aſſidue faucib⁹ rumīaueris: erit
ſcaturigo iugis refrigeriȷ́. ⁊ vital' quidam liquor quaſi opobalſami die ac
nocte ſtillātis in animam. habeto ſemꝑ ante oculos paſſiōis chriſti pro
ceſſum ⁊ ordinem. quo modo rōnis metas nō egreſſus ſeruauit in omni
actiōe decorū. quāta in ꝟbis grauitas. quāta moleſtia. quāta animo for
titudo. quāta cōſtantia. habeto ſemꝑ in ore hec eligmata. vorāda hec fre
quēter ad exonerādam mentem catapotia: habes etiam plures q̇ deum aſ
ſidue ꝑ te orent. ex quorū numero ⁊ nos ſum⁹. qui ſi vt optas nō exaudi
mur: memēto quia nec Paul⁹ apoſtol⁹ vas electiōis cum ſtimulum car
nis rogaret a ſe tolli: fuit exaudit⁹. Sed ei dictum eſt: ſufficit tibi gratia
mea: qr ꝟt⁹ in infirmitate ꝑficiꝰ. Legim⁹ in ſanctorum patrum hiſtoriȷ́s
quoſdam poſt impetratam ꝑ orōnes ſanitatem cum iterum deum rogaſ
ſent: vt ſi anime ſalubrior eſſet egritudo: iterum egrotarēt: mox ad prio
rem infirmitatem: tanq̄ꝫ ad vtiliorem anime ſtatum deuolutos. Perſe
uerabim⁹ tamē orantes: nec ceſſabim⁹: forſitan fuerit aliq̄s inter nos deo
grat⁹. ⁊ dign⁹. Cui⁹ depcationem accipiat de⁹. Multum eñ vt Jacobus
apoſtol⁹ inquit valet oratio iuſti aſſidua. ⁊ ſic ſi nō ſanitatem. patientiam

ſaltem obtineas. recordat⁹ multo eſſe melius atq; optabilius corpe egro
tare. q̄ȝ animo. Helias vt idem Jacob⁹ ait. homo erat ſil'is nobis paſſibil'
et adeo paſſibilis: vt metu Jezabel mortem intētantis quadragenariam
paſſus inediā. Jn Oreb Arabię monte latuerit. ipſe igit̄ q̄ȝuis paſſibilis
tamē orauit. ⁊ cœlum qd' trib⁹ annis ⁊ mēſib⁹ ſex ꝓpter peccatū Achab
clauſum fuerat: mox erumpēte nimbo ſolutum eſt.

¶ Digreſſio de Carmelitarum antiquiſſima origine Capitulum. xxviij.

h

Jc eſt ille Helias qui p̄m⁹ cœlibem ⁊ monaſticen ſeu ſolitariam
vitam īſtituit. qui mōtem Carmelum vnde nos ⁊ nomē ⁊ origi
nē ducim⁹: miracul'. ⁊ ſanctimoīa illuſtrauit. Jpſe vt Regum
teſtat̄ hiſtoria. ſui ꝓpoſiti imitatorem ⁊ duplicatę v̄tutis heredem reliq̄t
Heliſeum ꝓphetam quidem inſignem magnis ꝓdigijs ⁊ ſingularis vitę
ſcītate mirabilem. ⁊ q̄ amboꝝ vitam ſeq̄rent̄. poſteritate vſq; ad aduentū
chriſti ꝓpagata fuere q̄ȝplurimi q̄ tp̄e qui mōtem illum ſcm̄ incolebāt fi-
dei chriſtianę ſe addicētes Chriſti opariȷ ſunt facti. ⁊ apl'is adiūcti: ſum-
mo mane hoc ē dum adhuc īfans eſſet eccl'ia venerūt in vineam p̄ris euā-
gelici diei ⁊ ęſtus pōd⁹ portaturi. At poſtq̄ȝ chriſti mater maria functa ē
vita: ipſi ſacellum ī eodem mōte p̄mi cōſtruxerūt. ⁊ q̄ ab eis ſumpſit exor-
dium māſit apud poſteros coꝝ cult⁹ virginei cura p̄cipua: ad hos beatiſſi
m⁹ pater Hilariō tūc anacoritaꝝ illuſtriſſim⁹: ad hos magn⁹ Baſili⁹ cę-
ſariēſis ep̄s: ad hos diuus Hieronym⁹ et Euſebi⁹ ⁊ aliȷ plures lr̄is ⁊ ſan
ctitate clariſſimi ad q̄s coꝝ fama ꝑuenerat: magnis laboribus ꝑuenerūt.
Sunt etiam q̄ Joānem baptiſtam cum eis habitaſſe crediderint: vtpote
de q̄ ſcriptum ē. q̄ chriſtum eſſ; in ſpū ⁊ v̄tute Helię p̄ceſſur⁹. ⁊ de q̄ chri-
ſt⁹ dixit: ipſe ē helias. Et vt paucis expediam erat tūc ille mōs chriſtian⁹
qd' Athenę. qd' Academia. qd' Zenonis portic⁹ fuit an̄ philoſophis. poſt
lōga temporū curricula viuēdi Normam quam ab Alberto patriarcha
Hieroſolymitano lōge an̄ Frāciſcum ⁊ Dominicū accepant: ab Jnnocē
tio quarto ſummo pōtifice tādem approbari ⁊ apl'icę cōfirmatiōis auto-
ritate fulciri miſſis Romam nūcijs impetrarūt. Ceterum q̄r ſepi⁹ Bar
baroꝝ incurſiōib⁹ ora illa vaſtata ē: vt nūc q̄ȝ vaſtat̄: coacti ſunt locum ī
alto Carmeli vertice cōſtructum relinq̄re. ⁊ ī occidētales plagas ſcī hui⁹
mōtis ⁊ eccl'ię p̄dictę nomē intulerūt Nam Carmelitę genitricis dei ma
rię nūcupamur. Habes paucis nr̄i gn̄is originem ſenio venerabilem: lo-
co inſignem: autore autē firmam ac ſtabilē habes ordīs nr̄i lōgam poſte-
ritatē eccl'ię autoritate munitam. Beatę v̄gīs titulo claram: patrocinio
tutam. Sancti Helię mētio me neſcio quo modo in hāc digreſſionē ad-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

dixit. ꝙ iccirco nō fuerit inutilis: ꝙ pleroſq; video gētis noſtrę ꝓpter antiq̇tatem latere principium. ⁊ cur carmeli mōtis ⁊ beatę Marię nomen vſurpemꝰ prorſus ignorare. Cōſtat autem in nobis verum eſſe qḋ Ariſtoteles dixit in ꝓblematibꝰ. ait em̄ hiſtorias recētiores ⁊ antiquiſſimas iniucūdas videri: has quidem q꞉ ꝓpter vetuſtatem ꝑſimiles fabulis iudicanť. Jllas ꝟo: q꞉ ꝓpter nouitatem cum in promptu ſint omnibꝰ: nō habēt maieſtatem. Quę autem medij ſunt tꝑis: vt Romanę: ꝙ medio modo ſe habeāt. plus placē. Origo igiť noſtra tam lōge petita patiť. id vetuſtatis incōmodum. ⁊ habet ꝓptēa apud male cernētes minꝰ fidei: ſed penes clare intuētes plꝰ dignitatis. Te igiť vt ad ꝓpoſitum redeamꝰ: tam multis ⁊ animi ⁊ fortunę vt aiūt bonis abūdātem decet hāc corꝑis aduerſam valitudinē cum omni ęquanimitate perferre.

Testimonium ex Plinio ꝙ natura humana ſit ęrumnoſa. Capitulū. xxviij

c Um ſeptimū natural' hiſtorię Plinij librꝫ euoluerem inueni Capite quinq̄geſimo ſn̄iam valitudis tuę morbo ſaluberrimā Nā cum varia morborꝫ exēpla cōnumerat ita inq̇t Jncertū ac fragile nimirꝫ eſt hoc munꝰ. qḋ dať: nobis malignū ꝟo ⁊ breue i his etiā quibꝰ largiſſime cōtingit vniuerſum vtiq; eui ſpaciū intuētibꝰ. Quid ꝙ ęſtimatiōe nocturnę quietis dimidio quiſq; ſpacio vitę ſuę viuit: Pars ęqua morti ſilis exigiť: aut poenę: niſi cōtingat quies. Nec reputanť infantię anni. q̇ ſenſu carēt: nec ſenectę i pœnā viuacis. tot periculorꝫ genera: tot morbi: tot metꝰ. tot curę. totiēs īuocata morte: vt nullū frequētius ſit votū: natura ꝟo nihil hoibꝰ breuitate vitę pſtitit meliꝰ. hebeſcūt ſenſus. mēbra torquenť. premoriť viſus. auditꝰ inceſſus. dentes etiā ac ciborū inſtrumēta: ⁊ tn̄ vitę hoc tēpꝰ annumerať. Ergo ꝓ miraculo ⁊ id ſolitariū reperiť exemplū Xenophilū muſicū centū et quinq; ānis vixiſſe ſine vllo corꝑis incōmodo. At Hercule reliq̇s oibꝰ ꝑ ſingulas mēbrorꝫ ꝑtes qualiť nullis alijs aīalibꝰ certis peſtifer calor remeat horis: aut rigor. neq; horis modo ſ; diebꝰ noctibuſq; trinis quatriniſue etiā toto āno. hactenꝰ Pliniꝰ. qḋ addidiſſe volui vt remiſcaris viri ſapientiſſimi ac mīme in hac ꝑte ſuſpecti relatiōe: q̇ ſit naturę nr̄ę cōditio. ⁊ vt ad id qḋ naturę ratio poſcit te vt ſapientē decet obſequētiſſimū ſemꝑ exhibeas.

Ratio multiplicādorꝫ morborꝫ ac viciorꝫ Ca. xxix

Q Voniā admonēte nos Plinio ſumꝰ ad naturaliū defectuū nr̄i corporis mētionem adducti ꝑſequamur īcoeptū. ⁊ humanę vitę morbos nō inutili curioſitate narremꝰ. his em̄ enumeratis intelliges pene īpoſſibile eſſe hoiem viuē ſine morbo. Nam corꝑis ⁊ animi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

valitudines id cōmune habēt q̄ ſanitas in vtroq̧ vno modo attingitur. virtus em̄ anim[i] ⁊ ſanitas corpis in quadam temperie. hęc humoꝝ. illa paſſionum ē ſita. Temperies autem medium quoddam eſt. ac medium vno modo attingit̄. ſicut linea recta vno modo fit. flexa plurib⁹. ⁊ ſignū a ſagittario vno modo tangit̄. plurib⁹ autem nō tangit̄. ꝓpterea vt ſecūdo ethicoꝝ memīt Ariſtoteles Pythagorici dixerūt malum ad infiniti: bo- num ad finiti naturam attinere Una ergo temperie corp⁹ beneualet. ma le autem ꝓpe infinitis. qd̄ ex ipſis vocabulis conſtat. ſanitas em̄ vno vo- cabulo exprimit̄. at morbi nomīa ꝓpe īfinita ſortiūtur: adeo quodie mor borum numer⁹ inualeſcit: vt medici ⁊ quidem doctiſſimi atq̧ peritiſſimi ī eis diſcernēdis ambigui falſa plerumq̧ ꝓ veris accipiāt: ſed de antiquis pauca e multis in medium afferam⁹

De morbis humani corporis Ca. xxx

p Soram vocāt morbum qui cutem exaſperat inſtar ſcabiei. ſca bies ipſa īmportun⁹ ⁊ vulgaris morb⁹ eſt: porriginem appellāt furfurem minutum: qui e corpe ꝓdit. Gręci catarrhum dicūt. qd̄ pituitam nominam⁹. quę ſi groſſior e naribus fluit. mucus dr̄. Cum obturat̄ naſus. gręci Corizā noſtri grauedinem vocāt. polypus narium morb⁹. Cum caro corrupta plures habet radices. polypus em̄ grece dr̄. latinę multipes. Unde piſcem marinum q̄ plurib⁹ brāchijs ſeu pedibus nitit̄. ⁊ omnium pene rerum quib⁹ adhęret colorem ī ſe trahit polypum dicūt. Uulgares poplum appellāt. polypoſus vō dr̄ qui eo morbo labo- rat. naſcūtur aliquādo natura ob materię inopiam deficiēte aliq̄ ſine nari bus. cum ſolis foramib⁹. hi Simones. vel oſſimi dicūtur. Epiphorā vo cāt genarum. ⁊ aliquādo aliarum corpis partium tumorem illuc cōfluē- tib⁹ noxijs humorib⁹ infeſtum. Quib⁹ oculi depꝛauati ſunt Strabones dicim⁹. Cocles q̄ altero caret. ⁊ vnoculus dr̄: qualis fuit Horati⁹. qui ro mam defendit ab etruſcis. fuit hoc etiam plurium ducum ⁊ quidem illu- ſtrium inſigne. Nam Philippus Alexādri magni pater Hānibal Car thaginēſis q̄ tot clades intulit Romanis. ⁊ ipſe de q̄ dixim⁹ Cocles Ser torius etiam roman⁹ ⁊ noſtro tp̄e Federic⁹ vrbinatium dux vir ⁊ litteris et armis indyt⁹. vno omnes iſti oculo caruerūt: hoc ad tui ſolacium dixe rim. ne putes magnis imꝑatorib⁹ pretermiſſis in te ſolum morbos deſę- uire. Sunt nōnulli qui ad lucernam nō videāt. hi lucioſi. Sunt qui no ctuarum ⁊ veſpertilionū more videāt q̄ʒ veſperi meridie min⁹ ⁊ hi luſcio nes appellātur. Luſc⁹ eſt qui hebetes habet oculos. q̄ etiam deſiocul⁹ nū cupat̄. Sed hęc poti⁹ vicia oculoꝝ q̄ʒ morbi ſunt. Lippitudo eſt humor in angulis ſeu finib⁹ oculoꝝ collect⁹ ſaniei ſilis. qui vō ſicut quondā Ho

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

ratiꝰ.hoc patiᷓ Lippus dr̄. Liuor et plumbeꝰ color in oculis glaucoma
appellatur. Aegilops morbꝰ eſt in oculo ad naſum: vn[illegible]ſanies emanat.
Pterygium eſt membrana craſſa neruoſaqꝫ in oculi ſupficie. Albugo ve
ro ē in oculo ſubtercutaneus morbꝰ inſtar nubeculę. fit in oculis cęcitas.
quę tāto lamētabilior eſt. quāto viſus eſt pręſtātior. Oculꝰ eīm vt in me
taphyſica inqt Ariſtoteles ad rerum ſciam plurimum cōfert: nam lōge
plures q̄ꝫ cęteri ſenſus rerum differētias nobis oſtēdit. Democritꝰ tn̄ vt
altius cōtemplareᷓ ſibi oculos eruit. ⁊ ſciēdi deſiderio maluit Tireſia eſſe
quam Strabo. ſic eīm teſte Varone nūcupatꝰ eſt quidam. qui cētum tri
gintaquiqꝫ millia paſſuū peruidebat; ⁊ ex lilybęo Sicilię pmōtorio nu/
merū nauium exeuntē ex carthaginis portu claſſe dephēdebat. oculi cer/
te ſicut plurimū pſunt corpori ⁊ ſciētię. ita plurimū nocēt pſciētię. Pro
pterea dr̄ in pſalmo. Auerte oculos meos ne videant vanitatē. ⁊ pphęta
dicit. mortem p feneſtram. i. pctā p ſenſus aſcēdere. Lamech ſeptimꝰ ab
Adam pmꝰ inter cęcos. qui p cęcitatem cōmiſit homicidiū. Nam Cha
im occidit. moneta peccātibꝰ naturę integritatē nō eſſe accuſandam Ec
ce tum quoqꝫ cum recens erat mundꝰ ante diluuium iam genꝰ humanū
morbus inuaſerat. Lamec eīm diu viuēdo caliginem oculoꝝ incurrerat.
Surditas quoqꝫ nō paruo eſt hominibꝰ incōmodo. Auditꝰ eīm teſte Ari/
ſtotele diſciplinę ē ſenſus. ⁊ qui eo carēt diſciplinam nō capiūt: qui ꝟo au
diūt. ⁊ ſi cęci ſunt. plurima ⁊ diſcere ⁊ docē apte pn̄t Didymus cęcus vir
litteratiſſimus. ⁊ ſacrę ſcripturę ſacramēta doctiſſimꝰ tempore Antonij
abbatis floruit in ęgypto. Beda q̄ꝫ in omni diſciplina ⁊ in ſacra lege ap/
prime eruditꝰ cęcus fuit. Opiſthotonus morbꝰ eſt caput in ſcapulas in
flectēs. Emproſthotōus mentū pectori applicat. Spaſmus neruoꝝ cō
tractio. q̄ nō nunq̄ꝫ mortē inducit. Tetanus ē colli rigor ita vt flecti nō
poſſit. q̄ id morbi patiᷓ obſtipus dr̄. Chiragra notū ⁊ tibi nimiū familia
re malum: manuū eſt dolor. Paronychiū Gręci. noſtri Reclinuū vocāt
morbum. qui cutem circa vngues ſcindit. Cōdylomata dicūtur p corpꝰ
tubercula. Pleureſi morbo acutiſſimo gręci a latere. nam πλευρα eſt
latꝰ noſtri a coſta nomē indiderūt. Tormē ⁊ vermē duo ventris dolores
perq̄ꝫ ſimiles. differētes tn̄ apud medicos. Gibbus vicium tergi vt plu/
rimū. aliarū quoqꝫ partiū aliqn̄. inde q̄ deformitatē hāc patiᷓ gibberoſus
diciᷓ. Enterocelę ſunt cū diſciſſo iferiꝰ interiore vētris libro inteſtina de/
ſcendūt. Taceo rhagades. ficos. ſeu mariſcas atqꝫ hęmorrhoides. q̄ mor
bi in ſecretiſſima ſedis pte enaſcuntur in grauē hoim̄ moleſtiam. ⁊ quaſi
in cōtemptum ac cōtumeliam. Rhagades fiſſurę ſunt. fici mariſcęqꝫ idē
eſt vlcera ſūt. in q̄bꝰ granula ficoꝝ ſemibꝰ pſilia cernunᷓ. hęmorrhoides
fluxus ē ſanguis. Verruca corpꝰ exaſpat. porrumqꝫ vulgo appellaᷓ. cui

ſilꝭis ē Neuus:ſʒ naturalꝭ eſt.⁊ nõ ſanaꝛ:in eoqꝫ nõnunꝙ̃ pili ſuccreſcũt
Sciatici dicũtur qbꝰ in coxēdice ſeu ĩ coxę vertebra:q̃ ſcia dr̄.dolor ineſt
et ꝓptēa claudicãt. Varrꝰ is appellaꝛ cui ĩtrorſum Valgꝰ cui extrorſum
pedes retorquenꝛ. Podagra pedũ eſt.ſicut chiragra manuũ dolor.nobi-
liũ viroꝝ morbꝰ vt plurimũ:de qua Ouidiꝰ in libro de põto.
Soluere nodoſam neſcit medicina podagram.
Nec formidatis auxiliatur aquis
Gemurſa morbꝰ eſt inꝭ pedum digitos gemitũ inducēs quē morbum dr̄
Pliniꝰ ita ĩ italia reſtinctũ:vt eiꝰ qʒ nomē neſcireꝛ. Atte dicũtur hi q̃ de-
biles pedibꝰ plãtas inſiſtētes nõ ambulãt:ſʒ terrã ꝓ platis nõ tñ eleuatis
plãtis vertũt. Claudꝰ ꝙ paſſus nõ apiat ſed claudat. Loxipes q̃ſi loro ſeu
cõpede ĩpeditꝰ incedit. Carbũculꝰ peſtiferꝝ vlcus grauē dirãqꝫ mortalibꝰ
lucem cõminaꝛ. Anthrax grece vocaꝛ Furunculꝰ.qꝫ in extremis ſp par
tibꝰ quaſi fur noceat:appellatꝰ eſt.clauꝰ furũculo ſilꝭis callus ē duriſſimꝰ
quaſi ferreꝰ clauꝰ pedibꝰ aut alteri corpis mēbro ĩfixꝰ cruciat.puꝰ tumor
in inguinibꝰ.⁊ alibi nõnunꝙ̃:pãnicula etiã appellaꝛ:parotis vlcꝰ ſm au
res caput infeſtãs. Elephantiaſis morbꝰ cutem humanã cuti elephãtis
cũ magna deformitate ſilꝭem reddens. Lychęna grece mentagra latine iõ
dicꝛ:ꝙ a mēto incipiēs totũ corpꝰ furfure inficit Impetigo ſcabies q̃ q̃
cũ impetu ſerpat.⁊ quaſi volet volatica vulgo nuncupari ſolet. Lentigo
macula ē lenti pſilꝭis. Alopecia ē capitis depilatio ſic appellata ꝙ vulpi ſi
milē faciat:nam qd̓ αλωπηξ grece dr̄ vulpes latine nõiaꝛ. Aqua in
tercꝰ grece hydrops dr̄.morbi nõ minꝰ moleſti qꝫ deformis.⁊ vt plurimũ
incurabilꝭ eſt nomē. Ictericꝰ.arquatꝰ.⁊ morbꝰ regius:tria ſunt nomina
morbi vniꝰ.ικτεροσ.grece galgalꝰ.vt Pliniꝰ.vel vt aliĳ galbula eſt:q̃
auis ē crocea.⁊ qm̄ morbꝰ hic ſilꝭem colorē inducit ab aue ⁊ ab arquu cęle
ſti nomen accepit.regius ṽo morbꝰ appellaꝛ:qm̄ delicĳs ⁊ regia dięta ſeu
regali victu curari dr̄.paralyſis neruoꝝ eſt diſſolutio tremorē inducēs.
et manꝰ pręcipue reddēs inutiles tãto ꝓteruior morbꝰ quãto ⁊ latere mi
nꝰ p̄t.⁊ mēbri magis neccãrĳ vſum excludit.videns eñ natura creaſſe ſe
hoīem nudũ imbecillũ ac inopē manꝰ excogitauit:vt hoc vno ĩſtrumēto
munimētoꝝ.q̃ pecudibꝰ dederat defectũ ſupplēt.eiqꝫ ſarciret. Lepra quã
Horatiꝰ malã ſcabiē vocat:morbꝰ eſt infeliciſſimꝰ:ꝓpꝭ quem volũt qdã
Moyſem ſuillę carnis vſum iudęis ĩterdixiſſe:ꝙ ſuã gentē in hũc mor-
bũ natura pronã.⁊ talē cibũ morbo huic cognatiſſimũ nouerat Sunt q̃
leprã elephãtiã dicãt. Nã Platina ĩ vita deꝰ dedit ſummi põtificis dr̄.le
proſum ab elephãtię morbo ꝑ hũc põtificē oſculo ſanatũ:ſʒ tales nodos
ſoluē nõ puto p̄ntis ēē negocĳ. Fanatici ſunt qbꝰ phãtaſmata qdã.⁊ va-
rię imaginũ illuſiões apparēt:ꝓptēa fanaticꝰ error hic morbꝰ vocaꝛ.quo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

antiq̄ ſcriptores Herculē et Oreſtē laboraſſe ꝯmemorāt. Phagedinę di
cunꝶ vlcera corrodētia. Uari q̄ et varioli vulgo cognoiānꝶ. Puſtulę ſūt
cū febre naſcentes morbꝰ vt plurimū puerilꝫ. Cācer terrificꝰ ⁊ inſanabilis
morbꝰ altas ac plures agit radices. de quo Ouidiꝰ. Utq̄ꝫ malū late ſo/
letim nedicabile Cancer Serpere. ⁊ illęſas viciatis addere partes
Huiꝰ ſpēm dicūt Cācrenā. quę ⁊ Carcinoma. vomicaq̄ꝫ dr̄ de hoc morbo
Pliniꝰ libro. vij. naturalꝫ hiſtorię memorabile recitauit exemplū. dt nā/
q̄ꝫ phalereū. vel vt q̄dā volūt phereū cum ī vomicę morbo derelictꝰ eſſet a
medicis. ⁊ ꝓptēa vitam ꝑteſus mortem in acie q̄reret. vulnerato pectore
medicinam inueniſſe. ⁊ ab hoſte curatum eſſe. fecit itaq̄ꝫ ſors. qd̄ artis in
duſtria nō fecerat. Sacer ignis puſtulę ſunt corpus adurētes. Febrium
genera pluria ſunt. Sūt nāq̄ꝫ q̄ttidianę ꝯtinue tercianę. ⁊ hemitriteus
quē volūt q̄dā eſſe tercianam. q̄ ex duoꝝ dierum ſpacio duodecim horas
tm̄ relinq̄t ſanitatis. Ueꝝ id medicoꝝ ſubtiliori iudicio relinq̄mꝰ. Sa/
tis ē nobis morboꝝ nomīa ꝑcurrē. vt qd̄ inſidijs premamur intelligas.
Sūt quartanę duplices ſimpliceſq̄ꝫ. febrem āt dicūt noxium ac putrefa
ctum humorem clauſis corpis poris exire nō valētem. Apoplexia latine
dicꝶ Attonitio ſubito ſenſum oīnnem motumq̄ꝫ recidit. nullis morbi ꝑ
cedentibꝰ ſignis. Jdeoq̄ꝫ interp̄taꝶ ſubita ꝑcuſſio. huic quoq̄ꝫ pſil'is eſt ſꝫ
nō adeo nocēs epilepſia. latine comitialis: vulgo caducꝰ morbꝰ appellaꝶ.
vterq̄ꝫ morbꝰ ex oppletiōe Uentriculoꝝ cerebri fit: cū vapores a ſtoma/
cho mittūtur ad caput: q̄ vias quibꝰ vitalis ſpūs deriuaꝶ in membra clau
dūt ⁊ īpediūt. Spaticꝰ eſt q̄ pauore ac ſi demōes occurſantes videat ab/
ſterritꝰ non p̄t loco ꝯſiſtē. Sūt etiā lunatici q̄ꝝ vnū chriſtꝰ ſanaſſe dr̄. hi
certis lunę tꝑibꝰ ſeu id demō ſeu noxius humor vaporve efficiat. magis
vexātur. Tres hi morbi. ſcꝫ comitialis lunaticꝰ. ⁊ ſpaticꝰ affinitatē quan
dā hn̄t. ⁊ eos nobis naſcētibꝰ ingenerari volūt Mathematici: cum luna
fuerit male collocata: qd̄ an veꝝ ſit. ille nouit. q̄ ipſam lunā creauit ⁊ coe/
los. Lethargꝰ eſt vt medici volūt. in ꝑte capitis poſteriore vbi meōrię do
miciliū eſt Apoſtema. ſeu vt latine loq̄r ⁊ recollectio q̄dā groſſior memori
am ebetās ⁊ ē grauedo capitis obliuioſa. ΛΗΘΗ nāq̄ꝫ obliuio ē. ligue q̄t/
tuor ad loquēdū ſunt īpedimēta. quattuor noībꝰ appellata. Balbꝰ cui lī
gua q̄ſi groſſior ſit īpediꝶ. Bleſus q̄ dū loq̄ꝶ lr̄az aliq̄ꝫ omittit. ſicut de De
moſthene dr̄ qui dum iuior eēt p̄mā artis q̄ꝫ diſcebat. ſcꝫ Rhetorice lr̄āz
Rho. videlꝫ ꝓferre nō poterat. Traulꝰ ē cui ī vno q̄ꝫ v̄bo ligua multū lu
ctaꝶ. Opicꝰ q̄ v̄ba iculcat ⁊ ſupplātat Uitiligo ē q̄dā cutis maculatio de
formis. Hiſciacꝰ eſt q̄ nimiū oſcitat. Oſcedo oris foetor. Raucedo vocis
impedimentū. Coeliſtoma eſt cum reciſa vua q̄ vulgo vuula dr̄. vox qua
ſi i receſſu oris audiꝶ. Tōſillę ſūt ī faucibꝰ ⁊ ī vltio palato glādulę nōnū̄q̄ꝫ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

acri dolore homĩem afficiẽtes. Angina grauiſſimꝰ acutiſſimuſqꝫ morbꝰ
in mortem niſi repẽte occurrat inducit. Synanche ⁊ paſynanche grȩce
dicit. ea fauces comprimẽs ⁊ cibi ⁊ vocis iter occludit. Synãcia ṽo non
eſt vt quidam putãt morbꝰ angine ſed magis locꝰ vbi valles duȩ cõueni-
unt. Quibꝰ guttur inflat gutturoſi ſtrumoſiqꝫ vocant. Nõnunqꝫ a miſ
ſo loquẽdi vſu muti reddimur. quo ſeu vicio. ſeu morbo neſcio an aliꝰ ma
gis cõtra naturam homibꝰ accidat: vox namqꝫ ad exprimẽdos animi cõ
ceptꝰ. vt Ariſtoteles in libro perihermenias teſtat: ad orãdum ad loquẽ
dum ꝓ ſingulari dono a natura cõceſſa eſt. ſine cuiꝰ vſu cum neqꝫ dome-
ſtica neqꝫ ciuilia negocia ꝑtractent. conſtare nõ poſſet humana ſocietas.
proptẽa Jacobꝰ apl's inq̇t lingua modicum membrũ eſt, ſed magna ex-
altat. in ꝑte pulmonis tabes pthiſis. in toto pulmone pulmonaria voca
tur Aſthmaticꝰ eſt qui difficile reſpirat. Cardiacus ṽo qui cordolio prȩ-
mit: cuiꝰ multȩ ſunt ſpẽs: vt tremor et cõſtrictio: q̃ ipſam vitȩ regiam ob
ſidentes vicinum homini minatur interitum. Phrenſis ex cordis vicio
naſci putat a quibuſdam. ea ſi cõtinua ẽ inſania fit. ⁊ tales mẽtis inopes:
aut mente capti nominãtur Epatarius eſt cui malum eſt epar. Lyeno-
ſus cui ſplen eſt moleſtꝰ. ⁊ latine ſpleneticꝰ vocat Nephretici ſunt qui re
num doloribꝰ angunt. Cruditas ſtomachi vnde pleraqꝫ morboꝝ genera
deriuãtur. eſt cum ſtomachus facile lȩdit ⁊ difficile cõcoquit Cœliaci ſeu
ciliaci ſunt q̇ ſtomachi vicio: vẽtris ꝓfluuio diſſoluũtur. Κόιλια enim
venter d̊r: fit colicꝰ dolor in vẽtre ſub cingulo quo pleroſqꝫ vidimꝰ acriter
cruciari. Iliacꝰ dolor qui ab aliq̇bꝰ cordapſus d̊r quãtȩ ſit violẽtiȩ ⁊ atro
citatis ab Andrea bentiuolo antiquȩ nobilitatis ac magnificẽtiȩ viro: ci
ue ac patricio optimo. ⁊ in ſexdecimuiratu collega tuo potes intelligere.
Calculi ⁊ ſtranguriȩ morbos cum vrina guttatim vix emittit. ꝑniciosiſſi
mos audio. qui me ⁊ auo ⁊ patre priuauerũt: capitis dolores ⁊ cum totũ
et cum pars. qui eſt hemicranea: cum ſcꝫ media cranei. caluariȩ ꝑs dolet
cum crudelitate ſtomachi cum inflammatiõe epatis vſqꝫ ad febrem: quã
q ſic cõſueſcat vt nõ diſcedat neqꝫ ſentiat. dicunt ethicam: diu perpeſſus
ſum dentium qꝫ dolorem ⁊ lõgum ⁊ acerbiſſimũ pene vſqꝫ ad rabiem ꝑ-
tuli. nam cum Paulo apl'o libẽter gloriabor in ĩfirmitatibꝰ meis. vt inha
bitet ĩ me ṽtꝰ chriſti eſt aliꝰ ſordidior morbꝰ Phthiriaſim grȩci. noſtri pȩ
dicularem nuncupẽt. cum ſcꝫ in toto corꝑe pȩdiculi ſcaturiũt. quo mor-
bo Sylla ille maximꝰ Romãoꝝ dictator. Qui Mariũ: qui Jugurthã.
qui Mithridatẽ. qui Romam ipſam domuit: eſt puteolis cõſumptus:
ſingulare ſpectaculum erat cernere tm̃ virum tot victorijs claꝝ, imꝑato:
rem. modo dictaturȩ maieſtate depoſita: inter pȩdiculoꝝ acies morientẽ
quemadmodum ſolet enecatꝰ ſerpẽs inter formicarũ plȩbem numeroſa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

ſpectari a pueris ſunt alię q̄ꝫ plurimę egritudines ⁊ vitę noſtrę miſerię: q̄
bꝰ velimꝰ nolimus. oēs ſubÿcimur. Q̄d cernēs Pliniꝰ in vigeſimoſexto
naturał hiſtorię libro recitatis multis morboꝝ generibꝰ. ſic inq̇t: q̇d hoc
eſſe dicimꝰ: aut quas deoꝝ iras: Parum eñ erāt hoi cętera morboꝝ gene
ra: cum ſupra trecentū eſſent: niſi etiā noua timerētur

De quibuſdam alÿs humani generis infortunÿs. Capitulum. xxxj.

Cadūt etiam vulnera: ſeu ſponte illata: ſeu caſu oblata: accidit
a corpoꝝ. ſeu natura: ſeu aliť inducta debilitas. deformitas. mon-
ſtroſitas. animi q̄ꝫ ruſticitas. ignorātia. ſtoliditas. infamię etiā
quas ꝑ licētiam obloquēte vulgo vitare nō poſſumꝰ. Accedūt varię ho-
minum quibuſcum viuimꝰ naturę. praua ingenia. falſa iudicia Zelꝰ. in-
uidia. ſuboriūtur ſuſpiciōes: principū indignatiōes. clientū ingratitudi-
nes. Amicoꝝ calamitates. annonę charitates. Sępe etiam ſurgūt bella
externa ciuilia. domeſtica. filioꝝ rebelliōes ⁊ coꝝ quos fideles arbitamur
inſidię impoſturę. delatiōes. ꝓditōes. fraudes. ſimultates. odia. temerita
tes. ſiniſtri euētus. caſus inſperati. imprępuiſę clades Peſtilētię. timores
anxietates. mors ſēꝑ impēdens. ⁊ in omni noſtra actiōe ac negocio for
tuna prędominās. ⁊ deniq̄ꝫ nemo eſt q̇ nō habeat de p̄terito q̇d doleat. de
futuro q̇d timeat. Quis iſta cōſiderās nō cupiat cum Paulo diſſolui. et
eſſe cum chriſto: Proptéa dicebat. Miſer ego homo quis me ſeꝑabit de
corꝑe mortis huiꝰ: Sūt alÿ quidam ſeu morbi. ſeu ꝓdigia: q̄ me vitam
hāc formidare compellūt. reꝑti ſunt q̇bꝰ cum dormiret: in ſtomachum ſer
pētes introierit. Quin ⁊ in noſtris aluis ſerpētes enaſcūtur. q̇d qui fabu
loſum putat. legat Pherecydem phūm. ⁊ poetam clariſſimū Pythago
rę p̄ceptorē copia ſerpētum e vētre erumpente quondā emortuū. Taceo
ruinas tectoꝝ. vidiſti eñ quot homies an duos ānos hic Bononię vna
turris opp̄ſſerit. Taceo incēdia. fluminū inundatiōes. fulminū ictꝰ Ter
remotuū voragies. Terrę hiatꝰ Chaſmata ⁊ fiſſuras. q̇bꝰ nōnunq̄ꝫ inte-
gręciuitates abſorbent. Taceo beſtiaꝝ impetꝰ Imbecillitatē nrām ſileo:
quę tāta eſt vt vniꝰ dentis etiam mimi morſu moriamur. Mulier pręg-
nās vna oſcitatiōe ſternutatione ve vno lucerne extinctu ſolet abortire.
Anacreon (vt Pliniꝰ autor eſt) Acino Uuę paſſę. Fabiꝰ ſenator in hau
ſtu lactis vno pilo ſtrāgulatꝰ eſt. Nos inť tot inſidias iter tutum. inter
tot miſerias fœlicitatem, inť tot triſticias hilaritatem. inť tot hoſtes pa-
cem. inť tot mortes vitam. ⁊ q̄ꝫ lōgam nobis ꝓmittimꝰ Quę nam ē iſta
noſtra ſtoliditas. q̄ nullo ſermōe minui. nullo exemplo cohiberi. nulł mi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

nis terreri. nullis flagellis caſtigari. nullo argumēto vinci. nullo medici ne genere cōpeſci poteſt: Uere ſtulti ⁊ mente capti ⁊ ſine vlla ſpe ſalutis phrenetici ſumꝰ. qui deum vltorem ſcelerum credimus. ⁊ coram eo ridentes in omnem nequiciam turmatim irrumpimꝰ Hec igitur hactenꝰ dicta ſunt vt vite noſtre cōdicionem agnoſcēs malorum tuorum portiunculam q̄ ⁊ anime ſanitatem deo ſic diſtribuēte contingit. patiētius feras Caput hoc Heſiodi poete grauiſſimi ꝟſu cōcludamꝰ πλειη μεν γάρ γαια κακων πλειη δε θάλασσα. qđ ſi verti poteſt. plena malis tellus. plena ſunt equoris vnde.

Quod homo naturaliter erumnoſus ſit teſtimonium ex Plinio. Ca. xxxij.

Ed ad cōterēdam magis appetitus noſtri petulātiam. ſubijcio hic principium ſeptimi libri naturaľ hiſtorie Plinij. in quo noſtroꝝ corporum miſerias omnis breui orōne complexus eſt. ait enī ſic de natura. Ante omnia vnum animantium cunctoꝝ alienis velat opibus. ceteris varia tegumēta tribuit. teſtas. cortices. coria. ſpinas. villos. plumam. pēnas. ſquamas. vellera. trūcos etiam arboreſq; cortice interdum geīo a frigoribꝰ ⁊ calore tutata eſt: homiem tm̄ nudum ⁊ in nuda humo Natali die abijcit ad vagitꝰ ſtatim ⁊ ploratum. nullumq; tot animalium aliud ad lachrymas. ⁊ has protinꝰ vite principio. at Hercule riſus precoꝝ illi ⁊ celerrimꝰ ante quadrageſimū diem nulli datur. ab hoc lucis rudimēto: qđ ne feras quidē int̄ nos genitas. vincula excipiūt. ⁊ omnium membroꝝ nexus. Atq; infoeliciter natum iacet manibꝰ pedibuſq; deuinctꝰ flens animal ceteris imperatuꝝ. et a ſupplicijs vitam auſpicatur. Unam tm̄ ob culpam q: natū eſt. Heu demētia. ab his initijs exiſtimantium ad ſupbiam ſe genitos. Prima roboris ſpes primumq; tp̄is munꝰ quadrupedi ſiľcʒ facit. qñ hoī inceſſus: qñ vox: qñ firmū cibis os: q̄ʒdiu palpitās vertex: ſumme int̄ cūcta aīalia imbecillitatis indiciū: iam morbi tot atq; medicine tot cōtra mala excogitate. ⁊ he q̄ʒ ſubinde nouitatibus victe. Cetera ſentire naturā ſuā. alia pnicitatē vſurpare. alia ppetes volatꝰ. alia vires. alia nare hoīem ſcire nihil ſine doctrina. nō fari. nō ingredi. nō veſci. breuiterq; nō aliud nature ſpōte q̄ʒ flere. Itaq; multi extitere. qui nō naſci optimū cenſerēt. aut q̄ʒ ocyſſime aboleri. Uni aīantiū luctus ē datꝰ. vni luxuria. ⁊ q̄dē innumerabilibꝰ modis. ac p ſingula membra. Uni ambitio: vni auaricia. vni immēſa viuēdi cupido. vni ſupſtitio. vni ſepulture cura. atq; etiā poſt ſe de futuro. nulli vita fragilior. nulli rerū oīm libido maior. nulli pauor cōfuſior. nulli rabies acrior. Deniq; cetera aīalia in ſuo genere pbe degūt. cōgregari videmꝰ ⁊ ſtare cōtra diſſimi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

lia. Leonũ feritas inter ſe nõ dimicat. ſerpẽtium morſus nõ petit ſerpen
tes nec maris quidẽ belue ac piſces niſi in diuerſa genera ſeuiũt. At Her
cule hoĩ plura ex hoĩe ſunt mala. ſic Plini⁹.

¶ Qđ non ẽ rep̃hẽſibilis autor ex multa autoꝝ ⁊ ma xie gẽtiliũ citatiõe. et cur hõ nud⁹ naſcat. Ca. xxxiiij

Ed nec putes me ꝙ cõfugiã ad gẽtilis hoĩs autoritatẽ iõ redar
guendũ. ait eñ noſter Auguſtin⁹. Philoſophi ſi q̃ fidei nr̃e con
ſentanea dixerũt. nõ ſolum formidãda non ſunt. veꝝ etiã ab eis
tanq̃ ab iiuſtis poſſeſſorib⁹ in vſum nr̃m ꝯuertẽda. ſꝫ neq̃ vicio det ꝙ in
hũc libellum nr̃m aliena ꝯgeſſerim⁹. nam appetitus cõtumaciam reſtin
guẽ noſtꝝ eſt inſtitutũ. id ſeu noſtris ſeu remedijs fiat alienis. q̇d ad egro
tum: De Chryſippo c⁹ tm̃ fuit ĩ dialectica nomẽ aiũt ꝙ teſtimonioꝝ nu-
be vteret. ⁊ quibuſdã ſuis opuſculis totã Euripidis Medeam inſeruit:
et Apollodor⁹ Atheniẽſis de eo dixit. ſi q̇s tollat de Chryſippi libris que
aliena ſunt. charta ei vacua relinquet. Pliniane ſentẽtie cauſtica vis in-
eſt. quã quia pt luxuriãtem appetitũ reprimẽ. tanq̃ pharmacũ opportu
nũ ⁊ fomẽtum ſalutare porrigim⁹. ad id tm̃ qđ dicit hoĩem naſci nudum
Ariſtoteles de generatiõe aĩaliũ libro ſecũdo ꝯ̃dit dicẽs. Hõ nudo maxi
me oĩm ⁊ intecto corpe naſcit. qm̃ mimũ in eo eſt terreni incremẽti. que
cauſa facit vt vngues q̃ mimos ꝑ portione ſortiat

¶ Cur deus floccipendat corpus rationes naturales

¶ Capitulum. xxxiiij

Ecitatis tot morboꝝ ac incõmodoꝝ generib⁹. q̇b⁹ humanũ cor
r p⁹ afficit. remanẽ potuit ĩ corde tuo q̇dã noxie cogitationis acu
leus caſtigate cõſcie ꝑmoleſt⁹. videri eñ pt deũ noſtri vel nullã:
vel certe paruã rõnem habuiſſe. q̄s tot calamitatib⁹ ⁊ erũnis expoſuit. et
ſic nomẽ patris q̄ illũ in p̄mis honoram⁹ amittet ſi paternã curã ⁊ pieta-
tẽ vel amiſiſſe vel nõ hr̃e ꝓbabit. vt igit excludat hui⁹ cogitatiõis impor
tunitas vicina p̄cipitio p̄ter rõnes antedictas ad cõſiderãdum reꝝ natu-
rã cõuertamur. q̄ manifeſte cõſtet deo corpoꝝ noſtroꝝ maiorẽ curam eſſe
nõ debuiſſe. qđ ſi alti⁹ repetem⁹. audire nõ pigeat. nã nõ erit rei natural' ĩ
iucũda narratio. Philoſophi oẽs in corp⁹ ⁊ ſpũm ſubſtãtiam partiũtur.
Corp⁹ vocãt qđ videri. qđ tãgi. qđ audiri. ⁊ alijs ſenſib⁹ ꝑcipi pt. ſpm̃ vo
qđ q̄ſi inane ſub ſenſũ nõ veit. ſunt tm̃ ⁊ corpa q̄dã nature adeo tenuis ⁊ ex
ilis vt videant ⁊ appellentur ſpũs. vt vapores terreſtres. ex quib⁹ ſi imbi
bito calore ſolis eleuãtur. fiunt venti. tonitrua. comete. ſtelle cadẽtes. ſi
vero ĩtra terre viſcera obturatis ſpiramẽtis occludãtur. terremot⁹ exur-
gũt. fontes caleſcũt. ⁊ q̇ ex aqua reſoluũtur. ex q̇b⁹ nubes pluuie grãdies

et id gen⁹alia ꝑcreātur. Item q̄ magię naturali dant operam. ſolēt ſpūs
vocare ptes ſubtiliores ex corpib⁹ mixtis puta ex vino ⁊ huiōi alijs ꝟtu-
te ignis ⁊ caloris emunctas. quin ⁊ in corpib⁹ humanis puriores ſangui
nis ptes. qui ꝑ arterias ad vegetāda membra ꝑlabunꝭ. ſpūs vocanꝭ a me
dicis. ⁊ eos trifariam diuiſerūt. in naturales q̄ in epate. i vitales q̄ in cor-
de. ⁊ in aīales q̄ in cerebro generanꝭ. his omnib⁹ q̄ꝗꝫ ſint corpa. tamē ſpi
ritus nomē eſt inditum. q̄ ſingulari ꝑuilegio ſubtilitatis ⁊ actiuitatis ex
cellāt. ſpūs tamē: ſi more ſtoicoꝝ vim vocabuloꝝ īſpicim⁹. halitum ſcat.
et ad vētum extendiꝭ. iuxta illud pſalmi. ignis grādo nix glacies ſpūs ꝓ-
cellarum: ſumiꝭ et ꝑ anima. iuxta illud Spūs ⁊ animę iuſtoꝝ. et itē ani
ma ꝓ halitu. Plini⁹ em̄ in libro natural' hiſtorię d't. animę hoc eſt halit⁹
Leonis. ineſſe vir⁹ graue ⁊ vrſi peſtilēs. ſed iam a corporeis ad icorporea
trāſeam⁹ aīam vegetabiliū quę nutriēdi. creſcendi ⁊ generādi principiū
eſt. Item anima brutoꝝ q̄ p̄dcis ſentiēdi ⁊ mouēdi vim ſuꝑaddit: nec nō
et anima rōnalis. in qua p̄dicta duo aīę genera ſicut trigonum ⁊ tetrago
num in pētagono cōtinenꝭ. ſpūs ſunt. ⁊ pſertim anima rōnalis: Sūt et
in aere ſpūs quidam. iuxta Pauli apl'i traditionē nō eſt in q̄t nobis collu
ctatio aduerſus carnem ⁊ ſanguinē. ſed aduerſus p̄ncipes ⁊ ptātes tene-
braꝝ harum. tenebras autem vocat caliginoſum hūc aerem. qui circūfu-
ſus ⁊ cōtiguus mari ꝑ vicinitatē ⁊ cōfuſionem in aquarū naturam dege-
nerat. vel magis ꝑ tenebras mediam aeris Regionē intelligit vbi regnū
eſt ventoꝝ. vbi nubes ⁊ grandines. ⁊ multa terraꝝ incōmoda generāt. il-
lam em̄ lumie carere ⁊ ſemꝑ tenebroſam eſſe phyſica rōne ꝓbatum ē. nā
ſi vt aiūt. ⁊ experimētum indicat. reflectio radioꝝ a ſolidi corporis plana
ſuꝑficie reꝑcuſſoꝝ caloris ⁊ lumis eſt cauſa. nullum erit in ea pte lumen
quę tm̄ a terrę ⁊ maris verberatu ſeiuncta eſt. ſed iam ꝓpoſito accōmode
tur oratio In omni fere corꝑe vel vere ſpūs eſt. vel quoddā aliud. q̄d pro
pter naturę vicinitatē ſpūs d'r. ⁊ id quidem eſt in omni re meli⁹. vbiqꝫ p̄
ſtanti⁹ Quicq̄d em̄ eſt in re p̄ter ſpūm. ſpūs ꝯꝑatione ſex eſt. purgamen
tum eſt. Interroga empericos. cum aqua ardens ꝑ ignem educta eſt. q̄d
ex vino reſtet niſi inſulſus liquor. ⁊ quaſi quoddā corp⁹ emortuū. Quid
plurib⁹ opus eſt: Quicq̄d ꝑ corpoream naturam fieri d'r. op⁹ eſt ſpūs la
tētis intrinſec⁹. ab eo tanq̄ꝫ a fonte omnis oꝑatio deriuaꝭ. a corꝑe vero vt
ab inſtrnmēto. ꝓptēa recte ab Ariſtotele dictum eſt aīam oꝑationū vita
lium eſſe p̄ncipiū. quid mirum igiꝭ ſi naturę opifex de⁹. qui corꝑa ſpiriti-
b⁹ animauit. q̄ figmētum noſtꝝ cognoſcit. qui ſcit corp⁹ noſtrum eſſe pul
uerem. qui omnem nrām vim aīę inſculpſit. corp⁹ paruipēdat: admiran
tur pueri pomi amęnitatē. q̄ eſt in cortice. tu ꝟo ꝓiecto cortice q̄d ſub co
ſeruas: iy frumēti ſpicis cōtemplamur ſagacitatę naturę mirabilē. gra-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

noꝝ oꝛdinem ⁊ diſpōnem. foliculoꝝ amictum. ariſtaꝝ vallum. et eximiā
in toto illo ope venuſtatē. Attamē poſt modum omni extrīſeca pulchri
tudie cōtempta ſpicās cōterimꝰ. ⁊ paleas ad ventū iactātes ad ſolū gra/
num curam extēdimꝰ. qđ ſi deꝰ facit in hoīe qđ tu ſapiēter facis in meſſe.
miraris ⁊ damnas: Mirari potiꝰ debes hoīm ignorātiam. temeritatem
audaciam. ꝙ ſe nō agnoſcāt. ꝙ deum incuſent. qđ iudicium eiꝰ nō formi/
dent. Deꝰ ſpūs eſt. Uis cauſarū Celeſtium atqꝫ terreſtriū in ſpiritibꝰ eſt.
omnis coꝛpoꝛea ſubſtātia ab incoꝛpoꝛea gubernať. ⁊ regiť floccipēdenda
ergo ⁊ cōtemptui habēda ſunt coꝛpoꝛea hec membꝛa. animꝰ vero oī cura
excolēdus. ſupꝛadcīs omnibꝰ aſtipulať Paulꝰ immo ſpūs ſcūs in paulo
loquēs cum inqt. Habemꝰ theſauꝝ iſtum in vaſis fictilibꝰ. Theſauꝝ vo
cat animam. vaſa fictilia ſunt membꝛa. Quoꝝ incōmoda animabꝰ mate
ria ꝟtutum. appetitꝰ frenum. ⁊ ſpūalis ꝑfectus occaſio. Omnes q̇ ad ve
ram ſapiām vel ꝑuenerunt vel ꝑuenire voluerūt coꝛpꝰ non cōtempſerūt
ſolum: verum de induſtria macerarūt: ꝑtereo ſanctos de q̇bꝰ id manifeſtū
Uenio ad gētiles. Pythagoꝛici a carnibꝰ abſtinere. Diogenes cum ba/
culo ⁊ pera mēdicās. ⁊ diſcipulos mēdicare docebat in cuiꝰ cōtemptum
vt exiſtimo dictū eſt. a chriſto nolite poꝛtare baculū neqꝫ peram. vt oſten
deret lōge etiam minoꝛem. q̄ꝫ Diogenes p̄dicaſſet coꝛpis curam a nobis
habēdam. ipſe Epicurus quem alie philoſophoꝝ ſchole quaſi impudicū
et de ſummo bono male ſentiētem explodūt. cum coenare lautiꝰ volebat ⁊
genio (vt aiūt) indulgē pane ⁊ caſeo victitabat. Sacerdotes egypti in tē
plis ſe claudentes Pane ſale ⁊ hyſopo veſcebanť. Gymnoſophiſte apud
indos vt teſtis eſt Philoſtratꝰ in vita Apollonij Tyranei ſe inedia exte/
nuabāt. ſomnum ⁊ eum perq̄ꝫ breuiſſimū in nuda humo capiebāt. Calo/
ris ⁊ laboꝝ ita patiētes vt ſaxei viderenť de his Pliniꝰ in ſeptimo natura
lis hiſtoꝛie libꝛo de indis loquēs ita đt. philoſophos eoꝝ quos gymnoſo/
phiſtas vocāt cōſtat ab exoꝛtu ad occaſum perſtare cōtuentes ſolem im/
mobilibꝰ oculis feruētibꝰ harenis toto die alternis pedibꝰ inſiſtere. So/
crates quarundā mulierculārū quas domi habebat. cōtumelias ⁊ oppꝛo
bꝛia ⁊ omne genꝰ iniuriarum ſic ferebat: vt ab eis ſe melioꝛem fieri p̄dica/
ret. de eodē Socrate legimꝰ. niſi mea me fallit memoꝛia apud. A. Gel/
lium: ꝙ anime coꝛpus ita ſubegerat. patiētie diſciplina ſic foꝛmarat. vt a
veſpera vſqꝫ ad veſperam perdius ⁊ pernox fixis in eundem locum ſemꝑ
oculis. ⁊ in eiſdem veſtigijs perſiſtebat: quaſi facto a coꝛpoꝛe mētis exceſ/
ſu. ſeneca de coꝛpoꝛe loquens aſperius inquit tractandum eſt ne animo
male pareat.

¶ Qđ tota natura non cōſiſtit in aīa. Ca. xxxv.

Ropter ea que de corpis vilitate diſſeruimꝰ: vt putauerūt q̄dā
totam humanē naturē ꝑfectiōem ī anima eſſe. corpꝰ vero quaſi
thecam homīs ⁊ appendicē animi nihil ad integritatē naturē
ptinē. cui ſententie obuiāt nō Peripatetici ſolū. ſed ⁊ Catholici: q̄ aīas
ad corpa tanq̄ȝ ad ſpeciei ꝑtem inclinari. ⁊ deſtructo corꝑe hoīem interi-
re ac eſſe deſinē dogmatizāt. Chriſtum inſuꝑ in triduo mortis ꝓpt̄ corpo
ris ⁊ aīe ſeꝑatiōem hoiem nō fuiſſe. eſt Theologoꝝ cōmunis opinio. ⁊ in
eo allucinatum eſſe volūt Petꝝ Lombardū. qui mgr̄ ſniaꝝ appellatur.
carnis etiam reſurrectiōem p̄dicāt. vt in natura integrata recipiat vnuſ-
quiſq̄ȝ ſtipem eoꝝ que geſſit in vita.

¶ Que ſint mortis cauſe contra philoſophos et ma thematicos. Ca. xxxvj.

n Ec de mortis neceſſitate cōqueri debet ſapiēs. tria em̄ ſunt vitē
genera q̄ experiri vnumquēq̄ȝ oportȝ. ꝓmū in mortali corpore
ſecūdum extra corpꝰ. tercium rurſus in corꝑe: cum corruptibi
le induerit incorruptiōem. ⁊ mortale exuerit mortalitatē hic eſt animaꝝ
circulꝰ perfectꝰ. cum a corꝑe dimiſſe rurſus in antiqua ſua membra com
pleta periodo remearint. eſt alia (vt aiūt) moriendi neceſſitas. q̄ȝ videlȝ ex
cōtrarijs cōſtamꝰ elemētis. q̄ aſſidue agēdo ac patiēdo inuicem corrodū
tur. Veꝝ hec ratio iudicio meo breuitatem q̄dem vitē. mortalitatē vero
nō oſtēdit. Cōſtat em̄ diu ſtare nō poſſe. qđ aſſidue defluit. At ſi nō ex cō
trarijs elemētis ſed ex vno tm̄ plaſmaret̃ corpꝰ. elemētoꝝ ꝯtrarietas ab
lata eſſet. nō tamē mortalitas. Corruptibile em̄ eſt corpus ſiue ex vno ele
mēto cōſtet ſiue ex pluribꝰ. ipſa nanq̄ȝ elemēta ſuapte natura morti ⁊ cor
ruptioni ſubiecta ſunt. Nō em̄ puto aerem ſi ſolꝰ eſſet in mūdo. ⁊ ab alio
rum elemētoꝝ cōtrarietate liber. fore incorruptibilē. Aliam mortis ne-
ceſſitatem a numero animaꝝ ꝓpe infinito Platonici trahūt. Aiunt em̄
materiam tot corporibꝰ ſimul gignēdis non ſufficē. quot animē ſunt fue
rūt ⁊ future ſunt. ⁊ ꝓptēa vt alie ſuccedāt. oportere ꝑores abſcedere. ⁊ cor
porum ſuoꝝ materiam nouis animabꝰ quaſi domum nouis habitatori-
bꝰ tradere. vt ſpirituū naturalium numerꝰ impleat̃. velle igit̃ ſemꝑ viue-
re (ſi ꝟo hec ſunt) nihil aliud eſt q̄ȝ materiam alijs animabꝰ debitam plꝰ
equo velle occupare. ⁊ futuris impedimēto eſſe ne naſcātur. Quod q̄ȝ im
probū ſit iudicemꝰ nos. qui nōdum nati eſſemꝰ: niſi maiores nr̄i iam de-
ceſſiſſent. Tu ergo quicūq̄ȝ es q̄ male viuendo membra tenes in ſeruitute
peccati. Memēto corpis tui materiam expectari ab anima fortaſſe meli
ori. Cui ꝙ diu viuas infert̃ iniuria. ſi eius Creationi tue obſcœne vite ob
ſtat longitudo. Cōſtituit ergo ſcđm hos deꝰ breues dies homis. vt certi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

tempoꝛis curriculo omnium ſumma ꝓ̄deat animarum. Ex p̄dictis infer
ri poteſt qđ cōceſſum eſt a philoſophis omnibꝰ materiam rerum coꝛrup
tibiliū nō coꝛrūpi. iuxta illđ Naſonis Pythagoꝛeoꝝ opinionē recitātis.
Non perit ex toto quicq̄ȝ mihi credite mundo
Sed variat: faciemqȝ nouat: naſciqȝ vocatur
Appetit autem materia ſemꝑ nouis exoꝛnari foꝛmis. foꝛma materie do
minari. Et vbi vna foꝛma deſtituta eſt materia ad eādem nunq̄ȝ niſi ī die
iudicij. ad ſimilem ꝟo nō ſtatim reuertiť. p̄t tamē ⁊ ſtatim hoc ē breui tē
poꝛe reuocari: vt ſi coꝛpꝰ humanum mādūceť ab homīe. ſicut apud An-
thꝛopophagos mos eſt. trāſeunte em̄ Cibi ꝑte in ſemē humanum p̄t ex il
la materie poꝛtiūcula fieri embꝛyo. ⁊ ad rōnalis anime redire cōſoꝛtium
Qđ ſi curioſitas humana queſierit quo pacto fieri poſſit. vt eadem mate
rie pars q̄ in pluribꝰ humanis coꝛpoꝛibꝰ fuerit. in iudicio ſurgat. cum oī-
bus nunq̄ȝ. cum quondam igiť: aiunt Theologi quidam cum p̄mo reſur
recturam. ⁊ qđ eiꝰ defectu minꝰ erit in reliq̄s. ſupplēdum a deo. quemad-
modum em̄ panes multiplicauit ī deſerto. p̄t ⁊ materiam augē in iudicio
ꝙ ſi tota vniꝰ materia fiat tota alteriꝰ. opoꝛtet nouam alteri materiā da-
ri. nec vt ecc̄ia docet ꝓpꝛie carnis reſurrectio eſſet. Aſtronomi vitam cœ
lo metiunť. negat Epigenes centum vigitiduos vite annos excedi poſſe
Beroſus centū ſeptēdecim. Reges Petoſyꝛis et Necepſos aiūt poſſe in
italia cōtingere vite annos centū vigitiſex. Obſeruādos ānos climacteri
cos monēt mathematici hoc eſt ſcanſiles ⁊ gradarios. ⁊ hi ſunt q̇ ex ſeptē
et nouem numeris in vnum cōfluentibus ſurgūt. hi namqȝ duo numeri
vt aiūt decretoꝛij ac malefici. ⁊ ad vitā ſuccidendā pollētes ſunt. ⁊ ꝓptēa
ſexageſimūterciū annū ſeuū ⁊ peſtilētē dicūt. ꝙ nouies ſeptē ⁊ ſepties no
uem eum numeꝝ reddūt. hec aſtronomica ſupſtitio. vt Trāquillꝰ teſtis
eſt. ipm̄ q̄ȝ ꝑturbauit Auguſtū. Sed vt Pliniꝰ inq̇t in ſeptimo libꝛo na
turał hiſtoꝛie capite. xlix. Artis ipſiꝰ Aſtronomie inconſtantia declarat
q̄ȝ incerta res ſit. Recurramꝰ nos ad Paulū aplm̄ qui nō cœli ſȝ dei arca
noꝛum eſt cōſcius. ⁊ diſcamꝰ ab eo ſtatutū eſſe omnibꝰ homībꝰ ſemel moꝛi
Job etiā audiamꝰ dicentē. ſtatuiſti t̄minos eiꝰ qui p̄teriri nō poterūt. his
cōtenti cauſis inquirēdis finem īponamus. nam iſta curioſitas eſt p̄cipi
tio vicina temeritas ❡ Ca. xxxvij

❡ De cauſa breuis vite ⁊ moꝛtꝫ. ⁊ de ānis āntiq̄ꝝ patꝝ

Ec de breuitate vite dolēdū nobis ē moꝛe Theophꝛaſti. q̇ natu-
ram viſus eſt accuſare. ꝙ Coꝛnicibus Ceruis ac Elephātis lon
giſſimam vitam dederit. homini vero cuius intererat. ⁊ cui ma-
xime debebatur: in ſtatuendo vite ſpacio vſqȝ ad ſuſpicionem inuidie

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

parca fuerit. Immo ſi Moſi Credimꝰ naturę opifex deꝰ in diſtributione vitę tam liberalis fuit: vt homī ptātem fecerit nunꝙ̄ moriēdi ſed qui ꝑfecte credūt diuinis eloquijs. ⁊ cum iuſticia ⁊ pietate vitam degūt pn̄tis exilij breuitate ꝯtempta. magis deo grās agūt ꝙ homī coelum aperuerit ꝙ̄ naturam accuſent ꝙ auara vitę fuerit. Sed finge nullam homī coeleſtiū bonoꝝ ſpem relictam. q̊d de breuitate vitę dicēdum ſit in p̄ncipio libri de bello iugurthę luculēto ſermōe Criſpus explanat. falſo in q̊t q̄rit de natura ſua genꝰ humanum. ꝙ Aetas imbecilla atqꝫ breuis ęui forte potiꝰ ꝙ̄ v̄tute regat. nam ꝯtra reputādo neqꝫ maius aliud. neqꝫ p̄ſtabiliꝰ inuenies magiſqꝫ naturę induſtriam hoīm ꝙ̄ vim aut tempꝰ deeſſe: ſꝫ dux atqꝫ imperator vitę mortalium animꝰ eſt: ſic ille. Qđ vero an̄ diluuij generalis egreſſum fuerit vitę humanę tāta ꝓlixitas neqꝫ mirari neqꝫ illi ſęculo inuidere. neqꝫ eam ſibi optare quiſquā debet. Erāt illis quidem homibꝰ. vt Aſtronomi aiūt. ⁊ experimēto cōſtat Coeli ꝓpiciores. volūt nāqꝫ Aſtronomi duos eſſe Zodiacos. vnum in nona ſphęra. alteꝝ in octaua. qđ firmamētum vocāt. ⁊ inicio rerum ac tp̄m ſic a deo diſpoſitos vt aries arieti. taurꝰ tauro. geminis gemī iungerentur. ⁊ amboꝝ Coeuntibꝰ in vnum viribꝰ fortior in terris fiebat īfluxus. vnde ⁊ herbas tūc ſalubriores. ⁊ fructus terrę meliores ⁊ lōgiores animātium vitas fuiſſe nō dubium. poſtꝙ̄ ſoluta ꝑ motum ſocietate ab inuicem diſceſſerūt: totꝰ inferior mundꝰ egrotauit. ſuꝑaddūt Theologi primū parētem filios ⁊ nepotes talibus diſciplinis imbuiſſe: vt q̊d vtile q̊d noxium vitę eſſet. ꝑ ſe vnuſquiſqꝫ cognoſcēt: Addūt ⁊ terrę vliginem tūc ſynceram frugibus ſuppeditaſſe alimētum meliꝰ ⁊ vberius. q̄ poſt diluuium ſalſedine maris imbibita debilior fuit. Et deum iccirco vetuiſſe ne Adam de ligno qđ vitę dicebat. q̄ vitę ꝓducēdę vim habebat. iterum deguſtaret. ne ꝓlōgaret ſimul cum vita miſerias: debuiſſe autem potiꝰ illos ꝙ̄ nos tam diu in vita eſſe ſic ꝓbant. ꝙ videlꝫ nulla p̄deceſſoꝝ inuēta. nulles artes. nullas ſciētias tūc habētes oportebat lōgis experimētis ea ꝑdiſcere. q̄ nos ex alioꝝ ſcriptis. ⁊ ex maiorum noſtroꝝ lucubrationibꝰ facile ⁊ cōpendioſe docemur. Reducta eſt tādem cōmunis vitę humanę ſumma teſte Dauid ī pſalmis ad ānos ſeptuaginta. ⁊ in eodem adhuc ſtatu perſeuerat

¶ De annis hominum ante diluuium. cōtra Pliniū.

¶ Capitulum. xxxviij.

Ex his patet illos p̊mi ſęculi ānos fuiſſe noſtris pares vel Pau-
e lo minores. tāto ſcꝫ quanto lunaris ſolari ē breuior. Dauid em̄
de annis loquēs a ſuę gentis more q̊ deſcēdit a Moyſe nō receſ-
ſit. Pliniꝰ in ſeptimo naturalis hiſtorię libro capite. xlviij. ſic de annis in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

quit.annum aliȷ̈ eſtate vnum terminabãt.alteꝝ hyeme. Aliȷ̈ quadripti/
tis tpibꝰ.vt arcades.quoꝝ anni trimeſtres fuere. Quidam lune ſenio vt
egypti. Itaqȝ apud eos aliq̇ ſingula annoꝝ millia vixiſſe ꝓdunt.ſic Pli/
niꝰ. Quibꝰ verbis oſtẽdit ſe putare ãnos qui ꝑmis patribꝰ tribuũtur fu/
iſſe menſes. Uerum hec exiſtimatio ꝑ ſe ſatis explodit.lõge eñ plus nos
viueremꝰ.q̄ȝ illa mũdi adhuc recẽtis antiq̇tas.nã centũ annis.mille du
cẽti menſes includũtur:qui numerꝰ annoꝝ nulli illoꝝ aſcribit:ſed qđ eui
dentiꝰ argumẽtum eſſe põt aduerſus eos q̇ annos hebreoꝝ menſes dicunt
q̄ȝ ipſe Moſes q̇ dixit:vixit autem Malalehel ſexagita quinqȝ annis .et
genuit Jared.certe ſi ãnos ꝓ menſibꝰ accipit. Malalehel quiqȝ annos ⁊
totidem menſes natꝰ genuiſſet.qđ vt Perſius inq̇t. Nõ ſani eſſe homis
nõ ſanꝰ iuret Oreſtes. Sȝ de his trãſeunter hec dicta ſint

Quod vita humana nõ ſit breuiata Ca.xxxix

Ceſſat inſuꝑ illoꝝ opinio qui dicũt vitam humanam eſſe breuia/
tam. Nam ſi tpe Dauid idem.qđ mõ eſt ſpacium vite fuit.qũo
dicemꝰ in dies vitam breuiari: Et quidem int̄ Dauid ⁊ noſtrã
hãc etatem annoꝝ duo millia quingẽta.⁊ eo ampliꝰ interceſſerũt.quo tẽ
porum curſu longiſſimo manifeſta vite breuiatio facta eſſet. Qđ ſi dicas
vſqȝ ad centeſimũ annum ⁊ ampliꝰ illis tpibꝰ quoſdam ſubuixiſſe:rñdebo
et poſterioribꝰ ſeculis idem cõtigiſſe.⁊ nũc q̄ȝ cõtingere. Arganroniꝰ rex
Tarteſioꝝ centũ quinquagita. Cinyras rex Cyprioꝝ decem ampliꝰ. Epi
menides centũ quiquagita ſeptẽ. Gorgias ſiculꝰ centũ octo.vel vt Pauſa
nias inq̇t centũ quiqȝ. M. Ualeriꝰ Coruinus centũ. Terẽtia Cicerõis
centũ ⁊ ſeptẽ vixit annos. Sub Tito ⁊ Ueſpaſião.ſicut Pliniꝰ memit
in ſeptimo libro naturał hiſtorie.cenſu ꝑ italiã agitato viri centũ ⁊ vigi
ti ãnos nati. Parme tres reꝑti ſunt. Brixelli centũ ⁊ vigintiq̇nqȝ vnus
Item Parme centũ ⁊ trigita annoꝝ reꝑti duo.in veleiacio oppido pla/
centino ducẽtoꝝ ⁊ decem annoꝝ ſex. Joãnes quidam Caroli magni Ro
manoꝝ imꝑatoris armiger vite lõgitudine par Neſtori tercentũ annos
vixiſſe ꝑhibet. Ex q̇bꝰ veriſimile ſatis eſt qđ Petrꝰ Aponẽſis rõnem ſyde
ralem ſequẽs in cõciliatore dicit vitã humanam modo breuiari.modo ꝓ
duci ꝓ vario curſu ⁊ diſpõne coeloꝝ. Patet etiam vanum eſſe qđ Epige/
nes et Beroſus. Petoſyris.et Necepſos ⁊ aliȷ̈ Mathematici de termis
vite tradiderũt. Non ergo de ſpacio vite noſtre dolẽdum:ſed omnino cu
randum ne fruſtra viuamꝰ. Phocylides dicit vitam eſſe trochum.eſt au
tem trochus reuolutio.rota. Curſus. Cuius finis certus.ſed quando.in
certum. Propterea a chriſto dictum eſt. Uigilate itaqȝ quia neſcitis di/
em neqȝ horam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

¶ Quod egritudo preſeruat a multis flagitijs. ¶ Capitulum .xl.

e

ſt aliud quoddam in infirmitatibꝰ priuilegium ſingulare. qđ in liberis ciuitatibꝰ licet aduertē. vbi vt plurimum factiões ſunt ⁊ cōtentio ē inter ciues de potētia ⁊ de honore ac preſidentia. dum enī quiſqꝫ clientelas habet. ⁊ ſuos tueri. ac extollē nitit̃ cum magno ꝯſciē detrimēto multum laboꝝ multum periculoꝝ frequēter ſuſcipimꝰ. ⁊ pedetentim in anguſtias pellimur. a q̃bꝰ explicari ac expediri poſtmodum vl' impoſſibile vel certe difficile. At qui bene valet. ⁊ ab huiōi officijs continet. ignauꝰ ſegnis ſtolidꝰ putat̃. ſed qui morbo impediēte detinet̃. malarū operaꝝ ꝯſciē nō ponit offendiculum. ⁊ apud oēs in promptu hꝫ excuſationem. viuit ſibi. ſanos autem ſibi viuē non licet vnoquoqꝫ in ſui fauorē illud Platonicum vſurpāte. Nō ſolum nobis nati ſumꝰ. ſed ortꝰ noſtri partem patria. ꝑtem amici ſibi vendicāt. Quot putas reperiri poſſe qui mallēt ſe morbo vel grauiſſimo tunc detētos fuiſſe. cum aliqn̄ illa Bononię negocia tractauerūt: aut cum illis amicis fauerūt. vnde poſtmodum ſeditiões exortę. tumultꝰ excitati. manꝰ conſertę ſunt. ac excidia ⁊ incēdia ſubſecuta: Cum Lucius Catilina cuiꝰ impium ac immanem conatū Cicero ſua prudentia repreſſit ciuili bello ſuperatus ⁊ accepto letali vulnere corruēs terram momordit. maluiſſet tum cum eam cōiurationem adortus eſt. podagra laboraſſe. duo fratres ex gracchoꝝ familia viri ſeditioſi. Caius et Tiberius cum ſe inſidijs circūuentos ⁊ ab armatis ciuibꝰ oppſſos videre. cupijſſent ſe tūc cum de lege agraria facere ad populum ỽba coeperūt Chiragrę doloribꝰ infeſtatos. Julius Ceſar. qui tātam eſt auſus tyrānidem cum in ſenatu ſe a cōiuratis peti cōſpexit ⁊ cōfodi. preoptaſſet ſe tūc quando cum copijs rubiconem traiecit. grauiſſima febre correptum egrotaſſe. Egritudines igit̃ ⁊ ſi a quibuſdam ỽtutum officijs tardāt. ab innumeris tamē quę facturi icurſuriue fueramꝰ delictis periculiſqꝫ nos liberāt. Poſſem in patria tua multa reperire quę dictis meis aſtipulent̃ ſed parco nam ea ⁊ nō fuiſſe. ⁊ poſtq̃ꝫ facta ſunt ex memoria hominum receſſiſſe deſidero. Nōnunq̃ꝫ igitur vniꝰ viri infirmitas totiꝰ familię. totiꝰ ciuitatis. totiꝰ etiam prouincię eſt ſanitas. Ecōtra vnius ſanitas eſt multorum egritudo Etiā hoc dei bonitas ſimul ⁊ ꝓuidētia maxime cernitur ꝙ noſtris incōmodis voluit cōmodum aliquid admiſcere: vt vniꝰ amaritudinem dulcedo temperaret alterius. Jta fit vt ex his noſtrę vitę miſerijs ⁊ erumnis ſi bene vti ſciuerimꝰ felicitatē poſſimꝰ exprimere.

Qđ ex aduerſitatibꝰ naſcat̃ iucūditas ſpūal'. Ca. xli

Liber Secūdus

Ranſeam⁹ ad ſpūalia tempe Pauli apl'i. hoc eſt ad ſpūales fru-
ctus aīe beneualētis palato dulciſſimos. ſed gradiamur ea via
quam ipſe mōſtrauit. ne nouam adorti fortaſſe fallamur. ſ3 quo
meli⁹ percipe poſſis: prius ſnīam vnam platonicoꝝ euoluam. aiunt eñi.
Platonici duplicem eſſe ꝟtutem. vnam purgatoriam animi. alteram ve
ro animi purgati. ꝑma cum vicijs adhuc pugnat. altera domito iam vici
orum exercitu cōpoſitiſq3 regni ſui reb⁹ pacifice ſine vlla rebellione guber
nat. prima armat' vt appetitum ſubijciat rationi ⁊ vt peſſimum hoc qđ ī
tra nos inter rōnem ⁊ appetitum gerit' bellum. excludat. peſſimum inq3
bellū. nam externa bella mala quidem ſunt. Ciuilia peiora. domeſtica peſ-
ſima. que ꝟo intra nos gerūtur inteſtina tanto ſunt peiora quāto anime
q3 corpis eſt peior interit⁹ Uirtus purgatoria gradit' per ſpineta. per lo
ca arida inuia ⁊ inaquoſa. ꝑ caua vallium. ꝑ ardua mōtium. eo ſc3 itine-
re. quod vt Prodicus inq̄t Herculi virt⁹ oſtēdit ad gloriam. Finxit eñi
Prodic⁹ Herculi adoleſcēti voluptatem ⁊ ꝟtutem in muliebri ſpecie ap
paruiſſe. ⁊ eum certatim ſtuduiſſe ad ſeſe allicē illam pollicitā do delicias
et gen⁹ omne libidis. cui⁹ tamen finis futur⁹ eſſet vituperium: dedecus. ⁊
ignominia. hāc vero offerēdo primo quidem difficilia ardua, aſpera. mox
autem laudem. honorem ac immortalitatē. prima illa ſeuera ꝑludia. vir-
tutis purgatorię ſunt rudimēta. ⁊ ei⁹ qui ad veram gloriam niti velit. ty
rocinia ꝑma. quę ꝟo ſequūtur dulcia ⁊ amęna. fruct⁹ ſunt animi iam pur
gati. Prodico Pythagoras cōcordauit grecam vocalem. y. a Palame-
de vel Simonide inuētam. nam de autore dubitatur Interp̄tans ſiniſtꝝ
Ramum quia in imo latior. in ſummo anguſtior. vbiq3 planior. et aſcen
ſu facilior. vicijs dedit. Siniſtrum vero virtuti quia longus ⁊ arduus de
radice primum ſurgit anguſtus. aſcendendo expanditur. ⁊ inſtar palmę
tanto ſpiſſior quāto ſublimior in latam planiciem cacumen extēdit. Pri
ma pars rami dextri eſt purgatoria. ⁊ ſummitas illa plana purgati ani-
mi virtus eſt. typum gerens Chriſti. qui dixit. Uenite ad me omnes
qui laboratis ⁊ feſſi eſtis, ⁊ ego reficiam vos: victa difficultate pręambu-
la id eſt perturbationib⁹ ſedatis. tum demum cum ratione regnat virt⁹.
Tunc ex virtute quaſi ex vite bene repaſtinata. ⁊ arbuſto ſuo alligata pro
deunt hi fructus. quib⁹ mens ipſa nutritur ⁊ viget. apes imitata quę eo-
dem melle quod procreant viuūt. anima eſt tellus. arbuſtum appeti-
tus. vitis eſt virtus. Quę de virtute diximus ad ea quę videntur ocu-
lis maioris intelligentię gratia reducamus. Ut duplicem virtutem
diximus. ſic duplex quoq3 Triticum dicamus. Laſſitudinis vnum,
refectionis alterum vt dialecticorum more vtamur vno vt pluribus.
in quod multipliciter fertur intellectus, primum ergo triticum eſt

Duplex v[irtu]s

Duplex triticum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

dum aratur ⁊ ſerit. runcatur ⁊ metitur. vapulat ⁊ molit. alterum ē dum
manducat. Hoc igit qd̓ palato iucūdum eſt. qd̓ voluptatem affert ⁊ nu
trimētum. tātis laboribꝰ eſt partum. tot pruinis canduit. riguit tot niui
bꝰ. maduit tot pluuijs. aruit tot ſolibꝰ. expauit tot grandines. ⁊ tandem
poſt tot iīurias ſuccīſum ⁊ cum multo ſudore perlatum in aream. ꝟberi/
bꝰ tundit. iactatur ad ventum. fert ad catyllum. ⁊ cribro polinario excu/
ſum globat in maſſam. fermento corrumpit. pugnis ſubigit. Ad vltimū
quaſi iam quodam martyrio cōſumādum redigit in trochiſcos. ⁊ in fru
ſta diuiſum torret in clibano. Sic ꝑfecto ꝟtus q̄ magna futura eſt. ī dif/
ficultate plantat. radicat in dolore. germinat in ęrumnis. ſudore rigatur
Curis ſtercorat. firmatur anguſtijs. floret in laboribꝰ frōdet in negocijs.
foetat in aduerſis: cum ergo ꝟtꝰ ſumpſit incremētum. ⁊ gratię ſole incale
ſcēte coaluit. incipit fructꝰ afferre mirificos. Tūc oēs ſicut nos amamꝰ:
alienis gaudemꝰ bonis ęque ac ꝓprijs. intꝰ ac foris nobiſcum ⁊ cum alijs
pacifici ſumꝰ. Tūc animi noſtri cōpotes ac reges incōmoda oīa ęquani/
miter ferimꝰ In fidei ⁊ moleſtię. pietatis ⁊ ſapię. caſtitatis ⁊ iuſticię ſtu/
dijs exultamꝰ Uirtutum ergo fructꝰ. ipſarū ꝟtutum eſt vſus. cum ꝑ mo
rem ⁊ habitum factꝰ eſt operāti leuis ⁊ dulcis. Uides q̄ pacto tandem ex
ſpinis vuas colligimꝰ: tum ſcʒ cum gregem affectuū diſpeſcētes ſtudio/
ſe curamꝰ ſemiatas ī nobis a natura ꝟtutes. hoc eſt ergo vt rn̄dere ꝓpoſi/
to incipiamꝰ: qd̓ in ſcd̓a ad Corinthios ep̄la Paulus d̓t. Sed ordinem
ꝟboꝝ ſolerter attēde. In oībꝰ inq̄t exhibeamꝰ nos ſicut dei miſtros. ī mul
ta patia. in tribulatiōibꝰ. in neceſſitatibꝰ. in anguſtijs. ī plagis. in carceri
bus. in ſeditionibꝰ. in laboribꝰ. in vigilijs. in ieiunijs: hucuſqꝫ ꝑ patiētię
ſpineta gradiēdo: ꝟtꝰ purgatoria laborauit. et Ariſteus vt mel iueniret.
cū Proteo depugnauit. q̄ mox ſubinfert. ſunt mel qd̓ q̄rit. ſunt quas vi/
tis in terra paſtinata. hoc eſt ꝟtꝰ in mēte purgata fruges emerito reddit
agricolę. Sequit em̄ ſic eodē loco. in caſtitate. in ſcia. in lōganimitate. in
ſuauitate. ī ſpū ſcō. ī charitate nō ficta. in ꝟbo veritatis. in ꝟtute dei. No
tādū āt q ꝑ ꝟtutes nō habitꝰ ocioſos. ⁊ ſine opibꝰ mortuos q̇ arbori ifoe/
cūdę ſunt ſimiles: ſed iugi exercitatiōe fructiferos ꝯmēdat Apl's. ⁊ ī euā
gelio dixit chriſtꝰ. ignē veni mittē in terrā. ⁊ q̇d volo niſi vt ardeat(

¶ Quod debuit eſſe naturarū varietas ad oſtenden dam dei ſapiētiam Ca. xlij.

m Emini me libro ſecūdo capite quarto cum de cōplexionibꝰ age/
remus. Citaſſe Plotinum dicentem ad decorem vniuerſi non
parum facere. immo ⁊ neceſſariam eſſe rerum varietatem. pla/
cet ſuaſioni huic ratiunculam addere patiētię ꝑfectui ſatis accōmodatā:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Sumiť autem hęc ratio ab oſtēdenda arte ſummi opificis.ꝛ eſt huiōi.ſi
pictoꝛ vnicoloꝛem faciat parietem.q̄ꝫq̄ꝫ coloꝛis ſit ꝛ p̄cio cariſſimꝰ.ꝛ ſpe-
cie ameniſſimꝰ vt purpuriſſum.putares ne tu id eſſe cōſumati opꝰ artifi-
cis:Nō putaret hoc Apelles nō zeuſis.nō Parrhaſius.putaret foꝛtaſ-
ſe Cleophātus ꝛ aliq̄s eoꝛum pictoꝝ.qui arte nōdum pfecta monochꝛo
mata pinxerūt.At qui exactiſſime artem adepti volūt abſolutiſſime pin-
gere.ꝛ penicillo naturam ęmulari.vt Protogenes.qui in ducēdis lineis
cum Apelle certauit.nō coloꝛem vnum tm̄ adhibēt.ſed minio.armenio
Cinabari Chꝛyſocolla.indico Sandaraca purpura.cocco Sinopide.
hyacintho Balauſto.ꝛ aliȷ̄s id genꝰ quaſdam arbitratu ſuo figuras faci-
ent.ꝛ quaſdam veras certam rem exprimētes.quas Iconas vocāt exarā
tes.ibūt in infinitam rerum varietatem Pictoꝛ quia res ipſas creare nō
poteſt rerum imagīes facit id eſt artis ſummū beneficium nihil expectes
ab ea p̄ſtantiꝰ.ſed deꝰ qui nō imaginum ſed rerum eſt artifex.ſuam aliq̄n
volēs mōſtrare peritiam.venit ad officinam.ꝛ in ſe cōtemplatꝰ naturaꝝ
imagines.quas ideas.ꝛ paradigmata gręci vocāt.animū extēdit ad ope-
rādum:Sūt autem in eiꝰ mente.nō quarūdam paucarum.immo cun-
ctarum imagines rerum.ꝛ faciundoꝝ operum viua exemplaria.Iccirco
Platonici dicūt creationē ac pductionem nihil aliud eſſe q̄ꝫ aſſimilatio-
nem.Deꝰ em̄ ꝛ miniſtri eiꝰ angeli coeloꝛum motoꝛes ad ideas reſpiciētes
cuncta producūt.Unde et Moſi dictum eſt.inſpice ꝛ fac ſcḋm exēplar.
qḋ tibi in mōte mōſtratum eſt.Nec tibi nouū videať qḋ audies.Quot ī
mēte diuīa ſunt ideę.tot nec plures pn̄t gigni a deo naturę.finge em̄ plu
res gigni.ſequeť eas factas quaſi ab ignoꝛāte.faber nanq̄ꝫ qui clauū excu
dit cuiꝰ in mēte ſpēm non habuit:certe quaſi doꝛmiēs ꝛ ignoꝛās fecit.at
idea eſt ſpēs ꝛ rō mentalis.rei faciūde naturam oſtēdens.An ꝓo res crea-
tę tot numero ſint quot ideę.ſcire quis poſſit niſi ipſe qui fecit.Nō decuit
igiť vnum effectum fluere ab artifice cuiꝰ opus immēſę ſignum eſt ſapię.
Et ne videať idem ſępiꝰ repetitum fecit naturas inſtar numeroꝝ.immo ī
ſtar idearum hoc eſt inęquales.opoꝛtuit ergo quaſdā eſſe minoꝛes.q̄ ma-
ioꝛibꝰ collatę quādam humilitatem pręſe ferrēt.ꝛ ſic ex pluribꝰ naturaꝝ
gradibꝰ ſcala cōſurgit.p quam intellectꝰ in eum aſcēdit.ſupponēs em̄ ea
eſſe numero finita q̄ oꝛdinem habeāt ab eſſentia.naturam quādam ꝑmā
et pręcellētem reperit.a qua tanq̄ꝫ a pelago pfectiōis.fluant in alias riui
bonitatis.ꝛ hoc eſt qḋ Jacobꝰ apl's dixit.Omne datum optimum ꝛ om
ne donum pfectum deſurſum ē.deſcēdens a patre luminū.apud quem nō
eſt trāſmutatio.neq̄ꝫ viciſſitudis obumbꝛatio.hoc eſt de quo Ariſtoteles
inq̇t eſſe animal ęternum a quo deriuať eſſe ꝛ viuē.his clarius.his obſcu
riꝰ.huiꝰ imago viſibilis ē ipſe mundꝰ.ſi em̄ ſeruata ſubſtātia mūdo quāti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

tatem abſtuleris.remanebit q̄dā rerum ſine magnitudīe immēſa cōgeri-
es.cui⁹ magnitudo erit bonitas inſerta ſubſtātię.Ad oſtēdendā igit̄ ſapi-
entiā tāti artificis fact⁹ eſt mund⁹.⁊ in mūdo oīa ⁊ inter oīa nos homies
loco ſatis digno cōſtituti.hoc eſt in angulo hemiſpherioꝝ vbi duo parie
tes diuerſi tp̄alium ſcꝫ et ęternoꝝ miro artificio coniungunt̄.de iſta Crea-
turaꝝ multiplicitate Paul⁹ ad corinthios ſcribit dicēs.nō oīs caro eadē
caro.ſed alia hoīm.alia pecoꝝ.alia volucrum.alia piſciū.⁊ corpa cęleſtia.
et corpa terreſtria.ſꝫ alia quidem Cęleſtium gloria.alia terreſtriū.alia cla
ritas ſolis.alia claritas lunę.alia claritas ſtellaꝝ.ſtella eīn a ſtella differt
in claritate.⁊ quę eſt in naturis eadem ē in donis repetita diuerſitas.In
Abel nāqꝫ claruit Juſticia Pietas in Enoe.In Noe lōganimitas Re-
ligio in Melchiſedech.Fides in Abrahā.in Jacob fœcūditas.in Joſeph
pudicicia.in Sanſon fortitudo.in Dauid ꝓphetia.in Salomōe ſapia.
in Abſalone forma.in Petro credulitas.in Paulo cōſtantia.in Joāne
ſcia.et vt in p̄dicta ep̄l'a Paul⁹ inquit.diuiſiōes ꝟbo gratiaꝝ ſunt.idem au
tem ſpūs ⁊ diuiſiōes miſtrationū ſunt.idem autem domin⁹.⁊ diuiſiones
op̄ationū ſunt.idem autem de⁹ qui operat̄ omnia ī oīb⁹.⁊ paulo infra hęc
autem oīa operat̄ vn⁹ atqꝫ idem ſpūs.diuidens ſingulis ꝓut vult.In hoc
vltimo ꝟbo obſtruit̄ os noſtrę temeritati.qd̄ eīn nobis cōſtat deum velle
perſuaſi id nō poſſe niſi bonū eſſe.debem⁹ humilit̄ ⁊ reuererēter ferre.

¶ Quod mundus eſt quoddam ſpectaculum nobis a deo exhibitum quo inuitamur ad patiēter ferēdum omnes aduerſitates. Ca.xliij.

Apiētia ergo diuina tot reꝝ exhibitura ſpectaculū quaſdā natu
ras cōdidit q̄ ſpectarent̄ tm̄.vt inaīata.q̄dā etiam aīata rōne ca
rētia Quędā vt ⁊ ſpectarent̄ atqꝫ ſpectarēt vt hoīes ⁊ angelos:
mundū hunc quaſi quoddā theatꝝ mirabiliū rerū refertiſſimū videntes.
dum op̄a admirant̄ opificē p̄dicāt.quoꝝ vnus erat q̇ dicebat.Cœli enar
rēt gloriā dei ⁊ op̄a manuū ei⁹ enūciat firmamentū.Itē Conſideraui op̄a
tua ⁊ expaui.Itē,delectaſti me dn̄e in factura tua.⁊ in op̄ib⁹ manuū tuaꝝ
exultabo.Eat nūc ⁊ ꝓ re mirabili oſtēdat Callicratides ex ebore formicas
et alia tam p̄ua aīalia vt p̄tes coꝝ vix oculis cerni poſſint.afferat Myr-
mecides quadrigā eburneā quā muſca alis ītegat.recitet Cicero ꝓ mira-
culo Iliada Homeri ſcriptā in mēbranis tam p̄uo volumīe vt nuce īclu
deret̄.Fecerit Ariſtides Theban⁹ pictor tabulā q̄ꝫ centū talētis licitatus
eſt Attalus.emerit Timomachi duas tabulas octoginta talētis Cęſar
dictator.Cnidiā venerē tota gręcia indytā Praxiteles fecerit Demetri-

us expugnator Rhodo pepercerit ne ꝓtogenis tabulā cōcremaret Iouem olympium Phidias. capitolinū. ꝛ ephesiam Dianam Mētor exculpſerit. hec homīes olim mirabant̄ ꝛ ad quinquennale grecie certamē afferebāt celebritatē famę ꝛ imortalitatē nomīs aucupātes. At deꝰ hoc totum qd̄ cernis qd̄ etiam nō cernis. fabrefecit. oculos dedit vt uideas. mentem vt cognoſcas qua laude q̄ hōre dignꝰ eſt opifex. ꝑs ꝑma tāti ſpectaculi ſūt iſta mortalia corporea terrena. ſi hec bene ſpectaueris. ꝛ opificē ſpectādo pia mēte colueris; oculis tuis eterna ſubijciet: q̄ cum tāta animi voluptate ſpectabis. vt ab eis diuelli nunq̄ȝ poſſis. ſi vͦ hāc ꝑmā ꝑtem ſtulte ꝛ infantiliter ſpectaueris. tanq̄ȝ indignꝰ qui imortalia videas. excluderis. proptēa ſcriptū eſt de vͦgibꝰ fatuis. ꝙ dum irēt oleum emere. clauſa eſt ianua. ꝛ clamātibus Dn̄e dn̄e aperi nobis: reſpōſum eſt. Amē dico vobis neſcio vos. excluſę ſunt q2 ſe ac alia male ſpectauerant. nec in ſe ꝛ alijs deū cognouerāt. Uade ergo ꝛ gaude te in ſortē miniſterij huiꝰ aſcitum a deo. et fer equo animo vitę moleſtias. vt tranſire poſſis ad diuinarum rerum celeſte ſpectaculum.

¶ Comparatione rerum inequalium probat meliorē eſſe vitam ſanctam cū aduerſis. q̄ȝ vitam fœlicem cū vicijs. Capitulū. xliiij.

Aliud ē qd̄ ideo tecū volo ꝑcurrē vt ad diuinā ſapiam magis intētus eiꝰ te bōitati credas ſecuriꝰ Empedocles autor ē licet id ſibi vſurpet Ariſtoteles q̄ttuor eē mortaliū rerū ſemia ꝑnitiua. q̄ nūcupamꝰ elemēta Ignē Aerē Aquā ꝛ Terrā. Hec ita cōtraria ſūt: vt etiā ꝯueniāt. ſic colligata ſunt. vt annuli quattuor īuicē ſe cōplexi Ignis qd̄ defecatiſſimū ē elementū. ꝑ ſiccitatē terrę cōnexꝰ ē. ꝑ frigiditatē. terra aquę. ꝑ humiditatē. Aqua aeri. ꝑ caliditatē Aer igni Quattuor iſtę prime qualitates Caliditas. frigiditas. humiditas. ſiccitas. ita cōiugatę ſūt in elemētis. vt qualibet earū bis repetita cōbinatiōes quattuor reddant. Q. ꝫ ſi q̄ras q̄ cōbinationū iſtarū preſtātior. reſpōdebo: videri eam q̄ in nobiliſſimo elemēto ſit poſita. hoc ē ſiccitas ꝛ caliditas q̄ eſt ī igne. Si vero vtra iſtarū qualitatū ſit nobilior q̄ras. nō erit abſurdū caliditati dare ꝑncipatū. ꝙ eam ꝑmū elementū ꝛ ſi ꝯmunicat. neq̄ȝ eīn ꝓpriā hȝ. nō niſi tn̄ aeri ſecūdo ſibi ī dignitate cōicat. ſiccitatē vero ꝛ terra participat. Uidet̄ eīn iure nobiliꝰ id qd̄ in ſecundū. q̄ȝ id qd̄ in quartū a ꝑmo diffundit̄. nā meliora melioribꝰ natura ꝯiūgit. Uides igit̄ vt hec miro mō ſibi coherēant. ꝛ icōꝑabili artificio colligent̄, hoc qd̄ ē viderūt phi. at aliā rerū ꝯiugationē nō viderūt. quā volo (ſi placet) paucis explicemꝰ. Quattuor ī vniuerſo genera ſunt vitę Mūdana. infernal'. purgatoria, celeſtis. h̄ eſt mū-

nota

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

dana ad cęleſtem.qđ terra ad ignem Sicut em̄ terrę ſiccitatem ⁊ frigidi
tatem damꝰ.ſic mūdanę vitę attribuimꝰ.ꝑ frigiditate immūdiciam.ꝑ
ſiccitate lęticiam.Qui em̄ ſcđm mūdi ritum vitam ducūt.hi ſunt de qui
bus đr tenēt tympanum ⁊ citharam.ducūt in bonis dies ſuos.⁊ in pun
cto ad inferna deſcēdunt.in qbꝰ rebus vir ſapiēs cum immūdicia lęticiā
exp̄ſſit.nō em̄ ad inferna deſcēdere dici poſſent.niſi eſſent vicijs inuoluti.
Cęleſti vitę damꝰ cum ſanctitate lęticiam.in purgatoriam ꝟo quę eſt vi-
tę cęleſti qđ eſt aer igni ſanctitatem a cęleſti deriuamꝰ.eamq; triſticię co-
pulamꝰ.ꝙ triſtari oporteat.qui torquent.infernali autem q̄ oīno a cęle-
ſti ſicut aqua ab igni diuerſa eſt.attributa eſt immūdicies cōiuncta triſti
cię.Sunt igit tot qualitatum combinatiōes in quattuor his vitis quot
et in elemētis.Uerum illę corporeę.iſtę ſpūales.q̄ ſunt.ſanctitas ⁊ lęti-
cia.ſanctitas ⁊ triſticia.immūdicia triſticia.lęticia immūdicia.Sed re-
ſtat dubitatiōi reſpōdere.Uideor em̄ infernalem vitam mūdanę p̄ponē:
cum illam aquę cōfero.⁊ iſtam terrę.dicimus hoc ideo nos feciſſe ꝙ ſicut
aqua eſt tellure ſubtilior ac īmaterialior.ſic ⁊ infernalis vita iam terrenis
defuncta corporibꝰ quatenus defecatior.eatenus videri poſſit eſſe pręſtan
tior.ꝙ ſi cōtendas meliorem oīno eſſe mūdanam vitam:reſpōdebo ⁊ ter-
ram in multis aquę p̄ferēdam.Sed age hęc p̄termittamꝰ.ſequamur ea
quę plꝰ habēt euidentię.⁊ minꝰ audacię.plus vtilitatis.⁊ minꝰ ambitiōis
¶Mundana ergo vita cum cęleſti cōmunem habet lęticiam.At infernal'
aquę cōparata cum cęleſti habet ſicut cum igne aqua.nullum cōmerciū
eſt em̄ triſtis ⁊ ſordida.At cęleſtis lęta ⁊ ſancta.Purgatoria ꝟo aeri col-
lata.q: ſancta eſt ⁊ triſtis:infernali aſſimilata eſt in triſticia.in ſanctitate
cęleſti:ſi ergo quis q̄rat.quę iſtaꝝ combinationū ſit potior.nōne reſpōde
bit cum ſanctitate p̄ſtare lęticiam?Quid em̄ his meliꝰ excogitari p̄t?Si
vero quęrat quę duaꝝ qualitatum ſanctitatis.ſcz et lęticię p̄ferēda ſit.re
ſpōdebimꝰ eadem rōne p̄ponēdam eſſe lęticię ſanctitatē.qua ſiccitati cali
ditatem pauloante p̄tulimꝰ.ꝙ videlicet ſanctitas eſt in quo ſcđm primo.
pręſtabilius optimo cōiungat.Nam purgatoria quę p̄cellit mūdanam
cęleſti in ſanctitate cōiuncta eſt.Quorſum hęc putas altiꝰ repetita?Nē
pe vt ex rebꝰ naturalibꝰ oſtēderem lōge pręſtātius eſſe cum ſanctitate tri-
ſtari more illorum q̄ degunt in purgatorio q; inter ſordes ⁊ inopiam mo-
re ſuo exultare.quoꝝ vita eſt in cœno volutari.Aegrotātium ꝟo vita vt
eſt omnium ſanctoꝝ cōmune iudicium:ſi bene(vt debēt)egritudines fe-
rāt.nō mūdana vita eſt ſed purgatoria.ſi purgatiōe indigēt.ſin autē non
egent.in ęgrotāte tutela eſt ꝟtutum.primo ad ſanctitatē hortamētum.
vtriq; meritoꝝ augmētum.Uide iam vbi ſis.eo em̄ ratiocinādo deductꝰ
es.vt tibi neccārio fatendū ſit lōge meliꝰ eſſe.pœnas ferre cum ſanctitate

q̄ꝫ in vitę turpitudīe lętari. Sꝫ pauliſper ad elemētoꝝ ſpeculationē redeam⁹. Ignis ſupne vbi cœlo iungit̄. eſt defecatioꝛ. vbi aerem circuit. in aerem degenerat. aer vbi ignē cōtingit. eſt rarioꝛ. Clarioꝛ vbi aquę cōmittitur. denſioꝛ. obſcurioꝛ. nebulis em̄ ꝛ vapoꝛib⁹ affect⁹ imbibit alienę naturę cōtagium. Aqua vbi terrę vicina eſt. terreſtrioꝛ eſt: vbi magis diſtat. purgatioꝛ. limpidioꝛ: terra q̄ aquis abluit̄ mundioꝛ. vt harena: q̄ terra ē diluta. Inferioꝛa igit̄ ea ꝑte qua ſuꝑioꝛa cōtingūt. melioꝛa ſunt. Purgatorij ergo vita quę ſecūdo gradu ē a cęleſti. ea parte qua cęleſti appropinquat eſt melioꝛ. appropiat āt ꝑ ſanctitatem. ꝙ ſi tm̄ conari ꝛ proficē poſſes. vt haberes cum ſanctitate lęticiam. moꝛe apl'oꝝ. de q̄b⁹ ſcriptum eſt. Ibāt apl'i gaudentes a cōſpectu cōcilij: qm̄ digni habiti ſunt ꝓ nomīe ieſu cōtumeliam pati: iam purgatoꝛia vita trāſiret in cęleſtem. eſſetqꝫ homo nō terren⁹. ſed cęleſtis. cum Apl'o. iam nō tu viueres. ſed viueret ī te chriſt⁹. Laboꝛādum igit̄ quoad fieri poteſt: vt in hoc vitę breuis purgatoꝛio viuē ſancte iucūdeqꝫ valeas. ꝙ ſi facēs. iam beatitudini vicinus cęleſtem in terris vitam incipes. ꝛ ſicut aer igni cōtiguus paꝝ ab ignis natura ſeiungit̄. Sic homo patiēs ꝛ gaudens videt̄ in angeloꝝ trāſiſſe cōſoꝛtium. hinc Paul⁹ dicebat: noſtra autem cōuerſatio eſt in cœlo. ꝛ alios exhoꝛtat̄ clamās. Quę ſurſum ſunt q̄rite: nō quę ſuꝑ terram: q̄ ſurſum ſūt ſapite. ꝛ in pſalmo d̄r. coꝛ meū ꝛ caro mea exultauerūt in deum viuū.

Quod tolerātia aduerſitatū facit breuioꝛem trāſitum ad paradiſum. Ca. xlv.

Udi (precoꝛ) ꝛ aliq̄d inſipiētię meę ſuſtine. Si dicat tibi deus: vbi triginta annos in hac vita. ꝛ totidem poſt moꝛtem in purgatoꝛio egeris. protinus in cœlum admitteris. Dic ſodes. ſi cœli gaudia recte ęſtimaueris. nonne longe magis eſſet votis expetēdum. vt purgatorij temp⁹ cum vitę ſpacio quę nō niſi breuis eſſe poteſt. ſimul excurreret. ꝛ vtrūqꝫ vita ſcꝫ et purgatio vna eademqꝫ periodo finem acciperet. quo cœli mox cōſoꝛs fieres. quam poſt vitam quę nō niſi laboꝛioſa et ęrumnoſa eſſe poteſt: maioꝛib⁹ iterum cruciatib⁹ deſtinari: et a cœli deſiderio tamdiu fraudari. via ad bonum quāto compēdioſioꝛ. tāto optabilioꝛ: quia melioꝛ. Habes igitur pręcipua dei liberalitate Munus hoc magnum ꝛ ſingulare. quod multis precib⁹ impetrādum: quod magno eſſet precio redimēdum: ꝙ videlicet ſi ęquo animo fers: viuis ſimul ꝛ purgaris. Utere igitur tāto dei beneficio. nec ſinas occaſiōem hanc tātam euolare. ferunt em̄ foꝛtunam duas habere comites. occaſionem. ꝛ pœnitētiam: ꝛ cum ad quenqꝫ venerit: offerre primū occaſiōem. eam cum oblata eſt. nō

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

arripiēti reliquere pœnitētiam, quam greci dicūt μετάνοιαν. Quo datur intelligi occaſiōem ſemꝑ eſſe vel querēdam vel expectādam. ⁊ q̄ in uētam vel repertam neglexerit: ſolitum pœnitere. Patrādi ergo tam preclari ac ſalutaris negocij opportunitatē amplexare. ⁊ qꝫ eam tibi obtulerit. Deo grās age. Nā ſi ſic egeris. iſta corporis tui terra, quaſi opportunos imbres accipiēs ⁊ coloni verſata ligonibꝰ quo magis vexabiť tanto vberiores afferet fructꝰ. ⁊ tandem diſces nō illuſum te a domino. Sꝫ ad petram hoc eſt ad chriſtum. vt ſordes excuterētur. alliſum. ⁊ mox vt viuere hic deſieris. ſine vllo more interſtitio in cœlo renaſceris. ⁊ ſimul erit et purgatorio ⁊ vite ſatiſ factum:

¶ Venerandi Fratris Baptiſte Mantuani Carmelite Theologi. Iſagoges ad patiētiam Liber Terciꝰ

¶ Quattuor virtutes plurimū valere ad tolerātiam ¶ Capitulum primum.

Et qm̄ hoiem natura fragilem tot morbis expoſitum: tot malis obiectum difficile eſt nō frāgi: vel nō inflecti necessariū arbitror te admonē: vt quattuor p̄cipue v̄tutibꝰ munire te ſtudeas. quarꝫ p̄ſidio vim oēm flagellorꝫ faciliꝰ feras. He ſunt quas p̄mo libro pollicebamur. Fides. ſpes. p̄ſeuerātia. ⁊ lōganimitas. Iſte nāqꝫ quaſi fulcra q̄dā. colūneqꝫ firmiſſime patiētie ſuſtinēt edificiū. Et q̄ꝫqꝫ ſupra dixerimꝰ cataphratum eſſe oportere. q̄ velit cū diabolo pugnare. tn̄ ⁊ pleriſqꝫ ſuffecit ad victoriam leuis armatura. Pittacꝰ mitylenēus vnꝰ ex ſeptē ſapiētibꝰ cum de agri cuiuſdā poſſeſſiōe inť Athenieſes ⁊ mitylenēos armis certareť: ipſe cū Phrynone Athenieſium duce: qui Pancratiaſtes ⁊ olympionices fuerat, ſingulari certamie pugnare iſtituit. rete igiť Clypeo tegēs Phrinonem inuoluit. ⁊ eum interemit. Dauid adhuc adoleſcētulꝰ ſtetit cōtra gigantem loricatū ocreatū. galeatū. clypeatū. ⁊ haſtile haſte eiꝰ erat quaſi liciatoriū texentiū ip̄m āt ferrū haſte eiꝰ ſexcētos ſiclos habebat ferri. Dauid baculo paſtorali armatꝰ ⁊ funda gigātem nō expauit. ⁊ vicit. Dic ergo ⁊ tu diabolo. qđ et Dauid dixit Allophylo. Tu venis ad me cum gladio ⁊ haſta ⁊ clypeo. ego aūt venio ad te in nomie dn̄i exercituū: dei agminum Iſrael. Predicte igiť virtutes tanto tibi vſui erūt, vt ceteras ſi ha-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

des tibi cuſtodiāt. Si nō habes. ad te alliciāt. Omnes enim virtutes ſic mutuo ſe amāt vt vbi paucas tute habitare cōſpexerint. alię cōfluāt. ⁊ ſic cōtinget vt breui ex ferētario fias Cataphrattus. ſed venio ad ꝟtutes dicturꝰ pauca de naturis earum: vt earum ī te creſcēte noticia. creſcat ⁊ amicicia. creſcat ⁊ cōtra vicia in corde tuo bellādi fiducia

De Fidei fundamento et natura. Ca. ij.

Duplicem fidem dicimꝰ actiuam ⁊ paſſiuam. paſſiua eſt quę eſt ī creditore Actiua q̄ in debitore. Unde ⁊ deꝰ fidelis appellaṫ Paulus em̄ in calce ꝑmę epl'ę ad Theſſalonicēſes inq̇t. fidelis eſt deꝰ qui vocauit vos. q̇ etiam faciet. ⁊ ideo hęc ea eſt quę: ꝗ fiat dictum. fides ē dicta. iuxta illud Naſonis dicta fides ſequiṫ. ⁊ hęc nil eſt aliud. q̄ꝫ ꝓmiſſi redditio. paſſiua ꝟo ꝓmiſſi expectatio. paſſiua item duplex. infuſa ⁊ acq̇ſita. Uerum hi magis poſſunt diuerſi habēdę fidei modi. q̄ꝫ diuerſi habitꝰ iudicari. Fides paſſiua ſiue acquiſita ſiue infuſa eſt habitꝰ intellectus quo credendis nō apparentibꝰ reuelātis autoritate permoti. ꝓpter vltimum finem q̄ eſt beatitudo. firmiter atqꝫ cōſtanter adheremꝰ. hęc tribꝰ acquiriṫ. prędicatiōe. miraculis. ⁊ inſpiratiōe. quę ſola defectum ſupplet aliorꝫ alia ꝟo ſine hac quaſi membra ſine ſpū moribūda langueſcūt. ipſa fides eſt lux vera. q̄ illuminat omnem homiem venientem in hūc mūdum. Et hęc eſt lux q̄ lucet in tenebris. ⁊ quam tenebrę nō comp̄henderūt Licet enim gentiles q̇ tenebrarꝫ noīe deſignanṫ. eam conati ſint eradicare. ipſa tamen quaſi ſol q̄ neſcit occaſum. nebulas errorum. tonitrua minarum. ꝓcellas odiorꝫ. fulmina irarum. ⁊ quicq̇d excogitauit ingenioſa crudelitas Tyrānorum lucis ſuę claritate diſcuſſit. Nec te moueat ꝗ gētiles qui tanta rerum ſciētia claruerūt. tenebras appellemꝰ nam philoſophię mūdanę claritas ſine fidei cōdimento. lumē eſt illud de quo dr̄ in euāgelio Uide ergo ne lumē quod in te eſt. tenebrę ſunt. Pythagoricū Socraticū Platonicum Ariſtotelicū. et cynicum dogma eſt lumē. quod qui adeptꝰ eſt dicit. hoc ſcio: ꝗ nihil ſcio. Sic em̄ ſolitum dicē Socratem accepimꝰ. poſtq̄ꝫ cōſumpta in inquiſitiōe veritatis ętate. reſpōſo Apollinis iudicatꝰ eſt ſapiēs ⁊ cum veniſſet iam in tātam apud homies opinionem. vt appellaretur ſapiētię humanę terreſtrę oraculum. at chriſti ꝟbum obbreuiatū q̇d vnīꝰ horę ſpacio diſci poteſt. nobis oſtendit quod philoſophi fruſtra laborantes toto vitę ſpacio quęſierūt. Et ideo perſonam philoſophorꝫ tenuiſſe videntur chriſti diſcipuli cum dixerūt. preceptor per totam noctem laborantes nihil cepimꝰ. in verbo autem tuo laxabo rete. quibꝰ verbis duo innuūtur. ⁊ fuiſſe philoſophos in nocte verſatos. ⁊ eorum laborem eſſe vanitatem qui ſine deo quęrunt veritatem. Erant certe illi ſimiles his.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

(Alchimiſtę vulgo nuncupātur) qui auaricię cupiditate deluſi volūt ex
aere aurum elicere. Sicut ergo iſti fallacibꝰ experimētis circūacti dum
quęrunt diuitias: incurrūt inopiam. Sic illi vana curioſitate deluſi. vbi
diem putāt. noctem inueniūt: ꝓpter quod dictum eſt a ꝓpheta. Credidi
propter quod loquutꝰ ſum. ac ſi diceret. laborantibꝰ alijs circa ſciētias et
naturę occulta ſcire conantibꝰ. ego meliꝰ exiſtimaui credere diuinę tradi-
tioni. ⁊ ideo dr̄. credidi. ⁊ quia credidit loquutꝰ eſt. ⁊ quid ſit loquutꝰ. ſub
infert dicēs. omnis homo mēdax. ac ſi diceret. omnes qui ſuo ingenio ad
verę ſapiētię lumē aſpirarūt. mendaces fuerūt. ⁊ vt chriſtꝰ inquit fures
et latrones. quia animas ad veram ſapiētiam annitētes ſuis nuga men-
tes captare cōtendunt. ⁊ quaſi abigei a domino greges. et a vero paſtore
pecus abducunt.

¶ Quod fides ꝑ aureum Virgilij ramū figuratur. et quędā de natura ꝓphetię enarrata Ca. iij.

f Ides eſt ille aureus Maronis noſtri Ramꝰ qui ad elyſium ꝑ-
gentibꝰ eſt neceſſarius. videbat em̄ vir ille ſeu ſuopte ingenio ſeu
diuina magis inſpiratiōe. quam ενθουσιασμον gręci vo-
cant. ſicut ⁊ aduētum chriſti ante peruiderat. eſſe quoddam ſapiētię ge-
nꝰ ſine quo futurę vitę nō valeat homī claritas apparē. ⁊ eam ramum au
reum recte nūcupauit. ē em̄ fides Ramꝰ hoc eſt quędam delibatio diuinę
ſapiētię. ⁊ aureus quidem. quia ⁊ ꝑcioſiſſima ⁊ inmarceſſibilꝰ vt auri ſub
ſtātia. ⁊ recte etiam in magno nemore dixit inueniri. qꝛ intꝰ varios ⁊ mul
tiplices humanę ſapiētię modos inter ſcʒ philoſophātium ſectas. ⁊ tra-
ditiōes hoīm diuerſas quaſi arbor in ampliſſimo nemore fidei ſapīa delite
ſcit. Quod Virgilꝰ. dr̄. Ipſe volēs faciliſqʒ ſequeꝛ. Si te fata vocāt. ali-
ter nō viribꝰ vllis vincere. nec duro poteris cōuellere ferro. Quid aliud
eſt qꝫ quod dr̄ a chriſto. Nemo poteſt venire ad me niſi pater meꝰ traxe-
rit illum. dei namqʒ voluntas fatum dr̄. Et recte dr̄ id muneris ferri ſibi
velle proſerpinā. ꝓſerpina em̄ teſte Varrone. eſt luna a proſerpēdo dicta
nam ſole ſemꝑ eclipticam obſeruāte luna modo ad dextram modo ad ſini
ſtram cœli ꝑtem ſerpit ⁊ oberrat. luna autē in ſcripturis ſacris ſignat ec-
cleſiam militātem. iuxta illud Apocalipſis. Mulier amicta ſole. ⁊ luna
ſub pedibꝰ eios. quod exponēs Bernardꝰ inquit. eccleſia em̄ eſt luna illa
ſub pedibꝰ eius. Poteſt etiam ⁊ de luna qui planeta eſt terrę ꝓpinquiſſi-
mꝰ. id intelligi ſicut namqʒ eccleſia militās vult ad ſe veniētes eſſe fideles
ſic ⁊ eccleſia triumphās nō niſi fideles admittit. ⁊ inueniētes vult ramū
proſerpinę hoc eſt fidem lunę offerri. nam cum ipſa luna rerum immor-
talium ac ęternarum ſit limen. fides quę enigma quaſi lunę maculam ꝑ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

tendit.ibi recte relinquit̃.vbi iam incipiūt apparē diuina. Quod ꝟo ęneas ferēs ramum ꝑ loca pœnarum Sibylla comitāte gradiat̃.nil mirū. nam ⁊ filij eccleſię dicūt.trāſiuimꝰ per ignem ⁊ aquam ⁊ eduxiſti nos in refrigerium Sibylla eſt ſapiētia diuina vel angeloꝝ cuſtodia homī attributa.qua nos ꝓtegēte atq̃ gubernāte fidem īuenimꝰ.inuētam ſeruamꝰ et per huiꝰ vitę difficultates ac tenebras ambulātes tādem ad Elyſium. hoc eſt in paradiſum mutata in ſciētiam fide pertrāſimꝰ. ideoq̃ dr̃.perfecto munere diuę deuenere locos lętos.⁊ amœna vireta.ꝙ ſi obijcias credi nō debere deum q̄ futura erāt homi pagano reuelaſſe. Reſpōdeo malos ęque ac bonos homīes facturam eſſe dei.dei inſtrumēta.dei miniſtratoēs et deo liberum eſſe eis vt ſuis vti.cum libuerit. Balaam vir culpabilis de futuris ante lōge prēnūciat Sibyllę quas et Lactātiꝰ et Auguſtinꝰ ad aſtruēdam fidem citāt:mulieres ex media gētilitate fuerūt.Caiphas vir ſceleſtiſſimꝰ.vt in euāgelio legimꝰ ꝓphetauit neſciēs q̇d dicēt. Ipſa Balaam Aſina animal natura brutum ac indocile voces humanas edere ꝓdocet̃. Et deniq̃ vt paucis expediam.ꝓphetię donum nō ad grām q̄ gratum facit.ſ; ad eam quę ſolum gratis dari dr̃.ex theologoꝝ autoritate refert̃.gratitudis autem vocabulū ſi late extendat̃. omnes ꝓculdubio creaturas includit.omnia eīm diligit deꝰ.⁊ nihil odio habet eorum q̄ creauit. ſed ex theologoꝝ vſu eis appropriat̃.qui ad aliquem futurę beatitudinis gradum acceptātur. Et quēadmodum in magna domo.q̄uis oēs patrifamilias grati ſunt.ſoli tamē liberi ſunt hęredes.ſic ⁊ in mūdo omnes deo grati ſunt.nō tamē omnes chriſti cohęredes.ſed illi tm̄.in quibꝰ eſt fides nō ocioſa nō extincta.ſed opatione accēſa.futuri ſunt.

¶ Quod fides eſt principium ineundę cum deo amicitię. Capitulum.iiij.

Uod homo deo placē incipiat ⁊ ſi omnium ꝟtutum eſt officium maxime eſt tamē fidei attributum.ꝓptēa dr̃ accedentem ad deum oportet credere.⁊ ſine fide impoſſibile eſt placē deo. Cuiꝰ rei rōnem hāc aſſignauerim.amat deꝰ hominem tanq̄ ſibi ſimilem. Cęteris animātibꝰ pręfectum.⁊ tanq̄ ſuū in terra vicarium.immo vt terrenum quēdam deum.cum quo videt̃ partitꝰ imperium.iuxta illud Cœlum cœli domino:terram autem dedit filijs hoim̄.at qm̄ dei natura eſt bonitas.ſicut ſolis natura eſt claritas.quēadmodum ſol nunq̄ illumiare.ſic deꝰ benefacē nunq̄ ceſſat.cogitat ergo homiem ex terreno facē cęleſtem.⁊ propterea quodam iter eos opꝰ eſt cōmercio. ⁊ arcana quadam admonitiōe ac diſciplina ſecretiore qua veluti quodam cęleſti ſemīe.iam ꝑcepta. pedetentim incipiat trāſformari.⁊ quaſi diuineſcere Inſtituēdum autem cre

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

dere oportet inſtituenti. diſciplinę em̄ ſunt de occultis. ⁊ iſta pͤcipue. neqꝫ
em̄ eſt ex mathematicis. quas dicūt peripatetici primū certitudīs gradū
vſurpare. diſciplina hęc eſt de ignotis: de remotis nō minꝰ ab intellectu q̄z
a ſenſu. qđ em̄ remouet̃ a ianua remouetur a domo. at ianua intellectꝰ eſt
ſenſus. quia teſte Ariſtoteles nihil eſt ī intellectu quin priꝰ fuerit ⁊ ī ſen
ſu. At in his quę lateāt ſenſum ⁊ intellcm̄. qꝛ ſcia deficit opinio nō ſuffi-
cit. currēdum ad fidem. quę vt habeat̃ captiuandꝰ eſt intellectꝰ. ⁊ vincu-
lo quodam alligandꝰ. qđ vocat̃ docētis autoritas. hoc vinculo aſtrictus
quaſi capiſtro equus ſub dei diſciplina perſeuerat. donec ⁊ ſpe ⁊ charitate
veſtitꝰ omnem accipiat ꝓ cęleſti militia cōmeatum. Exēplo Abrahę p-
bauit hoc Paulꝰ. neqꝫ em̄ Abraham ex legis obſeruatiōe. aut ex circūci-
ſiōe. quę nōdum erāt. ſꝫ ex ſola fidei credulitate tantā iniuit cum deo ami-
ciciam. vt eiꝰ elegerit de qua chriſtꝰ naſceret̃ vnam familiam. Unde ſcri-
ptum eſt. Credidit abraham deo. ⁊ reputatum ei ad iuſticiam. Ratio p-
babilis facit opinionem. Cauſarum cognitio ſciētiam. Dei autem auto-
ritas fidem.

De fidei progenie ſpe et charitate. Ca. v.

Ides duas peperit filias mortalem vnam alteram immortalē.
f Spes mortalis eſt. Charitas immortalis. q̄ ſic ex fide oriūtur.
vt ex viſu ſciētia. neqꝫ em̄ ſperari aut amari pn̄t quę neſciūtur.
Spes ⁊ charitas in amore cōſiſtunt. ⁊ ambę ſunt habitꝰ rōnalis appeti-
tus. quę volūtas dr̄. ambę circa idem intentę eodem fere opere exercētur.
amāt em̄ ambę ⁊ idem ſed nō eodem modo ꝓſequūtur. Spes p̄mium re-
ſpicit. Charitas bonitatem. Spes erat quę dicebat. inclinaui cor meum
ad faciēdas iuſtificatiōes tuas in ęternum ꝓpter retributionem. Chari
tas retributiōem nō reſpicit. amat liberaliter. ⁊ mercedis reſpectu nō ha
bito. ⁊ nihil ſolicita pro premio bona cęleſtia. q̄ nec oculis vidit. nec auris
audiuit: nec in cor homis aſcenderūt. nec ꝑ ſciam capi nec ꝑ opinionem
ſic perſuaderi valēt. vt ſperent̃: cœlum em̄ ſine fide q̇s ſperauerit: neqꝫ eti-
am vt diligātur. diligi autem voco qđ nō ſolum animo cōplectamur ſed
operatiōe. nō habet̃ opinio quoqꝫ ꝓſequamur. qui ardens ⁊ efficax amor
appellat̃. De credendis ergo ſciētia nō habet̃. opinio nō ſufficit. fides q̄ in
ter vtrāqꝫ ſita eſt habet em̄ firmitatem cum ſcia ⁊ obſcuritatē cum opini
one cōmunem. cum ſit in ęnigmate. Sufficit ad ea perſuadēda q̄ ſpera-
ri debēt ⁊ amari. Et quatenꝰ firma eſt adheſio eſt eatenꝰ immortalis. qua
tenus vo obſcura eſt mortalis eſt. cum em̄ facie ad faciem deū videbimus
omnis tollet̃ ꝑplexitas. omnis incertitudo. omnis obſcuritas. ⁊ reliquię
fidei trāſeuntis in ſciam iſtę ſuperūt. Nō mirum ergo ſi ex matre q̄ ex du

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

plici cõſtat natura duarum naturarum filię ꝑcreentur. mortalis ſcꝫ et immortalis. nam aliter fieri nec debuit forte nec potuit. oportet em̄ ſimilem eſſe parentib⁹ partum. ⁊ efficiēs omne ſolicitum eſt vt ſibi quoad p̄t effectum aſſimilet. ſed qui fieri p̄t inquies. vt ex imꝑfecta matre nam mancū et imꝑfectum qđ eſt fides. generet charitas q̄ matrem ac ſororem dignitate p̄cellat. ipſa namqꝫ paulo atteſtāte non occidit. At fides ⁊ ſpes verterētur in aliud. Spes in rem. fides in ſciam. Reſpōdeo id ita fieri poſſe ſicut fieri poſſe perſpicuū. vt ex imꝑfecto ſemis corpuſculo arborꝫ ſurgat tāta ꝑceritas. quāta eſt in quercu Acere ⁊ populo ⁊ id gen⁹ alijs arboribus querc⁹. Acer. popul⁹. vel ſi hoc nō placet. ſicut fieri poteſt vt ex viſu. qui eſt brutis cōmunis ⁊ homini generet prudentia ſine qua nō conſiſtit humana ſocietas.

¶ Quod potius dicenda eſt ſpes in charitatem trāſire q̄ꝫ in rem. Ca. vj.

Quod aūt dixim⁹ ſpem ī rem trāſituram. ſcđm alios q̄d ē id dcm̄ eſt. ego em̄ rectius dici arbitror trāſiturā ſpem ī charitatē. nā ſicut ſi a fide demas obſcuritatē ſciā remanebit. ſic ſi a ſpe poſſeſſionis tollas reſpectū: Charitas reſultabit. ⁊ ſicut ī elemētis ſcđm Ariſtotelē trāſmutatio eſt int̄ ea facilior q̄ ſymbolū. i. cōis qualitatis h̄n̄t cōiugiū vt int̄ ignē ⁊ aerē. q̄r vna qualitatū remanēte nō fit in trāſitu tāta mutatio. Sic ⁊ in harꝫ v̄tutū metamorphoſi tāto ē trāſfiguratiōis maior facilitas q̄ꝫto ē earꝫ ſtrictior affinitas. Sūt etiā qui dicāt ſuccedē ſpei tentionē. ſꝫ ea tētio cū nō manuū ſit ſed volūtatis: nil aliud eſſe p̄t q̄ꝫ amor charitatis Qui āt dicūt ſpei rē ſuccedē. ꝑ rē nihil aliud ītelligē p̄n̄t q̄ꝫ rei diu et eaten⁹ deſiderate quaten⁹ abſens fuit. nouā p̄n̄tiam. atqꝫ tentionē. atqꝫ ita ſcđm ⁊ naturā ⁊ aliorꝫ opinionē cōſtat ſpem trāſire ī charitatē. Sciēdum autē virtutū quaſdam eſſe quib⁹ imperfectiōis nil annectit̄. vt Sapiētia. Prouidētia Charitas. has etiam deo tribuimus. quaſdā eſſe natura imperfectas. vt Spes Fides. ⁊ ipſa ad quā te adhortamur patiētia. ⁊ hę quidem ſicut a dei natura ſunt alienę ſic naturę humanę in hac mortalitate ſunt neceſſarię.

¶ De nominib⁹ eorum q̄ a fide deficiūt. Ca. vij.

Qui ad fidei noſtrę lucem nunq̄ꝫ venerūt latine infideles. ęthnici id ē gentiles grece nūcupant̄. ΕΘΝΟΣ em̄ gentē ſignificat Dicūtur ⁊ pagani hoc ē ruſticani. q̄ nō ſpū renati ſicut chriſtiani. ſꝫ ī ea q̄ geniti ſunt ruſticitate ſēꝑ permāſerūt. Machometiſtę q̄ Aphricam Aegyptū Arabiā ⁊ Syriā ihabitāt ſtulticiā eorꝫ īdicāte vocabulo more noiant̄. q̄em d̄r μωρός a grecis. d̄r Nabal ab hebreis. fatu⁹ a nobis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Nec putet quis eos dici moros ꝙ ex mauritania ſint vel venerit. vt mo-
rus ꝓ maurus ſicut ploſtrum ꝓ plauſtrum ꝓferatur Machometus em̄
arabs fuit. mauri autem vltimas Aphricę occidentalis oras e regiōe ad
hiſpanos inhabitāt. Notabile certe. et a curioſitate humana nō ꝑtereun
dum forſitan ⁊ myſterio carē non extimādum. ꝙ res maximi legum lato
res ⁊ illuſtriſſimi autores trium religionum q̄ totum terrarū orbem oc-
cuparūt. in trib⁹ mundi partib⁹ ſibi vicinis immo cōfinib⁹ atq̧ cōtinuis
et in medio terrę habitabilis conſtitutis hoc eſt Aſſyria arabia ⁊ egypto
fuerint ꝓcreati. fuit em̄ chriſtus aſſyrius. Machomet⁹ arabs. Moſes
egyptius. Sed hęc diſſimulāda ſunt ad pn̄s. neq̧ em̄ ſuppetit nūc ociū
nobis ad cōiectādum Qui de reb⁹ fidei recte ſentiūt catholici vniuerſales
vocant. Nam fides noſtra nō ſicut lex vet⁹ ſolis iſraelitis vni gēti vel na
tioni ſed generaliter data eſt vniuerſis. qui poſtq̄ꝫ fidem ſuſceperunt de ne
ceſſarijs ad ſalutem partim recte partim praue ſentiūt. hętici hoc ē ſecta
tores appellant. αιρεσιο namq̧ ſecta appellat qui penit⁹ a ſuſcepta fi-
de defecerint. Apoſtatę. i. rebelles vocant. nam αποσταςισ rebellio
interp̄tat. Et quēadmodum chriſtiani a chriſto quam appellatiōem vi-
uētib⁹ adhuc apoſtolis primū Antiochię factam narrat Lucas i actib⁹
apoſtoloꝝ. ſic ⁊ iudei a iuda ſunt vocati a quo deſcendit trib⁹ regia ⁊ inter
duodecim magis honorata. dicti etiam ſunt hebręi. ⁊ hęc cognominatio
lōge vetuſtior ꝓfluxit vt aliqui volūt ab heber in cui⁹ familia quādo ē lin
guarum facta cōfuſio i babylone remāſiſſe fertur lingua ꝑmitiua. quę ab
eo dicta eſt hebręa: vel vt alij ſentiūt ab Aheber quod interp̄tat trāſitus
Trāſiuit em̄ Abraham monit⁹ a deo ex Meſopotamia ad cananeorum
terram. quo cum ꝑueniſſꝫ vocat⁹ eſt hebręus hoc eſt tranſiēs ⁊ aduentici
us: ⁊ hoc fuiſſe videt omen ⁊ quoddam pręſagium futuroꝝ hebręi em̄ ſę-
penumero vt ſacrę teſtātur hiſtorię de ſedib⁹ ſuis trāſlati de gente in gen-
tem trāſmigrarūt. ⁊ tādem eorū lex vt tale cognomē futurum innuebat.
more ſuę gētis inſtabilis ⁊ trāſitoria trāſiuit i nrām. plura autem de his
ſubijcerē: niſi ſcirem te ⁊ chriſtianiſſimū. ⁊ ſacrę ſcripturę fieri indies ma
gis ſtudioſum. in ea em̄ omnia quę ad ſalutem ⁊ ad beatitudinem perti-
nent videre facillimum.

De cauſis fidei. Ca. viij.

Edeam⁹ ad tria quib⁹ fidem fieri ſupra iam diximus. ea ſunt ſer
r mo. miraculum. inſpiratio. Per ſermonē ⁊ miraculum ſine in-
ſpiratiōe neminem ad fidem veniſſe cognouim⁹ per inſpiratio-
nē ⁊ ſermonē ſine miraculis ⁊ cum miraculis credidere q̄ꝫplurimi. Ser
mo quid credas explanat. Miraculum facit vt audiēs aduertat. Ser-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

moni etiam aſtipulatur ⁊ dicta cõfirmat. inſpiratio vero aſſenſum incli-
nat. Ergo fidei materia vt omne genꝰ cauſaꝝ attingam quaꝝ in ſecundo
libro de phyſico auditu meminit Ariſtoteles: Circa quã, ſunt credẽda. in q̃
eſt intellectꝰ. Materia eñ triplex in qua circa quam. ⁊ ex qua. Sꝫ de ter
cia nihil ad pñs. illa eñ Soloꝝ eſt corpoꝝ. Forma inducẽda ipſa ẽ fides
nam forma eſt fides materię diſpoſitio ideo nõ neccãria. qꝛ p̄t ab agẽte ſup
pleri. Eſt miraculum agẽs deꝰ. actio inſpiratio. aſſenſus introductio. fi-
nis beatitudo. Aſſenſus ãt duplex ⁊ quo intellectꝰ vero. quo volũtas bo
no aſſentit. inſpiratio intellectui p̄mum veritatem: mox volũtati oſtẽdit
bonitatem. nam vtriuſqꝫ ſpecies lucet in credendis. Primꝰ aſſenſus ẽ fi-
dei ſecundꝰ magis charitatis ⁊ ſpei.

¶ De vi et natura miraculoꝝ. Ca. ix.

Theologorũ quidam doctiſſimi atqꝫ clariſſimi ſubtiliſſimis diſ-
poſitiõibꝰ queſierũt an ꝑ chriſti miracula ꝓbatu ſit poſſibile cũ
fuiſſe deum ⁊ meſſiam in antiqua lege ꝓmiſſum. Sunt q̃ affir-
ment. ſunt ⁊ qui negẽt. Ego autem (vt paucis expediam) in eoꝝ qui ne-
gãt hoc eſt Gerardi Bononieñ. et Pauli Peruſini ordis mei ſniam va
do. Si eñ ꝑ miracula id ꝓbaret iam nõ crederet. ſed id nobis credẽdum
proponit. Adde ꝙ cum nõ cõſtiterit qua virtute ꝓpa ſcꝫ an aliena Dei an
Belzebub vt iudei calumniãtur: id fecerit. dici ſempꝑ poterit id cõmune
et alijs fuiſſe. Nam p̄cedentibꝰ etiam ſeculis apud gẽtiles ⁊ hebreos pa-
ria. nec minora ſunt viſa. legimꝰ Magos Pharaõis qui gẽtiles erant: ſi
cut ⁊ Moſem feciſſe miracula. legimꝰ Heliam mortuũ ſuſcitaſſe. Heli-
ſeum Naaman a lepra curaſſe. Jeſaias narrat decem lineis ſolem eſſe re-
uerſum. quo miraculo neſcio an maius vnq̃ꝫ audiuerim. q̄d eñ maius.
quidve mirabiliꝰ eſſe poteſt. q̃ꝫ ꝙ vt vim homi hoc eſt Ezechię regi ęgro
tãti. de recuperãda ſanitate fides fieret ille cęleſtium Sphęraꝝ diuinus
et ſempiternꝰ ordo mutaret. Quis ꝓ miraculo nõ accipiat. ꝙ a Tito Li
uio p̄mo libro de p̄mo bello punico recitat. Romanos ſcꝫ cum triẽnio pe
ſtilẽtia laboraſſent Sibyllinis libros admonitos miſiſſe legatos epidau
rum Peloponẽſi vrbem. qui Aeſculapium deum Romam accerſerẽt. q̃
cum veniſſent numen ipſiꝰ dei in ſerpẽtis ſpecie apparuiſſe. ⁊ p̄ vrbis cę-
leberrimas ꝑtes mitibꝰ oculis leni tractu labi coepiſſe. ⁊ tãdem ſpectante
populo ad Triremẽ Romanam ſpõte ꝑfectum. in quinti Ugolini lega
ti tabernaculo multiplici orbe ſe cõſpiraſſe quieuiſſeqꝫ ſempꝑ. donec Anti
um quę in italia volſcoꝝ eſt ciuitas. ꝑueniſſent. Ubi ex naui prolapſum
poſtq̃ꝫ in veſtibulo templi ſibi dicati triduo ꝑmãſit. in nauim iterum ꝑ-
ſerpſiſſe. ac demum Triremi iam Romam ingreſſa in inſulam Tyberi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

nam vbi templum ei dicatum ē. trāſnataſſe. Sūt iſta quidem (nō imus inficias) cōmenta diaboli: ſed q̄s hoc mortalium niſi chriſtiana imbut⁹ diſciplina dignoſcat? Plato ſcribit pherǫum quēdam Pamphilium inter eos q̄ in acie ceciderāt decem dieb⁹ iacuiſſe. biduoq̄ȝ poſtq̄ȝ inde ſublat⁹ eſſet. impoſitum rogo reuixiſſe. ac mira q̄dā tp̄e mortis viſa narraſſe Sȝ ne ſit neceſſe ꝑ multa vagari volētem gētilium mira reꝑire. legat Valerij ꝑm⁹ liber factoꝝ ac dictoꝝ memorabiliū. ⁊ q̄d de omnib⁹. de ſomnijs. de ꝓdigijs. ⁊ de miraculis referat. attendat. Q̄d autē chriſtus d̄t feciſſe ſe quędam q̄ nemo alius vnq̄ȝ ante fecerit. Ideo vtiq̄ȝ dixit: ꝙ alij miracula nō ꝓpria. vt homīes ⁊ ſi ꝓp̄a nō diuina ſicut ipſe fecit v̄tute feciſſent. nō ergo miraculoꝝ exhibitio. ſed vis exhibēdi ſingularis in chriſto. Et quoniam ſcim⁹ mira q̄dā a deo. a ſpiritib⁹ etiam malis ęque ac bonis. et a natura q̄ȝ fieri poſſe. ⁊ cum fiūt a quo potiſſimum fiāt ſemꝑ ambiguū. concludim⁹ miraculum fallax eſſe ſignum: q̄ēadmodum ⁊ color in vrina. ⁊ in vultu obſcuritas. vtpote q̄ a plurib⁹ cauſis ꝓuenire ſolēt. et a quib⁹ ꝓueniāt. raro cōpertum. Hoc igit̄ dixi nō vt noſtra infirmem. ꝓ quib⁹ etiam fundend⁹ eſt cruor. ſed ne ſimul cum noſtris aliena cōfirmem: quib⁹ ē cum noſtris cōmune miraculum. Tenem⁹ etiam Antichriſtū dogmatū ſuoꝝ impietatem miraculis roboraturꝝ. q̄b⁹ quottidie ne fidem adhibeam⁹. admonemur. q̄ innuit poſſe ⁊ miraculis licet nō veris. ſed q̄ ad nos veritatem prę ſe ferentib⁹ aſtrui falſitatem.

De errore Auicenę et aliorum qui dicūt omnia miracula fieri naturaliter. Ca. x.

Ed poti⁹ ex fide miraculum q̄ȝ ex miraculo fides efficit. dicit em̄ chriſt⁹ Si habueritꝭ fidem ſicut ē granū ſinapis. ⁊ dixeritis mōti huic. trāſi hinc: trāſibit. Fuere tn̄ nōnulli glorię diuinę quodāmodo inuidi. naturę āt nimis addicti. int̄ quos ē Auicena q̄ conati ſunt oīm miraculoꝝ etiam eoꝝ q̄ in nr̄m beneficiū de⁹ oſtēdit. in natura reꝝ cauſas inuenire. Aiunt em̄ noſtrę imaginatiōi cū fortis ē. obedire ꝑmū vires aīę: ea ē quę digerēdo nutrimēto p̄fecta ē. q̄ ſępe factum dicūt vt nōnulli ex leprę imaginatiōe leproſi euaſerit. obedire etiam imaginationi nō corp⁹ ſolum animę imaginātī cōiugatum: q̄d ⁊ nos cōcedim⁹ ſed ⁊ materiam q̄ȝ exteriorem. q̄d negam⁹: nec tamē id aiūt omnib⁹ animab⁹ eſſe cōmune ſȝ quarundā eſſe priuilegiū ſingulare. quas alijs excellētiores ac diuiniores putāt quales eſſe volūt ꝓphetarum et heroum ſeu ſemideoꝝ. Iſigonus ⁊ Nymphodorus teſte Plinio in ſeptimo naturalis hiſtorię libro. capite

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

ſecūdo tradūt in Aphrica quaſdam eſſe familias. quarum laudatiōe in-
tereāt probata. areſcāt arbores. emoriātur infantes Eſſe eiuſdem gene-
ris in Triballis ⁊ Illyrijs adijcit Iſigonus. qui viſu quoq; effaſcinent ⁊
interimāt quos diutius intueātur iratis pręcipue oculis. ⁊ hos pupillas
binas in oculis habere. ſunt vt aiunt hui⁹ generis fœminę in Scythia bi
thye appellatę. Uerum hęc non imaginationib⁹ ſed vel halitui horis pe
ſtifero. vel vapori venenoſo qui ex oculis prodeat aſcribenda. ſicut accidit
in his qui peſtilētia ſunt infecti. eorum namq; animę conſtat vim ineſſe
mortiferam: quę ⁊ in alios cōtagio ſęuiēs. ⁊ multiplicatiōe ſui inualeſcat
et ſerpat. hi nimirum qui effaſcinādi vim habēt: neſcio quid ſimile patiū
tur: ſibi innoxium: alijs lętiferum. ⁊ ne videat impoſſibile huiōi veneno-
ſos humores intra nos gigni. ſubijciam quę Plini⁹ libro ſeptimo natu-
ralis hiſtorię. capite. xv. de menſtruo mulierum. ex quo humana corpora
concreātur. enarraret. Sic eñ inquit. nihil facile reperitur mulierum ꝓ
fluuio magis mōſtrificum. aceſcūt ſuperuētu muſta. ſterileſcūt tactę fru
ges. moriunt inſita. exurunt hortorum germina. ⁊ fruct⁹ quibus inſede-
re: decidūt. ſpeculorum fulgor aſpectu ipſo hebetat. acies ferri pręſtringi
tur. eborisq; nitor. aluei apum emoriūtur. ęs etiam ac ferrum rubigo pro
tinus corripit. odorq; dirus aera. ⁊ in rabiem agunt guſtato eo canes. at
q; inſanabili veneno morſus inficitur. ſic Plini⁹. Aiunt etiam Medi-
ci peſtilētiam nō ſemꝑ cōtagio fieri. ſed humorib⁹ atq; ſpiritib⁹ in homi
ne viciatis dirum illud morbi inſanabilis gen⁹ enaſci. Quo fit vt nō om
nia in cauſas naturales. ſed quędam etiam in dęmōes. q̄dam hoc eſt ea q̄
vera ſunt. in bonos angelos. ⁊ in deum ſint referēda miracula.

❡ An ſit vbiq; Chriſti lex promulgata Ca. xi.

Ed an impletum adhuc ſic q̄ dr̄. In oēm terram exiuit ſon⁹ eo
rum. ſi ꝑ terram intelligas cōtinētem. nō dubito. adimpletum
eñ exiſtimo. ſi ꝟo terrę vocabulum ad oīm hoīm habitationem
extēdas. dubito. ⁊ eo maxime q̄ dieb⁹ noſtris opa regum hiſpanię multę
in atlantico. in ęthiopico. in indico oceano vltra etiam circulū capricor-
ni. ⁊ torridam zonam. vbi altera terrę habitabilis portio collocatur. re-
pertę ſunt iſulę. ab homib⁹ habitatę: noſtris etiam multo maiores. vtpo
te quarum aliquę tria milia. ⁊ amplius paſſuū milia circuit⁹ habeant. et
harum. neq; Strabo. neq; Ptolomęus. neq; Pomponi⁹ Mella. neq;
Plinius. neq; antiquorum ſcriptorum quiſquā meminerunt: quo con-
ſtat fuiſſe ſemper hactenus ignotas. ⁊ nunc primum accepiſſe nuncium
de Chriſto. Qui vero inter illos huius ignorantiae nocte perduran-
te ſecundum legem naturaliter hominibus inſitam beneuixerint:

etiam ſi aliquādo peccauerit, modo poſtea egerint pœnitētiam. putamꝰ poſt mortem aliqđ fœlicitatis genꝰ habituros ⁊ loca aliqua dei dono ſortituros. Ubi meliꝰ vel ſaltem minꝰ male ſint habituri. q̄ꝫ hi qui ſordide et flagitioſe vixerūt. Sic putare me cogit iuſticię ⁊ clęmētię diuinę cōtemplatio, et Dauid autoritas ita dicentis. Quia tu reddes vnicuiqꝫ ſecundum opera ſua.

¶ Religionē Chriſtianam non eſſe a ſtellis vt errant aſtrologi. ſed eſſe breuiſſimam ad cœlum viam a deo inuētam et traditam. Ca. xij.

Uod ꝟo dicūt Aſtronomi religiōem chriſtianam a cœli cōſtellationibꝰ fluxiſſe. falſum nefarium atqꝫ impium puto. Aiūt nā qꝫ Jouem iunctum cum Saturno feciſſe hebręam. Cū Marte chaldęam. cum Sole ęgyptiam. cum Uenere ſaracenicam. cū Mercurio chriſtianam. Cum Luna ꝟo facturꝝ aliquādo dicūt Antichriſti religionē: qui in fine ſęculoꝝ venturꝰ eſt. hęc nugamēta ficticia execramur et quaſi Nenias īfantiles ridemꝰ aſſidue. ⁊ quidem multis rōnibꝰ ꝑſuaſi ſed ea potiſſimū ad pñs ꝙ ſcimꝰ tales planetaꝝ coitus ſępe añ has religiones factos. ⁊ nunqꝫ tamē ex eis legem fluxiſſe. quo cōſtat leges ab eis nō fieri. ⁊ nō eſſe religionum cauſas hos coitus. ſi eñ cauſę eſſent. cum poſita cauſa naturali poni neceſſe ſit ⁊ effectum. q̄ꝫ primū cōgreſſa fuiſſent ea ſidera. ſicut poſtea ꝓduxerunt. ſic ⁊ tūc legem ꝓduxiſſent: ꝙ ſi facto coitu lex nō ꝓdūxit. certa rōne cōcludimꝰ coitum legis vel nō eſſe cām. vel ſaltē diminutam. Dicimꝰ ergo ⁊ qđ dicimꝰ credimꝰ. fidem chriſtianam nō a ſideribꝰ ſed a deo ꝑ mediatorem dei ⁊ hoīm deum ⁊ homīem chriſtum ieſum cōditam. ab Apl'is ꝓmulgatam. miraculis cōfirmatam. veritate ſubnixam. ꝑditam honeſtate. fultam rōne. hāc ergo vt teneas hortor et moneo. et repetēs iterumqꝫ iterūqꝫ monebo hęc eñ vita via eſt in coelum recta. ⁊ q̄ꝫ breuiſſima ad illa ſempiterna bona. q̄ oculus non vidit nec auris audiuit. Ut Mathematici volūt lineaꝝ quę in punctum aliqđ ꝓtrahuntur nulla breuior eſt. q̄ꝫ ea q̄ recta eſt. rectitudinem hāc habet chriſtiana Religio. vtpote q̄ poſt mortem iuſtoꝝ animas nō ꝑ anfractꝰ ducat ad deum. ſicut olim lex hebręoꝝ quę animas quātacūqꝫ iuſticia pollētes mittebat ad inferos. ⁊ ad locum quem Abrahę ſinum appellabāt. erat illa lex via quidem ad deum. ſed lōga ſed obliqua. quę ꝑ nrām ad rectitudinem ⁊ ad compēdium eſt reducta. immo in nrām mutata. nec illi ꝑ nrām niſi rectitudo quicq̄ꝫ eſt annexum. Uia quę obliqua erat lōga. ⁊ ꝑplexa: facta ē recta. breuis. expedita. Alię vero leges ambages ſunt. ⁊ fabulatiōes ſicut dicit pſalmus Narrauerūt mihi iniqui fabulationes. ſed non vt lex tua

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

et alibi. Non fecit taliter omni nationi. et iudicia ſua non manifeſtauit eis.

De Georgio nouarienſi Bononię combuſto cum quibuſdam diſputationibꝰ de fide chriſtiana
Capitulum. xiiij.

Nam ſubijciam fidei argumētatiunculam. qꝫ ego quoad potui
ab errore reuocare ſum conatꝰ Georgium Nouarienſem illum
quem añ quattuor ānos hic Bononię. vt meritꝰ erat. ardere cōſpeximus
verum ſicut natura ceſſante medicina nil iuuat. ſic qꝛ deꝰ iuſto ſed occulto iudicio nō aſpirauit. nullum attulerūt ꝟba remedium. Erat eñ adeo
deprauatꝰ. ⁊ in reprobum ſenſum datꝰ. vt neqꝫ euidētiſſimas rōnes audiret. poſtqꝫ in doctoꝝ ac preſtātium viroꝝ conſenſu huiꝰ a Notario lecta
ſunt dogmata: Dicētibꝰ alijs eum hēticum. Ubi ad me vētum eſt (faciebat eñ ordinem dicēdi ordo ſedentium) nō hereticū. ſed qd̄ lōge eſt deteſtabiliꝰ. reſpōdi apoſtatam. lōga eñ iudeorū cōſuetudie ideo corruptꝰ qꝛ
a deo derelictꝰ iudaizabat. ⁊ in ſe verificabat qd̄ dicit̄. Cum ſcō ſcūs eris. ⁊
cū pūerſo pūerteris. huic noſtrę ſnīę ⁊ ſi ꝓmū viſi ſunt aliquātiſper. quidam aduerſari tādem tamē vt itellexerunt. oēs aſſenſere. Pauloꝑoſt ipſe
Georgiꝰ vt audirem ipām beſtiam ſua ꝟba reſonātem. adductus eſt. Hō
erat ſtaturę iuſtę. formę liberalis. corpe firmo robuſtoqꝫ. ingenio Uafro
prauo. ac ſubdolo. adeo vt in eo vno viderer agnoſcē Catilinam. Ulyxem
et Sinonem. Cū igit̄ alij multa i eum ſcite apteqꝫ ſꝫ certe bonitatem malicia ꝓfocāte inutiliter dixiſſent. ſtatui ⁊ ego aliqͥd pter ea q̄ adducta dicta
qꝫ fuerāt. ſubinferre. q̄ ⁊ ſi nō illi ad ſalutem. mihi tamē eſſꝫ vtilis ad meritum laboꝛ meꝰ. Sic ergo int̄ nos certamē initum ē. Chriſtū inqꝫ in lege ꝓmiſſum nōdum veniſſe putas o Georgi: Puto dixit ille. nōdum veniſſe chriſtum veꝝ. tūc ego Daniel inqꝫ ⁊ alioꝝ ꝓphetaꝝ vaticinijs de q̄
bꝰ ab alijs abūde iam dictum eſt ꝑtermiſſis. Uolo tecum ſermōe materno ſimplici ac familiari ⁊ de circūuentiōe mīme ſuſpecto fabulari. cum venerit chriſtꝰ dic ſodes. boni qd̄ afferet: Populi liberatiōem rn̄dit. ſubijciet gētes. ⁊ lōge ac late dominabit̄. Tūc ego ſi tibi inqꝫ alium dedero. cuius
maiora ſint lōge ac meliora facinora. nōne hunc chriſto tuo ꝑſtare fateberis: Fateboꝛ rn̄dit. Tūc ego ęquo aīo ſis dixi. ⁊ auribꝰ ſane. ſi Attila. aut
Otomanꝰ aliqͥs Bononiam obſideat. ⁊ duoꝝ alteꝝ petat a ciuibꝰ. vt aut
terrenū principē: aut deum ſuū negēt. vtꝝ faciliꝰ putas ipetratu: Ut ꝑncipē terrenū negēt: rn̄dit. Tūc ego ſubieci. hactenꝰ Georgi ſcite ſapiēter
qꝫ rn̄des. atqꝫ vtinā ſic in finē vſqꝫ rn̄deas. ſic eñ facile te ex his cōpedibꝰ
exſolues. nō ſunt deliri homīs iſtę voces. Erāt eñ in collegio qͥdā. qui eū

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

ſub demētię ꝑtextu ſaluare cōtenderēt. ꝑgamꝰ inq̄ꝫ ⁊ recte vt coepiſti ſem
per rn̄deas. Maius ē ergo. factuq̄ꝫ difficiliꝰ. Deum verꝫ vel eum quē verꝫ
quis putet. q̄ꝫ terrenū principē explodere. ⁊ ex mentibꝰ hoīm contempta
eiꝰ cultura deturbare: maius rn̄dit. Tūc ego. At chriſtus inq̄ꝫ noſter hoc
egit. ille his auditis ſubito expalluit. vt nudis preſſit q̇ calcibus anguem
Et lugdunēſem rhetor dicturꝰ ad aram. ⁊ ſubiungēs vides dixi Beorgi
quomodo ſapīa chriſti vincit tuam maliciam. quō fateri coactꝰ es noſtrū
chriſtum tuo quem ſomnias chriſto ꝑferēdum: Nō venit chriſtꝰ verus
mūdi vt putas q̄ſiturꝰ imperium. Dixit em̄ ipſe. Regnum meum nō eſt
de h̄ mūdo. ſꝫ vt nos de diaboli ptāte ⁊ ab idololatria reuocaret. Propteа
cum paſſionem ſuam ſciret inſtare. nūc p̄nceps huiꝰ mūdi inq̇t eijciet fo-
ras. ⁊ ego ſi exaltatꝰ fuero a terra. omnia traham ad meip̄m hic eſt cōmu-
nis ⁊ antiquus iudęoꝝ error. Chriſtū putare tp̄aliter regnaturꝫ. quo etiā
mater Joānis ⁊ Jacobi. vxor zebedei cum more iudaico eſſꝫ implicata. ro
gauit filijs mūdanam dignitatē. ⁊ ꝑptēa de ignorātia damnat a chriſto.
Putabat namq̄ꝫ mulier adhuc iudaice ſapiēs Chriſtum more Dauid ⁊
Salomōis in purpura ⁊ auro ⁊ armoꝝ potētia regnaturꝫ. ſic populꝰ il-
le carnalis ſemꝑ fuit. ſic rudis ⁊ hebes. vt nunq̄ꝫ dei voces intellexerit. ꝑ-
ptēa tātam coꝝ pertęſus ignauiam terga eis dedit. Qd̄ futurum deꝰ ante
mōſtrauerat eo ꝑcipue caſu. ꝙ cum Moſes deum rogaret vt faciem oſtē
deret. cōfeſtim abiēs terga oſtēdit. Unde ſcriptum eſt. vidi poſteriora vi
dentis me. Joānis in epiſtola ſua. capite tercio: cur Chriſtꝰ venerit mani
feſtat dicēs. ille apparuit. vt peccata tolleret. ⁊ paulo infra. i hoc apparu
it filiꝰ dei. vt diſſoluat oꝑa diaboli. nō igit̄ vt putatis vos: quo temporali
ter regnaret. Sed vt idololatriam deſtruens. Mundum ad dei cultum
reuocaret. Tibi ergo ⁊ iudęis inutilit̄ apparuit. ⁊ facitis apud vos con-
tum eiꝰ eſſe ſine fructu: dum caligo veſtrę pertinacię bonitatis eiꝰ lumen
excludit. ſed quibꝰ vtiliter apparuit Jeſaias capite. lxv. longe ante p̄dixe-
rat. Inuentꝰ ſum inq̇t a nō quęrētibꝰ me: palam apparui his q̇ me nō in
terrogabāt. Ad Jſrael autem d̄t. Tota die expādi manꝰ meas ad popu-
lum nō credētem. ſꝫ cōtradicētem mihi. Aeſtuas dixi o Beorgi: ęſtuas:
At breui. niſi reſipiſcas ęſtuabis acerbius. Tūc ille nō ęſtuo dixit: ſꝫ phi-
loſophię ac dialecticę retibꝰ me inſeq̄ris. quibꝰ ⁊ ſi capi poſſum. teneri nō
poſſum. q̄d has inq̄ꝫ vanas excuſatiōes ꝑperā adducis: Quid de diale
ctica cōquereris: ſum ne ego Chryſippꝰ. de q̄ dictum eſt ab antiquis. ꝙ ſi
Juppiter dialecticam habere velit nō aliam habiturū q̄ꝫ Chryſippeam:
nō potui nudius. nō potui ſimplicius apertiuſq̄ꝫ loqui. ſed vt video ex il-
lis malis es piſcibꝰ. de quibꝰ dicit̄. Simile eſt regnum coelorum ſagenę
miſſę in mare. ⁊ ex omni genere piſcium cōgreganti. quam cum impleta

eſſet educētes,⁊ ſecus littus ſedētes elegerūt bonos in vaſa ſua.malos au
tem foras miſerūt· Nec negare potes tot populos ꝟtute Chriſti ad vniꝰ
dei cultum reuocatos.nam in eiꝰ nomīe:vt ipſe p̄dixerat: ſunt eiecta de/
monia:ſunt curati morbi.mortui ſuſcitati.idola cōfracta.templa deſtru/
cta.⁊ demum p̄dicata ꝑ totum orbem veritas orthodoxa .hoc Apoſtoli.
hoc martyres.hoc ſancti cōfeſſors inuocato Chriſti nomīe.nō in angul'.
ſed palam coram ꝓncipibꝰ.regibꝰ ⁊ populis in aperto fecerūt. Nulla iā
natio.nulla mūdi ꝑs niſi fortaſſe.vt p̄dixi:aliquę apud Antipodes. ſi vſ/
quam ſunt Antipodes vel alibi inſulę abditiſſimę ⁊ nobis ignotę ſunt:in
quas nōdum Chriſti fama trāſierit Idololatrię ſeruit.⁊ quis hāc per or/
bem doctrinam ſparſit. Quis hāc mercem ꝑ Aſiam Aphricam et Eu/
ropam tulit: Judei ne: Non vtiqꝫ.neqꝫ eñ vnq̄ꝫ ipſi gentem vllam ad
vniꝰ dei cultum reuocarūt.ſed ipſi ſępius ad idololatriam relicto dei cul/
tu declinarūt. At q̇s hoc dogma ꝑ mare.per inſulas.ꝑ terram ſeminauit
Nempe illi de quibꝰ Dauid dixerat. Pro patribꝰ tuis.hoc eſt ꝑ patriar/
chis ⁊ ꝓphetis.nati ſunt tibi filij id eſt apoſtoli.qui ſunt a chriſto in pa/
trum antiquoꝝ locum ſubrogati,⁊ ſequit̄ Dauid. Cōſtitues eos princi/
pes ſuꝑ omnem terram.⁊ in omnem terram exiuit ſonꝰ eorum.⁊ in fines
orbis terrę ꝟba eorum. Nam dum Thomas parthos. Mattheus Ae
thiopiam. Joānes Aſiam. Petrus Pontum Galatiam.capadociam.
Paulꝰ Gręciam ⁊ Jllyricum. ⁊ ambo Petrus ſcꝫ et Paulꝰ Romam et
Jtaliam die noctuqꝫ docēdo perambulabāt.pulſa ſunt ex templis ⁊ ex tē
plorum adytis ſimulacriſqꝫ demonia templa euerſa.ſtatuę comminutę.
arę cōtritę. Et tādem Cōſtantinꝰ imꝑator bene in chriſtianos animatꝰ fi
de ſuſcepta.⁊ cruce ꝑaliquis ⁊ imperij inſignibꝰ cōtra Maxētium Ma
ximiani filium chriſtianoꝝ perſecutorem eleuata in chriſti reuerētiam ve
tuit quēqꝫ in crucem agi. Sūmo chriſtianoꝝ Pontifici Syluestro Ro
mam ceſſit.templa q̄ adhuc extāt.Chriſto maximis impēſis poſuit. Ec/
ce Georgi hęc ſunt oꝑa triumphalia Chriſti noſtri.⁊ q̇d chriſtꝰ tuus am
pliꝰ gerere poterit: quid ęquale: qd̓ eſt.dum eſt.impoſſibile factu ē. Ari/
ſtoteles eñ inter ꝓncipia reꝝ naturaliū numerat ⁊ priuatiōem.⁊ ſicut li/
gnum ex nō ligno.⁊ lapidem ex nō lapide.ſic cultum ex nō cultu fieri ē ne
ceſſe.cultu ergo diuino iam inducto quicq̇d agēdum reſtat.minꝰ eſt hoc
facto.qui ergo futurꝰ eſt Chriſtꝰ.eo qui iam fuit.⁊ hęc fecit.minor certe
erit.⁊ id ex tua cōfeſſione ſequi manifeſtum. Ad hęc Georgiꝰ ſubiratus:
mihi ne dixit tanq̄ꝫ muliercule iſta narras: putas ne te hodie aniculā cō
uerſuꝝ: Non ſunt inquam o Georgi.nō ſunt tuę iſtę voces.factꝰ es eñ
diaboli ſimulacrum. Sed pone miſer hāc amētiam.⁊ noli cōtra ſtimulū
calcitrare,noli ſpiritui ſancto reſiſtere,incipe ſi quid habes,⁊ has noſtras

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

aniles fabulas tu qui tantus es. diſſolue ſi potes. Habeo inq̄t penes me
reſpōdere quid poſſim. 7 cum tempꝰ erit reſpōdebo. Tunc ego: Reſpōde
nūc optime Uir. quā doquidem 7 tempꝰ 7 locus id poſtulāt. Mentitus
es inquit me. quem improbum iudicas: virum bonum appellans. parci
us dixi: o Georgi parcius. ego te optimum virum non aliter quam chri-
ſtus dei filius Judam amicum dixit. qui ſcilicet non eſſet. ſed amicus eſſe
debuiſſet. 7 quem zelo charitatis amicum optabat Reſponde igitur. 7 cō
fer pedem. tua namqꝫ ſi bona fuerint: reſponſa amplectemur. 7 huc hu-
ius gratia venimus vt tu de fide recte ſentiens 7 ſane reſpondens abſolua
re. 7 nos te adiuuantes cum aliquo ſpiritualis frugis emolumento reſi-
piſcenti tibi collgtemur. Nondum inquit Idolorum cultura eſt explo-
ſa. ſed nunc maxime idola colitis vos chriſtiani. o ſancte preceptor inq̄ꝫ
perge oro te. perge. tolle ex mentibꝰ noſtris hanc impietatē. 7 doce nos ho-
die que chriſtianorum ſint idola. Juro enim tibi me illa confeſtim nega-
turum. dic agedum. Que ſunt chriſtianorum idola o Georgi. Petrus.
Paulus Hieronymus Ambroſius: Reſpondit ille. Uis inq̄ꝫ o Geor-
gi amici aduerſum te fungar officio: Uolo reſpondit. Tunc ego amici
officium eſt dixi amicos cum quid deliquerint. obiurgare nam inq̄t Ari
ſtoteles in ethicis. Melius eſt ferre auxilium in moribus quam in diui-
tijs. quando id honeſtius 7 amicicie magis congruum. obiurgabo ergo
tecū bona venia. Quid miſer calumniaris chriſtianos quod Idolatrie
dediti ſint imputando: nonne vides inſane tuam amētiam. 7 quod dum
me vocas idololatram. te ipſum eē indicas idiotam: quomodo Petrus
eſt idolum: cum Petrus ſit aliquid. idolum autem nihil. Idolum eſſe ni-
hil Paulus diffinit. 7 recte quidem. nam in earum naturarum catalogo
que a mundi opifice deo ſunt condite non magis eſt idolum. quam chi-
mera. quam hircocerūꝰ. 7 alia ficta ac imaginaria. que rationis entia vo
cant dialectici. nec plus eſt idolum vnum quiddam qꝫ nauis 7 nauta. qꝫ
arator et ſtiua. 7 cetera ſimilia non per ſe nec a partium natura. ſed alium
de vnitatem habentia. hic Georgius concitas inquit vt video aduerſum
me omnem philoſophiam ionicam et italicam. Uis dialecticorum elen
chos et praeſtigia ſophiſtarum contra me armare. Sed que gloria ve
ſtra eſt. Si puerum iuuenes ſi multi fallitis vnum. Dauus ſum nō De
dipus. Sphingis enigma non intelligo. Ah Georgi dixi quam longe
a recto erras itinere. et quam facile redires ad viam ſi redires ad te ip-
ſum. non es Dauus. ſed es aſpis ſurda. que cauda obturans aurem ſu-
am: ne audiat vocem incantantis ſapienter. heu miſer in quā diram ſtri-
gem incidiſti. que ſic omnem tibi ſanguinē luctu hauſit. quō es totꝰ deuo
ratꝰ a Lamia: Ah miſer exue iā opa tenebrarū. 7 idue arma lucis. 7 redi ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

matrem tuam ecciam catholicam que te genuit. q̄ te mortuū luget. que
nos huc miſit vt ſuſciteris. redi cum filio ꝓdigo ad patris pietatem. ſcis:
nec doceri te eſt opꝰ. q̄ꝫ ſit Clemēs ⁊ benignꝰ. ⁊ p̄ſtabilis ſupꝫ malicia. expe
ctat te chriſtꝰ ⁊ angeli ſancti. de quibus dr̄. gaudium eſt angelis ſupꝫ vno
pctōre pœnitētiam agente. redi ad gremium matris eccleſie. parcit tibi.
cōdonatur hic error iuuētuti. Recordare parētum cognatoꝝ. affinium.
amicoꝝ. ⁊ patrie. quibꝰ infidelitatis notam hāc inuris. perdis hac demen
tia teipm maculas hoc ſcelere genꝰ tuum. cōtaminas hac impietate nr̄m
hoc ſeculū. ad hec ille ſolꝰ fixos oculos tenebat Nec magis incœpto vul
tum ſermōe mouet. Quam ſi dura ſilex. aut ſtet marpeſia cautes. Et fa-
cto paruo ad videndum q̄d rn̄deret interuallo. mox adiūxi. at poſtq̄ꝫ per-
ſtas in ꝓpoſito. redeo ⁊ ego ad ꝓpoſitum. noli metuere georgi te a nobis
decipi. neqꝫ em̄ ſumꝰ decipuli. vt tu perperam vocas chriſti diſcipulos. qꝛ
videlꝫ homies piſcarent. hoc eſt ſcdm tuam interꝑtatiōem deciperēt. in-
duco cōtra te veritatem nō ſophiſma. que de Idolo dixi nō ſunt ex apici-
bꝰ vel appēdicibꝰ humane curioſitatis. ſed ex vere philoſophie fundamē
tis. aīaduerte quoꝝ cōſpectibꝰ aſtes. licet em̄ ego ⁊ tu forte ſumꝰ Damœ-
ta et Menalcas. nō ſunt tamē Palemones q̄ circumſpectāt. Idola in-
quit a me appellat quicq̄d aliud a deo non adorādum adorat. vt ſanctoꝝ
veſtroꝝ imagies. quas ego tum etiam cum eſſem adhuc puer ſolebam la
pidibꝰ ferire ⁊ luto cōſpergē. Tūc ego ſubieci illd̄ Perſianum. O curue
in terris anime ⁊ celeſtium inanes. ⁊ item illud. O miſer inqꝫ dies vltra
miſer. huccine rerum venimus: An neſcis q̄d quottidie cōtionamur ad
ppl̄m adorari ⁊ deum ⁊ creaturas. et em̄ quid eſt adorare niſi venerari et
colere. qꝛ ſi dicas ſcriptum eſſe deum tuū adorabis ⁊ illi ſoli ſeruies: reſpō
deinꝰ adoratiōis genꝰ eſſe duplex. vnum q̄d latria. aliud q̄d dulia vocat a
grecis. ꝑmo adoratiōis genere iclinamur alicui tanq̄ꝫ creatori tanq̄ꝫ deo
hoſtias ⁊ oblatiōes offerēdo. ſecūdo inclinamur creature. q̄ inclinatio eſt
cuiuſdam excellētie ꝓteſtatio. de quo gn̄e dr̄ cum in multis ſcripture lo-
cis. tum p̄cipue q̄d memorie nūc occurrit. capite. xxxiij. geneſeos: vbi dr̄
qꝛ Rahel et Joſeph Eſau patruū ſuū adorarūt. q̄d ergo penes nos eſt Pe
trus ⁊ Paulus. hoc pene iudeos eſt Moyſes Aaron Neemias Eſras
Dauid Samuel. ⁊ ceteri vite approbate ⁊ doctrine viri. ſanctos em̄ vt
deos nō adoramꝰ. at tanq̄ꝫ dei amicos amamꝰ. honoramus veneramur ⁊
colimꝰ. aliud eſt regem. aliud eſt miſtros honorare ꝓpter regē. ad hec il-
le nequicia ſua quaſi quadam ſpūali apoplexia correptꝰ obmutuit. ⁊ hoc
ea de cauſa qꝛ ei deerat q̄d eſt in cōuerſiōe potiſſimū. inſpiratio. bene ergo
a chriſto dr̄. Nemo p̄t venire ad me. niſi pater meus traxerit eum. pauca
hec fide tecum receſui, ſcio em̄ magnam ⁊ pluſquā dici aut cogitari poſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

ſit fidei vim ineſſe. q̄ȝ ſi vigilāter cuſtodieris. faciet te oīm inimicoꝝ victo
rem. ⁊ oīm calamitatum cōtemptorem. Proptea Joānes apl's in prima
epl'a capite quinto d̄t. Hec eſt victoria q̄ vincit mūdum fides noſtra, q̇s
eſt autem q̇ vincit mūdum niſi q̇ credit q̄m ieſus eſt filiꝰ dei? Qui ieſum
dei filium firmiſſime credit. dictis eiꝰ aſſentire nō dubitat. q̇ dictis eiꝰ fir-
miter adheret. iam mūdum hūc neceſſe eſt cōtemnat. at qui mūdum cō-
temnit. vincit. recte ergo Joānes cōcludit mūdi huiꝰ eſſe victorem qui ie
ſum credit eſſe ſaluatorem. ⁊ Paulꝰ. fundamētum inq̇t aliud nemo po-
teſt ponere p̄ter id qđ poſitum eſt: qđ eſt Jeſus chriſtus. Addam vnam
Hiemię ſentētiam. quā Paulꝰ ad hebręos. capite octauo. Cōtra iudęoꝝ
citat p̄uicaciā. vituperās eīm deꝰ iudęos in Hieremia dixit. Ecce dies ve
niēt d̄t dominꝰ. ⁊ cōſumabo ſup̄ domum iſrael. ⁊ ſup̄ domum iuda teſta-
mētum qđ feci patribꝰ eorum: in die qua apph̄en di manum eorū vt edu
cerem eos de manu ęgyti. q̄m ipſi nō permāſerūt in teſtamēto meo. ⁊ ego
neglexi eos d̄t dominꝰ. ſic Hiēmias. Cerne q̄ȝ manifeſtum nouo teſtamē
to ferat teſtimoniū. quid eſt oro te cōſumare. niſi cōplere? vetꝰ teſtamen-
tum diu id eſt vſq̄ȝ ad chriſti aduentum fuit inchoatū fuit imp̄fectum. ⁊
erat quaſi mola inferior ocioſa. cui noui teſtamēti mola ſuperior erat im-
ponēda. vt adueniēte fluxu ſpūs vehemētis: hoim inter vtramq̄ȝ cōp̄re-
hēſa duricies pœnitētię cōtritione moleret̄. Unde Joānes baptiſta ſupe
rioris molę p̄curſor et nūcius ex euāgelio Matthęi clamabat, pœniten-
tiam agite. appropinquabit eīm regnum cœloꝝ. vocat regnum cœlorum
nouū teſtamētum. ad qđ. cum iam eſſet veteri imponēdum homies qua
ſi triticum vocat ad molēdum. Ideo dixit chriſtꝰ Erūt duę molētes, vna
aſſumet̄. ⁊ altera relinquet̄: Erat ergo vetꝰ teſtamētum i nouo cōſuman
dum. qđ vbi factum fuit. ⁊ rei et cōſumatiōis huiꝰ autor chriſtꝰ nō tacuit
Sed Hiēmię r̄ndens alta voce mox dixit, Cōſumatum eſt. Uide mirabi
lem dei ſapiam. inexpugnabile fidei fundamētum. ⁊ nutātis aię ſolidum
firmamētum: Sȝ ne dicētes vnam iſtaꝝ molarū alteri impoſitā videa-
mur ſentire cōtra chriſtum dicētem vnam aſſumēdam. alterā relinquē-
dam. dictum eiꝰ ſumma cum reuerētia ſic declaramꝰ. vt dicamꝰ fidem he
bręoꝝ hoc eſt vetꝰ teſtamentum dici a chriſto ideo derelinqui. q̄ p̄s ea q̄ de
ceremonijs id eſt ſacrificijs ⁊ ea ſimilit̄ quę agit de iudicijs ⁊ de contracti
bus humanis. p̄ nouam abroget̄. Nos autē nr̄am illi dicimꝰ imponi. q̄
retētis ex veteri teſtamēto moralibꝰ pręceptis. ritus illi cerimoniales in
chriſti ſacrificium. Cuiꝰ erant figura. trāſlati ſunt. quo fit vt lex illa vetꝰ
hebręoꝝ prędagogꝰ. ⁊ derelicta. ⁊ noſtra illi impoſita dici poſſit. Nō fue
rit etiam abſurdum. ſi dicat̄ per molētem derelictam intelligi teſtamenti
veteris partem abrogatam. per eam vero quę aſſumēda d̄r. deſignari de-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

calogum.et cerimonias.vt ad vet⁹ teſtamētum totum id chriſti dictum referaẗ.nam vt dixi quod eſt de morib⁹ remāſit intactum. Cerimonię vero mutanẗ in meli⁹. Sed q̄zq̄z ſcd̄m hāc expōnem ad vetus teſtamentū pertinere videaẗ dictum chriſti.reuera tamē tangit ⁊ nouū.nā illas partes aſſumi quid aliud eſt.q̄z illas in nouū trāſ formari: Te igiẗ ſępius interroga an pfecte credas.ſi firmus fueris.nihil eſt qd̄ tolerare iam nō poſſis.ſin autem infirmū te ſentis.dic chriſto cum Apoſtolis.auge nobis fidem.nam ſi q̄s indiget ſapiētia poſtulet a deo.⁊ dabiẗ ei. Poſtulet autem in fide nihil hęſitās.⁊ memēto q̄ qui deo credit.eum honorat.qui vo non credit mendacem facit.quo nihil eſſe poteſt indignius deteſtabilius pernicioſius

De Spe et Charitate. Ca.xiiij.

Exeo aliquantiſper ad fidei familiam ſpem ⁊ charitatē. Ut breui quadam ānacephaleoſi magis earum pateſcat ingenium.et quicquid dicetur erit ex theologorum officina depromptum.

Spes igitur eſt habitus volūtatis quo ad eorū deſiderium inclinamur.quę fides pollicetur.deſiderium autem eorum eſt bonorum:quę non habētur.Sed quo nam pacto tres iſtę virtutes theologicę ſint diſcretę breuiter explicabo.fides vt ante diximu⁹.ſic intellectum afficit.vt his tātum faciat aſſentiri.quę ſcripta ſacra cōmuni reuelatiōe complexa eſt. Eſt autē cōmunis reuelatio.quę ſaluādis vt ſaluētur credenda pponit.ſunt ⁊ alię quędam reuelatiōes non cōmunes ſed ſpeciales.vt Joānis apocalypſis quę ⁊ ſi vera eſt.⁊ ei cui oſtenſa fuit intellecta.nobis tamē quia quę neceſſario explicite ſint credenda non cōtinet.clauſa ⁊ occulta. In itellectu igitur eſt fides. Spes autem ⁊ charitas in volūtate.volūtas operationem habet.⁊ quietem.negocium ⁊ ocium.operatio eius duplex. Una qua velit.altera qua nolit. Utriuſq̄z negatio eſt quies.quod theologi exprimūt per non velle.eſt autem operatio melior quiete.velle quoq̄z q̄z nolle pręſtantius. Uelle item duplex.propter ſe.⁊ propter aliud.primo frui dicimur.ſecundo vti. Fruimur eni eum propter ſe. Utimur vero cum gratia alterius melioris quidpiam amamus.vt panem propter vitam Frui quoq̄z duplex. Nam et quotiens aliquid cum poſſeſſiōis deſiderio.⁊ quotiens idem poſſeſſionis reſpectu non habito ſui gratia amamus.ſic vtraq̄z operatione frui dicimur.vt duos amores duob⁹ vocabulis illum ſpei: iſtum charitatis nuncupemus,et ſi dicas ſecundum hęc dicta non videri ſpem ab vſu differentem.vt pote qua ſicut et vſu quidpiam propter aliud.vt deum propter nos diligamus. Reſpondeo non omnem amorem eſſe vſum quo refertur ad aliud quod amatur.ſed eum tantum quo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

in meliꝰ ordinamꝰ qđ amamꝰ. ſed omittamꝰ impñtiaꝝ theoremata iſta ſubtiliora. tūc repetēda cum theologicis queſtionibꝰ acrius intendemꝰ. At quia vna oppoſitoꝝ eſt diſciplina. de deſperatione aliq̄d quomodo ſcꝫ generet. adijciam Cum volūtas ſibi deum deſiderat ac ſperat. ſi decepta ratio id eſſe obtētu impoſſibile dicat neqꝫ em̄ niſi decepta id dicet. voluntas quia impoſſibilium nō eſt electio. deum vel nullo ampliꝰ modo. vel ſub cōditiōe puta ſi obtinē poſſet deſiderat. ⁊ horum vtrumlibet id eſt vel nullo modo. vel cum ea cōditiōe diffidendo expetē. triſticiam quādam parit in volūtate. q̄ vna ſatis eſt ad deſperādum. Judas in vltimo illo ſubmerſionis ſuę naufragio veniam ſub cōditiōe. hoc ē ſi poſſibilis eſſet. exoptabat ſed quia decepta ratio id factu impoſſibile nūciabat. deſperatiōe adductꝰ laqueo ſe ſuſpēdit. Eſt igiꝛ a natura ſpei aliena cōditio. ſed forti atqꝫ animoſa fide ſperādum eſt. nam ſub ꝯditiōe aliq̄d expetē. nō eſt ſperare. ſicut ſub cōditiōe velle nō ē ſimpl'r velle. vt q̄ merces vult ne moriaꝛ. ꝓijcē nō vult ſimpl'r ꝓijcē Cōditiōibꝰ igiꝛ īpone ſilētiū. ⁊ alteriꝰ vitę bona ſimpl'r ⁊ abſolute ſperare cōſueſce Sꝫ q̄ vult efficacit' ſperare. oportꝫ eū firmiſſime credere. Propteā deſperātibus perſuademꝰ vt credēt. Et chriſtꝰ apud Mattheum dixit paralytico. Cōfide fili. ⁊ duobꝰ cęcis. Creditis inq̄t qꝛ hoc poſſum facē vobis: reſpōderūt. vtiqꝫ domine. Tūc tetigit oculos eoꝝ dicēs. Scd̄m fidem veſtram fiat vobis. Sꝫ de his hęc hactenꝰ. iam ad lōganimitatem tranſeamus.

De longanimitate. Ca. xv.

Longanimitas v̄tꝰ eſt ad patiētię ſubſidium adinuēta. eiꝰ namqꝫ eſt lōginqua ac magno tp̄is interſtitio remota bona cōſtāter aggredi. ⁊ int' expectādum nullis iniurijs frāgi. nullis difficultatibꝰ abſterreri. nullis ꝑturbationibꝰ in fugam verti. Lōganimitas igiꝛ patiētię baculꝰ eſt. Cuiꝰ adminiculo diutiꝰ ſubſiſtere ⁊ ꝑ lutulētam hanc ad lubricam vitan ſine lapſu ⁊ caſu poſſit incedere. Spem' q̄ꝫ adiuuat v̄tus iſta Nam bonum qđ ſperaꝛ etiam ſi in immēſum differaꝛ. ſuadet expectādum. Floruit aūt iſta v̄tꝰ in ꝓphetis maxime ⁊ patriarchis. qui vēturum chriſtum a lōge videntes ⁊ in fine ſeculoꝝ naſcituꝝ fortiter ac longanimiter expectabāt. ⁊ ideo dicti ſunt lōganimes in ſue. hinc illa vox Jeſaię ꝓphetę. Utinam diſrumperes coelos ⁊ deſcenderes. ⁊ illa. mitte quē miſſurꝰ es. ⁊ iſtę quidem voces ſunt ſpei. Audi iam lōganimitatē. Expecta inq̄t Dauid dominū viriliter age Cōforteꝛ cor tuū. ⁊ ſuſtine dominū Eſt ⁊ illa apud Jeſaiam lōganimitatis vox. expectabo dominū qui abſcōdit faciem ſuam a domo Jacob ⁊ prędſtolabor eum. ⁊ alibi. Si moram fecerit expecta eum. Hęc igiꝛ virtꝰ propter expectādi difficultatē īuēta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

eſt. Nam difficile expectãtur ea. q̃ ardenter amata nõ ſtatim habẽda ſed lõge poſita eſſe iudicant. Hinc illud qd in ꝑma noſtra parthenice dixi⁹. Spes eſt lõga dolor. ꝓmiſſaq; munera amãti Expectare diu. labor eſt. ⁊ pond⁹ iniquũ. Sicut igit magnanimitas in magnas. ita lõganimitas i res q̃ lõge abſunt vel abeſſe putant animas leuat. ⁊ int cõdum mentem ne cõcidat. pſeuerãtia ſuſtinet. nam pleriq; dum ad ea ꝑ lõganimitatem pergũt q̃ procul apparẽt. quaſi iumẽtum in via laſſum diuerticula q̃rũt ab onere tergum a iugo ceruicem ſubtrahũt. ⁊ nõnunq̃; aliquãtiſper ex orbita declinãt. inuẽt⁹ eſt igit funis quidam. q̃ quaſi Theſei filum extent⁹ ac animi manu tẽtus. nec ad dexterã nec ad ſiniſtram errare ꝑmittat: ſed vſq; in finem itineris ne ſit op⁹ quiete. ſuſtẽtat. hec eſt igit pſeuerãtia que difficultatẽ ex patiẽtie diuturnitate ſurgẽtem lenit. ⁊ quaſi Ambroſie ſucco vires laborãtis inſtaurat. Et quẽadmodũ pſeuerãtia peculiariter cõtra tolerãdum faſtidiũ ſic aduerſus omne qd ſe obijcere pt impedimẽtum cõſtantia militat.

Anacephaleoſis dictoꝝ ⁊ q nõ recte dr a theologis volũtas ãñcedẽs et cõſequẽs in deo. Ca. xvi

Ed anacephaleoſim facio eorum q̃ diximus. circa difficilia teſte Ariſtotele verſat virt⁹. ſicut ergo multiplex difficultas. ita q̃; ꝟt⁹ eſt multiplex. difficultas ẽ magna ſubire pericula. hãc fortitudo demolit. difficultas ẽ inter tolerãdum triſticia nõ vinci. huic difficultati patiẽtia ſe obijcit. difficultas eſt q̃ de futura vita dicuntur credẽ ac ſperare. in hoc ſpes ⁊ fides ſuppetias ferũt. Difficultas ẽ lõge diſtãtia bona diuturna animi ſuſpẽſione morari. huic lõganimitas opitulat. Difficile ẽ nouos caſus quottidie cõtra nos emergẽtes equanimit ferre. huic cõſtantia pſtat auxilium Dum lõginqua bona pia lõganimitate expectam⁹. difficile eſt mẽtis nõ incurrẽ laſſitudinem. tenere ſemꝑ intẽtam cordis aciem nunq̃; obdormire. nunq̃; hallucinari. nunq̃; ab incepto ope diuaricari: occurrit huic periculo pſeuerãtia. ⁊ ita fit vt conſtare tibi poſſit deum ⁊ naturam nihil ꝑtermiſiſſe qd homi ad beatam vitam poſſit conferre. Et hoc nimiꝝ eſt qd theologi dicunt deum velle oẽs volũtate ãñcedente ſaluos facẽ: ſed volũtate ꝯſequẽte quoſdã tm̃. iuxta illud. multi ſũt vocati: pauci ꝟo electi. Ego ãt nõ ãñte ⁊ ꝯſequẽte. Sꝫ ãñcedentis ⁊ cõſequẽtis debere dici exiſtimo. vt ꝑ hoc inuat deum oẽs ideo ſaluos fieri velle q̃ omnib⁹ vt dixi palam fecerit atq; cõmuni cauerit ea q̃ ãñcedere debeãt ad ſalutem. hec ãt ſunt lex ⁊ ꝟtutes. ex q̃b⁹ tanq̃; ex ãñte ſequit beatitudo tanq̃; ꝯſequẽs. Sicut apud dialecticos dr ꝑmiſſas eſſe ãñs. cõcluſiõem vero q̃ ſequit ex ꝑmiſſis eſſe ꝯſequẽs. Licet ergo de⁹ nõ det omnib⁹ conſe-

perſeuerantia

conſtantia

fortitudo

patientia

longanimitas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

quēs.hoc ē beatitatē.tū velle dare iō videt. qꝛ dare vult ⁊ dat añs.ex q̄ ꝑ Syllogiſmū recte oꝑationis inferat ꝯſequēs beatitudis. Sꝫ qꝛ maioꝛ ꝑs moꝛtaliū dum cōtemptui hꝫ foꝛmam hꝰ illatiōis ꝑdit felicitatē illiꝰ cōſequētis.dꝛ deꝰ velle nos ſaluari:qꝛ ꝑ liberalitatē ſuam dat añs.⁊ non velle nos ſaluari:qꝛ ꝑ ſegniciē nr̄am nō dat cōſequens.hax ꝟtutū habitꝰ cōſuetudieſqꝫ lōgo iuſtas exercitio poſſumꝰ naturalr̄ q̄dē habere.operationes autē ſcd̄m eas vſqꝫ in vitȩ finē integre ꝑducē.ſine dei peculiari auxilio certe non poſſumus.

¶ Q.ð et q̄re deꝰ odio habeat ocioſos.

Capitulum.xvij.

Anda eſt igit opa vt in his exerceamur.nulla namqꝫ ſine exercitio ꝟtꝰ.nulla ars ſine vſu eſſe p̄t.vſu autē parit.cōſeruat.auget. Nec negauerī deū vno momēto poſſe oēm ꝟtutē nobis iplūere Sꝫ ipſe ſꝑ ⁊ vbiqꝫ deteſtās ocioſos eas quas nobis ꝯtulit vires ad vſum et exercitiū vult cōferri. Dixit eñ oꝑarijs.q̄d ſtatis hic tota die ocioſi:ite et vos in vineam meam.⁊ qd̄ iuſtū fuerit dabo vobis. Sed cur pigris et inertibꝰ aduerſet.duas impſentiax cās iuenio.vnam q̄ huiōi hoīes dum ſegniciē ſequūtur.maxie diſſiles deo efficiunt.deꝰ namqꝫ natura ē actuoſiſſimꝰ chꝛiſto dicēte pr̄ meꝰ vſqꝫ mō oꝑatur.⁊ ego oꝑeroꝛ nec voco deum actuoſum.q̄ curſitet aut ſaliat.vt iſtrio. Sunt eñ opa eiꝰ ſedentaria.ſed ſolida.aſſidua.ꝑenia. Et ꝓptēa fuere theologi q̄ ſāſſime dixerint ſubſtātiam illam īfinitam quam deū vocamꝰ.ab actu magis quam ab habitu debere appellari.⁊ ex vocabul' ea deo potiꝰ cōuenire.q̄ oꝑationē.quam q̄ potētiam oꝑandi ſignificēt.vt rectius noiet docēs quam doctoꝛ.dans quam datoꝛ regēs quam rectoꝛ.diuina namqꝫ oꝑatio nō ſicut nr̄a tēporaria.ſꝫ eſſentiȩ ſuȩ coȩterna tanta firmitate ſubſiſtit.q̄ta ⁊ eſſentia. Alteram.qd̄ oīs rei ꝑfectio teſte Ariſtotele in libꝛo de coelo.ſita eſſe videt in trinitate.hoc ē in eſſentia.potētia ⁊ oꝑatiōe.eſſentia vt aīa.eſt potētiȩ radix ⁊ fundamentū.potētia puta intelligētia in eſſentia aīȩ.eſt vt ramꝰ in arboꝛis caudice.oꝑatio autē vt ītellectio quaſi dactyli ī termitibꝰ palme. qui ergo ꝑ ociū ceſſat ab oꝑatiōe.videt naturam fraudare vltima ſua ꝑfectiōe.⁊ iniuriam opifici naturȩ irrogare.q̄ eam nō eo vſqꝫ ꝑducat q̄ ipſe ꝑducēdam inſtituat.ſicut agricolā ꝑculdubio offendit q̄ arboꝛē ne fructificet:facit.ꝓptēa dꝛa Joāne baptiſta in Mattheo. Dis arboꝛ q̄ nō facit fructum bonum.excidetur ⁊ in ignem mittetur. Tantum igitur vigilantia uoſtra moliatur. tantum induſtria ſe acuat tantum ratio ſe attollat.vt in dies magis ꝑficiēdo ad ꝟtutes ⁊ ad bonos mentis habitꝰ.quȩ ſunt felicitatis inſtrumēta.ꝑueniat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

¶ De quattuoꝛ nouiſſimis. et pꝛimo de moꝛte cũ declaratione dicti Empedoclis de lite et amicicia. Capitulum. xviij.

O maiorē hui⁹ ſancte ac ſalutaris diſcipline ꝑfectum quattuoꝛ
a adiumēta q̄rēda ſunt. q̄ nō extimenť ideo cōtemnēda qꝛ vulga-
ta. ſꝫ potius ꝓptēa amplexanda qꝛ vtilia. ⁊ ꝑfecto nō alia fuit di
uulgatiōis rō q̄ꝫ multiplicis vtilitatis cognitio. Hoc autē dixeri ꝓpť eo
rum prauam cōſuetudinē. qui ſine reſpectu vtilitatis familiaria oīa con
temnūt. ⁊ vſu quottidiano protrita faſtidiūt. q̄s epigrāmatic⁹ poeta no
tat dicēs. Et pueri naſum rhinocerotis hn̄t. nos ꝟo nugis poſt habitis
ſaluti cōſulētes quicq̄d ꝓeſt q̄ꝫq̄ꝫ ſit vile ꝯmune. triuiale. ſemꝑ amplecti
mur tanq̄ꝫ rem ꝑcioſam. negocio accōmodatam. ⁊ opportunā. Quattu
oꝛ ergo adiumēta ſunt iſta. Meditatio nouiſſimoꝝ Lectio ſcripturarū.
Imitatio ſcōꝝ. ⁊ ſupplicatio. Nouiſſima ſunt quattuoꝛ. Moꝛs Infer-
n⁹ Paradiſus. et Iudiciū. Ad naturam moꝛtis enarrādā mihi ſe offert
quod dť Empedocles. fieri ſcꝫ oīa ꝑ litē ⁊ amiciciam. amicicia aūt ē gene
ratio. q̄ diſiūcta hoc eſt coꝛp⁹ ⁊ aīam. ⁊ quattuoꝛ i coꝛpe elemēta cōgluti-
nat. Lis ē moꝛs. q̄ cōiūcta diſſociat. Nam coꝛrupta elemētoꝝ harmo
nia lis exoꝛiť. ⁊ caloꝛe in humidū ſeuiēte ſequiť deſiccatio. quam incinera
tionē medici vocant. ex incineratiōe ꝟo hoc ē ex radicalis humidi cōſum
ptiōe moꝛs naſciť. mediū inter litē ⁊ amiciciam. hoc ē inť generatiōem ⁊
moꝛtē interſtitiū. quies ē ꝯtrarioꝝ inť ſe pugnantiū. licet em̄ ſꝑ pugnēt.
tn̄ vocari ꝑt amicicia. q̄ꝫdiu nō eſt pugna perēptoꝛia ⁊ eam quietē q̄ ſunt
inſtar pacis īducie q̄dā. appellare ſolem⁹ moꝛtalē vitam. quam vt volūt
Aſtronomi coelū vt theologi ꝑdicāt. de⁹ vt ego ſentio vtrūq̄ꝫ diſpēſat. cō
ſeruat. ⁊ limitat.

¶ An moꝛs coꝛpoꝛis ſit naturalis Ca. xix.

N ꝟo moꝛs ſit naturalis ambigiť. ⁊ ꝑfecto q̄d naturā deſtruit
a eiq̄ꝫ aduerſať. dicēdum naturale nō videť. Q̄d itē a ꝑncipio ve
nit intriſeco. naturale id eſſe manifeſtū. ⁊ hoc in ſecūdo libro de
phyſico auditu cōfirmat Ariſtoteles dicens in hoc differre naturalia ab
artificioſis. q hec a ꝑncipio extrinſeco. illa ab intriſeco habēt motionē. ⁊
hoc vtrūq̄ꝫ in moꝛte ꝑſpicim⁹. naturam em̄ deſtruit. q̄d eſt manifeſtum.
et fit a cauſis nobis intrinſecis. nam coꝛp⁹ aīatum cauſas quib⁹ diſſolui-
tur. ītra ſe habet. Caloꝛem ſcꝫ naturalem. quo radicalis humoꝛ eroditur
et q̄ꝫq̄ꝫ cibo ⁊ potu noua ſupinfundať humiditas. nō eſt tn̄ aduēticiū hoc
humidum ꝑori ꝯpandū. ⁊ nature eque affine ⁊ amicū. Huic alimentoꝝ

defectui ē annectēdum vim nutritiuā in nobis fatigari.ac in dies inuali-
dam fieri.⁊ in horas magis euadere repandis corpibꝰ nr̃is imbecillam.q̄
fit vt corpꝰ pedetentim viciet̃.⁊ fiat aſſidue deteriꝰ.⁊ aīę magis inhabile.
et incōmodū.⁊ ad vitę munia minꝰ idoneū.cum igit̃ mors q̄ nihil ē aliud
q̄ꝫ vitę extinctꝰ.hoc pacto ab itrinſeco iducat̃ certe ꝓficiſci a natura vide-
tur.⁊ iſta q̄dē eſt nr̃a ſnīa. Sꝫ neqꝫ ꝑtereundū hic naturaꝝ pluralitatē.
ineſſe corpibꝰ.natura em̄ dr̃ materia. ⁊ forma.⁊ ipm̄ ꝯpoſitū. Vn̄ fit vt
naturalr̃ fieri:poſſit quidpiā multiplr̃ dici.ex alto cadere naturale id ma-
terię.hoc ē corpi.Cui grauitas a natura ē inſita.formę ꝟo neqꝫ naturale.
neqꝫ cōtra naturā. vt pote elemētoꝝ exptē.⁊ q̄ eſt a fermēto aliena corpo-
reo.Aſt itelligē naturale ē aīę:cuiꝰ vis intriſeca ē intellectꝰ.compoſito ⁊
homi naturale ē ridere.audire.loq̄.ambulare.ꝙ iſtoꝝ nō in pte ſꝫ in ꝯpo-
ſito ſunt ſita pricipia.magis tn̄ in aīa.ꝓptēa vt bene dixit Ariſtoteles na-
turę nomenclatiōe dignior ē forma.mori ergo naturale ē corpi.natura-
le ⁊ homi ſm corpꝰ.aīę ꝟo cōtrariū hoc ē nō mori ⁊ ꝑ ſequelā homi natu-
rale.q̄ fit vt debita ſit ei reſurrectio.q̄ poſtq̄ꝫ moriēdo factū eſt ſatis natu-
rę corporeę.ſatiſfiat ⁊ ſpūali reſurgēdo.ꝓptēa dogma ē catholicū rema-
nē in aīabꝰ inclinationē ad corpꝰ ęternā.donec a deo datore formaꝝ ab in-
uicem diſiūcta iteꝝ coiūgant̃. Nō ergo vt obiectiōi prię rn̄deā mors hoi
infligit̃ vt deſtruat̃.fecꝫ vt naturę ⁊ volūtatis diuinę ſeruato ſꝑ ordine de-
ducat̃ caro ad eſſe ſpūale.hinc illud euāgelicū Niſi granū frumēti cadēs
in terram mortuum fuerit.ipſum ſolum manet.ſi autem mortuum fue-
rit.multum fructum affert. propterea ⁊ ab Apoſtolo mori dicitur ſemi-
nari cum in q̇t.ſeminat̃ corpꝰ aīale.vt ſurgat corpꝰ ſpūale.ſi ē corpꝰ aīale
eſt ⁊ ſpūale. ſicut ſcriptū eſt.factꝰ eſt pm̄ꝰ Adam in aīam viuentē.nouiſſi-
mꝰ Adam in ſpm̄ viuificātem.Adā apud hebręos homiem ſ̄cat.⁊ ſicut
apd̄ nos hō ab humo.ſic apd̄ eos Adam ab adama qd̄ terrā ſ̄cat.deriuat̃
Vides iam quō mors homi naturalˀ. Sꝫ ⁊ aliȷ̈s modis naturale q̇d dr̃.
naturale nāqꝫ ē et qd̄ alicui ſpeciei vt igni ⁊ qd̄ reꝝ naturę cōi ⁊ qd̄ ſit pla-
citū etiā deo ſoli.aſcēſus igni naturalˀ q̄r leuis .at ſi natura cōis vniuerſo
ne ſciſſura fiat.ne ſchiſma i rebus accidat.ne mūdi cōtinuatiōe diſſoluta
vacuū qd̄ abhorret int̃cidat.ignē demittat erit motꝰ ille igni cōtrariꝰ vni-
uerſo tn̄ naturalˀ.ſicut latronis mors.latroni aduerſa Ciuibꝰ ꝓpicia.ꝙ ſi
etiā naturę cōi quicq̄ꝫ repugnās deo placuerit. vt ꝙ cœlū ſtet vel retrogꝰ-
diat̃.id q̄ꝫ imo id maxie dici naturale digniſſimū.tāto em̄ naturalˀ appel-
latio ē verior.q̄to vnde fluit cā eſt altior.At ſupna oīno natura ē deꝰ Cui
obedire toti iferiori naturę ē naturale. Simplr̃ ḡ hoi naturale ē mori.⁊
naturale reſurgē. qm̄ ſic ab opifice oīm natura ſtatutū eſt.

¶ Opiniones varię de morte. ¶ Ca.xx.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

m Oꝛtis meditationē ſummā eſſe phiam dixit Plato. Nihil eſt enī qđ magis aut ęque appetit⁹ Luxuriā premat ⁊ ad rōnis regulam moꝛes cōponat qȝ ſuꝑ ingruētis moꝛtis meditatio. Apđ Gethas et Thꝛaces q̄dā feri ſunt ⁊ ad moꝛtem paratiſſimi. ꝙ redituras putāt aīas obeuntiū. Quidā ⁊ ſi nō redituras. nō extingui tñ autumāt. ſed ad loca beatioꝛa tranſire. alij emoꝛi q̄dē. ſed id meli⁹ eſſe quā viuē. Fœminę ſuꝑ viroꝝ cadauera interfici ſimulqȝ ſepeliri votū eximiū hñt. apud quoſdā coꝝ puerperia lugebant. Et has apud illā gentē opiniōes diſſemiaſſe putādus ē Oꝛpheus. q̄ fuit īdigena magni vir īgenij. ⁊ poeta ſuauiloquētię ſingularis. qȝ barbaroꝝ aīos demulcēte. ſyluas ⁊ ſaxa hoc ē ſylueſtres ⁊ ſaxeos hoīes ad rit⁹ quoſcūqȝ libebat traducendi liberā poꝛtatē habebat. dies natalicij Triſtes agebant. funera ꝟo q̄ſi ſacra cū luſu ⁊ cantu iucūdiſſime ⁊ cū ſumma hilaritate celebꝛabāt. ⁊ recte q̄dē. Nam cum naſcit̄ peregre ꝓficiſcimur. incerti qđ iter. qđ hoſpiciū: quē vię terminū im⁹ habituri. ⁊ cum moꝛimur finita peregrinatione in antiq̄ matris gremiū reuocamur. peregrinationē hāc pctōꝛes ꝓduci. ſancti ꝟo breuiari ſuꝑrogāt. hic Dauid inq̄t Heu me q̄ꝛ īcolat⁹ me⁹ ꝓlōgat⁹ eſt

De multiplici genere moꝛtis coꝛpalis. et nō eſſe tēpus merendi poſt moꝛtē. Ca. xxi

Ed multipl'r ⁊ nō vno mō moꝛs đr. nam ē moꝛs hoīs. qua hō diſſoluit̄ ⁊ volūt q̄dā Theologi hoīem ⁊ omne totū quoddam terciū eſſe ꝑter ꝑtes qđ eaꝝ et coitu reſultet. ⁊ abitu diſpereat. ⁊ id eſſe aiūt. qđ moꝛte toti⁹ diſſipet̄. eſt ⁊ alia q̄dā moꝛs coꝛpis. qua vlteriori reſolutiōe reuertit̄ in ea. ex q̄b⁹ cōſtabat elemēta. Prima ſi ī dei timoꝛe. ſi in pietate ⁊ religiōe hoīem repperit. bona ē. de qua đr Precioſa in cōſpectu dñi moꝛs ſcōꝝ ei⁹. ſi pctōꝛem īpœnitētem repiat. mala ē. Ideo q̄ꝛ vt ꝑima ē fœlicitatis. ſic iſta ē miſerię ſempiternę ꝑncipiū. Quādiu moꝛtalē hāc vitam viuim⁹ ex ꝟtute in viciū. ex vicio in ꝟtutē arbitrio noſtro tranſire ꝑmittit̄. at poſtq̄ȝ de coꝛpis hui⁹ tabernaculo eiecti debitū naturę ꝑſoluim⁹. nec a vicio in ꝟtutē. nec a ꝟtute in viciū eſt trāſit⁹ Tūc enī ⁊ viatoꝛes eſſe deſinim⁹. ⁊ ꝑmerēdi ac cōmerēdi ſtatū amittim⁹. Vocabant ab antiq̄s viatoꝛes nūcij ac miſtri magiſtratuū. qui hoīes ex agris accerſebāt. Noſtri āt vię appellatiōem ad vitā hāc trāſferūt. ait enī Gregori⁹ in pn̄ti vita quaſi ī via ſumus. qua ad patriā ꝑgim⁹. maligni āt ſpūs iter noſtꝝ quaſi q̄dā latrunculi obſident. Cū hac ergo vita q̄ moꝛte terminat̄ finiūtur nō pctā. ſed merita quicq̄d enī ⁊ in ꝑadiſo recte agit̄ a ſcīs. ⁊ in īferno peccat̄ a dānatis. iō meriti rōem amittit. ꝙ extra viā fiat. etenī vita ē agon: vita ē theatꝝ. vita ē olympia. vbi ſpectātib⁹ arbitris ꝓpoſit̄ coꝛo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

nis decertat. Ubi ſunt Corone finitis certamib⁹ diſtribute. q̄ ampli⁹ cer
tat nō vt coronet ſed ex ꝟtutis liberalitate decertat. nō negauerim tn̄ ꝛ ta
li certami ſi certamē id d̄r vbi nō laborat. poſſe etiā multa dari corollaria
a deo maxie. Qui p̄t pœnas dānatoꝝ. ꝛ etiā augē gloriā beatoꝝ. Quales
morimur ſiue boni ſiue mali. tales futuri ſp̄ egredimur. hoc excepto ꝙ ſi-
cut boni meli⁹. ſic mali ſunt ſp̄ pei⁹ habituri. Qui mutari vult. i vita mu
tet. nam poſt mortē. tanta ē alteri⁹ vite ſeueritas. vt in ea ſicut ſinguli ici
piūt. ita pſeuerāt. illic vbi nox ē. nunq̄ȝ illuceſcet Ubi dies ē. nunq̄ȝ lucis
nigreſcet occaſus. Hinc Jacob⁹ de patre luminū mentionē faciēs. apud
quē dixit nō eſt trāſmutatio. neq̄ȝ viciſſitudis obūbratio.

De multiplici genere mortis ſpiritualis cum excu- ſatione platonis. Ca. xxij.

Unt genera duo mortis ſpūalis. vnū quo ꝟt⁹ ꝛ dei timor in no:
bis expirat. alteꝝ qd̄ vicia ꝛ vicioꝝ fomēta mortificat. de p̄mo di
xit chriſtus. Sine mortuos ſepelire mortuos ſuos. Mortuos
em̄ appellauit q̄ ſeculo. appetitui. q̄ diabolo ſeruiūt. qui praue ꝯſuetudis
ſepulchro incluſi nec gratie celeſtis aerē attrahūt. nec dei ſpm̄ cōcipiunt:
nec ad legis mandata ſe attollūt. De ſcd̄o ſpūalis mortis genē d̄r a Pau
lo ad Romanos capite ſexto. Qui mortu⁹ eſt. iuſtificatus eſt a pctō. Si
autē mortui ſum⁹ cum chriſto. credim⁹ qꝛ ſimul etiā viuemus cum illo. ꝛ
paulo īfra Jta ꝛ vos exiſtimate vos mortuos q̇dē eſſe pctō. viuētes autē
deo in chriſto ieſu. ꝛ quō hac morte moriendū ſit d̄t Nō ergo inq̇t regnet
peccatū in veſtro mortali corpe. vt obediatis cōcupiſcētijs eius. ſed neq̄ȝ
exhibeatis mēbra veſtra arma iniq̄tatis pctō. Sȝ exhibeatis vos deo tā
q̄ȝ ex mortuis viuētes. ꝛ mēbra veſtra arma iuſticie deo. hanc mortem di
xit Plato licē vnicuiq̄ȝ ſibi inferre. qd̄ ab euāgelica ꝛ ap̄lica doctrina non
diſcrepat. veꝝ nōnulli hoc nō aduertētes ꝛ Platonē de cōmuni morte lo
qui calūniantes. dum eū incōſulte criminant de manifeſta ignorātia con
demnant. Mortis meditatiōe ſic decurſa. ſi cōquieſcere vides appetitū. ꝛ
iraſcibilē tuam infrenari. potes quorſum liber mētis tue clauū inflectere
et quaſi iam ceſſauerit tēpeſtas remiſſius habere ſtudiū gubernandi. ꝙ ſi
adhuc recalcitrat cataplaſma aliud adhibēdū ꝛ mox pferēda eſt inferna-
lis baratri recordatio. vt ſicut eſtuans lebes īfuſis aquis. ꝛ freq̄uēs equ⁹
verberib⁹ incuſſis. ſic feruor appetit⁹ eterne miſerie oſtēſione reſtrict⁹ re
mittat feruorē ſue temeritatis. nam rei triſtis ſola memoria dum dolorē
ciet in ſenſu. laſciuiā extinguit in appetitu

De loco damnatoꝝ qui d̄r infern⁹ Ca. xxiij.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Amnatoꝝ loc⁹ vt eſt ſcōꝝ cōmunis opinio nō ſub ipſo globo. vt Iſidor⁹ putat. ſ3 in ipſi⁹ globi terreſtris medio. tellure ipſa ſinū et quaſi aluū aperiēte credend⁹ eſt. Iſidor⁹ autē dixit futuꝝ eſſe. vt poſt iudicium. ſolis ⁊ lunę orbes ita firment̄. vt huic noſtro tm̄ hemiſpherio lucē infundāt. damnatos vero in ſempiternam noctē alteri⁹ hemiſpherij relegādos. vbi eſſe a multis putant̄ Antipodes. ſed hęc ē iam pridem exploſa ſentētia. nam in medio terrę ventre nō in tergo loca illa infamia vbi null⁹ ordo ſ3 ſempitern⁹ horror inhabitat. ponit eccię ſcā credulitas. ⁊ credulitati huic rō nō diſſentit. decet em̄ eos qui obſtinate a deo per prauam volūtatem ⁊ morū obſcœnitatē diſceſſerūt. ad infima trudi. et a cōſpectu ſolis ⁊ coeli. vbi dei eſt ſedes. ſub ſcabellū pedum ei⁹. hoc ē ſub terram de qua d̄r. terra ſcabellū pedū meoꝝ. mitti vt ſic impleat̄ quod d̄r ꝑ prophetā. Sede a dextris meis. donec ponam inimicos tuos ſcabellū pedū tuoꝝ. nec ſub terram ſolū ſed etiā in terrę ꝑtē abditiſſimam. ⁊ coelo remotiſſimā. ⁊ mūdi cētro cognatiſſimā imitti debēt in terram. in quā miſerię ⁊ tenebraꝝ opertam mortis caligine. et a dei benignitate. et a naturę beneficijs. ⁊ at coeloꝝ influxib⁹ derelictam

Opinio antiquorum gentilium de inferno Capitulum. xxiiij.

n — Eoino vanū eſt q̄d poetę gentiliū cecinerūt apd̄ inferos eſſe ſtygem. acherontē. lethen. cocytū. phlegethontē. Stygē legim⁹ eſſe aquā ad nonacrim Arcadię regionē ex altiſſima ſaxi crepidine diſtillantē. tam violētę frigiditatis. ⁊ naturę tam atrocis. vt i ea neq̄ argenteū. neq̄ ęreū. neq̄ ferreum vas poſſit ſubſiſtē. ſ3 mox diſſiliat ac diſſipet̄. Stygos hydor appellat̄. Cōtineri ⁊ cōſeruari poſſe aiūt vngula tm̄ Mulina. ⁊ ea regē Alexandꝝ ferūt enecatū. eſt etiam ſitis ingenij et nomis aqua ⁊ in Achaia ad phaneū vrbē. ⁊ in Theſſalia ad peneū amnē Acherōtem Seruius d̄t eſſe locum nō ꝓcul a Baijs in campania. montibus vndiq̄3 clauſum. ⁊ patere tantum ad meridiem ſoli. Ubi Aeneas Miſeno et Ulyxes Helpenore occiſis necromātiā exercuere. ē ⁊ Acheruſia ſpecus in aſia ad mare euxinū per quam cerberum ab Hercule tractum fabulant̄. tam profundę voraginis. vt illinc credatur deſcenſus ad inferos. Lethes fluuius. et in Hiſpania. et in Aphrica circa extremum ſyrtium cornu. vrbem abluens Berenicem. de quo Lucanus. Quam iuxta Lethes tacitus prȩlabitur amnis infernis vt fama trahens obliuia venis. Hęc autem attigerimus. vt oſtendatur antiquorum opinionem fuiſſe apud inferos omnium coꝝ eſſe congeriem. quę apud nos legunt̄ tetra: dira. horrenda. peſtifera.

¶ Ratione naturali perſuadetur eſſe omnem immū diciam apud inferos Ca.xxv.

Redeūdū eſt em̄ aq̇s vndiq3 in cū locū dilabētib⁹ tanq3 in toti⁹ mundi ſentinā ⁊ cloacā cōportari bitumē ⁊ ſulfur. ⁊ oīs terrenę molis imūdiſſimas ſordes. fieriq3 odorē multo tetriorē q3 i ſcaptenſula apō grecos. Terra em̄ ingētib⁹ pforata cauernis. ⁊ antroꝝ lōge lateq3 vagantiū ſuſpēſa fornicib⁹ capaciſſimā ac ſordiſſimā aluū ſuā lōgiſſime extēdit. fiūt in ea ſicut i pleriſq3 terraꝝ locis aſpicit̄. ęterna materię ſp ardētis incēdia. ⁊ ne miꝝ ſit aut icredibile qd̄ de iferni recitat̄ incēdijs pręteriēs ea q̄ dicūtur ab Auguſtino ⁊ reliq̄s autorib⁹ chriſtianis. ſubijciā hic ex Plinij libro ſcd̄o natural' hiſto. capita tria. ſc3. cvij. cviij. cix. ſic em̄ inq̇t. In comagene vrbe Samoſata ſtagnum eſt emittēs limū (malthā vocāt) flagrantē Cum q̇d attingit ſolidi. adheret. p̄tēa tact⁹ ſequit̄ fugiētes. ſic defenderūt muros oppugnāte lucullo. flagrabatq3 miles armis ſuis. aq̇s etiā accēdit̄. terra tm̄ reſtigui docuere experimēta. Silis ē naturę naphtha (ita appellat̄) circa babyloniā. ⁊ in auſtagenis parthię pfluēs bitumis liquidi mō. huic magna cognatio igniū. trāſiliūtq3 ptin⁹ in eā vndecūq3 viſam. ita ferūt a Medea pellicē Crematā poſtq3 ſacrificatura ad aras acceſſerat corona igne rapta Uerū i mōtiū miracul' ardet Aetna noctib⁹ ſp. tātoq3 ęuo igniū materia ſufficit. niualis hybernis tpib⁹. egeſtūq3 cinerē pruinis operiēs. Nec i illo tm̄ natura ſęuit exuſtionē terris denūcians. flagrat i phaſelide Lycię mōs Chimera. ⁊ q̇dē imortal' dieb⁹ ac noctib⁹ flāma. Ignē ei⁹ accendi aqua. extingui ꝟo terra aut feno Gnidius Cteſias tradidit. eadē in Lycia epheſti mōtes tęda flāmāte tacti flagrant. adeo vt lapides q3 riuoꝝ ⁊ harenę in ipſis aq̇s ardeant. alitur ignis ille pluuijs. baculo ſi q̇s ex his accēſo traxerit ſulcos. riuos ignium ſequi narrāt: flagrat i bactris Cophāti noctib⁹ vertex. flagrat i medis et ceſtia gente cōfinio pſidis. Suſis q̇dē ad turrim albā quindeci caminis maxio coꝝ. ⁊ int' diu cāpus Babylonię flagrat q̇dā velut piſcina iugeri magnitudine. Itē ęthiopū iuxta heſpeꝝ montē ſtellaꝝ mō cāpi nocte nitēt. Sil'r ⁊ in megalipolitanoꝝ agro tā ⁊ ſi intern⁹ ſit ille iucūd⁹. frōdem q3 denſi ſupra ſe nemoris nō adurēs. ⁊ iuxta gelidū fontē ſp ardēs Nymphei crater dira apolloniatis ſuis portēdit vt Theopōpus tradit. augeī imbrib⁹. egeritq3 bitumen tēperandū fonte illo iguſtabili alias oī bitumie dilutius. Sz q̇s hęc mireī: in medio mari hiera iſula ardet. Aeolia iſula iuxta Italiā cū ipſo mari arſit p aliq̄t dies ſociali bello. et donec legatio ſenat⁹ piauit. maxio tn̄ ardet incēdio Theonochema dictū ęthiopum iugū torrētesq3 ſolis ardorib⁹ flāmas egerit. tot locis. tot incēdijs reꝝ na

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

tura terras cremat. ſic Pliniꝰ ad v͛bū. Quo fit vt mirꝝ videri nō debeat ſi in t͛rę aluo dicat̄ id eē. qd̄ fere paſſim cernit̄ in ſupficie. Ignis ĝ q̇ i obſcuris illꝰ cōcauitatibꝰ nigrātes attollit flāmas fumi ⁊ nebularꝝ globos exhalat. q̄zdiu ꝑ opaci carceris tractꝰ āpliſſimos euagati poſtq̄z nulla ad egrediēdū ſpiramēta reppeɼit. i ſe cōtorti reuertunt̄ in ignes. fitq̄z flāmarꝝ et fumi Chaos imēſū. illic dānatorꝝ ē h̄itatio. q̇ aſſidue cogunt̄ Ceca hec incēdia ꝯtēplari tātaq̄z ex hac iuita ꝯtēplatiōe quā i ęternū ſuppliciū ſibi a deo datā ꝯgſcūt. ſurgit idigtio. tātꝰ ipatiētis aī furor exardeſcit. vt oī rōnis vſu poſthito cęlo ⁊ t͛rę ac deo ipſi p̄cent̄ excidiū Et qm̄ vis cōcupiſcibilꝭ boni placētis abūdātiā ⁊ poenę diſplicētis ſentit offenſionē iraſcibilꝭ q̄z deſiderate q̇etis neq̄t a cōcupiſcibili ipedimēta repellē. fit i aīo mȩror et luctꝰ. ⁊ ſine vlla ꝯſolatiōe cordoliū. hec āt p̄dci poetę ꝑ illa q̈nq̄z fluuia. q̄ apd̄ iferos ponūt. myſtice deſigrūt. Styx eī̄m ē odiū. Acherō triſticia. Lethe obliuio. Cocytꝰ luctꝰ Phlegethō ardor Odiū dei atq̄z iuſticię. triſticia de poenarꝝ acerbitatē. obliuio charitatis ⁊ ſpei Luctꝰ ex poenarꝝ ęternitate. ardor ex ꝯſcīa culpę. ardor itē corpis pꝰ reſurrectionē. qd̄ iugit ardebit. ⁊ nō ꝯſumet̄. ⁊ erit illic mors ęt͛na. q̄ꝛ imortalꝭ miſeria. q̄ ſupmo bono. i. btitudī oppoſita p̄t ſummū malū appellari. duo iſti ſūt fines vltimi bonorꝝ ⁊ malorꝝ. q̄ꝛ cū ad illū ꝑ v͛tutū officia ſcādendo ꝑueneris. nihil ē ſuperiꝰ q̄ ĝdiaris. vbi ad iſtū ꝑ flagitia deſcēdendo corrueris. nihil ē iferiꝰ q̄ ꝑlabaris. Quicq̇d ĝ boni ē in moribꝰ ꝑpt illū q̄rit̄. quicq̇d v͛o mali ꝑpt iſtū fugit̄. Nec ipoſſibile deo iudicet̄. qd̄ naturā poſſe nō dubiū eſt. vt ſcꝫ corpꝰ ardeat ⁊ nō ꝯſumat̄. ⁊ i incēdio ęterno vita ꝑmaneat nec finiat̄. nā et lignū ſetim cōſtat iflāmari poſſe. ſꝫ nō ꝯſumi. Eſt ⁊ q̄ddā lini genꝰ ex q̄ telę cōfectę. cū purgādę ſunt. i ignē mittunt̄ nec exurunt̄ Vn̄ vetēs regū et p̄ncipū cadauera cū erāt cōburēda. ne cinis eorꝝ cū lignorꝝ cineribꝰ confunderet̄. huiōi telis iuuta cremabāt. Eſt ⁊ aīal qd̄ naturalꝛ i camīs ardētibꝰ viuit. pyrallē vocāt naturales. adde q̄ ſicut an̄ pctm̄ erat hūanū corpꝰ ſic tēperatū vt nō mori poſſꝫ. ſic ⁊ pꝰ iudiciū miro ⁊ idicibili mō fermētabit̄. vt ęternis nō cędat incēdijs. Vn̄ ⁊ Jeſaias dixit. v͛mis eorꝝ nō morietur. ⁊ ignis eorꝝ nō extiguet̄. Et queādmodū btītudo oīa bona. ſic ē cuncta mala cōplexa dānatio. octo igit̄ gn̄a poenarꝝ. q̄ Tullius dꝛ ꝑ leges iſtigi ſcꝫ dānū. vincula. v͛bera. talionē. igminiā. exiliū. mortē. ſeruitutē cōtinet cumulatiſſime dānatio. hi igit̄ ſine fine torq̄nt̄ atroci ſupplicio q̄ꝛ nulla fuit i fine religio. At q̄ ſaltē in ſupma vitę veſpera reſipiſcūt. q̄ꝛ pctā in vita relinquūt. aliq̄n poenarꝝ finē inueniūt.

De beatitudine cęleſtis paradiſi. et primo q̄tum attinet ad partem intellectiuā Ca. xxxvj

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

E Paradiſi gaudijs temere quicq̄ȝ dicē non auſim. nā ſi vt ſcri
d bit Jeſaię capite. lxiiij. ⁊ ī epl'a Pauli p̄ma ad Corīthios capite
ſcđo. nec ocul⁹ vidit. nec auris audiuit. nec ī cor hoīs aſcēdit. q̄
p̄parauit De⁹ diligētib⁹ ſe. Quid tētabo vobis exprimere qđ in cogitationē
neq̄t aſcēdere? Greci ſapię deā tritogeniā vocāt. q̄ ordinate tria p̄ducat.
recte cogitare. recte loq̄. recte opari. ⁊ Ariſtoteles ī libro de īterp̄tatiōe dt
voces eſſe notas eax̄ q̄ in aīo ſunt affectionū. ex q̄ ſequit̄ līgua nō poſſe ex
plicari qđ ſit īpoſſibile cogitari. dicā tn̄ aliq̄d vt aīm tuū p̄uocē ad deſi/
deriū videndi ea q̄ mortales oculi vidē nō p̄nt. hoc em̄ deſideriū mentem a
terrenis reb⁹ ad celeſtia ſubrigēs facit vt adhuc terreni ac mortales. ſim⁹
ſaltē ex p̄te celeſtes. nā ſi verū eſt illud. Ubi theſaur⁹ tuus ibi ⁊ cor tuum.
Si theſaurū in coelo habem⁹. neceſſe ē in coelo eſſe cor nr̄m. q̄ ſi ē in coelo.
celeſte ē. deſideria facē corda nr̄a celeſtia. ⁊ conabimur ex paucul' infinita.
ex minimis ingentia meditari. illo vel maxīe moti qđ in Gregorij dialogo
recitat̄. Si mulier ī ſubterraneo ac teterrimo Carcē pariat īfantulū ⁊ ei
in tenebroſis ⁊ anguſtis locis iam adulto velit enarrare coeli altitudinē.
mūdi amplitudinē Solis claritatē. auroręvenuſtatē Lunę pulchritu/
dinē. ſtellaꝝ nitorē. terrę latitudinē. veris amoenitatē. auiū alacritatem.
vocū modulationē. riuuloꝝ grām. hortoꝝ leticiā. odorū fragrantiā. ma/
ris redūdantiā. ⁊ reliqua. Nunq̄ȝ vobis ꝯſequi poterit vt ī miſeria illa na
t⁹ ⁊ educat⁹: cui lucernūcula p̄lata diē. abſcōdita noctē ſp̄ induxerit: cre/
dat q̄ audierit. Sic p̄fecto nobis in terra natis ⁊ enutritis accidit. qđ ⁊
chriſt⁹ Nicodemo loquēs ſic exp̄ſſit. Si terrena dixi vobis ⁊ nō creditis
quō ſi dixero celeſtia credetis? et q̄dē ſicut celum magnitudīe. pulchritu
dīe. altitudīe terras an̄cellit Sic celeſtia bona terrenis bonis p̄ferēda nō
dubito. Hoc inq̄ȝ nō dubito. illa tn̄ non cognoſco. q̄ oī imaginatiōe nr̄a
maiora ſunt. Partis ītellectiuę duę ſunt potētię. Jntellect⁹ ē volūtas. ī
tellectui cognitio veritatis. volūtati poſſeſſio cōmoditatis adeo grata eſt
vt nihil poſſit eſſe iucūdius. ī hac vita ex p̄te ſcim⁹. ex p̄te p̄phetam⁹ Sa
pim⁹ vt p̄uuli loq̄mur vt p̄uuli. q̄ videm⁹ p̄ ſpeculū in ęnigmate Nā cor
p⁹ qđ occidit aggrauat aīam. ⁊ opp̄mat ſenſum multa cogitantē. ⁊ vt ī li
bro ſapię dr̄. Cogitatiōes mortaliū timidę. ⁊ incertę p̄uidētię nr̄ę. Quo
fit vt ītellect⁹ Cupiditās quātumcūq̄ȝ hic ſe ingurgitet ⁊ bibat. ſp̄ tn̄ ſiti/
būda remaneat. At ī p̄adiſo q̄ videbit faciē ad faciē. ⁊ cognoſcet hō ſicut
cognit⁹ eſt. Euacuabit̄ qđ ex p̄te ē. Qđ p̄uuli ē. qđ imp̄fecti ē. eritq̄ȝ imē
ſo huic noſtro deſiderio oppido ſatiſfactū Cū illa omniformis eſſentia q̄ ē
prima veritas noſtrę ſe ītelligētię reuelabit. tum demum illud adimple/
bit̄. Uacate ⁊ videte q̄m̄ ego ſum de⁹ Nūc em̄ intellect⁹ multipliciū phā
taſmatū vexat⁹ occurſu. ⁊ quaſi puer in venali foro vagus. nūc hoc. nunc

ſllud demiratur. nec vacat. nec videt deum: ſed operatꝛ ⁊ laborat incaſſum. Hactenus de intellectu. Poſſeſſionē cōmoditatis cuiꝰ amicicia ē inſepabiliter annexa volūtati. vita iſta nō pꝛeſtat teſte Salomōe. qui poſt q̄ȝ ſenſibꝰ ſuis quicquid deſiderabile erat indulſit. ⁊ omne genꝰ voluptatis expertus eſt. quaſi nihil adhuc pficiſſet. tādem inquit. Ebel ebelim ve col ebel. interp̄tatꝛ Uanitas vanitatum ⁊ omnia vanitas. Uiderat em̄ omne qđ delectat vel nō ſatiare. vel repēte trāſire. ⁊ amitti. ⁊ ſenſus ipſos annis recedentibꝰ hebetari. ſacietatem omnium fieri. ⁊ ſeneſcere cum etate libidinem. Et certe patria iſta quātumcūq; innocēter ac pie viuamꝰ. ſpei ⁊ deſideriorum eſt patria. in ea poſitꝰ propheta dicebat Glorioſa dicta ſunt de te ciuitas dei. ⁊ q̄ȝ dilecta tabernacula tua domine virtutum cōcupiſcit ⁊ deficit anima mea in atria domini. ⁊ Sicut deſiderat ceruꝰ ad fontem aquarum. ita deſiderat anima mea ad te deū. Sitiuit anima mea ad deum fontem viuū. quādo veniam ⁊ apparebo ante faciem dei Hic de fine bonorum hoc eſt de beatitudine diſputāt philoſophi. ⁊ vſq; adeo querētium in hac vita. ⁊ nuſquā inuenientium beatitudinem curioſa ſuccreuit induſtria. vt teſte Auguſtino in libro. xix. de ciuitate dei naturam ſectarum de beatitudine loquētium ad ducētas octuagitaocto Uarro produxerit. quarum omnium fines ſi que illarum aliquid vere bonitatis attingūt. noſter paradiſus abundāter includit. nam ſua redundātiſſima voluptate ſic omnem volūtatis appetitum inebriat. vt liberum arbitrium in ea poſitum peccādi facultate priuetur. Quod tamen non eſt libertatem minui ſȝ augeri. longe enim preſtantior eſt libertas. ea tantum velle poſſe que diſplicitura ſint nunq̄ȝ. quam ea etiam velle poſſe. que aliquādo nolle ſit neceſſe. Tunc erit deus omnia in omnibꝰ. hoc eſt quicquid ſinguli deſiderabūt ſuppeditabit deus. Quia tanta dulcedine mentibus noſtris illabetur. vt perfecte compleatur quod dicitur a propheta. Satiabor em̄ cum apparuerit gloria tua. vel vt in hebreo eſt imago tua. nam in hebreis codicibꝰ eſt. temuneca. quod interp̄tatur imago tua. Hec de itellectuali ſeu rationali parte perſtrinximꝰ. de ſenſibus autē quonam pacto beati futuri ſunt paucis explicemus.

¶ De beatitudine partis ſenſitiue. Ca. xxvij.

n

Aturam ſeu anime potentiam que ⁊ virtus ⁊ vis appellatur: tunc beatam dicimꝰ cum optimum eorum que ab ea capi poſſunt ſic per operationem perfectam eſt aſſecuta vt ſit de eterna eiꝰ poſſeſſiōe ſecura. optimū qđ intelligi. qđ diligi p̄t. eſt deꝰ. Sed qđ ſenſibus percipitꝛ non eſt ſpūs. Deus autem eſt ſpūs. a quo igitꝛ beatitudo ſi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

ſenſuū nō ē oīm doctoꝝ vna ſnīa. Sūt q̄ dicāt illā imēſam ꝑtis itellecti-
ue voluptatē. de q̄ apd̄ oēs cōſtat vn̄ ſit. redūdare ⁊ q̄ſi ſuꝑfluē. ac ī poten
tias ſenſibiles deriuari. quemadmodū expimur ex varijs aī accidētibꝰ cor
pꝰ affici. ⁊ qd̄ aīo pacato pauloāte valebat bn̄. nūc aīo ꝑturbato egratare
et ꝙꝙ ad oīm ſenſuū gloriā modꝰ iſte ſufficiat. tn̄ de auditu ⁊ viſu aliq̄d
peculiare dicēdū ē. audiēt em̄ iucūdiſſimas dei laudes vndiq̄ꝫ reſonare. iu
xta illud ꝓphete. Bti q̄ hitāt ī domo tua dn̄e. ī ſcl'a ſcl'oꝝ laudabūt te. Vi
debūt itē coelos ac oēm coeloꝝ harmoniā ꝑcipiēt. videbūt ⁊ ipm̄ chriſtū et
matrē ⁊ oīa oīm btōꝝ corꝑa glorioſa: q̄ iā īcorruptibilia ⁊ mirabilia deco-
re cōſpicua fiēt intuentiū ocul' tā dulce ſpectaculū. vt qd̄ deſiderari meliꝰ
poſſit neſcituri ſint. Jd q̄ꝫ erit viſu iucūdiſſimū. qꝛ ſicut nūc ex motu cor
poris aīam īeſſē ꝑcipimꝰ. ⁊ vegetare ac regē mēbra corporea. ſic tūc coelo
et elemētis ⁊ rebꝰ oībꝰ deū eſſe intimū. ⁊ ī qualibet vniuerſi ꝑte totū. cōſer
uare. alere ac gubernare mundi hāc machinā nō dubio cernemꝰ intuitu.
Nūc id ſatis rō ꝑſuadet. ⁊ credimꝰ. tn̄ p̄ꝛe inſcitia nr̄a naturali nō ꝑpēdi
mꝰ. Tūc āt ocl'os circūquaq̄ꝫ v̄tētes id ꝑpēdemꝰ. tāta em̄ erit vis ī ocul'.
tā acuta vidēdi acrimonia. vt ⁊ corpoꝝ nr̄oꝝ ac elemētoꝝ ⁊ coeli quātita
tes nūeros ꝓportiōes harmonias ſymmetriā ac naturā oēm bti viſu pe-
netrātes īebriādi ſint ab vbertate domꝰ dei ⁊ dicturi. Hec reqēs mea ī ſe
culū ſeculi. hic hitabo q̄m elegi eā. Adde qꝛ btis nihil erit iuiū. nihil clau-
ſū. nihil inacceſſū. ſꝫ mira ſubtilitate ac agilitate corꝑis illuc etiā ſine pe-
dū miſterio ferent. q̄ deſiderabit ardoꝛ volūtatis. ſic erit aīe ipio corpꝰ obe
diēs ⁊ ſubditū vt aſcēſui nulla moles. nulla cōtinuo motui laſſitudo. nul
lꝰ laboꝛ obſiſtat. Nō defuerūt q̄ dixerit ⁊ ī ſcriptis reliq̄rint ī ceteroꝝ ſen
ſuū inſtrumētis generādā a deo qualitatē. p quā melliflua ac nectarea q̄-
dā voluptate dulceſcāt. Sꝫ quicq̄d de huiōi qualitate dicēdū ſit. vnū eſt
certū hoīes eterne vite deſtinatos a deo ꝑ metamorphoſim ſic iſtitiuē dos
vt nihil ī eis ſit nō beatū. his p̄mijs donant̄. his coronis decorāt̄ a deo. nō
qui vrbes aut ꝓuīcias. ſꝫ q̄ carnē mūdū ⁊ diabolū vicerūt. nec p̄mia victo
ribꝰ debita ſolū reddit. ſꝫ pluria ac maxia corallaria. donatiuū. congiariū.
epulū ſuꝑaddit. q̄ oīa pollicitꝰ ē Chriſtꝰ in euāge. dicēs. faciet illos diſcū
bē. ⁊ trāſiēs miſtrabit ill'. ex q̄ innuit̄ deū ſcīs ſuis omne humanitatis ob
ſequiū. omne liberalitatis officiū. omne magnificētie genꝰ. omne chari-
tatis indicium exhibiturum

Quod naturaliter virtꝰ eſt honorāda probatur ex conſuetudinibꝰ antiquoꝝ   Ca. xxviij

Onſuetudo antiqua Romanorum fuit ex Lauro p̄mū. ex auro
mox coronare triūphātes. q̄ obſidiōe caſtra liberaſſent. gramie

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

de obſidionis loco decerpto. q̄ ciuē in bello liberaſſʒ querna frōde cingebat̄ qui p̄m⁹ murum hoſtiū aſcēdiſſʒ. corona muroꝝ inſignita pinnaculis. q̄ prim⁹ in hoſtiū caſtra irrupiſſʒ. Corona vallo decorata caſtrēſi. qui p̄m⁹ bello nauali claſſem hoſtiū inſiluiſſʒ. donabat̄ corona roſtris armata naua lib⁹. Celebrabāt Greci ſacra certamīa hoc ē olympiacū. pythiū Iſthmia cū Nemeeū. hoꝝ victores hieronice vocabant̄. ⁊ ponat̄ eis ī victorie lo co ſtatua. Coroneqʒ dabant̄ in olympicis ludis ꝑ Joue ex oleaſtro. in pa thijs ꝑ Apolline ex delphica lauro. in Iſthmijs iterū ꝑ Joue ex pinu. in Nemeeis ex apio. iuxta illud Satyrici. graieqʒ apiū meruiſſe corone. et qui huiōi certamīa ꝑuiciſſet dicebat̄ viciſſe periodon. hoc ē cōſumate ꝟtu tis opa ꝑpetraſſa. Eſt em̄ period⁹ apud rhetores ſermōis ps ꝑfecta cola cōtinēs ⁊ cōmata. cū videlʒ ſnīa certa quadā deſcriptiōe diffinit̄. diceban tur etiā victores huiōi paradoxi. hoc ē admirabiles: qꝛ videlʒ putabātur cūctos mortales fortitudīe. ac ea de qua certaſſent ꝟtute ꝑcellē. Singu lari etiā ꝑuilegio donabant̄ vt vrbē ingreſſuri poſſent, ſi libuiſſet. non per ta ſed deiecta muroꝝ pte introire. vt apud Trāquillū de Nerone legim⁹ Capuam intraturo. his exēplis p̄clare cōcludit̄. naturale ſp hoī fuiſſe ꝟ tutē extollē. ⁊ ei⁹ excellētiam ac diuinitatē maliqb⁹ egregie laudis ac p̄ci pui honoris declarare munerib⁹. hāc de⁹ inclinatiōem mortalib⁹ dedit. eā dēin ipſe habet. pptēa nunqʒ ceſſaui ꝟ minis. exhortationib⁹. ⁊ exēplis ꝑ internūcios p̄uius ⁊ tadem ꝑ ſe ipm̄ nos ad ꝟtutis ſtadiū ꝓuocare. Cui⁹ finis ac premium eſt felicitas. nō ea quam vita iſta ꝓmittit. ſʒ illa de qua dr̄. Cū dederit dilectis ſuis ſomnum. ecce hēditas domini. ⁊ hec hacten⁹ de beatitudine.

De Judicio. et ꝙ Aſtronomi et doctores etiam catholici qui tempus iudicij predixerunt maniſeſte deluſi ſunt. Capi. xxix.

Supremi diē iudicij ⁊ generalē carnis hūane reſurrectionē mul ti p̄dicē voluerūt. Sʒ ī oib⁹ huiōi vaticinijs cōpertū eſt chriſti dictū eſſe veriſſimū. Nō ē vr̄m ſcire tpa ⁊ momēta q̄ p̄r poſuit in ptāte ſua. Lactāti⁹ allegās illd̄ pſalmi. mille āni in ꝯſpcū tuo tanqʒ di es heſterna q̄ pterijt. ſex milib⁹ annis credidit mundū duraturū. q̄t dieb⁹ eſſʒ cōdit⁹ ab inicio. Cōcordat huic ſnīe qd̄ legit̄ in Talmud hebreoꝝ. in eo namqʒ libro. vbi agit̄ de Idolatris ſcribit̄. filios Helie q̄ fuerūt an̄ceſſo res nr̄i filij ꝓphetaꝝ Carmelite. ſic dixiſſe. Seſet alapim ſana aia holam ſene. alapim. tou. ſene alapim torat. ſene alapim dies meſſie. quod ſic in terpretatur. Sex mille anni fuere mundi. hoc eſt aſſignati ſunt mundo a deo. duo millia vanitatis vel inanitatis quia ſine lege trāſierūt duo mil

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

lia legis. duo millia chriſti. Eodē fere modo lapſi ſunt Methodius Be-
da Euſebius ꝛ alij q̄ ſex dies opatiōis diuine ꝛ ſeptimum quietis fruſtra
cōtemplātes ꝛ cuilibet diei chiliadem ſupſtitioſe ſatis aſſignātes ad ſum-
mam ſeptem millium annoꝝ duxerūt excurſum ſeculoꝝ. Huic cabaliſti
ce numeroꝝ rōni videt alludere q̄d a Catholicis doctorib⁹. ꝛ pcipue qd' i
fine librorū de ciuitate dei d'r ab Auguſtino. Sex ſcz eſſe mūdi etates. et
tpis hui⁹ noſtri ſeculi articulos. Primam ab Adam ad Noe. Secūdā
inde vſqz ad Abraham nō equalitate tpm. ſed numero generationū. de-
nis em̄ generatiōib⁹ ambe terminant. hinc ſicut Mattheus recitat tres
etates vſqz ad chriſti ſubſequūtur aduētum. q̄ ſingule denis ꝛ quaternis
generationib⁹ implent. ab Abraham vſqz ad Dauid vna. altera inde vſqz
ad trāſmigratiōem babylonicam. tercia inde vſqz ad Chriſtum. Sexta q̄
nūc agit: quem finem ſit habitura nō dixit. hūc finem volēs quibuſdam
ſignis chriſt⁹ oſtēdere dixit. Surget gens cōtra gētem ꝛ erūt terremot⁹
magni ꝛ peſtilētie ꝛ fames. q̄bus v̄bis mot⁹ Gregori⁹ cum videret multa
ex his q̄ dicunt a chriſto tempeſtate ſua cōtigiſſe. putauit adeſſe diē iudi-
cij. verum pphetie ac vaticinia omnia tot ſunt obſcuritatib⁹ obumbra-
ta. tot ambagib⁹ inuoluta: vt niſi iam adimpleta poſſint fere nunq̄z intel
ligi. Juſticiani impatoris tpis circumferebat oraculū. quo dicebat mun
dum cum ple ſua peritūꝝ cum ad Romanum impium Aphrica rediiſ-
ſet. ꝛ cum eo tpe Beliſario duce ſtrenue rem agēte rediiſſz. putabat in fo
rib⁹ adeſſe iudicium. Subpauidi oēs arrectis animis circūſpectabāt vn
de cōflagratio general' erumpet In hac cōmuni gentium ac populoꝝ tre
pidatiōe ac tumultu pugne cuiuſdam repētin⁹ euētus cum ſumma oim
admiratiōe pene ac riſu declarauit oraculum. Nā poſt receptam Aphri
cam cum vellet idem impator liberare a gothis italiā. ducem noie Mun
dum ad p̄clari id negocij miſit cum exercitu q̄ in ipſis italie faucib⁹ cōtra
Gothos infelicit' pugnās rum ple occiſus ē. Mox cū rumor increbruiſ
ſet. Mūdum ducem periiſſe. vaticinio itellecto timore iudicij funct⁹ eſt
mund⁹ His adiūgend⁹ eſt error aſtronomoꝝ tam hebreoꝝ q̄z noſtroꝝ te
meritatem ſuam frenare nolētium. Abraham hebreus aſtrolog⁹ qui pn
tepꝫ cognomiat a ſuis. cōiunctioni Jouis cum Saturno Moſis nati-
uitatem regnum iſrl' ꝛ legis pmulgationē attribuit. ꝛ cum āno Chriſti
M. cccc.xliiij. in cācro ꝛ rurſus poſt ānos. xx. h̄ eſt. M. cccclxiiij. in piſci
b⁹ futuram puideret eam cōiunctionē. putās redeūte cā reditūꝝ effectum
Meſſiam in altero p̄dictoꝝ Coituū expectari debere p̄cinuit. ſz nō ſolum
nō venit. ſed ea tpa tāta iudeoꝝ ſtrages eſt inſecuta. vt ex oi hiſpania vbi
opib⁹ ꝛ multitudie plurimū coaluerat. noſtris dieb⁹ a Ferrādo rege fini-
to Granatēſi bello ad vnum oēs eiecti ſint. Arnald⁹ etiam noſter vatici-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

nari voluit āno Chriſti.M.ccc.lv.ob cōuentum triū ſupnoꝝ planetaꝝ in aquario.vel.M.cccc.lxiiij.ob cōnexionē ſupradictoꝝ Saturni ⁊ Jouis in piſcib⁹.venturū Antichriſtū. Sꝫ cū ea tpa iam p̄terierīt.igit̄ agit̄ cū nūc a Chriſto annus milleſim⁹ quadringēteſim⁹ nonageſim⁹ ſeptim⁹ eos profecto ignorantes.arrogantes.mendaces.leues.⁊ ridiculos.nugigerulos declarat euentus.

¶ Futurum eſſe diem iudicij. Ca.xxx.

Ed quāq̄ꝫ ſit incertū iudicij tēp⁹.certū tn̄ eſt futuꝝ iudiciū.nā carnis reſurrectionē ⁊ Platonici cōceſſerūt.⁊ Sibyllę p̄ſagierūt.⁊ pphetę p̄dixerūt.Chriſt⁹ cōfirmat.p̄dicant apl'i.nūciant aſtronomi.⁊ q̄d plurib⁹ op⁹ eſt:Cōflagratiōis extremę memoria.vl' a demonib⁹ edita.vel a cœlo p̄oſtēſa in antiq̄s gētiliū libris celebrat̄.Inde illud Ouidij in p̄mo metamorphoſeos libro de Joue loquētis.

Eſſe quoq̄ꝫ in fatis reminiſcitur:affore tempus:
Quo mare:quo tellus:correptaq̄ꝫ regia cœli
Ardeat.

Memini me apd' Petꝝ aponēſem i eo libro q̄ cōciliatoꝝ iſcribit̄ legiſſe.tpe diluuij gn̄alis planetas oēs ſub aquatico piſciū ſigno cōueniſſe.⁊ cōſpirātib⁹ aſtris in aīaliū pniciē cœlū cōiuraſſe.ſorte pari mō volūt aliqn̄ futuꝝ.vt planetis oib⁹ in Leone cōiunctis q̄ flāmigerātis ē naturę.virt⁹ ignis ſupramodum excreſcēs cęteris elemētis ⁊ cūctis aīantib⁹ moliat̄ interitū.ſed q꞉ hinc ſequi videt̄ diē illā ab aſtronomis poſſe p̄uideri.vtpote q̄ peritiā hn̄t motuū cęleſtiū.puto hūc admirandū ac terribilē effectū nō a cœlo.ſed a dei volūtate pendēte.q̄ cū ſit etiā angel' ⁊ beatis inſcrutabil'.p̄ſciri nullo mō iudiciū dat̄.niſi a deo ipſo reuelet̄.⁊ cū ap'lis id ſcire deſiderātib⁹.⁊ ſup eo chriſtū interrogātib⁹ reſpōſum fuerit.nō eſt veſtrū ſcire tpa ⁊ momēta q̄ pater poſuit in p̄tāte ſua:credo id fruſtra ſperari a poſteritate.⁊ ſati⁹ eſſe deſiſtē ab hac tam curioſa temeritate.Nō deſūt etiā nr̄is tpib⁹ qui dicāt appropinquare tēp⁹ antichriſti.quēdā q̄ꝫ pphetā breui naſcituꝝ qui magnā moꝝ ⁊ legū varietatē inducat.fuerūt q̄ dixerunt a chriſto vſq̄ꝫ ad antichriſtū mundū ſex ętates habituꝝ.⁊ p̄mā fuiſſe ap'loꝝ.ſecūdā martyꝝ.terciā doctoꝝ.quartā anachoritaꝝ.hoc ē ſecedentiū.vt Pauli p̄mi eremitę ⁊ Antonij ac ſimiliū.quintā monachoꝝ.ſextā mēdicantiū.⁊ hac euoluta putāt Antichriſti tēp⁹ affuturū. Sed cū omnia ſunt incerta ⁊ plena fabulaꝝ illud chriſti tenēdum ē.Eſtote parati q꞉ qua hora nō putatis filius homis veniet.

¶ De Helia patre Carmelitarum ante diem iudicij premittendo. Ca.xxxj.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

h

Eliam patrē noſtꝝ ꝑmittēdum a deo canit Malachias. ſic em̄ quarto capite dt. Ecce ego mittam vobis Heliam teſbitem añ q̄ꝫ veniat dies dn̄i magn⁹ ⁊ terribil'. vel vt iterp̄tati ſunt ſeptua-ginta. illuſtris. qui cōuertet cor patrū ad filios. ⁊ cor filioꝝ ad patres. ne forte veniēs ꝑcutiam terram anathemate. vel vt trāſtulerūt ſeptuagīta. ꝑcuti⁹. Ad qd̄ ꝟo peculiariter ꝑmittat Helias declarat Aug⁹ vigeſimo libro de ciuitate dei. capite. xxix. dicēs eum exponēdo legem ſpūalit' ac myſtice cōuerſuꝝ corda patꝝ ad filios. ⁊ filioꝝ ad p̄res. hoc eſt ope impletu-rum. vt filij q̄ legem ſcd̄m lr̄am interp̄tant. tum demum eam ſic ītelligāt vt ſancti p̄res eoꝝ intellexerūt. ⁊ ideo cum chriſto in trāſfiguratiōe Moſes et Helias recte apparuerūt. vt oſtēderet vterꝗ legis ſenſus per Moſem lr̄alis quem iudei in cecitate ſequūtur. ⁊ ꝑ Heliam Myſtic⁹ quem tenēt electi. Chriſto cōſentire ac teſtimonium ferre. Cōflagratuꝝ orbem. morituros homīes. atꝗ reſurrecturos. Chriſtum ī maieſtate ventuꝝ ac apparituꝝ. ⁊ de miſcdie operib⁹ ſcrutinium habituꝝ. bonos ī vitam. malos in ignem miſſuꝝ. nō dubitam⁹ Si ꝟo hec ad plenum ſcire deſideras. qd̄ vt facias etiam atꝗ etiam te hortari nō deſino. Auguſtini vigeſimū libꝝ de ciuitate dei frequēter euoluas. ipſe namꝗ teſtimonijs vndiꝗ contractis lr̄as nr̄as atꝗ gētiles. vet⁹ inſtrumentū atꝗ nouū exſcribēs ſummo ingenio ſumma diligentia de his luculētiſſime diſputauit. hec ſunt q̄ ſi memorie tenueris. ⁊ frequēter quaſi ruminādo meditat⁹ fueris. egritudis tue moleſtias patiētiſſime feres. ⁊ cōſtanter hui⁹ vite mortalis bona eque ac mala peritura cōtemnes.

De ſacra ſcriptura et primū cur ſit adeo ſuadibilis Capitulum. xxxij.

Agnum ⁊ mirabile cōtra corpis dolores ⁊ animi triſticiā inuenies ex ſacre ſcripture lectiōe remedium. ⁊ certe iudicio meo nul-l⁹ eſt ſermo q̄ꝫꝗ ſit accuratiſſime cult⁹ ⁊ ſumma eloquētia ornat⁹ ac ſplendid⁹. qui mētes egras magis cōſolari ⁊ curas eque poſſit demoliri. Feci ego pſepe ꝑiculū. nam cū fuerim aliq̄n circūuent⁹ multis anxietatib⁹. q̄ꝝ feraciſſima ē turbulēta iſta mortaliū vita. ꝓfugi ſꝑ ad codices ſacros tan q̄ꝫ ad arcē munitiſſimā. ⁊ p̄ſentaneū medicamētum ai laborātis. ⁊ qd̄ in eis q̄rebat leuamē inueni. nec a ſpe nec a deſiderio meo ſum fraudat⁹. Sepe numero mecū cogitaui vnde tam ſuadibil' ſit iſta ſcriptura. vn̄ tam potēter influat in aīos auditoꝝ. vnde tm̄ habeat energie: vt nō ad opinādū tantū. ſed ad ſolide credēdum oēs inflectat. nō eſt hoc imputādum rationum euidētie quas nō adducit. nō artis induſtrie aut ꝟbis ſuauib⁹ ⁊ ad perſuadēdum accōmodatis. quib⁹ non vtit'. Sed vide an id in cā ſit q̄ ꝑ

ſuaſi ſumꝰ eam a ꝑma veritate fluxiſſe. ſed vnde ſumꝰ ita ꝑſuaſi niſi ab ipſa
quaſi ad ei credēdum nos ſua ipſiꝰ trahat autoritas, ſed vnde oro hāc ſibi
autoritatem vēdicauit: neqꝫ em̄ vidimꝰ nos deum cōcionātem. ſcribentē
docētem tamē ac ſi vidiſſemꝰ. credimꝰ ⁊ tenemꝰ a ſpū ſcō fluxiſſe que legi
mus. forſitan fuerit hec rō firmiter adherēdi. ꝙ in ea veritas ſit ſolidior.
q̄uis nō clarior. habet em̄ oīs veritas vim inclinatiuā. ⁊ maior maiorē.
et maxima maximā. Sꝫ cur ergo nō oēs credūt euāgelio: Rn̄deo. ꝙ non
oēs trahunt a deo. Sed qd lōga opꝰ eſt diſputatiōe. firmiter ſacris ſcptu
ris ideo credimꝰ. ꝙ diuinam inſpirationē intus accipimꝰ

Contra philoſophos dicētes credere nos ſcripture ſacre propter cōſuetudinē. Ca. xxxiij.

d Sicut phi ꝟtute cōſuetudis id effici. eteni vt aiūt illa in quibꝰ fui
mus ⁊ nati ⁊ ab infantia imbuti: ⁊ hactenꝰ educati. ſic nos affici
unt vt ea relinqre quaſi naturalia nō poſſumꝰ Uex id friuolum
quō nāqꝫ ꝓpas edes. quō patriā. quō parētes q̄ nos genuerūt a q̄bꝰ his
imbuti ⁊ educati ſumꝰ vnqꝫ relinqremꝰ ſi ꝯſuetudini tm̄ tribuimꝰ: que
fuit vnqꝫ cōſuetudo lōgior. perēnior. blādior. dulcior. q̄ʒ ea qua int pare
tes ⁊ liberos interceſſit: et tn̄ relinqt hō patrem ⁊ matrē ⁊ adheret vxori
ſue. Sꝫ dices id fieri ꝙ omni cōſuetudie natura ſit fortior. et qdē id fate
or. et erit iſte mihi locꝰ ad arguēdum. ſi eſt cōſuetudie natura validior vt
obijcit. cur ergo rō naturalꝭ q̄ fidei nō cōſentit. fidem nō frāgit: neqꝫ em̄ ꝟ
ginem peperiſſe ⁊ deum cōcepiſſe natura ꝑſuaſit. imo ⁊ diſſentit. Cur er
go cōſuetudinē ſicut in abducēdis a parētibꝰ liberis. ſic ⁊ credendis natu
ra non vincit: Ineſt ergo ſcripturis ſacris neſcio qd. imo ſcio qd natura
ſublimius. i. inſpiratio facta diuinitꝰ ⁊ diuine irradiatiōis influxus certꝰ
Qd ſi ⁊ aliaꝝ religionum hebraice ⁊ machometane exempla ꝓduxeris.
in q̄bꝰ eſt aſſenſus q̄ nō diuino influxui. ſed īputandꝰ ſit cōſuetudini. Rn̄
demꝰ eoꝝ religiōe cōtineri humilia. ⁊ nihil fere ſupra terrena ac humana
quibꝰ credēdis cum nō multum natura reluctet. Cōſuetudo facile ꝯpitu
lat. nr̄a ꝟo ſunt ſublimia. diuina. Celeſtia Creditu difficillima ⁊ q̄bꝰ cum
fortior cōſuetudie natura cōtradicat. neceſſe ē vt inſpiratio faueat. Ex q̄
forte cōcludi nō immerito poſſit fidei. ſpei. ⁊ charitatis habitꝰ acquiſitos
nō ſufficere. ſed infuſos cum inſpiratiōe haberi oportere. Nō magni er
go momēti vt dicē ceperamꝰ eſſe nō pn̄t ꝟba. que ſpū ſcō inſpirāte ſunt
prolata. Unde mentibꝰ multorum fidelium ſeu religio ſeu magis quedā
ſuperſtitio id faciat. iam dudum inſedit. vt ſacroꝝ ꝟboꝝ ſenſus ad quicq̄ʒ
operādum nō ſufficiat. ſed opꝰ eſſe ꝟba ipſa in ea qua primū prolata ſunt
lingua ꝓferri. qd ſentire videt Origenes in ꝑmo libro cōtra Celſum di

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

cēs demōes ꝟbis quibuſdam lingue illiꝰ vbi loca ſortiti ſint. a magis co-
artari ab alteriꝰ lingue vocabul' ſenſum eūdem facientibꝰ. quaſi magum
nō audiāt: nil moueri. Habet igit̃ vitale nutrimētum venerāda maieſtas
ſacrarum ſcripturaꝝ. ꝓptea cum audiſſꝫ chriſtꝰ ꝓpter pabolā de his que
intrātia ꝑ os nō coinquināt aīam. quoſdam inſipiētes a fide receſſiſſe. et
ideo apl'is dixiſſet. nunqd ⁊ vos vultis abire: Rn̄dit Petrꝰ. ꝟba vite ha
bes. ad quem ibimꝰ eſt. in eis ꝟbis veſtita nuditas. multiplex ſimplicitas
ſublimis humilitas. ⁊ habilis vniuſcuiuſqꝫ ingenio ſubtilitas. eſt i ea qd
rudibꝰ foris pateſcat. ⁊ qd eruditos introrſum adducat. eſt qd fortiores
robuſte exerceat ⁊ qd imbecillis vltro ſe exhibeat.

De multiplici ſenſu ſacre ſcripture. Ca. xxxiiij.

Scriptura ſacra nullum putamen hꝫ. nihil diminutū. nihil ocio
ſum. nam non ꝟba ſolum veꝝ ⁊ res et facta ſcāt. ſi ſenſum ꝟborū
attēdis. hiſtoriam habes. ſi ſcātiam rerum aſpicis. vt ꝙ agnꝰ ty
picus chriſtum ſignificet. allegoriam vides. Si ad mores referas. vt ꝙ
chriſtꝰ a nobis cum ꝟtutum odoribꝰ eſt querendꝰ. qꝛ ſancte muliēs cum
aromatibꝰ ad monumētum venerūt. tropologia eſt. ſi ad coelū rem trā-
feras. Ut cum ꝑ Hieruſalem celeſtis patria deſignat̃. anagogiam facis.
Habēt ⁊ hebrei ſenſum hūc quadruplicē in ſacris lr̄is. Litteralē appellāt
peſat. hūc ſicut apud nos Nicolaus lyra. Sic apud eos Rabi Salomō
et Chemei ꝯtractarūt. Allegoricꝰ dr̄ midras. Unde extat midras Rut
et midras coelet. hoc eſt myſtica rut ⁊ eccleſiaſtis expoſitio. ⁊ doctores tal
mudici hāc ſequūtur. Tropologicū appellāt Sechel. in quo Abram ab
Nazara ⁊ Leui ben Herſon ⁊ Rabi Moyſes egyptiꝰ deſudarūt. Ana
gogicꝰ autem cabala nuncupat̃. nam expoſitio illa legis tāto verior quan
to abſtruſior. quā Moſes ab ore dei dr̄ accepiſſe nō ex libris diſcebat̃. ne-
qꝫ enī̄ ſcripta erat. ſed a docēte ſuſcipiebat̃ a diſcipul' tanqꝫ res ſacra ⁊ ha-
benda int̃ arcana. Cabala namqꝫ ſuſceptio interp̄tat̃. ⁊ hec expoſitio a lit-
terali ſenſu ad anagogicum quaſi a terrenis ad celeſtia volare contendit.
Senſum hūc quaſi aīam legis ⁊ ꝟboꝝ medullam ne amitteret̃ poſt cap-
tiuitatem babylonicam Eſras cōuocatis ſeptuagīta duobꝰ ſapientibꝰ in
ſcriptis redegit. ⁊ in ſeptuagīta duo volumīa digeſſit. q̄ deo p̄cipiēte palā
legēda nō ꝓpoſuit. ſed ſolum legis peritis ac in ſacraꝝ lrāꝝ ſtudio exerci-
tatis ac ſapiētibꝰ viris cōmunicāda edixit. hos ſenſus Paulꝰ apl's ſpūm
vocat. cum rep̄hendens iudeos qui ſoli litterali innitebātur dicit: littera
mortificat. ſpūs autem viuificat. Notādum īſup hos ſenſus poſſe Mo
ſis faciem appellari. litteralem autē eſſe velum ei ſuperpoſitū. quo adhuc
iudeorum proſpectꝰ ne veritatem videāt. impedit̃. propter quod Mala

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

chias propheta dixit Heliam Carmelitarū Patrem prophetam magnū
et admirabilem ante chriſti aduētum ad iudiciū premittēdum, qui ſcri-
pturam ſpūaliter exponens ⁊ velum a facie Moſis detrahēs patrum ad
filios corda cōuertat. ſenſus hos myſticos credim⁹ chriſtum tradidiſſe di
ſcipulis. cum (vt ſcriptum eſt in euāgelio) aperuit eis ſenſum: vt ſcriptu-
ras intelligerēt. de his etiam intellexit cum dixit ſcrutamini ſcripturas.
ipſe teſtimonium perhibēt de me. ſed ideo defecerunt ſcrutātes ſcrutinio.
quia quod erat in ſenſu, querebāt in textu. ꝙ vero ad hos ſenſus ſit recur
rēdum, docet ipſe chriſt⁹. qui fere ſemꝑ myſtice loquebať. vt in parabolis
eius manifeſtať. cum igitur eodem ſpū quo chriſtus loquebať data lex fue
rit. innuiť ꝙ ſic querēda ſit veritas in ꝟbis legis. ſicut modo queritur in
chriſti parabolis.

¶ Quod et cur ſcriptura ſacra Arce legis cōparatur. Capitulum. xxxv.

Criptura ſacra fœderis arta eſt int⁹ ⁊ foris deaurata. aurum in-
terius Charitas in deum. aurum exteri⁹ dilectio eſt in proximū.
In arca tria ſunt. Lex dei. virga Aaron. et Manna. Lex docet
quid agēdum. a quibus cauēdum. dat ꝑcepta moralia. que quia ſunt de
lege nature: in ſua adhuc maieſtate perdurant. dat precepta cerimonia-
rum hoc eſt ſacrificiorum. Veteres em̄ ſacra cerimonias appellabāt. hec
quia chriſti. quod verum eſt ſacrificium erant figura. Chriſto veniēte ceſ
ſauerunt. ⁊ quia ſunt in melius cōmutata. dici deſtructa ⁊ ſoluta non de-
bent. Non enim venit chriſtus ſoluere legem. ſed adimplere. ⁊ vt ſupra-
dictum eſt conſumare. At qui in melius commutat nō ſoluit. ſed quod
minus erat. quod inchoatum. quod vacuū. ſupplet. perficit ⁊ adimplet
pro omnibus enim antique legis ſacrificijs vnicum chriſti ſacrificium
nos habem⁹. ⁊ ꝙ chriſtus ille agn⁹ ſit quem iudei quinta decima Mar-
tij Luna paſchalibus ſolennijs offerebāt. Joannes baptiſta a littera ad
ſpiritum hoc eſt ad ſenſum tranſiens allegoricum. manifeſtat cum inqͭt.
Ecce agnus dei Ecce qui tollit peccata mundi. acſi diceret. non ille agn⁹
animal brutum vt verborum textus. ſed iſte vt innuit ſpiritus ⁊ ſenſus
ſaluare nos poteſt. Dat inſuper iudiciorum precepta. que ſi placent. ob-
ſeruare permittimur. dūmodo non putemus ea veteris inſtrumenti au-
toritate ſeruanda. Nam quoad hec inſtrumētum illud eſt antiquatum
reſciſſum abrogatum. ſed ſi ex re eſſe videatur denuo inſtitui ⁊ pro legibus
haberi non vetitū. qđ ſi fiat. debebūt obſeruari ⁊ ꝓ legib⁹ haberi. vnuqꝫ vt
dixim⁹ nō a veteri iſtrumēto ſꝫ a nouo ſortienť inſtituto. Item in arca ē
ꝟga qꝛ in ſcriptura ſacra eſt iperiū, quo regimur, cui⁹ autoritas deſcēdens

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

a chriſto in ſummum pontificem tranſit. a pontifice in imperatorem.
Pōtifex em̄ eſt mediator chriſti ⁊ hoīm. nam regnū chriſtianoꝝ magis ē
ſacerdotiū dicēdum q̄ȝ imperiū. dicēte Petro apl'o gen⁹ electū. regale ſa-
cerdotiū. Quare pōtificat⁹ nō in locū imperij ſubrogat⁹. ſȝ impio eſt ſup
poſit⁹. vt a pōtificatu regat impium. ⁊ qđ pōtificat⁹ ſanctitas faciēdū ar
bitrat. impatoria maieſtas exequat. Vn̄ ⁊ duplex ē gladi⁹. vn⁹ ſpūalium
qui ē pōtificis. alter tpaliū qui pōtifici ⁊ impatori ē cōis. Sed hȝ eū pō
tifex in vaginā cōuerſum. Impator ꝟo tenet manu ſtrictū. in vaginā cō
uerſus ē autoritatis poſſeſſio. manu āt ſtrict⁹ autoritatis exequutio. vter
q̄ȝ a chriſto pōtifici. alter a pōtifice dat impatori Virga hec aliqn̄ florēs
aliqn̄ arida. aliqn̄ mollis. aliqn̄ dura. noſtre em̄ gentis impium nūc hūi-
le. nūc ſublime. nūc flexibili ⁊ lenta. nūc ferrea rigida vtit ptāte. q̄ȝ non-
nūq̄ȝ iuſticia ſeuerius agit. nōnunq̄ȝ equitas in clemētiam ⁊ miam mi
tius dulceſcat. cum floret āt nō terreni roris. ſȝ diuine ꝟtutis id op⁹ eſt.
nam chriſtiane gētis impium celeſte nō humanū egit arbitriū. Itē in ar
ca eſt māna. q̄ȝ ſcriptura ſacra ſpe future vite ⁊ celeſtium bonoꝝ ꝓmiſſio
ne in hui⁹ vite deſerto nos paſcit. donec extīcto Moſe Jeſus alter dux in
terrā repromiſſiōis inducit. Teſtamētum vet⁹ myſterijs ac figuris eſt re
fertum. quaꝝ multe iā diu ītellecte. multe quottidie reuelant. multe ifu
turꝝ ab eodem ſpū qui eas condidit docēde ſeruant. Recitat Plini⁹ de hi-
ſtoria naturali libro octauo capite. xx. venenatȝ pabulis Cynare herba cer
uos mederi. ꝑcuſſos a phalāgio qđ eſt aranei gen⁹. cancros comedere Cū
vulnerati ſunt. dictami paſtu ſagittas eijcē. hirundines vexatos pulloꝝ
oculos Chelidonia ſanare. Muſtelam in murium venatu ruta ſe fouere
anguem hyberna latebra viſu obſcurato herbe marathro ſeſe affricātem
oculos reparare. Elephātem cameleonte deuorato q̇ herbe eſt concolor.
oleaſtri folijs veneno occurrē. Quemadmodum his ⁊ alijs animalib⁹ re
media morboꝝ dant a natura. ſic nobis a deo cōtra ſpūales morbos data
eſt ſcriptura. dicēte Paulo. Quecūq̄ȝ ſcripta ſunt ad nrām doctrinā ſcri
pta ſunt: vt per patiētiam ⁊ cōſolationem ſcripturarum ſpem habeam⁹.
Primo igit loco ſcriptura ſacra tibi legēda eſt. Secūdo doctorum codi-
ces approbati. Tercio philoſophi. qui de morib⁹ diſputant ⁊ poete gra-
ues: qui mira eloquētie ſuauitate philoſophie ſeueritatem cōdiunt. ſup-
cilium ponūt. frontem caperatam extendūt. ⁊ veternoſum ei ſenium au-
ferētes venuſtatis gratiam ⁊ iuuenilem quēdam decorem inducūt. nihil
enim eſt aliud vera poeſis q̄ȝ philoſophia quedam myſtica. fucata. inter-
polata. Quarto hiſtorie. hac ſpiritualium ciborum varietate refectus in
hac pulchra ac ſancta ſupellectile cōſtitutus potes omnē ⁊ egritudinis ⁊
vite perferre moleſtiam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

De ſanctorum mutatione Ca.xxxvj.

Exempla fortitudis. ac patiētię. ſpei. lōganimitatis. ⁊ pſeuerantię frequēter legēda ſunt ⁊ ſemꝑ habēda eſt añ oculos ſanctimonia cōfeſſoꝝ. pudicicia ꝟginum. ꝯſtātia martyꝝ. hoc ſit ſpeculū ad qđ anime tuę q̄ ſpōſa eſt chriſti. caput amicicias. faciem linias. ſinum exornes. vt ī veſtitu deaurato Charitatis circūdata varietate ꝟtutū cum huiꝰ vitę nox ꝑceſſerit. ⁊ ęternę vitę dies illuxerit. ambulare honeſte valeat int̄ triūphales choros paradiſi ⁊ habēs veſtem nuptialem poſſit ęternis adeſſe cōuiuijs. bona illa Romanoꝝ antiquitas q̄ ꝟtutum lapidibus orbis terraꝝ fundabat imperiū. vt ad imitādum iuuenes ꝓuocaret. pangebat in cōuiuijs egregia maiorum facinora cōꝑhēſa carmibꝰ Simili officio Religioſi omnes ⁊ nos ꝑcipue. cum cibo reficimur. ſemꝑ vnum e nobis cōtentioſe legētem omnes auſcultamꝰ. ⁊ cum ſilētio comedentes erectis ad cōcionātem nō oculis. ſed mētibꝰ fere ſemꝑ auidius ſumimus animoꝝ ad mēſam alimēta q̄ȝ corpoꝝ. ⁊ certe iudicio meo pēdet hinc magna ꝑs religioſę vitę. qđ enī̄ eſt aliud cōmunis hęc lectio q̄ȝ vicioꝝ extirpatio ſpūalis ꝑfectꝰ exhortatio. ⁊ q̄dam general' ꝟtutum irritatio: Conuerte ergo mētem ad cōtemplāda geſta ſanctoꝝ. ⁊ quaſi tuā ꝯteſus ignauiam ꝙ nihil adhuc egeris viro dignum. mitte manum tuam ad fortia. et vigorem elatiōem ac ſublimitatem illorum ęmulare Cum videris i pueris vt in Uiro. in fœmineo ſexu. vt in Catharina. in paganis ipſis q̄ deum ignorabāt. tantaꝝ experimēta ꝟtutum. pudebit te. q̄ vir qui chriſtianus es. cui cœlum in hereditatē ꝓmittitur. vnam ęgritudinem ferre nō poſſe. Lege Regum libros. inuenies regem Dauid in aduerſis omnibꝰ que multa ꝑpeſſus eſt. patiētem. pium. mitem. lōganimē et a dei timore nunq̄ȝ diſcedētem. ⁊ in pſalmo dt̄ Ego autem in flagella paratꝰ ſum. ⁊ factus ſum ſicut hō non audiēs ⁊ nō habēs in ore ſuo redargutiōes. qm̄ in te domine ſperaui. tu exaudies me domine deꝰ meus. Lege Ezechiam regem in lecto iacentem cum lachrymis cōuerſum ad parietem quindecim vitę ac ſanitatis annos impetraſſe. In ſeculo Maccabęoꝝ reperies matrem cum ſeptem filijs pro paternis legibꝰ tyranno reſiſtere. ⁊ cōtemplatus animum in fœmina plusq̄ȝ virilem ne habere iudiceris ī virili corpore animum fœmineum. fortius niſi fallor eniteris. De noſtris hoc eſt de chriſtianis nihil dixerim. Sunt enī̄ omnia huiuſmodi exemploꝝ plena volumina. ⁊ chriſtianę vitę regula eſt mala pati. ⁊ mala nō reddere. perfectiōis noſtrę ſumma hęc eſt. percutiēti vnam maxillam ꝑbere ⁊ alteram. auferenti tunicam donare et palium.

De aſſidua dei deprecatione. Ca.xxxvij.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Vpereſt vt deo ac dei amicis aſſiduis ſupplicationibus te com-
mendes. et vt amici Job ęgrotanti cōſulebant ad ſanctorum ali
quem cōuertere. Sic futurum eſt vt ſaluis mercibus ꝛ naui. ve
lis paſſis. ventiſqꝫ ſecundis cum magno meritorum prouentu ac fœno-
re portum ſempiternę quietis introeas. Quam tibi mihiqꝫ concedat pa
ter miſericordiarum ꝛ deus totius cōſolationis. qui cōſoletur nos in om
ni tribulatione noſtra. Amen

Hęc habui de tenui facultate meę penurię quę diuturnę noſtrę Ami
cicię ꝛ mutuę charitatis officio dederim. Tu ex ingenij tui fertilitate ac co
pia: ex laboris tui opera ac induſtria cōquires plura atqꝫ meliora. qui his
noſtris adiuncta tibi ad Celeſtem patriam properanti erunt pro vehi-
culo. Uale.

Impreſſum Dauentrię per Richardum
paſraet. Anno dñi. M.cccc.xcviij. Viceſima
Octobris.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

¶ Joãnis Taberij Brixiani ad Heliam Capreolum amicoꝝ optimũ Antigraphia.

Poſtq̃ plena malis ſubierunt tempora: noſq;
  Scylleis lacerat ſors truculenta vadis:
Nec ſperare ſinit portum temeraria bello
  Romanum totiens Gallia paſſa iugum:
Uincere ſi quiſquam cupit inſuperabile fatum:
  Naturamq; animo ſuppoſuiſſe ſuo.
Et quaſi de coelo mortalia temnere: vimq;
  Fortune: atq; omnem pellere corde metum:
Hec legat: et ſacri ſeruet documenta libelli.
  Quem dedit Oeniace fama ſecunda tube.
Impetrat vt letus ſubeas: quodcunq; neceſſe eſt:
  Paruaq; in eternum vertere damna bonum.
Ille etiam noſtri mala temporis: ille Roberti
  Fata ducis cecinit: Partheniceſq; duas,
Et que Socraticis certent Epigramata chartis:
  Multiplicem vitijs impoſitura modum.
Mox dabit hiſpani carmen ſublime triumphi:
  Pulſaq; ab occiduis numina vana locis.
Cinge tuo Andinas Uati pia Mantua lauros:
  Seu pede. Cadmea ſeu notat ille manu.
At tu tantarum fautor iuſtiſſime laudum:
  Ut tua: qui ſummi carmina vatis amas:
Hunc tantum placido: ſophie decus: aſpice vultu
  Capreole: auſpicijs exerit ora tuis.
Nam quid opus clypeo: ſacris procul omnis abeſto,
  Zoilus: in ſanctos nil mala lingua poteſt.
Gloria viuenti comes inuiolata. ſepulto
  Atria celicolum meta laboris erunt.

τελος

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Sicut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] obstat

Sicut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ita [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
170 G 93